

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FILOZOFICKÁ FAKULTA

ÚSTAV ČESKÝCH DĚJIN

Diplomová práce

Karolína Stegurová

„Rozhodovali se jinak...“ Chování československých parašutistů
zatčených na území protektorátu 1941-1943

“Decided otherwise...” The behavior of Czechoslovak paratroopers
arrested in the territory of Protectorate 1941-1943

Praha 2012

vedoucí práce: *doc. PhDr. Jana Čechurová, Ph.D.*

Poděkování

Ráda bych poděkovala všem, kteří mi pomohli se vznikem této práce. Na prvním místě bych chtěla poděkovat doc. PhDr. Janě Čechurové, Ph.D. za vedení práce, za čas, který mi věnovala i za inspirativní nápady, otázky a podněty. Dále děkuji PhDr. Janu Randákovi, PhD za jeho připomínky a rady k dané problematice. Poděkování patří všem, kteří téma s autorkou konzultovali a přispěli tak svými názory i doporučeními ke vzniku práce. Za vstřícnost a ochotu děkuji zaměstnancům pražských archivů. V neposlední řadě patří dík mé rodině za vytrvalou podporu a pochopení.

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem tuto práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna veřejnosti pro účely výzkumu a studia.

V Praze 30. dubna 2012

Karolína Stegurová

Abstrakt

Diplomová práce je zaměřena na osudy československých parašutistů, kteří byli po seskoku do protektorátu zatčeni nacistickými represivními orgány. V několika případech se jednalo o dobrovolné přihlášení se policejním úřadům. Cílem práce je rozebrat parašutistovo chování u výslechu, se snahou ukázat, jaké informace poskytl o domácím odboji a dalších parašutistických výsadech. Pokud byl parašutista získán ke spolupráci s gestapem, je rozebírána tato činnost i její výsledky.

Abstract

This thesis is focused on fate of Czechoslovak paratroopers who were arrested by Nazi forces after being dropped into the territory of the Protectorate of Bohemia and Moravia. In several cases paratroopers turned themselves in to the police authorities voluntarily. The goal of this thesis is the analysis of paratroopers' behavior during the interrogations with focus on the information about the resistance and other paratrooper actions they gave to the Nazis. If the paratrooper was persuaded to collaborate with the Gestapo the thesis analyzes the collaborative activity and its results.

Klíčová slova

parašutista, odboj, konfident, spolupráce s gestapem, vojenský výcvik, výslech, Protektorát Čechy a Morava, heydrichiáda, SOE, gestapo

Keywords

Paratrooper, resistance, agent, collaboration with Gestapo, military training, interrogation, Protectorate of Bohemia and Moravia, Heydrichiade, SOE, Gestapo

Obsah

SEZNAM ZKRATEK	7
ÚVOD	8
PROLOG	16
PROTINACISTICKÝ ODBOJ	20
Specifika českého domácího odboje	20
Zrod protinacistického odboje	28
Spolupráce národně - demokratického a komunistického odboje	32
Situace na domácí frontě v roce 1940	33
Rok 1941 a decimace odboje	35
Rok 1942 - ve znamení parašutistických výsadek	39
Válečný rok 1943	47
Rok 1944	49
Poslední válečný rok 1945	52
ČESKOSLOVENSKÝ EXIL A VELKÁ BRITÁNIE, VZNIK SPRÁVY PRO SPECIÁLNÍ OPERACE (SOE)	55
Československé exilové zpravodajství	57
Československá spolupráce se SOE, vznik Zvláštní skupiny D	60
Příprava československých parašutistů v letech 1941-1942	68
PARAŠUTISTÉ KONTRA GESTAPO	75
Nacistické represivní složky	75
Nacistické represivní složky působící na území protektorátu	77
Tajná státní policie - Gestapo	77
Na gestapu	79
SVOBODNÍK ASPIRANT FRANTIŠEK PAVELKA	88
ČETAŘ VILIAM GERIK	95
DESÁTNÍK ASPIRANT LIBOR ZAPLETAL	113
NADPORUČÍK OLDŘICH PECHAL	126
ROTNÝ KAREL ČURDA	137
NADPORUČÍK VÁCLAV KINDL	151

ZÁVĚR	163
SEZNAM PRAMENŮ A LITERATURY	173
Prameny	173
Archivní prameny	173
Edice	173
Memoáry	173
Literatura	174
Internetové zdroje	177
SEZNAM PŘÍLOH	179

Seznam zkratek

A-Personen	Informátor
ČNR	Česká národní rada
G-Personen	Spolehlivé osoby
Gestapo	Geheime Staatspolizei, Tajná státní policie
KI	Komunistická internacionála
KSČ	Komunistická strana Československa
MI6	Military Intelligence Deputy 6, Vojenská zpravodajská služba
NSDAP	Národně socialistická německá dělnická strana
ON	Obrana národa
PRNV	Přípravný revoluční národní výbor
PRV	Přípravný revoluční výbor
PÚ	Politické ústředí
PVVZ	Petiční výbor Věrní zůstaneme
R3	Rada tří
RSHA	Hlavní říšský bezpečnostní úřad
SBF	Sabotage - Bahnen – Fallschirmagenten, Protiparašutistický referát
SD	Sicherheitsdienst, Bezpečnostní služba
SIS	Secret Intelligence Service, Tajná zpravodajská služba
SOE	Special Operations Executive, Správa pro speciální operace
SS	SchultzStaffel, Ochranné oddíly
STS	Special Training School, Speciální výcviková škola
ÚV	Ústřední výbor
ÚVOD	Ústřední vedení odboje domácího
V-mann	Důvěrník

Úvod

Československým parašutistům, jejich výcviku ve Velké Británii a událostem po seskoku do Protektorátu Čechy a Morava byla v průběhu téměř sedmdesáti let od konce války věnována již dostatečná pozornost. Příběh operace ANTHROPOID je stále připomínán. Právem je čin československý parašutistů Kubiše a Gabčíka považován za zlomový okamžik pro československý odboj a řazen mezi významné operace odboje evropského. Atentát na zastupujícího říšského protektora Reinharda Heydricha byl však jedním z mnoha úkolů, kterými byli českoslovenští parašutisté pověřeni. Do rozmanité škály povinností patřily zejména úkoly zpravodajské, sabotážní i organizační. Pro jejich úspěšné splnění prošlo v průběhu existence parašutistického programu 85 dobrovolníků z řad československé armády speciálním výcvikem ve Velké Británii. Po jeho absolvování byli vysazeni ve 29 parašutistických operacích.¹ Tvrdé protektorátní podmínky měly zásadní vliv na úspěšnost vysazovaných skupin. Různě působily i na charaktery jednotlivých československých vojáků, kteří se ocitli často odkázáni pouze sami na sebe v každodenní realitě Protektorátu Čechy a Morava.

Jedince vybrané pro výcvik mnohé rozdělovalo, ať již se jednalo o povolání, sociální původ či rodinné zázemí. Dohromady je však pojila touha aktivně se zapojit do bojů s nepřitelem. Právě boj za národní svobodu byl motivací pro odchod za hranice po vyhlášení Protektorátu Čechy a Morava. Pro řadu z nich vedla cesta nejprve přes Polsko do Francie, či od podzimu 1939 přes Slovensko, Maďarsko a Jugoslávii do země „galského kohouta“. Po kapitulaci Francie se na území Velké Británie přeplavilo kolem 4000 příslušníků 1. československé divize. Prvním domovem se jim stal stanový tábor v Cholmondeley nedaleko britského Chesteru. Zde po počátečních obtížích začala reorganizace armády v 1. československou samostatnou brigádu.² Kolem tisíce vojáků odešlo sloužit ke královskému letectvu. Z necelých tří tisíc mužů byli vybíráni vhodní kandidáti pro speciální parašutistické operace na území Protektorátu Čechy a Morava.

Zvláštním výcvikem, probíhajícím ve Skotsku a v Anglii, prošla řada vojáků různých národností. Byl znám svou tvrdostí a náročností. Kompletním výcvikem včetně

---

¹ K těmto číslům nejsou započítány výsadky IRON, FOUR SQUARE, CHROMIUM, CHURCHMAN, MORTAR a ROTHMAN, které nebyly uskutečněny.

² Mám zde na mysli vojenskou vzpouru v Cholmondeley, kdy bylo internováno přes 500 vojáků, převážně komunistů a Židů, kteří odmítli dále plnit vojenskou službu.

parašutistického kurzu prošlo přes 200 československých mužů.³ Oproti Polákům i Francouzům se jednalo o malý počet. V září 1941, kdy u československých zpravodajců vrcholily přípravy operace PERCENTAGE, čítala polská samostatná výsadková brigáda přes 2800 mužů.⁴ Skutečnost, že Britové odlišovali důležitost jednotlivých výcvikových programů, dokládá fakt, že mezi tím, co výcvik československých parašutistů zajišťovala jedna sekce, do francouzského parašutistického programu bylo zapojeno sekcí šest. Československý výcvikový program tedy nebyl z pohledu spojenců dominantní, navíc byl na Britech materiálně závislý.⁵ Přesto můžeme konstatovat, že českoslovenští zpravodajci měli u Britů podobně jako Poláci výsadnější postavení a při koncipování jednotlivých úkolů jim byla poskytnuta poměrně velká samostatnost.

Z dvou set vycvičených československých vojáků se někteří nasazení do operace nikdy nedočkali. Ti, kteří byli zařazení do parašutistických akcí, měli zadané úkoly plnit *dle svého nejlepšího vědomí a svědomí*. V tichém boji v zázemí nepřítele utrpěly v průběhu války vysazené československé skupiny více než 50% ztráty na životech.⁶ Přitom první dvě výsadkové vlny (1941-1943, vysazeno bylo 37 mužů, z nichž konce války se dožilo 5) měly ztráty téměř 90%. Životnost československého výsadkáře v týlu nepřítele byla odhadována na půl roku. Svou roli jistě sehrál i fakt, že z území protektorátu neexistovala organizovaná cesta zpět do Velké Británie, jak tomu bylo například u Poláků, Belgičanů i Francouzů. Mezi tím, co u Poláků můžeme hovořit o unikátním systému únikových cest vedoucích přes Španělsko a Portugalsko do Anglie, výhodou Francie naopak byla její vzdálenost od britských ostrovů. V kooperaci s britským námořnictvem se dařilo vysazované parašutisty dopravit zpět na území „hrdého Albionu“.⁷

Nebezpečí, které s posláním parašutisty souviselo, nemělo vliv na odhodlanost československých vojáků aktivně zasáhnout do boje za svobodu vlasti. Mělo by být zdůrazněno, že většina vybraných parašutistů svůj úkol oddaně plnila a ve chvíli, kdy jim hrozilo zatčení, či výslechy na gestapu, zvolila vojenské a čestné řešení - dobrovolný odchod ze života. Někteří z nich však neměli možnost splnit tuto nepsanou vojenskou povinnost, někteří zatčení neušli či se dokonce dobrovolně vzdali. Zejména pro ně při

---

³ MATÚŠŮ, Marie: *Muži pro speciální operace*. Naše vojsko, Praha 2005, s. 140.

⁴ Srovnej: KOPEČNÝ, Petr: *Pozor parašutisté!* Merkur, Praha 1993.

⁵ Srovnej: FOOT, M. R. D.: *SOE. Sbor pro speciální operace*. Bonus A, Brno 1993.

⁶ ŠOLC, Jiří: *A zpívali jsme Tipperary... Výcvik československých parašutistů ve Velké Británii*. Merkur, Praha 1993, s. 78.

⁷ Srovnej: KOPEČNÝ, Petr: *Pozor parašutisté!* Merkur, Praha 1993.

výsleších pak začala nová fáze vojenského boje o čest. Právě těm, kteří se ocitli v této mezní situaci, je věnována následující předkládaná diplomová práce.

Diplomová práce „*Rozhodovali se jinak... Chování československých parašutistů zatčených na území protektorátu v letech 1941-1943*“ se zabývá osudy členů zejména první výsadkové vlny zvláštních operací, kteří byli po seskoku do Protektorátu Čechy a Morava zatčeni gestapem.⁸ Ve dvou případech se jednalo o dobrovolné přihlášení se protektorátním policejním orgánům, či gestapu. Františka Pavelku, Viliama Gerika, Libora Zapletala, Oldřicha Pechala, Karla Čurdu a Václava Kindla dohromady pojí moment výslechu na gestapu a ve většině případů také nabízení spolupráce s nacistickou Tajnou státní policií.⁹ V československé historiografii je (s výjimkou Oldřicha Pechala) po dlouhá léta spojovalo slovo konfident. Kdo byl konfident? Člověk, který byl za svou činnost placený? Ten, který byl ke spolupráci donucen, neměl žádnou osobní svobodu a plat nepobíral? Či ten, který na spolupráci přistoupil, ale gestapo z ní nemělo informační užitek? Byli jimi všichni? A je u nich zohledňována snaha vyvázat se ze spolupráce?

Jednou z motivací pro napsání této práce, byla snaha poukázat na omyly české, respektive československé historiografie právě v otázce aktivní spolupráce československých parašutistů s gestapem. Pokud k ní došlo je rozebíráno, jaké měla následky. O placené, aktivní spolupráci s německými orgány můžeme hovořit v několika konkrétních případech. Zásadní otázkou práce proto je, jakým ohrožením byl pro domácí odboj či další vysazované skupiny aktivně spolupracující parašutista. A především pak, jaké informace o příslušnících jiných výsadkových skupin a o domácím odboji při výslechu poskytl.

S tím souvisí skutečnost, že českoslovenští parašutisté byli vojáci. Spadali pod přísahu, která se jim stala, či měla stát životním principem. Z vojenského úhlu pohledu pak muži zahrnutí do analýzy byli všichni bez rozdílu vinni a selhali, protože voják je vinen už proto, že je zatčen. Tento ryze vojenský, ale do značné míry oprávněný pohled ve své práci

---

⁸ Pro československé vojáky zmíněné v diplomové práci užívám ty vojenské hodnosti, ve kterých byli v letech 1941-1943. Vojenské hodnosti viz: <http://forum.valka.cz/viewtopic.php/t/90120>. 25. 4. 2012.

⁹ Do analýzy jsem zařadila ty parašutisty, jejichž jednání v první řadě odpovídalo zadání, tedy aktivně spolupracovali s gestapem, dále pak ty, o kterých se v československé historiografii po několik desítek let psaly nepřesnosti a v neposlední řadě ty, jejichž osudy byly něčím výjimečné. Zároveň jsem byla ve svém výběru limitována skutečností, zda se vůbec k jednotlivým osobám zachovaly archivní materiály a případně jaké. U těch parašutistů, kteří nebyli zahrnutí do analýzy, je alespoň v poznámce shrnut jejich příběh, s odkazy na literaturu či archivní prameny.

neuplatňují, protože jeho optika neumožňuje zohlednit několik příběhů osobní statečnosti československých parašutistů. Naopak jsem toho názoru, že i zatčený voják si musel být vědom své přísahy a i nadále se jí snažil ctít. Proto si práce klade otázku, jestli měl parašutista šanci u výsledku vzdorovat, a pokud ano, jakým způsobem vzdoroval. Nebo naopak neměl manévrovací prostor a nebyl u výsledku příliš rezistentní? Na parašutistovo chování u výsledku odkazuje i název diplomové práce. Právě moment výsledku, který je pro všechny uváděné muže společný, je od sebe zároveň odlišuje.

Ve snaze vysvětlit, jaké faktory mohly ovlivnit parašutistovo chování na gestapu, je práce rozdělena na několik tematických kapitol. První kapitola se věnuje prostředí domácího odboje, jeho genezi, vývoji a střetům s nacistickými represivními orgány. Kapitola přibližuje prostředí, do kterého byli českoslovenští parašutisté vysazeni, a jaké možnosti měli členové domácího odboje se o nově příchozí muže postarat. Jak byli „muži z nebes“ vnímáni, jaký přínos pro domácí odboj znamenali a jaké naopak byly nedostatky jejich vzájemné spolupráce? Ačkoli je diplomová práce časově vymezena lety 1941-1943, v kapitole o domácím odboji je věnována pozornost vývoji situace na domácí frontě až do konce války.

Druhá kapitola pojednává o speciálním parašutistickém výcviku ve Velké Británii. Popisuje vznik Special Operations Executive (SOE) a Zvláštní skupiny D, které v přípravě parašutistů pro zvláštní posláná ve vlasti sehrály důležitou roli. Dále přibližuje výběr jedinců, průběh vlastního výcviku i jeho úskalí. Měla by čtenáři poskytnout komplexní pohled na přípravu pro vykonání zadaného úkolu, a tedy shrnout předpoklady nejen pro jeho úspěšné splnění, ale i pro přežití v Protektorátu Čechy a Morava.

Třetí z obsáhlejších kapitol je zaměřena na nacistické represivní složky, které působily na území protektorátu. Podrobněji je rozebírána především činnost Tajné státní policie - gestapa, které bylo úhlavním nepřítelem československých výsadkářů. V kapitole je nastíněno, z jakých chyb nejen československých vojáků gestapo těžilo, či jak mohl probíhat výslech parašutisty se snahou získat ho ke spolupráci. Zejména po atentátu na Reinharda Heydricha byl zřízen protiparašutistický referát Sabotage-Bahnen-Fallschirmagenten (SBF). Existoval tudíž jistý postup, jak u výsledku na parašutistu naléhat, aby ke spolupráci svolil.

Za těmito kapitolami následují jednotlivé portréty vybraných československých parašutistů, kteří byli vysazeni do protektorátu v letech 1941-1942 a zatčeni zde v průběhu let 1941-1943. Pozornost je soustředěna na faktografický popis událostí odehrávajících se od seskoku až po zatčení, či přihlášení se policejním orgánům, se snahou vysvětlit, které faktory mohly přispět k chování vybraných jedinců. Zaměřuje se na vlastní průběh výslechů a na základě originálních výslechových protokolů ukazuje, které informace parašutista poskytl.¹⁰ V případech, že přijal nabídku ke spolupráci, je rozebíráno, jaký užitek z ní gestapo mělo.

Všechny zmíněné kapitoly jsou založeny na studiu archivních pramenů a literatury. Problematice československých výsadkářů za druhé světové války je věnována řada publikací různé kvality. Prvním autorem, který se zhostil náročného úkolu, popsat průběh a následky operace ANTHROPOID, byl Jan Drejs (vlastním jménem Jaroslav Andrejs). V knize *Za Heydrichem stín* z roku 1947 přinesl reálný pohled na čin československých parašutistů. Kniha má zejména pro svou objektivitu hodnotu dodnes.¹¹

Po událostech únorových dnů 1948 se z československých parašutistů stali nositelé buržoazní koncepce odboje, která neměla podporu lidu.¹² Odborní pracovníci se měli zaměřovat na zdůraznění přínosu komunistického odboje a odboj západní měl být zatlačen do ústraní. Pohled na příslušníky výsadkových operací byl účelový. Vrcholem těchto negativistických tendencí pak byla kniha Františka Ťopka s názvem *Údolí výstrahy* z roku 1960.¹³ V průběhu šedesátých let však vycházela řada publikací, které negativně popisovaly osudy jednotlivých západních parašutistů. Václav Král ve své knize *Pravda o okupaci* i Jiří Doležal v publikaci s názvem *Jediná cesta* obviňovali některé československé parašutisty ze západu z konfidentství.¹⁴ Nepravdivě líčili především osud Františka Pavelky a Libora Zapletala. Podobný popis příběhů obou vojáků lze nalézt i v knize publicisty Miroslava Ivanova - *Nejen černé uniformy*.¹⁵ V dalším vydání knihy pod názvem *Atentát na Reinharda Heydricha* autor vynechal alespoň pasáže týkající se

---

¹⁰ Originální výslechové protokoly neexistují k osobě nadporučíka Václava Kindla a rotného Karla Čurdy. V jeho případě lze však vycházet z oficiální zprávy gestapa o průběhu událostí po 16. červnu 1942. K osobě parašutisty Viliama Gerika je možné nahlédnout do dodatku k výslechu. Vlastní výslechový protokol chybí.

¹¹ DREJS, Jan: *Za Heydrichem stín*. Naše vojsko, Praha 1947.

¹² Srovnej: ŠOLC, Jiří: *Českoslovenští parašutisté ze Západu v literatuře*. In: *Historie a vojenství*. Číslo 5, rok 1990, s. 149.

¹³ ŤOPEK, František: *Údolí výstrahy*. Krajský dům osvěty, Pardubice 1960.

¹⁴ KRÁL, Václav: *Pravda o okupaci*. Naše vojsko, Praha 1962., DOLEŽAL, Jiří: *Jediná cesta*. Naše vojsko, Praha 1966.

¹⁵ IVANOV, Miroslav: *Nejen černé uniformy*. Naše vojsko, Praha 1964.

Františka Pavelky.¹⁶ Zmiňovaní autoři pravděpodobně neměli přístup ke všem existujícím archivním materiálům, to jim ovšem nebránilo v tom, odsuzovat jednání československých vojáků.

S celospolečenským uvolněním závěru šedesátých let přišly další snahy o objektivní zhodnocení činnosti československých parašutistů i Zvláštní skupiny D. Ke zdařilým pracím patřily studie historiků Oldřicha Sládka a Zdeňka Jelínka.¹⁷ Oba měli zásadní podíl na objasnění dané problematiky a jejich práce patří k důležitým informačním zdrojům.

V období tzv. normalizace opět zesílily tendence upevňovat mýtus vedoucí úlohy komunistické strany v protinacistickém odboji. Výsadbáři z Velké Británie byli proti partyzánům a výsadbářům ze Sovětského svazu vnímáni jako výrazně chybní muži. Nicméně autoři ve svých knihách upustili od hrubých urážek na adresu západních parašutistů a při popisování atentátu na Heydricha u jeho aktérů oceňovali odvahu a smysl pro povinnost.

Po listopadu 1989 zaznamenalo téma československých parašutistů velký rozmach. Zájem o něj projeví nejen historici, ale především široká veřejnost. Znovu vyšly některé práce Oldřicha Sládka, jako například kniha s poetickým názvem *Přicházeli z nebe*.¹⁸ K vydařeným pracím patří Jelínkova *Operace SILVER A*.¹⁹ Zvláštní přípravě a výcviku ve Velké Británii věnoval pozornost historik Jiří Šolc v knize *A zpívali jsme Tipperary...*, která byla pro seznámení se s problematikou výcviku stěžejní.²⁰ Následné osudy jednotlivých skupin po vysazení do protektorátu sepsal v publikaci s názvem *Bylo málo mužů*.²¹ Další z historiků Jindřich Marek si v díle *Pátou kartu bere smrt* vybral méně známé kapitoly z dějin československého parašutismu.²² Marie Matušů pak ve své knize

---

¹⁶ IVANOV, Miroslav: *Atentát na Reinharda Heydricha*. Panorama, Praha 1979.

¹⁷ SLÁDEK, Oldřich: *Gestapo v boji proti první vlně výsadek vyslaných z Anglie v operačním období 1941-1942*. In: *Historie a vojenství*. 1969, číslo 2., SLÁDEK, Oldřich: *Gestapo v boji proti druhé vlně výsadek vyslaných z Anglie v operačním období 1942-1943*. In: *Historie a vojenství*. 1969, číslo 3., JELÍNEK, Zdeněk: *Západní paraskupiny a spolupráce s domácím odbojem v letech 1941-1945*. In: *Odboj a revoluce*. 1970, číslo 1., JELÍNEK, Zdeněk a KOPEČNÝ, Petr: *Operace Out Distance*. In: *Pražský sborník historický*. 1988, svazek XXI.

¹⁸ SLÁDEK, Oldřich: *Přicházeli z nebe*. Naše vojsko, Praha 1993.

¹⁹ JELÍNEK, Zdeněk: *Operace SILVER A*. Naše vojsko, Praha 1992.

²⁰ ŠOLC, Jiří: *A zpívali jsme Tipperary... Výcvik československých parašutistů ve Velké Británii*. Merkur, Praha 1993.

²¹ ŠOLC, Jiří: *Bylo málo mužů. Českoslovenští parašutisté na západní frontě za druhé světové války*. Merkur, Praha 1991.

²² MAREK, Jindřich: *Pátou kartu bere smrt*. Svět křídel, Cheb 2000.

podrobně mapuje vznik SOE a československé Zvláštní skupiny D a jejich vzájemnou spolupráci na přípravě československých parašutistů. Kvalitní práce nese název *Muži pro speciální operace*.²³ Množství materiálu, týkajícího se nejen tématu československých parašutistů nasbíral Jaroslav Čvančara, který v třídílné publikaci *Někomu život, někomu smrt* zmapoval prostředí československého odboje na základě dobových fotografií.²⁴ K tématu dále dodnes vychází řada článků, které lze nalézt především v časopise *Historie a vojenství*. Přínosné jsou i vzpomínky přeživších válečných parašutistů, jejich autoři však byli vysazeni až v druhé polovině války v roce 1944. Důležité jsou zejména pro dokreslení „duše“ parašutisty.

Předkládaná diplomová práce vychází z výše nastíněné literatury, týkající se československých parašutistů, zejména z článků a knih historiků Oldřicha Sládka, Zdeňka Jelínka, Jiřího Šolce a dalších. Použity jsou články z časopisů *Historie a vojenství*, *Tereziánských listů* i z periodika *Odboj a revoluce*. V kapitole o československém domácím odboji se text opírá o knihy Jana Gebharta a Jana Kuklíka.²⁵ Mezi základní publikace k nastínění především politického smýšlení domácího odboje patří kniha Václava Kurala *Vlastenci proti okupaci*, stejně jako kvalitní práce historika Jana Tesaře *Traktát o „záchraně národa“*.²⁶ Kapitola o nacistických represivních orgánech je založena zejména na knize Oldřicha Sládka *Zločinná role gestapa*, která se přímo zabývá jejich působností na území Protektorátu Čechy a Morava.²⁷

Diplomová práce by nemohla vzniknout bez nutné znalosti a použití archivních pramenů. Prvořadým zdrojem informací byl fond číslo 37 - Velitelství vojenské zpravodajské služby, deponovaný ve Vojenském historickém archivu v Praze na Invalidovně. Obsahuje materiály týkající se jednotlivých československých parašutistů, tedy i záznamy a hodnocení ze speciálního výcviku ve Velké Británii. Svazky se dále zabývají i poválečným šetřením o osudech vybraných jedinců.

---

²³ MATUŠŮ, Marie: *Muži pro speciální operace*. Naše vojsko, Praha 2005.

²⁴ ČVANČARA, Jaroslav: *Někomu život, někomu smrt*. Laguna, Praha 1997-2003.

²⁵ GEBHART, Jan a KUKLÍK, Jan: *Velké dějiny zemí Koruny české*. Svazek XVa., Paseka, Praha - Litomyšl 2006., GEBHART, Jan a KUKLÍK, Jan: *Velké dějiny zemí Koruny české*. Svazek XVb., Paseka, Praha - Litomyšl 2007., GEBHART, Jan a HÁJKOVÁ, Alena a KUKLÍK, Jan: *2245 dnů odporu. Podíl spojů a spojařů na národně osvobozeném zápase českého lidu v letech 1939-1945*. Nakladatelství dopravy a spojů, Praha 1980.

²⁶ KURAL, Václav: *Vlastenci proti okupaci. ÚVOD 1940-1943*. Karolinum, Praha 1997., TESAŘ, Jan: *Traktát o „záchraně národa“ Texty z let 1967-1969 o začátku německé okupace*. Triáda, Praha 2006.

²⁷ SLÁDEK, O: *Zločinná role gestapa*. Naše vojsko, Praha 1986.

K dalším informačním zdrojům patřily fondy číslo 305 - Ústředna Státní Bezpečnosti po roce 1945 - a číslo 325 - Stíhání nacistických válečných zločinců. Uloženy jsou v Archivu bezpečnostních složek v Praze. Především zde lze nalézt řadu výslechových protokolů s bývalými zaměstnanci gestapa z období bezprostředně po válce. Je třeba mít na paměti, že v jejich zájmu bylo zkreslovat řadu informací nejen o fungování nacistických bezpečnostních složek, ale i o jednání zatčených odbojářů. Je proto vhodné, jejich svědectví ověřit a komparovat s ostatními prameny. Dále zde jsou protokoly, týkají se především vyšetřování činnosti některých parašutistů komunistickými bezpečnostními orgány. Ve fondu číslo 302 - Hlavní správa vojenské kontrarozvědky jsou deponovány originální výslechové protokoly Libora Zapletala na gestapu. V neposlední řadě byl pro mne důležitým zdrojem fond číslo 141 - Německé soudy v říši, ve kterém se nachází originální materiál k osobě parašutisty Františka Pavelky.

Dalším podstatným informačním pramenem byl fond Mimořádného lidového soudu XXV., uložený ve Státním oblastním archivu v Praze, který se týká především poválečného soudního procesu s dvěma bývalými československými parašutisty Karlem Čurdou a Viliamem Gerikem.

V neposlední řadě byla cenným zdrojem zpráv rozsáhlá pozůstalost historika Zdeňka Jelínka, která je uložena v Archivu Národního muzea. Pozůstalost není uspořádána, a právě orientace v jednotlivých kartonech je její velkou slabinou. S odhlédnutím od tohoto faktu se však jedná o výjimečnou informační základnu pro poznání světa parašutisty.

Prolog

„Zbytečný voják v krajině, kterou mu kdosi bral, děti se ptaly po vině a voják stál.“

František Halas

Těmito verši reagoval básník František Halas na událost, která na několik dalších let ovlivnila osud nejen první Československé republiky, ale i dalších evropských států a světových mocností. Byla výsledkem mezinárodní politiky, která od poloviny třicátých let 20. století, směřovala k ozbrojenému konfliktu nyní s německým nacionálním socialismem. Představitelé nejsilnějších evropských států však jako by si jeho reálnou hrozbu nechtěli připustit. Naopak, novému válečnému střetnutí bylo třeba zabránit všemi možnými, přijatelnými prostředky. Mezinárodně praktikovanou politiku kolektivní bezpečnosti, nahradila politika appeasementu.²⁸ Její následky pocítila mezi prvními Československá republika.

Mnichovská konference, probíhající ve dnech 29. a 30. září 1938, přinesla pro západní politiky uspokojivý výsledek v podobě řešení, které mělo zažehnat hrozící válku. Ve skutečnosti ji pouze oddálilo. Výsledná dohoda²⁹ ukládala Československu odstoupit pohraniční oblasti Německu a postavila malý stát uprostřed Evropy před otázku, zda se podvolit a přijmout verdikt, nebo otevřeně vstoupit do ozbrojeného konfliktu, ovšem bez mezinárodní podpory. Způsob, s jakou lehkostí ostatní evropské státy zatracovaly dřívější humanistické ideály a demokratické principy, udivoval. Navíc byl doprovázen stálým naléháním na Československo, aby ustoupilo od možnosti ozbrojeného střetnutí. V nelehké situaci nakonec zvolila československá politická reprezentace pragmatický postoj - přijmout výsledky konference se snahou „zachránit vše československé, co se dá“.

---

²⁸ Politika appeasementu označuje pacifistickou politiku ustupování agresorovi.

²⁹ Mnichovská dohoda - byla podepsána dne 30. září 1938 předsedy vlád čtyř nejsilnějších evropských mocností. Byly jimi Velká Británie, Itálie, Francie a Německo. Konkrétně ji podepsal Neville Chamberlain (VB), Benito Mussolini (It), Édouard Daladier (FR) a vůdce Adolf Hitler (N).

Přijetí Mnichovské dohody bylo národní katastrofou. Uvádí se, že stát přišel: „o 38% celkové plochy a o 36% obyvatelstva žijícího v Čechách a na Moravě.“³⁰ Územní změny narušily dosavadní hospodářské, sociální a politické vazby a ovlivnily jejich budoucí vývoj na desetiletí. Netrvalo dlouho a liberálně politické uspořádání země se zhroutilo. Lidé, ztrácející své životní jistoty, hledali viníky „národní katastrofy“. Kritika se snažela především na osoby spojené s ideály první republiky. Složitě vnitropolitické situace navíc využily další státy. Polsko vzneslo teritoriální nároky na území Těšínska, Maďarsku pak připadla území na jihu Slovenska.

Ani všechny ústupky a změny ve vnitřním vývoji země, směřující k „autoritativní demokracii“, nemohly garantovat trvalou existenci „uměle“ vzniklého Česko-Slovenska.³¹ O té rozhodoval zcela jiný faktor - Německo a jeho další plány. Režim tzv. druhé republiky sám zaváděl protižidovské zákony a jiné fašizující postupy, které doprovázela celospolečenská morální krize. Charakteristický pro ni byl odklon od tradičních hodnot - národních dějin, kultury, tolerance a humanismu.³²

Odstoupení československého pohraničí však nemohlo být pro expanzivní plány Třetí říše dostačující. Hitlerův „jízdní řád agrese“ byl jasný. Počítal s úplným začleněním českomoravského prostoru do říše, které otvíralo cestu k Polsku a dále na východ k Sovětskému svazu. Další mezní události konce třicátých let na sebe nenechaly dlouho čekat.

Pro realizaci výše zmíněného postupu využil Hitler slovenských radikálních separatistických tendencí, usilujících nejprve o zlepšení postavení Slováků v rámci Česko-Slovenska a vrcholící samostatnou slovenskou státností. Hitlerova hra o slovenskou otázku vrcholila v jarních měsících roku 1939. Dne 13. března pak bylo v Berlíně slovenským představitelům, jmenovitě Josefu Tisovi, jasně naznačeno, že buď bude vyhlášen slovenský stát, který oficiálně požádá o ochranu říše, nebo bude slovenská krajina ponechána svému osudu, svému maďarskému sousedovi napospas. Následujícího dne byl v dopoledních

---

³⁰ GEBHART, Jan a KUKLÍK, Jan: *Velké dějiny zemí Koruny české*. Svazek XVa. Paseka, Praha - Litomyšl 2006, s. 18.

³¹ Blíže k problematice tzv. Druhé republiky viz: GEBHART, Jan a KUKLÍK, Jan: *Druhá republika 1938-1939: svár demokracie a totality v politickém, společenském a kulturním životě*. Paseka, Praha - Litomyšl 2004., RATAJ, Jan: *O autoritativní národní stát. Ideologické proměny české politiky v druhé republice 1938-1939*. Karolinum, Praha 1997., TESAR, Jan: *Mnichovský komplex: jeho příčiny a důsledky*. Prostor, Praha 2000.

³² Srovnej: GEBHART, Jan a KUKLÍK, Jan: *Velké dějiny zemí Koruny české*. Svazek XVa. Paseka, Praha - Litomyšl 2006, s. 154.

hodinách vyhlášen Slovenský štát.³³ Téhož dne v jeho pozdním odpoledni odjížděl vlakem do hlavního města říše prezident druhé republiky Emil Hácha a ministr zahraničí Chvalkovský. Domnívali se, že se bude jednat o oficiální návštěvu, na které bude po územní ztrátě Slovenska upraven vzájemný česko-německý poměr. I zde se však jednalo o promyšlenou Hitlerovu kalkulaci, jak dosáhnout svých politických cílů. Háchovi byly navrženy dvě alternativy úpravy vzájemného vztahu. Obě počítaly se vstupem německých vojsk na území Čech a Moravy. Stane se tak buď poklidným, nebo násilným způsobem. V případě klidného vstupu Hitler přislíbil udělit českomoravskému území jisté autonomní postavení. V brzkých ranních hodinách dne 15. března 1939 začala nenásilná okupace českomoravského prostoru. O den později byl výnosem Adolfa Hitlera oficiálně zřízen Protektorát Čechy a Morava.

Výnos říšského vůdce a kancléře obsahoval preambuli a třináct bodů o politické správě území protektorátu. Protektorát měl být autonomním územím a spravovat se sám, avšak tato správa musela být vedena v souladu s politickými a hospodářskými potřebami říše.³⁴ Protektorát měl mít vlastní politické a správní orgány a úřady. V jeho čele stál státní prezident a vláda. Osobou dbající na dodržování zájmů říše byl protektor jmenovaný vůdcem. Byl prakticky jeho přímým zástupcem. Potvrzoval a odvolával členy vlády, byl informován o všech přijatých vládních usneseních, která mohl pozměnit či úplně zrušit. Další body upravovaly mezinárodní postavení a politiku Protektorátu Čechy a Morava. Dne 22. března 1939 byl vydán výnos, který vymezoval kompetence říšských úřadů na území protektorátu. Vznikl stav „(...) předpokládající dvoukolejnost správy - existenci protektorátní autonomní správy a správy říšské, respektive nacistické okupační správy.“³⁵ Konkrétní podoba okupační politiky s důrazem na vytěžení potenciálu českomoravského prostoru se utvářela až postupně. Ačkoli se v dobové optice mohlo zdát, že protektorát měl

---

³³ Ve Slovenském štátu vládl klerofašistický režim pod vedením kněze Jozefa Tisa. V průběhu války patřil k Hitlerovým politickým i vojenským spojencům. Zanikl po osvobození území Rudou armádou v květnu 1945. Slovenské území bylo připojeno k Čechám, Moravě a Slezsku. Vznikla tak znovu Československá republika.

³⁴ Srovnej: GEBHART, Jan a KUKLÍK, Jan: *Velké dějiny země Koruny české*. Svazek XVa. Paseka, Praha - Litomyšl 2006, s. 178.

³⁵ *Tamtéž*, s. 184.

autonomní postavení, skutečnost byla odlišná. Okupační nacistické orgány byly vždy nadřazeny orgánům protektorátním.³⁶

Výše zmíněný sled událostí zde nebyl nastíněn náhodou. Všechny zlomové okamžiky, odehrávající se mezi podzimem roku 1938 a jarem roku následujícího, prožívala československá respektive česká společnost, zaujala k nim postoj a reagovala na ně. Právě události těchto několika měsíců nezanedbatelně přispěly k formování smýšlení skupiny obyvatelstva, která se v průběhu války stane nositelem národních a demokratických hodnot. Hlavním posláním této složky společnosti bude neúnavná snaha „rovnat národu páteř“, držet ji vzpřímenou bez ohledu na německou perzekuci, která bude tento postoj důsledně trestat. Československý domácí a zahraniční odboj³⁷ bude mít svá specifika, proměny a vývoj, své úspěchy a omyly. V každém případě právě odboj bude tím nejradikálnějším a nejdůslednějším reprezentantem národního cítění. Jeho morální pevnost je skutečným historickým odkazem pro českou společnost.³⁸

---

³⁶ Více k správní organizaci Protektorátu Čechy a Morava viz: HLEDÍKOVÁ, Zdena a JANÁK, Jan a DOBEŠ, Jan: *Dějiny správy v českých zemích: od počátku státu až po současnost*. Nakladatelství Lidové Noviny, Praha 2005.

³⁷ Pokud hodnotíme domácí i zahraniční odboj z hlediska cíle - obnovy Československa, můžeme o něm hovořit jako o odboji československém. Teritoriálně však užívám pro označení odboje v protektorátě sousloví český domácí odboj.

³⁸ Srovnej: TESAR, Jan: *Traktát o „záchraně národa“ Texty z let 1967-1969 o začátku německé okupace*. Triáda, Praha 2006, s. 103.

Protinacistický odboj

Specifika českého domácího odboje

Československá respektive česká společnost prošla v průběhu třicátých let několikanásobnou duchovní proměnou. Prvním momentem, na který byla nucena reagovat, se stala zářijová krize a Mnichovská dohoda. Odhodlání československých vojáků bojovat a vlast bránit se v této chvíli plně propojilo s celospolečenským smýšlením. Další zejména politický vývoj a vyústění situace uvrhlo společnost do pocitu rozhořčení, šoku a beznaděje. Nemalou měrou k němu přispěly západní spojenci, kteří Československo „zradou“ obětovali mezinárodní politice. Společnost prostoupila nenávist k západním mocnostem, která na druhé straně usnadnila její příklon k dříve nenáviděnému sousedovi - Německu.³⁹ V logice uvažování tehdy žijících obyvatel došlo destrukcí státu k zpochybnění principů, na nichž byl dříve vybudován.⁴⁰ I proto doprovázely existenci druhé republiky velké otřesy všeobecně platných demokratických hodnot. Postupující národní morální krizi do jisté míry zastavil 15. březen 1939. Nacistická okupace opět sjednotila smýšlení české společnosti, chtěla-li být svobodnou, musela reagovat. V prvních měsících okupace můžeme hovořit o dvou propojovacích prvcích. Jedním z nich byla nenávist ke všemu německému. Právě německá menšina byla vnitřní politickou, hospodářskou a sociální oporou okupanta. Druhým prvkem pak byla česká národní příslušnost. Právě na její bázi vzniklo i Národní souručenství, v dobové optice vnímané jako opoziční platforma proti okupantům.⁴¹ Kolektivní pocit národní jednoty dodával lidem odvalu k protiněmeckým výstupům. Do vypuknutí druhé světové války, 1. září 1939, můžeme sledovat řadu manifestací národního cítění. Všenárodní jednota byla chápána jako vlastenecká povinnost, avšak tento do značné míry kolektivní rys: „(...) *bezprostředně nevyžadoval překračovat pomyslnou hranici osobního ohrožení.*“⁴² Bylo

---

³⁹ Srovnej: TESARŮ, Jan: *Traktát o „záchrane národa“ Texty z let 1967-1969 o začátku německé okupace.* Triáda, Praha 2006, s. 86.

⁴⁰ Srovnej: KURAL, Václav: *Vlastenci proti okupaci. ÚVOD 1940-1943.* Karolinum, Praha 1997, s. 17.

⁴¹ Po vyhlášení Protektorátu Čechy a Morava byly oficiálně zrušeny všechny politické organizace. Jedinou povolenou organizací bylo Národní souručenství. Státní prezident Hácha jmenoval jeho politické reprezentanty. Formálně mělo být loajální k politice protektorátní vlády, avšak v rámci jeho činnosti se v prvních letech dařilo zachovávat si jisté autonomní postoje k Němcům a také podporovat odboj proti okupaci. Od poloviny roku 1941 začala v Národním souručenství převládat linie otevřené spolupráce s Němci. V roce 1943 bylo rozpuštěno a přeměněno v korporaci s převážně kulturními úkoly.

⁴² GEBHART, Jan a KUKLÍK, Jan: *Velké dějiny země Koruny české.* Svazek XVa. Paseka, Praha - Litomyšl 2006, s. 247.

třeba zvolit rozhodnější postoj. V kombinaci s živelným společenským odporem se začala formovat organizovaná činnost. Aktivní odboj.

Český domácí odboj se v mnohém odlišoval od ostatních evropských odbojových hnutí, utvářel se a v průběhu války prošel svébytným vývojem. Prvním specifickým rysem pak byla skutečnost, že jako jeden z mála evropských odbojů vznikl v neválečné době. Jeho počátky můžeme sledovat už v průběhu druhé republiky a později po zřízení Protektorátu Čechy a Morava. Do léta roku 1939 se odboj, s výjimkou KSČ, ustavil na jiných než stranických principech, jednalo se spíše o skupinky, které propojovaly dřívější kontakty ze zaměstnání či různých spolků. Vznikl tak odboj roztříštěný a politicky nezatížený, „(...) svým profilem vyhraněně národní, až nacionalistický, ale současně s hlubokým smyslem pro sociální reformu.“⁴³ Na druhou stranu organizovaná ilegální práce byla naprosto novou formou společenské činnosti a nezkušenost s ní se pak projevovala především v otázkách konspirace. Právě nedůslednost v dodržování pravidel konspirace v pozdější době zdatelně zvyšovala počty zatčených.

Limitující faktor domácího odboje a jeho forem činnosti vyplýval z kontextu jeho vzniku - byl téměř zcela odzbrojený. Je sice pravdou, že alespoň někteří duchapřítomní jedinci ukrývali zbraně, ale celkově vzato jakoukoli větší, plánovanou ozbrojenou akci, nebylo možno v podmínkách protektorátu provést.⁴⁴ Nedostatky výzbroje měly být odstraněny opakovaně slibovanými shozy zbraní z Velké Británie, ale právě tyto dodávky se především v druhé polovině války staly otázkou sporu mezi zahraniční vládou a vedením domácího odboje. Exilem žádané ozbrojené protiněmecké vystoupení se bez zbraní nedalo uskutečnit.⁴⁵ Výstižně se k tomuto problému ve svých pamětech vyjádřil účastník odboje na Moravě již od počátku roku 1939, později člen Rady tří, profesor Josef Grňa: „Nemohli jsme však pochopit a dodnes nemohu chápat, jak bylo možné slibovat dodávky, když bylo v Londýně známo, že uskutečněny nebudou, jak mohly být ohlašovány starty letounů, které startovat neměly, a jak mohl být přítom lid stále a stále štván do ozbrojených akcí.“⁴⁶ K několika shozům zbraní na území protektorátu sice došlo, ale pro

⁴³ KURAL, Václav: *Vlastenci proti okupaci. ÚVOD 1940-1943*. Karolinum, Praha 1997, s. 8.

⁴⁴ Mám zde na mysli například podplukovníka Josefa Mašína, plukovníka Josefa Churavého a další.

⁴⁵ Dodávky zbraní nebylo možno v plném rozsahu uskutečnit ze dvou možných důvodů. Československá exilová reprezentace byla, stejně jako jiná exilová zřízení, materiálně závislá na možnostech Britů. Zásoby zbraní nebyly nekonečné. Je ovšem neméně pravdou, že s postupným vývojem války klesala ochota Britů zbraně do protektorátu dodávat. Tato neochota souvisela s faktem, že dle Britů byl protektorát operační zónou Rudé armády.

⁴⁶ GRŇA, Josef: *Sedm roků na domácí frontě*. Blok, Brno 1968, s. 283.

rozsáhlé potřeby domácího odboje se jednalo o zcela nedostatečné množství. „Bolezná otázka zbraní“⁴⁷ se tak jako červená niť prolínala všemi etapami existence domácí rezistence až do konce války.

Jedním z nejvýraznějších rysů českého domácího odboje, který nemá v rámci evropských rezistencí obdoby a srovnání, jsou pak jeho politické a programové úvahy o poválečné podobě osvobozené republiky. Český domácí odboj jako jediný v okupované Evropě vytvořil vlastní politický program. Jeho programovost zřejmě vycházela z potřeby pochopit důvody, které vedly k rozpadu státu a vyhnout se jejich opakování při výstavbě státu poválečného. Závěrečná redakce programu byla vytvořena již v únoru roku 1941 a následně v březnu téhož roku byl program „Za svobodu. Do nové Československé republiky!“ plénem ÚVOD přijat jako jednotná politická platforma domácího odboje.⁴⁸

Program se dotýkal všech důležitých otázek poválečné obnovy republiky. Postupně nastiňoval možnosti poválečné správy země, jejího politického systému a jeho reform. Vyjadřoval se k palčivé otázce českých Němců. Nastiňoval určitý posun ve smýšlení o čechoslovakismu a vzájemném vztahu Čechů a Slováků. Byly zde kapitoly věnované hospodářské a sociální sféře s návrhy reform v průmyslu, dopravě, zemědělství, ale i zdravotnictví. Program neopomněl ani sféru kulturní. Na padesáti šesti stranách, tisknutých v osmerkovém formátu, se zrodil na svou dobu pozoruhodný a v mnoha směrech inspirativní dokument. Z odbojového hnutí se stalo hnutí politické.

Přijetí programové platformy však mělo bezesporu zásadní význam především pro samotné odbojáře: „*Lidé, kteří šli obětavě a bez váhání do nerovného boje s gigantickou policejní mocí německé říše, hotovi nešetřit ani vlastního života, ani života svých rodin, chtěli něco víc: chtěli vědět, jak bude vypadat ten budoucí svět, konkrétně ta budoucí republika, za jejíž příští byli ochotni bojovat a v boji i padnout.*“⁴⁹

Pestrost možností činnosti domácího odboje byla citelně omezena i terénem, ve kterém vznikala, a pracoval. Rozsáhlá partyzánská činnost, či organizování a zásobování

---

⁴⁷ *Tamtéž*, s. 242.

⁴⁸ ÚVOD - Ústřední vedení odboje domácího - odbojová centrála domácího odboje především v letech 1940-1942. Pojila v sobě tři největší odbojové sítě. Petiční výbor Věrní zůstaneme, Politické ústředí a Obranu Národa. Plénium ÚVOD pak bylo jeho společným poradním orgánem. Byli zde vždy dva zástupci z každé z výše vyjmenovaných organizací, dohromady se jednalo o šest osob.

⁴⁹ *Za svobodu! Do nové Československé republiky*. II. vydání. Nákladem Dělnické akademie, Praha 1966, s. 14-15.

jednotek nebylo dlouhodobě možné. Bylo třeba zvolit takové formy odbojové činnosti, které by odpovídaly podmínkám Protektorátu Čechy a Morava. Můžeme mezi ně počítat letákové akce, šeptanou propagandu, export osob přes hranice a s ním související kurýrní spojení se zahraničím. V českomoravském prostoru jsou známy i příklady diverzní a sabotážní činnosti, ale s ohledem na to, kdo a čím ji mohl provádět, se jednalo spíše o výjimečné případy. Existovala však rozsáhlá podpůrná činnost - řada lidí nezištně nabízela své byty pro ilegální práci, či pro ilegálně žijící tzv. „potopené“ odbojáře, sháněla potravinové lístky, opatřovala osobní doklady, starala se o zajištění rodin po zatčených a popravených účastnících odboje. Válku přeživší již zmiňovaný profesor Grňa si do svých paměti zapsal: „Často uvažuji o těch, kteří nás, lidi bez přístřeší, vzali pod svou střechu, nakrmili nás, starali se o naše oblečení, ošetřovali naše raněné nebo nemocné. Již tehdy jsem si říkal, že (...) nebudu mít takovou příležitost poznat lidi z jejich nejkrásnějších stránek (...) poznat tolik lidí skvělých, statečných, obětavých a nezištných, lidí, kteří dávali všechno, co mohli dát, jen z prostého vědomí lidské a národní povinnosti. Poznal jsem, kolik velikosti je ukryto v drobném českém člověku.“⁵⁰ Odboj navždy bude mít své výrazné osobnosti, historicky velká jména, ale stále by měl být připomínán a vyzdihován také přínos obyčejných lidí, kteří se do odboje zapojili z pocitu své vlastenecké povinnosti. Řada z nich si uvědomovala, že za získání svobody je třeba bojovat.

Všechny výše zmíněné formy ilegální práce nějakým způsobem přispívaly k odklonu obyvatel od podpory nacistických myšlenek. Avšak nejvýznamnější a hlavní činností domácího odboje byla činnost zpravodajská. Právě zpravodajství patřilo v prvních válečných letech k nejvýraznějším odbojovým aktivitám.⁵¹ Vytvoření zpravodajské a informační sítě a především pak udržování pravidelného radiotelegrafického spojení můžeme právem považovat za významný vklad českého domácího odboje do společného boje proti Třetí říši. Za rok 1940 přijala Vojenská radiová ústředna v Londýně na 8645 depeší, rok následující to byl téměř dvojnásobek.⁵² Ačkoli se vždy nejednalo o významné a hodnotné informace, tato čísla dokazují obdivuhodnou intenzitu zpravodajské činnosti domácího odboje. Zprávy z domácí fronty zásadně přispívaly k upevnění pozice československé zpravodajské služby v Londýně, a stejně tak československé exilové vlády.

---

⁵⁰ GRŇA, Josef: *Sedm roků na domácí frontě*. Blok, Brno 1968, s. 241.

⁵¹ Podrobnosti viz: GEBHART, Jan a KOUTEK, Jaroslav a KUKLÍK, Jan: *Na frontách tajné války. Kapitoly z boje československého zpravodajství proti nacismu v letech 1938-1941*. Panorama, Praha 1989.

⁵² ČERMÁK, Vilém: *Muž proti okupaci. Portrét štábního kapitána Václava Morávka*. NAVA, Plzeň 2007, s. 78.

Pokud hovoříme o specifických rysech českého domácího odboje, neměli bychom opomenout jednu z jeho výrazných vlastností. Domácí odboj měl po celou dobu války pozoruhodné regenerační schopnosti. Na domácí odbojáře v průběhu války dopadala řada depresí a deziluzí, spojeny byly především s vývojem situace na frontě.

Silným, ale zároveň smutným okamžikem byl pád Francie 22. června 1940, právě v této chvíli se pro domácí odbojáře zcela rozplynuly představy o brzkém konci války. Po Mnichovu a 15. březnu 1939 byl pád Francie dalším důkazem neschopnosti Západu účinně Hitlerovi vzdorovat. Deprese se v českomoravském prostoru projevovala sníženou ochotou zapojit se do odbojové činnosti.⁵³ Zcela opačný účinek však měl na protektorátní obyvatelstvo vstup Sovětského svazu do války, o rok později - tedy 22. června 1941. Zvýšená odbojová aktivita neunikla německým bezpečnostním orgánům a vedla k následné represí. Velké zatýkácké vlny proběhly v prosinci roku 1939, na jaře a v létě roku 1941, avšak finální útok proti domácímu odboji měl teprve přijít. Bývá spojován s příchodem zastupujícího říšského protektora Reinharda Heydricha.

Heydrichova míra plošných perzekucí byla pro domácí odbojáře naprosto novou zkušeností a jejím důsledkem byl prakticky konec jedné etapy domácího odboje, etapy spojené s existencí centrální organizace ÚVOD a s rozsáhlou zpravodajskou činností. Domácí odboj se na sklonku roku 1941 nacházel v téměř alarmující situaci, přesto se dokázal zkonsolidovat a velkou měrou podpořil činnost československých parašutistů vysazených z Velké Británie. Pokud do atentátu na Heydricha existovalo alespoň torzo centrální odbojové sítě, pak po něm ho smetla rozpoutaná vlna represe. Z vedoucích osob přežili pouze jednotlivci.

Centrum další odbojové činnosti se po heydrichiádě přesunulo z Čech na Moravu, konkrétně do okolí Nového Města na Moravě. Na činnost a programové dědictví ÚVODu zde navazovala organizace se širokou působností, od roku 1944 označovaná jako Rada Tří. Ta sjednocovala řadu lokálních buněk jednotlivých odbojových složek na Moravě, především ze sítí ON a PVVZ. Snažila se však rozšířit svou působnost i do Čech. Spolupracovala také s parašutistickými výsadky, díky kterým byla v radiotelegrafickém spojení s exilovou vládou v Londýně. Kontakt udržovala i s výsadky ze Sovětského svazu. Pojila tak v sobě obě dominantní složky zahraničního odboje. Ani síť Rady tří nebyly

---

⁵³ Srovnej: KURAL, Václav: *Vlastenci proti okupaci. ÚVOD 1940-1943*. Karolinum, Praha 1997, s. 67.

ušetřeny zásahům gestapa, následnému zatýkání a odbojovým ztrátám. Stejně jako ÚVOD však prokazovala jedinečnou schopnost obnovy ilegálních sítí. Nakonec byla schopna se (sice ne přesně dle svých představ) aktivně zapojit i do osvobozovacích bojů.

Regenerační schopnosti odboje mimo jiné také dokládá fakt, že osvobození země se dočkala až část třetí a čtvrté garnitury jeho účastníků. Účastníci prvních dvou odbojových garnitur padli téměř všichni v nerovném boji s německou represivní mocí. Nelze vždy přesně oddělit odboj od neangažované většiny, či dokonce od kolaborace, protože existují příklady, kdy se tyto skupiny prolnou.⁵⁴ Avšak schopnost aktivně se nějakým způsobem zapojit do ilegální činnosti bez ohledu na svůj vlastní život, či životy svých bližních zůstává silnou morální hodnotou a odkazem protinacistického odboje dodnes. „*Bylo třeba vidět na vlastní oči toho neznámého českého člověka, který bez rozmyšlení dával v sázku vše, co měl, nejen majetek a vlastní život, nýbrž i životy svých nejbližších a nejdražších, tak zcela prostě a přirozeně, bez řečí a bez pathosu, bez dotazů proč a nač a za co.*“⁵⁵

Specifickým rysem českého domácího odboje byla i skutečnost, jak se k jeho politickým a programovým úvahám stavěl jeho zahraniční partner a do jaké míry byly tyto úvahy zohledněny po válce. V dobovém vnímání domácích odbojářů to byl především domácí odboj, který měl mít prioritu vyjadřovat se k politickým a programovým otázkám poválečné obnovy země. První přechodná poválečná vláda měla vzniknout z osob činných na domácí frontě, o osoby ze zahraničí měla být pouze doplněna. Tyto úvahy se však ukázaly jako iluzorní, přesto, že byly v době války ze zahraničí podporovány.

Pokud můžeme hovořit o nějakém rovnocenném postavení obou center, platí to pro období spojené s existencí organizace ÚVOD, tedy pro roky 1940-1941. Domácí odboj v této době podával kvalitní (a pro exil tolik potřebné) zpravodajské výkony a vytvořil vlastní jednotný politický program. Stal se tak politickým partnerem odboje exilového. Z tohoto důvodu a především pak s ohledem na výkonnost domácího zpravodajství, nebylo možné jisté požadavky domácího odboje ignorovat.⁵⁶ Tento stav se však zcela změnil po

---

⁵⁴ Mám zde na mysli osoby zastávající funkci, z pozice které musely vycházet s Němci. Například předseda protektorátní vlády Alois Eliáš, řada filmových hvězd či významní průmyslníci. Každodenní kontakt s Němci však neznamenal, že by tyto osoby nemohly působit v odboji, či ho podporovat.

⁵⁵ GRŇA, Josef: *Sedm roků na domácí frontě*. Blok, Brno 1968, s. 323.

⁵⁶ Uveďme alespoň pár příkladů - vedení domácího odboje se postavilo proti Benešovu plánu přizvat do Státní rady v Londýně zástupce německých stran. Dalším sporným bodem, proti kterému razantně vystupoval domácí odboj, byl poměrně benevolentní přístup exilové vlády k protektorátní reprezentaci. Domácí odbojáři žádali rozhodnější odsouzení státního prezidenta Háchy a protektorátní vlády.

heydrichiádě a jejích důsledcích na odbojové síti působící v protektorátě. Odbojovou centrálu se již nepodařilo obnovit. Dočasně byl ztracen vzájemný radiotelegrafický kontakt. Právě v této chvíli se rozhodování o poválečné obnově státu přeneslo na zahraniční odboj. Je otázkou, zda v této době mělo vedení zahraničního odboje na obnově silné, domácí centrály zájem, či jestli se již zde projeví první známky vzájemného politického boje o pozice.

Ačkoli i v následujících letech vykazoval domácí odboj stále pozoruhodnou činnost, rovnocenného vztahu s exilem nedosáhl. Profesor Grňa, člen a politický vedoucí Rady tří si do svých pamětí poznamenal: „*Ukazovala se mezi námi stále jasněji skutečná roztržka, která podle mého mínění měla důvody převážně ideové, anebo byly ideové důvody pro někoho v Londýně záminkou zbavit se možné konkurence v boji o politickou moc po válce. Nejednou mi totiž napadlo, že naše záda jsou pro emigraci jen žebříčkem, po kterém hodlá vystupovat k vlastním cílům.*“⁵⁷

Nabízí se otázka, zda exilové vedení znalo obsah programu „Za svobodu. Do nové Československé republiky!“ Odpověď není jednoznačná. Zdá se, že celé znění programu ÚVOD se do zahraničního centra nedostalo, nicméně jeho zkrácená verze - tzv. „katechismus“⁵⁸ byla v Londýně známa.⁵⁹ Zahraniční vedení však programovým požadavkům domácího odboje nevyhovělo, ani k nim při formulaci Košického vládního programu příliš nepřihlíželo.⁶⁰

Vztah domova a exilu prošel v průběhu války postupným vývojem, který zde byl alespoň ve stručnosti nastíněn. Hlavním úkolem exilového vedení byla mezinárodní garance obnovy republiky v předmnichovských hranicích. Za účelem splnění tohoto poslání bylo třeba vhodně argumentovat na poli mezinárodní politiky. A právě i mezinárodní vývoj a podmínky mohly ovlivnit exilové úvahy o poválečné obnově Československé republiky. Okupační realitou zradikalizovaný domácí odboj se mezinárodní politikou tolik nezabýval, avšak o společenských náladách a názorech na poválečnou obnovu země, byl informovanější než jeho zahraniční partner. Právě tyto názory se odrážely i ve formulacích programu „Za svobodu.“ Jedním z nejvýraznějších

---

⁵⁷ GRŇA, Josef: *Sedm roků na domácí frontě*. Blok, Brno 1968, s. 261.

⁵⁸ Katechismus byl stručný výtah z programu Za svobodu. Jednalo se o nejdůležitějších deset bodů.

⁵⁹ GEBHART, Jan a KUKLÍK, Jan: *Velké dějiny země Koruny české*. Svazek XVa. Paseka, Praha - Litomyšl 2006, s. 407.

⁶⁰ Jediný splněný požadavek, který byl po válce uskutečněn, byl odsun Němců z území Československa.

požadavků domácího odboje byl návrh, aby nebylo obnoveno staré politické stranictví. Osoby působící v předválečných politických stranách po válce neměly rozhodovat o chodu země. „*Staré stranictví se prostě vyžilo a přežilo a v obyvatelstvu i mezi aktivními odbojáři vůči němu existoval prudký, až nenávistný odpor.*“⁶¹

Již první měsíce po válce se však ukázalo, že jak navrátilší se komunisté, tak i představitelé londýnského exilu, nepovažovali za nutné navazovat na politický odkaz svých domácích spolupracovníků. Domácímu odboji se nepřikládala důležitost. Poválečná obnova země zcela vycházela z Košického vládního programu, který se ovšem v základních programových otázkách diametrálně odlišoval od představ domácího odboje. Skutečnost, že žádnému představiteli domácího odboje nebylo ani symbolicky nabídnuto místo v poválečné vládě, pak nepochybně - dle mého názoru - dává za pravdu slovům profesora Grňi. Domácí odboj byl jako jistá politická konkurence a především pak jako zásadní odpůrce návratu starých politických elit, právě těmito elitami odsunut „na druhou kolej.“

Na uplynulých stranách bylo alespoň ve stručnosti naznačeno několik charakteristických rysů, odlišností a problémů domácího odboje, které nepochybně ovlivnily jeho činnost i při spolupráci s parašutistickými výsadky z Velké Británie a i ze Sovětského svazu.⁶² Pro lepší pochopení situace, ve které se ocitl vysazený československý parašutista, a která ovlivnila (nebo mohla ovlivnit) parašutistovo chování v Protektorátu Čechy a Morava, věnuji alespoň několik stran samotné genezi domácího protinacistického odboje.

---

⁶¹ KURAL, Václav: *Vlastenci proti okupaci. ÚVOD 1940-1943*. Karolinum, Praha 1997, s. 17.

⁶² Od léta 1941 až do roku 1944 bylo podniknuto nejméně 50 výsadkových operací ze Sovětského svazu. Na jejich přípravě se podílela československá zpravodajská mise vedená plukovníkem Heliodorem Píkou, některé ovšem byly provedeny bez souhlasu československých orgánů. Adepti byli vybráni ze zbylé části Svobodova polského legionu. Nábor probíhal na základě pohovoru. Výcvik prvních parašutistů začal v červenci 1941. Skládal se z teoretického i praktického použití trhavin, základů topografie i šifrování. Výcvik v seskoku padákem se odehrával u Moskvy a trval jeden den. Poté se adepti přesunuli do Pavlovské Slobody, kde si zopakovali naučené znalosti. Existovala i psychologická příprava, která spočívala v diskuzích o daných tématech a ve čtení dostupné literatury. V srpnu 1941 byl vysazen první výsadek s krycím názvem AROŠ 1, později byl následován desantem S/1. Výsadky měly plnit převážně zpravodajské úkoly ve prospěch Sovětského svazu. Operační prostor byl na Moravě i na Slovensku. Další výsadky následovaly. Srovnej: BENČÍK, Antonín a KURAL, Václav: *Zpravodajové generála Píky a ti druzí*. Merkur, Praha 1991.

Zrod protinacistického odboje

Počátky protinacistického odboje můžeme, jak již bylo řečeno, pozorovat v průběhu existence druhé republiky. Postupně se různé společenské a zaměstnanecké skupiny a kruhy utvrzovaly v tom, že se současnou situací se nelze smířit. Učitelé, novináři, železničáři, ale i důstojníci, sokolové či církevní hodnostáři vzrušeně debatovali o současném stavu, o jeho dalším vývoji i o potřebě čelit mu. Mnohým z nich docházelo, že projevy spontánního společenského odporu, jako byly letákové akce či šeptaná propaganda, nebudou dostačující pro zvrácení dané situace. Bylo třeba pokusit se o organizovanou činnost. Volání po ní zesílilo s německou okupací a s vyhlášením Protektorátu Čechy a Morava.

První snahy o vytvoření strukturované organizace proběhly v hradních kruzích již na podzim roku 1938. Bezprostředním podnětem pro ně byla abdikace prezidenta Beneše, jeho následný odjezd do Sezimova Ústí a později do Londýna. Dle Benešových politických úvah blížící se válku nemohlo zastavit obětování československého státu Německu. Proto se bylo třeba na předpokládaný konflikt řádně připravit.

V návaznosti na činnost Maffie z dob první světové války, začala s vědomím Beneše vznikat skupina, sdružující jeho blízké spolupracovníky a stoupence. V jejím čele stál bývalý Benešův tajemník Prokop Drtina a Jan Jína z ministerstva zahraničí. Prostřednictvím Jaroslava Drábka skupina udržovala kontakt s Benešem v cizině a plnila jeho požadavky. Po 15. březnu 1939 zesílily v tzv. Politickém ústředí (dále jen PÚ) snahy o odbojovou činnost.⁶³ Dle Benešových pokynů bylo třeba zajistit stálý vzájemný kontakt a pokusit se z PÚ utvořit uznávanou odbojovou centrálu všech skupin působících v protektorátu. Beneš i zástupci PÚ vycházeli z předpokladu, že politickou autoritu domácímu odboji mohou zaručit jen profesionální politici. S ohledem na tento předpoklad se od července roku 1939 začalo PÚ organizovat jako všennárodní koalice dle principu koaličního vládního systému. Členy nejužšího vedení skupiny se tak stali zástupci pěti bývalých politických stran.⁶⁴ Postupem času bylo jasné, že členskou základnu bude nutné rozšířit. Organizace byla doplněna o členy mladší generace, kteří tolik nelpěli na

---

⁶³ Téměř ve stejné době se na Hradě utvářela ještě druhá skupinka, která měla podobné cíle jako Drtinova skupina. Formovala se především okolo bývalého prezidentova kancléře Přemysla Šámala. Po vzájemných rozhovorech mezi Šámalem a Rašínem se obě hradní skupiny propojily.

⁶⁴ Byli jimi Ladislav Rašín za národní demokracii, Jaromír Nečas za sociální demokracii, za stranu agrární pak Ladislav Feierabend, soudní rada Richter za národní socialisty, lidovce reprezentoval profesor Adolf Procházka.

dodržování starých stranických principů.⁶⁵ Politické ústředí se stalo jedním z vůdčích odbojových center domácí rezistence již v roce 1939.

Druhým centrem se pak stala skupina známá pod zkratkou PVVZ, nebo - li Petiční výbor Věrní zůstaneme. Členskou základnu PVVZ tvořili především levicovní intelektuálové, kteří již v květnu 1938 vystoupili se známou petiční akcí „Věrní zůstaneme!“ Manifest vyzýval československé občany k důsledné obraně demokratických práv a principů a především pak k udržení územní celistvosti Československé republiky.⁶⁶ Jeho iniciátory byli František Bléha, Josef Fischer, Václav Patzak a další.

Po okupaci nacistickými vojsky v březnu roku 1939 se k původnímu jádru PVVZ přidalo mnoho dalších skupin - jako například desítky poboček Dělnické akademie či Ženské národní rady. Připojily se i různé učitelské a církevní spolky. Významným mezníkem ve vývoji odbojového PVVZ byl vstup železničních a poštovních zaměstnanců. Především tyto dvě skupiny měly kontakty se širokou veřejností, právě díky nim měl PVVZ relativně širokou členskou základnu a především pak informační síť. Postupem času se, i díky budování odbojové sítě na Moravě, z PVVZ stala nejpočetnější odbojová síť, která navíc profitovala z dobré vnitřní organizace. Vedoucí jádro tvořily od června 1939 dvě komise - politická a organizační. Z osob působících v komisi politické jmenujme alespoň Josefa Fischera či Vojtěcha Čížka. K zástupcům komise organizační pak neodmyslitelně patřili Karel Bondy, František Andršt a vedoucí poboček Dělnické akademie Wolfgang Jankovec. Přes majora Hájíčka pak vedení PVVZ udržovalo kontakt s další rozsáhlou odbojovou skupinou - s Obranou národa.

Své přísaze bránit republiku se nezpronevěřilo mnoho československých vojáků. Bývalí příslušníci ozbrojených složek cítili silnou morální potřebu zahájit proti okupantům alespoň ilegální boj. Vojáci také do značné míry odpovídali dobovým nárokům na „ideálního“ účastníka odbojové činnosti - byli disciplinovaní, rozhodní a organizačně schopní. Myšlenka vybudování celoprotektorátní vojenské organizace začala nabývat konkrétních obrysů na přelomu března a dubna 1939. Po jednáních „Rady starších“ - tedy

---

⁶⁵ S PÚ spolupracovala skupina právníků v čele s profesorem Zdeňkem Peškem, dále skupina novinářů - vedená Františkem Bauerem. Hlavní centrum činnosti PÚ bylo hlavní město, nicméně existovaly početně menší skupiny, hlásící se k PÚ. Jednalo se o skupiny v Plzni a v Brně. Podrobněji k organizaci PÚ viz: GEBHART, Jan a KUKLÍK, Jan: *Velké dějiny země Koruny české*. Svazek XVa. Paseka, Praha - Litomyšl 2006, s. 257-260.

⁶⁶ Celé znění manifestu viz: KVAČEK, Robert: *Poslední den. Mnichov - Praha, konec září 1938*. Epocha, Praha 2011, s. 107-108.

čtyř generálů - Bílého, Eliáše, Vojtechovského a Vojty - vzešly první organizační pokyny.⁶⁷ Obrana národa byla organizována dle klasických armádních subordinací, přenesených do prostředí ilegality. V jejím čele stálo vrchní vedení (generál Bílý) se štábem (plukovník Kudláček), kterému byla podřízena tři zemská velitelství (Čechy - generál Vojta, Morava - generál Všeticka, Praha - generál Homola). Zemským velitelstvím byla podřízena velitelství krajská a krajským pak velitelství okresní. Hlavní štáb tvořila jednotlivá oddělení - organizační, zpravodajské, finanční a zásobovací. V rámci činnosti hlavního štábu pracovaly i skupiny speciální. Měly na starosti vnitřní spojení s dalšími ilegálními organizacemi, zpravodajskou činnost, či činnost sabotážní. Vpravdě „vojenská“ organizace nebyla pro prostředí ilegality tou nejvhodnější formou. Odpovídala však dobovému uvažování vojenských představitelů o brzkém vypuknutí válečného konfliktu a jeho rychlém konci. Hlavním úkolem vojenského odboje pak bylo právě v této době podchytit spontánní společenský odpor a podpořit ho koordinovaným vojenským vystoupením.

Vedle těchto odbojových centrál existovaly i další menší organizace. Často byly tyto organizace ve vzájemném spojení s ON, PVVZ či PÚ. Jednalo se například o tiskařskou skupinu okolo Josefa Škaldy, později i grafika Vojtěcha Preissiga a jeho dcery Ireny Bernáškové. Skupina se podílela na psaní a vydávání ilegálního časopisu V boj! Další odbojové skupiny vznikaly na půdě Národního souručenství, v blízkosti pražského primátora Klapky. Významnou skupinu vytvořila Československá obec sokolská, v této době zatím legálně fungující organizace. Neměli bychom opomenout ani desítky menších odbojových skupin, zaměřených na zpravodajství, jako například skupina RU-DA, Avala - Modrý kruh či Parsifal. Ve zpravodajství působila i skupina pracovníků ČTK, vedená šéfem tiskového odboru předsednictva protektorátní ministerské rady Zdeňkem Schmoranzem. Všechny amatérské zpravodajské skupiny významně doplňovaly vojenskou zpravodajskou činnost profesionálů.

Výše zmíněné organizace upřímně doufaly v brzký válečný stav. V příchodu války spatřovaly možnost pro znovunabytí svobody. Existovala snaha se na tuto situaci připravit, ale vývoj mezinárodních událostí v průběhu podzimu roku 1939 ukazoval, že válka sice

---

⁶⁷ Zůstává otázkou, jestli „Rada starších“ vůbec existovala, a dále jestli byl jejím členem i generál Eliáš. S ohledem na další Eliášovu činnost, především jako předsedy protektorátní vlády, je možné, že se jeho jméno s „Radou starších“ začalo spojovat až po válce, zcela účelově s jistou snahou rehabilitovat ho v očích veřejnosti. Na druhou stranou je fakt, že generál Eliáš byl nepochybně napojen na domácí odbojové hnutí.

poměrně brzy vypukla, ale její rychlý konec nebyl reálný. Odbojové sítě a skupiny neměly povětšinou zkušenosti s dodržováním pravidel konspirace, tolik nutných pro ilegální práci. A tak: „od konce listopadu začala na nepřipravené a v boji s nacistickou bezpečnostní politikou neorientované odbojové organizace dopadat rána za ránou.“⁶⁸

Jistý organizační náskok před národně - demokratickými odbojovými organizacemi měla ilegální Komunistická strana (dále jen KSČ).⁶⁹ Komunisté začali budovat ilegální síť již na podzim roku 1938, kdy byla strana oficiálně zakázána. Zkušenosti s ilegální prací z třicátých let, jasná organizační struktura a disciplinovanost členů byly vhodnými předpoklady fungující odbojové platformy. Navzdory těmto předpokladům se do nacistické okupace funkční ilegální síť vytvořit nepodařilo. Hovoříme-li o komunistickém odboji, musíme zmínit dvě jeho zásadní odlišnosti. Komunistická strana byla jako jediná organizována jako strana „v podzemí“. Měla stranickou strukturu i život - vybíraly se stranické příspěvky, probíhala stranická školení. Zároveň ovšem byla komunistická strana frakcí Komunistické internacionály (KI) a podléhala tak její oficiální politice.

Byla to právě směrnice KI, která se po uzavření paktu Ribentrop - Molotov stala dočasnou překážkou pro všestrannější odbojovou činnost členů KSČ.⁷⁰ Směrnice vydaná dne 8. září 1939 označila právě probíhající válku za imperialistickou z obou stran. „Komunistické strany měly vystupovat proti válce, „odhalovat její imperialistický charakter“ a všude měly vystupovat proti „zrádcovské politice sociální demokracie.“⁷¹ Pro domácí I. ilegální ústřední vedení KSČ⁷² bylo plnění této směrnice značně problematické. Kominternu sice podporovala boj českých komunistů proti nacistické zločinnosti, zároveň však trvala na důsledném vystupování proti „imperialistickému“ odboji, který vedly probenešovské odbojové skupiny. Uplatňovat tuto směrnici v konfrontaci s protektorátní

---

⁶⁸ KURAL, Václav: *Vlastenci proti okupaci. ÚVOD 1940-1943*. Karolinum, Praha 1997, s. 50.

⁶⁹ Nekomunistický odboj lze také nazvat odbojem občanským, civilním či probenešovským. Užívám termín národně - demokratický, který nemá evokovat příslušnost k nějaké předválečné politické straně, ale vystihuje dva hlavní prvky povahy odboje. Domácí odboj byl národní a ve svých politických úvahách navazoval na odkaz T. G. Masaryka a jeho pojetí demokracie. Dalším výrazným politickým prvkem domácího odboje byl jeho smysl pro sociální reformu.

⁷⁰ Pakt byl uzavřen dne 23. srpna 1939. Jednalo se o smlouvu o neútočení mezi nacistickým Německem a Sovětským svazem.

⁷¹ GEBHART, Jan a KUKLÍK, Jan: *Velké dějiny země Koruny české*. Svazek XVa. Paseka, Praha - Litomyšl 2006, s. 301.

⁷² Širší vedení ÚV tvořilo 5 osob - Viktor Synek, jeho bratr Otto Synek, Emanuel Klíma, Eduard Urx a Jan Zika. Po dočasném zatčení Otto Synka v únoru 1939 a odjezdu jeho bratra Viktora do Moskvy na poradu s vedením, tvořili užší vedení ÚV Klíma, Urx a Zika.

realitou se jevílo jako nemožné. Protektorátní dělník nebyl utlačován ani Benešovou politikou, ani politikou západních mocností, byť o jejich vině na válečném konfliktu nemohlo být pochyb. Dezorientace ilegálního vedení KSČ vedla nejen k rozporům uvnitř vlastního vedení, ale i k utlumení odbojové činnosti. Hledala se přijatelná východiska ze vzniklé situace.

Do té doby však existovaly snahy o koordinovanou činnost s národně - demokratickým odbojem. Alespoň ve stručnosti nastiňme tuto problematiku.

Spolupráce národně - demokratického a komunistického odboje

Vzájemné kontakty mezi zástupci komunistického a národně - demokratického odboje existovaly do začátku října 1939. Komunisté zastávali politickou orientaci na širokou národní frontu pojící bez ohledu na třídní příslušnost všechny odbojové skupiny národa. Případnou spolupráci s nimi neodsuzovalo ani londýnské zahraniční vedení, ačkoli nabádalo k jisté opatrnosti. Kontakty probíhaly jak na úrovni pražských vedoucích představitelů, tak na úrovních nižších, tedy v krajích. Bylo udržováno spojení se sovětským konzulátem v Praze a mezi představiteli vojenské složky odboje a ilegální KSČ se začaly vyjednávat podmínky zpravodajské spolupráce.

Největší společnou akcí obou křídel domácího odboje byl bojkot protektorátní dopravy v hlavním městě. Letákové výzvy apelovaly na protektorátní příslušníky již od 27. září 1939, aby v den prvního výročí podepsání Mnichovské dohody - 30. září - nepoužívali městskou dopravu. V tento den slavil odboj pozoruhodný úspěch. Již od ranních hodin zely tramvaje prázdnou. Situace se nezměnila ani v odpoledních, ani ve večerních hodinách. Výsledky celé akce ukázaly sílu domácího odboje ovlivňovat a vést veřejnost. Kladně akci hodnotili i představitelé komunistického odboje, hovořilo se o jednotném odporu Čechů proti okupantům.

Ačkoli bojkot městské dopravy ukázal, že spojení národně - demokratického a komunistického odboje může přinášet pozitivní výsledky, k další spolupráci již v této fázi války nedošlo. Ilegální vedení ÚV muselo zaujmout rozhodný postoj k již zmiňované směrnici KI, stejně jako představitelé národně - demokratického odboje. Na plánovanou

protestní akci ke dni 28. října se tak oba proudy domácí rezistence připravovaly odděleně. I přesto, můžeme o 28. říjnu hovořit jako o akci neobvyklé síly.

Přijetí směrnice KI za oficiální stranickou politiku mělo zásadní význam i pro další vývoj a sjednocovací tendence v rámci obou křídel domácí rezistence. Od této chvíle se každá ze zmiňovaných dvou dominantních složek odboje držela své politické linie. Nastoupená cesta oboustranně prospěšné spolupráce spěla k vzájemné roztržce.⁷³ Komunistický odboj v této době ztlačil svou činnost, a ačkoli vedení ilegálního ÚV hledalo způsob, jak realizaci směrnice vhodně „upravit“ pro prostředí protektorátu, tíha a zodpovědnost za odbojovou práci se přesunuly na odboj národně - demokratický.

Situace na domácí frontě v roce 1940

Na přelomu listopadu a prosince 1939 a především pak v průběhu ledna roku následujícího zasáhla domácí odboj rozsáhlá vlna zatýkání. Gestapo prolomilo síť PÚ, částečně PVVZ, zásadní ztráty však zaznamenala vojenská složka odboje, Obrana národa. Někteří z jejich čelních představitelů byli zatčeni, mnozí museli opustit protektorát, jiní se stačili ukrýt do ilegality. Stereotypní vojenská struktura organizace usnadnila gestapu práci, a tak se zatýkání ve vojenské síti rychle šířilo i do moravské části ON. Rozsáhlá perzekuce zde probíhala od února roku 1940, v následujících jarních měsících vrcholila.

Navzdory rozsáhlému zatýkání učinil domácí odboj krok do nové etapy existence. Již na přelomu roku 1939 a 1940 probíhala mezi zástupci PÚ, ON a PVVZ jednání o společné odbojové centrále, narušila je však zmiňovaná vlna perzekuce. K obnovení debat mezi jednotlivými zástupci hlavních odbojových sítí došlo na jaře roku 1940. Byla to povětšinou již druhá garnitura členů odbojových sítí, kteří se účastnili nových společných jednání. I přes značné rozdíly mezi jednotlivými složkami se nakonec podařilo v květnu 1940 vytvořit kolektivní odbojový orgán - ÚVOD - Ústřední vedení odboje domácího: „(...) působil jako koordinační výbor tří organizací. Společný orgán - plénum - rozhodoval

---

⁷³ Mezi zástupci komunistického a národně - demokratického odboje existovalo několik zásadních rozporů. Komunisté odmítali uznat vedoucí pozici Edvarda Beneše. Měli odlišný názor na poválečné řešení německé otázky. Zatímco zástupci národně - demokratickému proudu spěli k jejímu radikálnímu řešení, pro komunisty platila internacionální hlediska komunistického hnutí. V logice takového uvažování měli naopak české Němce podpořit v připravované proletářské revoluci.

*o společném postupu především v politických programových záležitostech. Jinak zůstávaly všechny tři složky zejména z hlediska organizačního samostatné.*⁷⁴

ÚVODu byl významným přelomem v dosavadní organizaci odbojové činnosti. Před jeho vznikem si hlavní složky národně - demokratického odboje nárokovaly vůdčí postavení v rámci celého domácího odboje. Po rozsáhlém zatýkání, i s ohledem na sílu německého represivního aparátu, se vzájemná rivalita ukázala jako škodlivá a nebezpečná. V konečné fázi rozhovorů, navzdory programových rozporům, zvítězilo hlavní poslání domácího odboje - bojovat proti okupantům. Za tímto účelem bylo sjednocení logickým (nikoli samozřejmým) krokem pro efektivnější práci. Společná odbojová platforma hledala možnosti vhodnější organizační konspirace, soustředila se na udržení radiotelegrafického spojení a věnovala se politickým otázkám. Její autorita se dá prokázat mimo jiné tím, že se k ní dobrovolně připojily další menší odbojové skupiny a podřizovaly se jejímu vedení.⁷⁵

Se vznikem a činností společné odbojové centrály vstoupila do vedení odboje nová garnitura osob. Již se nejednalo o osoby činné v prvorepublikové politice, či armádě. Před stranickostí a armádní hierarchií dávaly přednost vytrvalé společné snaze bojovat s okupanty. Právě noví členové zapříčinili, že se odboj začal přiklánět k radikálnějším stanoviskům proti exilu, protektorátní vládě, prvorepublikovému stranickému systému či německé otázce. Radikálnost, pracovní vytrvalost, ale i politická bystrost a prozíravost, to byly hlavní vlastnosti nově příchozích. Zásadně ovlivnily další vývoj zejména politického smyšlení odboje.

Od ustavení ÚVOD nastal pro odboj „zlatý věk“, ačkoli vývoj válečné situace napovídal, že konec války nebude v nejbližších týdnech, ani měsících. Bylo třeba i nadále vytrvale pracovat. Zejména radiotelegrafická a zpravodajská činnost vykazovala skvělé výsledky. Do jisté míry se dařila i sabotážní činnost. Opět probíhala jednání o vzájemné zejména zpravodajské spolupráci s komunisty. Podnětem k nim se stal pád Francie v červnu 1940 a jeho tíživé důsledky na vývoj válečné situace. Zpravodajský, byť politicky

---

⁷⁴ Plénium ÚVOD tvořili vždy dva zástupci z každé organizace. Dohromady se jednalo o šest osob. Za ON to byli plukovník Josef Churavý a podplukovník Josef Balabán. PVVZ zastupoval zřejmě Dr. Karel Bondy a František Andršt a PÚ bylo reprezentováno dr. Vladimír Horou, dr. Václavem Holým a často docházel i docent Krajina - respektive Krajina byl členem pléna, ale kvůli šifrovací práci býval často zastupován., GEBHART, Jan a KUKLÍK, Jan: *Velké dějiny země Koruny české*. Svazek XVa. Paseka, Praha - Litomyšl 2006, s. 359.

⁷⁵ Například Kpt.Nemo, Všeobecné národní hnutí, ilegální vedení Sokola. Viz: KURAL, Václav: *Vlastenci proti okupaci. ÚVOD 1940-1943*. Karolinum, Praha 1997, s. 99.

opatrný kontakt byl díky podplukovníku Balabánovi navázán a udržován. Důležitou součástí činnosti ÚVOD pak bylo zaměření se na vlastní politickou koncepci organizace.

O programu „Za svobodu. Do nové Československé republiky!“ již bylo napsáno v úvodu této kapitoly. Program důrazně odmítal návrat ke starým politickým, hospodářským a sociálním poměrům předmnichovské republiky. Právě tyto poměry přispěly nejprve k okleštění státu a později pak k jeho destrukci. I proto osvobození země a její poválečná obnova neměly být „pouhým“ převratem, ale politickou a sociální revolucí.⁷⁶ Další rozvoj programového a politického uvažování přerušila vlna zatýkání na jaře roku 1941. Program „Za svobodu.“ tak představoval vrchol politického smýšlení domácího odboje.

Rok 1941 a decimace odboje

V jarních měsících dalšího válečného roku prošel domácí odboj hned několika existenčními zlomy. Některé, jako třeba přijetí společného politického programu, můžeme označit za pozitivní. Jiné však byly spojeny s opětovným úderem německých bezpečnostních složek do odbojových sítí, který znamenal téměř úplný konec organizace ÚVOD. V průběhu jarních měsíců se však odehrála první z dlouhé řady budoucích epizod o vzájemné spolupráci domácího odboje s parašutistickými výsady z Velké Británie.

Již na počátku roku 1941 se v Londýně uvažovalo o podpoře radiotelegrafického spojení, které bylo do té doby udržováno pouze jednou vysílací sítí - Sparta I. Dohled nad průběhem radiotelegrafické činnosti však neměli vojáci, ale civilní složka odboje, jmenovitě docent Vladimír Krajina. Sparta I. se potýkala s řadou provozních problémů, týkaly se především vysílacích krystalů, které se častým používáním opotřebovávaly. I proto bylo hlavním úkolem prvního vycvičeného československého parašutisty Otmara Riedla předat domácí organizaci náhradní vysílací krystaly. Dále měl představitelům domácího odboje předat vzkazy od prezidenta Beneše a generála Ingra.

Na operaci s krycím názvem BENJAMIN spolupracoval i domácí odboj. Jeho úkolem bylo určit vhodné místo pro parašutistův seskok. Všechny nutné přípravy podnikli zástupci vojenské složky odboje, zejména podplukovník Balabán. Parašutista odstartoval

---

⁷⁶ Srovnej: KURAL, Václav: *Vlastenci proti okupaci. ÚVOD 1940-1943*. Karolinum, Praha 1997, s. 110.

dne 16. dubna 1941 z Velké Británie. Místo seskoku bylo určeno k vesnici Křečhoř u Kolína. Představitelé domácího odboje marně čekali na nově příchozího. V důsledku navigační chyby byl Riedl vysazen na pomezí rakousko-italských Alp. O neúspěchu akce bylo třeba informovat Londýn. V depeši přijaté dne 23. dubna se píše: „*Ježto na celém území Protektorátu nebyl v den seskoku vyhlášen poplach, pochybujeme o správnosti prostoru udaného navigátorem. Máme obavy, neseskočil-li v Sudetech nebo v Německu. (...) Čekáme na smluveném místě samozřejmě dále.*“⁷⁷ V roce 1941 byli parašutisté členy domácího odboje vnímáni jako morální vzpruha, navíc se jednalo o osoby prověřené Londýnem, které měly jeho důvěru. Jejich vysílání mělo podpořit společný boj. Ačkoli první snaha o posílení domácího odboje vysláním parašutisty selhala, myšlenka přetrvávala. Parašutistický výcvikový program byl v tuto dobu teprve ve svých počátcích, a tak se další pokus o výsadek uskutečnil až na podzim 1941. To ovšem na domácí frontě panovaly již zcela odlišné podmínky.

V letních měsících roku 1941 postihla domácí odboj nová, rozsáhlá vlna represe. Tentokrát byla o to citelnější, že v daném momentě za zatčené neexistovaly rovnocenné náhrady. Těživé personální ztráty postihly všechny centrální odbojové sítě - včetně komunistické. Postiženy byly i podpůrné sítě ÚVOD operující mimo Prahu. Řada odbojářů, včetně vedoucích členů ÚVOD pak byla sledována. V důsledku vlny represe se dočasně odmlčela i Sparta I. Kontakt se podařilo obnovit až v polovině června, byl však značně omezen.

Oslabený domácí odboj však opět prokázal regenerační schopnosti. Vstup Sovětského svazu do války dne 22. června 1941 působil povzbudivě nejen na českou společnost, ale zásadně měnil podmínky pro obnovení kontaktů s komunistickým odbojem. Ve společnosti vzrostla ochota se znovu zapojit do odboje. A tak od července můžeme pozorovat nárůst počtu sabotáží v podnicích, různých stávek a letákových akcí.

Díky opětovnému navázání radiotelegrafického kontaktu mohlo zahraniční vedení informovat vedoucí představitele domácího odboje o pokračování parašutistického programu a následných výsadcích do protektorátu. Ty byly naplánovány na podzim roku 1941. V depeši z Londýna ze dne 12. srpna se můžeme dočíst: „*(...) počínaje měsícem září, budou provedeny z Anglie na naše území lety, jejichž úkolem bude dopravit vám*

---

⁷⁷ KOURA, Petr: *Podplukovník Josef Balabán. Život a smrt velitele legendární odbojové skupiny „Tři Králové“*. Rybka Publishers, Praha, 2003, s. 89.

*speciální materiál a lidi, vycvičené pro sabotážní, teroristické, zpravodajské a spojovací úkoly.*⁷⁸ Domácí odboj měl postupovat stejně jako při plánovaném doskoku Otmara Riedla - určit místo seskoku a tím zajistit rychlé napojení parašutisty na domácí organizaci. V protektorátě ovšem stále probíhala rozsáhlá zatýkání. Odbojové sítě se pomalu vzpamatovávaly z utržených ztrát. Oba tyto faktory citelně ovlivnily pokračování další odbojové činnosti. Požadavku zahraničního vedení se však snažili zbylí členové pléna ÚVOD, vyhovět. V depeši Sparty I. odeslané 30. srpna 1941 do Londýna se ÚVOD k situaci vyjadřoval následovně: „*Poslední zatýkání - přerušeno spojení na vojenské síti. Ubytování a stravování většího počtu skokanů téměř nemožné. (...) Nejlépe je odložit seskok na neurčito. Nicméně se připravíme na první seskok východně od Čáslavi od 8. září počínajíc. Podrobnosti oznámíme.*“⁷⁹ O prvních parašutistických výsadcích bylo vedení domácího odboje informováno, mohlo jistým způsobem ovlivnit jejich úkol. Parašutista, vybraný k příštímu seskoku do protektorátu, měl být vybaven konkrétními druhy krystalů. Podobná spolupráce nebyla zejména v druhé polovině války možná.

Mezitím co ve Velké Británii vrcholily závěrečné přípravy operace PERCENTAGE, v protektorátu byl chystán další demonstrativní výstup odporu proti okupantům.

Koordinovaná akce domácího a zahraničního odboje byla vrcholem odbojové činnosti podzimních dnů roku 1941. V týdnu od 14. do 21. září 1941 proběhl úspěšný bojkot protektorátních novin. Prodej tisku v tomto týdnu klesl o 70%.⁸⁰ Úspěšnost akce potvrdila schopnost odboje i nadále ovlivňovat široké vrstvy protektorátní společnosti.

Vzrůstající vůle Čechu k odporu neušla pozornosti německých represivních orgánů. Bylo třeba zastavit znepokojující vývoj v českomoravském prostoru. Dlouhodobě důkladná práce nacistických bezpečnostních složek připravila prostor pro frontální útok proti domácímu odboji. Odstartoval jej příchod nového zastupujícího říšského protektora.

Brzy ráno dne 27. září 1941 přijel do Prahy Reinhard Heydrich. Následující den vyhlásil na většině území stanné právo a nařídil rozsáhlá zatýkání a popravy. Mezi prvními zatčenými byl i předseda protektorátní vlády generál Alois Eliáš. Vlna teroru vyvolaná

---

⁷⁸ ANM, fond Zdeněk Jelínek. Neuspořádáno. Percentage - depeše mezi Prahou a Londýnem - depeše ze dne 12. srpna 1941.

⁷⁹ ANM, fond Zdeněk Jelínek. Neuspořádáno. Percentage - depeše mezi Prahou a Londýnem - depeše ze dne 30. srpna 1941.

⁸⁰ KURAL, Václav: *Vlastenci proti okupaci. ÚVOD 1940-1943*. Karolinum, Praha 1997, s. 154.

zastupujícím říšským protektorem plnila svůj účel - zastrašit obyvatelstvo, zdecimovat domácí odbojové síť a dosáhnout tak stagnace odporu v protektorátu. Největší zásah do odbojových struktur proběhl v průběhu měsíce října, kdy bylo zatčeno na 1772 odbojářů.⁸¹ Personální ztráty zaznamenalo vedení ÚVOD, citelně oslabované již od letních měsíců. Podzimní vlna zatýkání se nevyhnula ani komunistickému odboji. Navíc v noci z 3. na 4. října provedlo gestapo úspěšný zásah proti v pořadí již 17. vysílací stanici ze sítě Sparta I. Radiové spojení s Londýnem tak bylo přerušeno.

Ve stejný den, tedy v ranních hodinách 4. října 1941 byl nad územím protektorátu vysazen „skokan“ - parašutista František Pavelka, který se úspěšně napojil na domácí odboj. V důsledku dlouhodobého sledování předních představitelů PVVZ se však gestapo dostalo i na jeho stopu. Parašutista byl zatčen již 25. října 1941. I u operace PERCENTAGE nemohl být využit veškerý její potenciál.

Na konci třetího válečného roku se domácí odboj dostal do defenzivy. Říjnová zatýkání předznamenávala konec organizace ÚVOD jako politické, ideové a organizační centrály. Výsledky podzimního zatýkání shrnul ve svém projevu na Pražském Hradě 4. února 1942 i sám Heydrich. Mimo jiné uvedl, že podle rozsudků stanných soudů bylo zastřeleno 400 až 500 osob, zatčených pak bylo na pět tisíc. Zdůraznil, že: „(...) lidé, kteří byli zatčeni, nebo odsouzeni k smrti, byli vesměs lidmi vysokých duševních kvalit, to nebyli žádní souběžci, to byl vedoucí aparát.“⁸² Jedna z významných etap domácí rezistence skončila, avšak přeživší jednotlivci pléna ÚVOD se i nadále snažili navázat na organizační a politické dědictví odbojové centrály. Řadu sítí a odbojových skupin čekalo období personální a pracovní reorganizace. Nacistické represivní orgány se však měly přesvědčit o tom, že ani tento podzimní zásah, nemohl odboj jako takový zničit. Vstoupil však do nové fáze své činnosti - všestranné spolupráce s parašutistickými výsadky z Velké Británie.

Československé vedení v Londýně napjatě očekávalo chvíli, kdy dojde k znovuoobnovení radiotelegrafického spojení s domácím odbojem. Snahy o něj proběhly v říjnu a v prosinci 1941, neúspěšně. Pro československé zpravodajce to byl jasný signál - spojení je třeba podpořit ze zahraničí.

---

⁸¹ *Tamtéž*, s. 160.

⁸² AMORT, Čestmír: *Heydrichiáda*. Naše vojsko, Praha 1965, s. 128

Dne 28. prosince 1941 startovalo z Velké Británie letadlo, na jehož palubě bylo sedm mužů. V brzkých ranních hodinách následujícího dne byly nad územím protektorátu postupně vysazeny skupiny SILVER A (nadporučík Alfréd Bartoš, rotmistr Josef Valčík, četař Jiří Potůček), ANTHROPOID (rotmistři Jan Kubiš, Josef Gabčík) a SILVER B (rotný Jan Škácha, četař Vladimír Zemek). Skupiny s označením SILVER měly zejména zpravodajské úkoly. Úkolem ANTHROPOIDU pak bylo provedení atentátu na nově příchozího - zastupující říšského protektora.

Rok 1942 - ve znamení parašutistických výsadek

Rozrušení odbojových sítí a potlačení vlny odporu v protektorátu patřilo k hlavním úkolům Reinharda Heydricha. Důležitým politickým úkolem zastupujícího říšského protektora bylo zbavit Čechy jakéhokoli národního cítění. Heydrich na svých poradách hovořil o tzv. „odpolitizování“, v jeho konečném důsledku měli Češi přijmout říšskou myšlenku za svou. Obyvatelstvo mělo být: „(...) lehce vzdáleno od všech politických záležitostí a tím rychleji poněmčeno.“⁸³ Realizaci tohoto úkolu odpovídala oficiální zejména hospodářská a sociální protektorátní politika.⁸⁴

Spočívala především v jistém zlepšení sociálních podmínek pro rolníky a dělníky. Zvýšily se důchody, jisté druhy pojištění, zlepšilo se zásobování potravinami pro pracující. Vše mělo přesvědčit protektorátní příslušníky, že pouze poctivou prací pro říši lze zaručit nerušený klid a mír v protektorátě i v průběhu války. Domnělá oddanost obyvatel Protektorátu Čechy a Morava německé říši, podpořená loajální politikou protektorátní vlády, však komplikovala mezinárodní postavení československé exilové vlády.

V nelehké situaci se ocitlo i domácí odbojové hnutí, kterému v osobě zastupujícího říšského protektora vyrostl silný nepřítel. Jeho hospodářská a sociální politika nezůstala mezi obyvatelstvem bez odezvy. Neznamenalo to sice, že by široká veřejnost začala přímo podporovat okupanty, zároveň však přijala pasivní postoj k boji za možnou změnu dalšího vývoje dění v protektorátu. Logika takového uvažování stavěla aktivní odboj do pozice nežádoucího radikála. Navíc ulehčovala okupačním a represivním orgánům práci. Ty se

---

⁸³ KURAL, Václav: *Vlastenci proti okupaci. ÚVOD 1940-1943*. Karolinum, Praha 1997, s. 199.

⁸⁴ Podrobnosti viz edice dokumentů: *Protektorátní politika Reinharda Heydricha*. Editoři KARNÝ, Miroslav a MILOTOVÁ, Jaroslava. TEPS, Praha 1991.

mohly plně soustředit na decimaci neširoké vrstvy obyvatel, která naopak zastávala názor nutného boje s okupantem - na členy odboje.

O nastalé nevlídné situaci bylo třeba urychleně informovat zahraniční vedení a konzultovat s ním další kroky. Pozůstalý člen pléna ÚVOD docent Krajina se s několika spolupracovníky pokoušel o zprovoznění radiotelegrafického kontaktu. Nicméně pravidelné spojení s Londýnem nebylo navázáno. Řadu depeší od vysílačky Věry se však podařilo do Velké Británie předat později. Stalo se tak prostřednictvím vysílací stanice Libuše, kterou měl k dispozici parašutistický výsadek SILVER A.

Režii nad zpravodajskou a informační sítí v Čechách převzal nadporučík Bartoš, velitel výsadku SILVER A, který zřídil svou základnu v Pardubicích. Především zásluhou Potůčka, který obsluhoval vysílací stanici Libuše, byl od 9. ledna 1942 navázán a udržován oboustranný kontakt se zahraničím. Příchozí parašutisté se postupně přesvědčovali o skutečném stavu, ve kterém se nacházely domácí odbojové organizace. V depeši Libuše odeslané do Londýna dne 11. února 1942 Bartoš píše: „(...) *Mám dojem, že jak vojenská, tak i politická organisace jsou úplně desorganisovány.*“⁸⁵ Bartoš nebyl daleko od pravdy. ÚVOD se po podzimních ztrátách přeměnil ze silné, centrální organizace na dvě odbojové činnosti schopné frakce. Civilní část se soustředila okolo docenta Krajiny. Druhá - vojenská část - byla opět spojena s činností důstojníků, které vedl generál Zdeněk Novák.

Z významných zpravodajských důstojníků druhé garnitury zatím úspěšně gestapu unikal štábní kapitán Václav Morávek, blízký spolupracovník podplukovníka Balabána. Právě z jeho pověření udržoval Morávek kontakt s významným informačním zdrojem, německým důstojníkem abwehru Paulem Thümmelem, známým agentem A-54.⁸⁶ Ačkoli v této době byl kontakt s A-54 znatelně omezen, Morávek - již nepodřízen vedení ÚVOD - ve své zpravodajské činnosti pokračoval. Nalézt štábního kapitána a obnovit tak přísun informací od A-54, bylo jedním z úkolů SILVER A. Bartošovi se po počátečních obtížích podařilo Morávka zkontaktovat a od 14. března s ním zahájit spolupráci, nikoli však na

---

⁸⁵ ANM, fond Zdeněk Jelínek. Neuspořádáno. Depeše mezi Londýnem a Libuší. Depeše ze dne 11. února 1942.

⁸⁶ Literatura k životu a činnosti agenta A-54: ČERMÁK, Vilém: *Muž proti okupaci. Portrét štábního kapitána Václava Morávka*. NAVA, Plzeň 2007., KOKOŠKA, JAROSLAV a KOKOŠKA, STANISLAV: *Spor o agenta A-54*. Naše vojsko, Praha 1994.

dlouho. Morávkovi zbývalo několik posledních dnů života. Štábní kapitán padl v nerovné bitvě se zaměstnanci gestapa nedaleko Prašného mostu, psal se 21. březen 1942.⁸⁷

Na jaře 1942 se jako nejméně zasažená, a tedy relativně akceschopná jevila sokolská organizace Jindra. Bartoš na ní narazil v souvislosti s úspěšným pátráním po osudu výsadku ANTHROPOID. O rotmistry Kubiše a Gabčíka se nedlouho po seskoku starali právě členové sokolské organizace. O existenci Jindry podal Bartoš hlášení zahraničnímu vedení. V depeši ze dne 23. dubna 1942 píše: „*skupina má značné možnosti zpravodajské (...) orgány skupiny vystupují velmi sebevědomě u vědomí, že jsou nejsilnější složkou téměř nepostiženou podzimní persekucí.*“⁸⁸ Bartošova skupina postupně získávala alespoň základní orientaci v domácím odbojovém hnutí. Její zpravodajskou činnost měly podpořit další parašutistické výsadky.

V noci z 27. na 28. března 1942 byla vysazena skupina OUT DISTANCE (nadporučík Adolf Opálka, rotný Karel Čurda, desátník aspirant Ivan Kolařík). O několik minut později skupina ZINC (nadporučík Oldřich Pechal, rotný Arnošt Mikš, svobodník Viliam Gerik). Obě skupiny byly v důsledku navigační chyby vysazeny v jiném než v plánovaném místě seskoku. OUT DISTANCE se místo u Tábora ocitla nedaleko Telče. V nepříjemné situaci byli členové výsadku ZINC, které letoun vysadil dokonce mimo území protektorátu, nedaleko slovenských Gbel. Úkolem skupiny ZINC bylo zřízení zpravodajské a informační centrály na Moravě. OUT DISTANCE měl podpořit zpravodajskou činnost SILVER A. Jeho úkolem byla i sabotážní činnost. Navzdory počátečním obtížím se členům výsadku nakonec podařilo s Bartošem spojit. Zcela jiný byl osud výsadku ZINC. Bez nadsázky můžeme říct, že seskok byl prvním a posledním úspěchem skupiny.

V jarních měsících roku 1942 se tedy většina členů parašutistických výsadků úspěšně napojila na domácí odbojové hnutí, zahájila s ním spolupráci a začala pracovat na svých konkrétních úkolech. Záměrně však hovořím o většině, protože všichni takové štěstí neměli. Některým z nich budou věnovány následující kapitoly této práce.

---

⁸⁷ Shodou okolností měl den před tím schůzku s nadporučíkem Bartošem. Bartoš mu předal fotografii člena výsadku Josefa Valčíka, aby mu mohla být opatřena nová falešná legitimace. Morávek ji měl v době přestřelky u sebe. SILVER A se poprvé ocitl v nebezpečí.

⁸⁸ ANM, fond Zdeněk Jelínek. Neuspořádáno. Depeše mezi Londýnem a Libuší. Depeše ze dne 23. dubna 1942.

Všechny vysazené skupiny měly přispět k hospodářské, či politické destabilizaci situace v protektorátě a rozptýlit tak představy o dobrovolném začlenění Čech do německé říše. Navíc po zvýšení sabotážní a diverzní činnosti v týlu nepřítele volal Sovětský svaz, který nyní nesl hlavní část válečných bojů. Proti ovšem nebyla ani britská Foreign Office. Kromě zvýšení počtu nepostizitelných sabotáží vyhověla československá vláda požadavku Britů na bombardování Škodových závodů. Britové k jeho provedení nabízeli dostatečný počet letounů. Úkolem československých parašutistů pak bylo vhodně označit daný prostor tak, aby letouny snadno našly a zasáhly cíl. Dle pokynů z Londýna měli akci zajistit parašutisté operující v Praze. Tedy i Kubiš s Gabčíkem. Realizací nutných příprav byl pověřen nadporučík Opálka. Za vydatné pomoci členů odboje v Plzni byli parašutisté (Valčík, Kubiš, Opálka, Čurda) schopni zapálit signální ohně.

Celá akce parašutisty velmi ohrozila, z hlediska pravidel konspirace můžeme hovořit i o chybě. Osoby (parašutisté i členové domácího odboje) se navzájem poznaly. Navíc výsledek náletu, provedeného z 25. na 26. dubna, byl roven nule. Letouny zapálené ohně přes mraky řádně neviděly. A tak ve chvíli, kdy se londýnská reprezentace rozhodla nálet opakovat, Bartoš, který si uvědomoval rizika spojená s dalším návratem do Plzně, rázně odpověděl: „*Opakování AKCE ŠKODA z naší strany nemožné.*“⁸⁹ Nálet na Škodovy závody byl poté zopakován, ovšem bez účasti parašutistů.

Operační lety tzv. první výsadkové vlny na území protektorátu byly v tuto dobu teprve ve své polovině. Do konce dubna 1942 bylo vysazeno dalších pět skupin. Z 27. na 28. dubna 1942 byly vysazeny skupiny BIOSCOP (rotný Bohuslav Kouba, četař aspirant Josef Bublík, četař Jan Hrubý), BIVOUAC (rotný František Pospíšil, desátník aspirant Libor Zapletal, rotný Jindřich Čoupek) a STEEL (svobodník Oldřich Dvořák). První dvě skupiny měly provádět sabotáže v továrnách, či na vybraných tratích na Moravě. Jediný muž operace STEEL měl Potůčkovi předat novou vysílací stanici, o kterou Bartoš žádal v depeši z poloviny dubna 1942. Stanice Libuše se totiž převozy z místa na místo potýkala s technickými problémy. Všechny tři skupiny byly vysazeny u velkostatku Požáry, nedaleko Křivoklátu. Ani jedné z nich se v náročných podmínkách protektorátu nepodařilo splnit požadovaný úkol. Osudy jednotlivých členů se postupně uzavřely do půl roku od

---

⁸⁹ JELÍNEK, Zdeněk a KOPEČNÝ, Petr: *Operace Out Distance*. In: *Pražský sborník historický*. 1988, svazek XXI., s. 28.

seskoku. Nejdéle německým orgánům unikal velitel skupiny BIVOUAC František Pospíšil.

O dva dny později, tedy 29. dubna 1942 byly z Velké Británie vypraveny poslední dvě skupiny, které zároveň uzavíraly celé výsadkové operační období. Skupiny INTRANSITIVE a TIN byly vysazeny 30. dubna nedaleko vesničky Padrt' u Rožmitálu. INTRANSITIVE (nadporučík Václav Kindl, četař Bohuslav Grabovský, desátník Vojtěch Lukaščík) měla provádět sabotáže ve východních Čechách. Úkolem výsadku TIN (rotní Jaroslav Švarc, Ludvík Cupal) bylo provést atentát na protektorátního ministra školství a národní osvěty Emanuela Moravce. I v tomto případě nebyly úkoly splněny. INTRANSITIVE přišla o operační materiál. Podobný byl i případ skupiny TIN - Cupal navíc při doskoku utrpěl vážné vnitřní zranění. Našel ho však Lukaščík. Byli to právě tyto dva parašutisté, kteří se později dohromady snažili o sabotážní činnost.

Ve dvanácti parašutistických skupinách bylo postupně vysazeno 26 mužů. Valná většina z nich, ne-li všichni, se po seskoku setkali s tvrdou realitou protektorátních podmínek. Členové jednotlivých skupin se často po seskoku navzájem nenašli, v horším případě ztratili i operační materiál. Někteří se při doskoku zranili, jiní měli problémy s ukrytím padáků. V několika případech zcela selhaly záchytné adresy. Byl to většinou strach, který nutil obyvatele protektorátu nově příchozím nepomáhat. Parašutisté se měli velmi brzy sami přesvědčit o tom, že byl oprávněný.

Výčet těchto faktů nijak nesnižuje odhodlání a statečnost jednotlivých parašutistů bojovat s nepřítelem. Vysazení muži se často ocitli na úplně jiném místě, než bylo plánováno, a přesto byli schopni na řadu situací pohotově zareagovat. Na druhé straně také ukazuje, že první výsadkovou vlnu provázelo mnoho nedostatků, za které se v protektorátu platilo cenou nejvyšší.

Z vysazených skupin nejlépe rozvíjel svou činnost SILVER A. Na splnění svého úkolu aktivně pracovali i členové výsadku ANTHROPOID. Na počátku května 1942 přípravy k provedení atentátu vrcholily. S plánovaným odstraněním Heydricha však nesouhlasili představitelé domácího odboje. Argumentovali především následnými rozsáhlými represáliemi, které by zničily domácí organizaci. Poslední člen pléna ÚVOD docent Krajina proto prostřednictvím Libuše odeslal dnes již legendární depeši, ve které

domácí odboj žádal o odvolání atentátu, případně o změnu jeho cíle.⁹⁰ Ačkoli z Londýna přišlo ujištění, že žádná podobná akce nepřichází v úvahu, rozkaz k odvolání úkolu (či pozměnění cíle) vydán nebyl.

Dne 27. května 1942 provedli českoslovenští parašutisté Kubiš s Gabčíkem atentát na zastupujícího říšského protektora. Stalo se tak v dopoledních hodinách v kobyliské zatačce. Zraněný Heydrich byl převezen do nedaleké nemocnice na Bulovce, kde 4. června následkům atentátu podlehl. Již brzy po atentátu byl vyhlášen civilní výjimečný stav a nacistické represivní orgány rozvinuly rozsáhlou pátrací akci, která měla vést k dopadení atentátníků. Noční razie a hromadná zatýkání probíhaly nejvíce v hlavním městě, ušetřena však nebyla ani města ostatní. Stanné soudy v Praze a v Brně denně vynášely rozsudky smrti, o kterých bylo obyvatelstvo protektorátu informováno tiskem, rozhlasem i tzv. „krvavými vyhláškami“. Oběťmi stanného práva se stali generál Alois Eliáš, podplukovník Josef Mašín či spisovatel Vladislav Vančura - všichni byli popraveni na Kobyliské střelnici. Rozsah represí, před kterými varoval domácí odboj, neznal hranic. Nacistickou odplatou za Heydrichovu smrt bylo vypálení Lidic dne 10. června 1942. Dospělí muži nad 15 let byli zastřeleni, ženy odvezeny do koncentračních táborů, některé děti předány k náležité převýchově do říše. Většina z nich však byla zplynována ve speciálně upravených vozech.

Rozpoutaná perzekuce prakticky zlikvidovala řadu odbojových sítí a skupin, nevedla však k vypátrání strůjců atentátu. Ti se nyní ukrývali s dalšími pěti druhy v kryptě pravoslavného kostela sv. Karla Boromejského, (dnes kostel sv. Cyrila a Metoděje) podporování a zásobování okruhem svých nejbližších přechovavatelů z řad civilního odboje. Můžeme se pouze dohadovat, jak prožívali ony dny sami parašutisté. Je velmi pravděpodobné, že rozsáhlé popravy v nich vzbuzovaly pocit viny.⁹¹

---

⁹⁰ „Z příprav, které konají S. [Strnad - Kubiš - pozn. autorky] a V. [Vyskočil - Gabčík - pozn. autorky] usuzujeme, přes jejich trvalé mlčení, že chystají atentát na H. [Heydrich - pozn. autorky] Tento atentát by asi v ničem neprospěl spojencům a pro náš národ by měl nedozírné následky. Nejen, že by ohrozil naše rukojmí a politické vězně, ale vyžádal by si tisíce dalších životů, uvrhl národ do neslýchaného útisku, zároveň smetl poslední zbytky jakékoli organizace, a tím znemožnil, aby zde ještě něco užitečného bylo vykonáno pro spojence. Prosíme proto, abyste přes SILVER dali příkaz, aby atentát nebyl podniknut. (...) Je-li ze zahraničním důvodů třeba nějakého gesta, nechť se přejde na domácího Quislinga, v první řadě na E. M.“ [Emanuel Moravec - pozn. autorky]. ANM, fond Zdeněk Jelínek. Neuspořádáno. Depeše mezi Londýnem a Libuší. Depeše ze dne 12. května 1942.

⁹¹ Srovnej: JELÍNEK, Zdeněk a KOPEČNÝ, Petr: *Operace Out Distance*. In: *Pražský sborník historický*. 1988, svazek XXI., s. 34.

Zradou jednoho z parašutistů - rotného Karla Čurdy byli dne 17. června 1942 pozatýkáni téměř všichni spolupracovníci parašutistů v Praze, Plzni, Lázní Bohdaneč i v Pardubicích. Následující den svedla s nacistickými bezpečnostními složkami svůj poslední boj i skupina sedmi statečných parašutistů. Nedlouho po nich, 21. června obrátil proti sobě svou zbraň gestapem pronásledovaný nadporučík Alfréd Bartoš. Následkům zranění podlehl následující den.

Třetí člen výsadku SILVER A Jiří Potůček odeslal 26. června svou poslední depeši do Londýna. Poté byl 30. června odhalen jeho úkryt v Končínách u Bohdašína. V nastalé zatýkáci razii se Potůčkovi podařilo prostřílet si cestu na svobodu. Vyhladovělý a unavený usnul v křoví nedaleko Rosic nad Labem, kde ho 2. července 1942 zastřelil protektorátní četník.⁹²

Z vysazených 26 mužů jich do konce července 12 nežilo, čtyři byli zatčeni a další dva se dobrovolně přihlásili bezpečnostním složkám a aktivně s nimi spolupracovali. Z ostatních osmi parašutistů byli na svobodě všichni členové výsadku INTRANSITIVE a SILVER B. Obě skupiny však byly bez operačního materiálu. Před gestapem unikl ještě Ludvík Cupal z výsadku TIN a velitel skupiny BIVOUAC František Pospíšil. Taková byla bilance první vlny československých parašutistů vysazených na území protektorátu.

Druhé stanné právo zasadilo těžkou ránu odbojovým sítím. Organizovaný odboj prakticky přestal existovat v hlavním městě a jeho okolí. Nacistická represe neustala ani po odhalení atentátníků. Dne 24. června byla vypálena vesnička Ležáky nedaleko Chrudimi. Z tamějšího lomu Hluboká vysílal radista Potůček. Obyvatelé byli odvezeni do nedalekého pardubického Zámečku, kde byli popraveni. Celkem se jednalo o 33 osob.⁹³ Ze 13 ležáckých dětí se po válce vrátily dvě. Nacisté si v případě Ležáků počínali ještě krutěji, než v Lidicích, protože popravili i ženy. Podobný osud Němci připravovali i dalším vesnicím, které spolupracovaly s československými parašutisty.

Další odvetnou akcí za smrt Heydricha pak byla „Aktion E - Emigranten“. Z nařízení státního tajemníka K. H. Franka byli na základě získaných materiálů z Polska a Francie pozatýkáni členové rodin, kteří měli nějakého rodinného příslušníka v zahraničním

---

⁹² Informace k Potůčkově smrti se dlouho rozcházely. Protektorátní četník Půlpán ho buď zastřelil ve spánku, nebo ve chvíli, kdy ho Potůček ohrožoval pistolí. Podle posledních průzkumů byl Potůček zastřelen neozbrojen, ale při vědomí.

⁹³ O den později byl popraven ještě jeden ležácký občan, kameník Karel Tomek. Celková bilance byla 34 mrtvých.

vojsku. Zatýkání probíhala od 17. září 1942. Nacistický aparát tak získal nejen řadu rukojmích, ale zbavoval tak případné příchozí parašutisty pomocníků. Zatčení byli internováni v tábore ve Svatobořicích.

Represi neunikli ani rodinní příslušníci jednotlivých parašutistů, ani celé rodiny jejich přechovavatelů v protektorátu. Za statečnou podporu parašutistů bylo odsouzeno 252 osob a dne 24. října 1942 popraveno v koncentračním táboře Mauthausen. Trest čekal i představitelé pravoslavné církve, kteří vojákům poskytli poslední úkryt. Ve veřejném monstrprocesu byli 3. září biskup Gorazd, předseda sboru starších pravoslavné církve Jan Sonnevend, farář Václav Číkl a kaplan Vladimír Petřek odsouzeni k trestu smrti. Byli popraveni na začátku září v Kobylišké střelnici. Pravoslavná církev byla rozpuštěna, její kněží posláni na nucené práce, majetek zabaven.

Nacistická odplata za atentát dosáhla celkového počtu až pěti tisíc obětí.⁹⁴ Důslednost a krutost, s jakou se nacisté mstili dokonce i na dětech, paralyzovala zbytek civilizovaného světa. Světovým míněním doslova otřásla zpráva o vypálení Lidic. Čin byl odsouzen jako barbarský nejen čelními politiky, ale i umělci a vědci. Veřejného rozhořčení byla schopna československá exilová vláda politicky využít. Dne 5. srpna 1942 odvolala vláda Jejího Veličenstva svůj podpis pod Mnichovskou dohodou. Pro Beneše a jeho spolupracovníky bylo odznamenání Mnichovské dohody velkým diplomatickým úspěchem. Otevřela se cesta k poválečné obnově Československa v původních prvorepublikových hranicích.

V druhé polovině roku 1942 se domácí odboj - národně - demokratický i komunistický - ocitl v kritické situaci. Citelně zasažené skupiny se dařilo obnovovat jen s potížemi. Navíc toto regenerační úsilí narušoval svými zásahy nacistický bezpečnostní aparát. Nejen, že neexistovala odbojová centrála, ale skupiny spolu navíc ztratily spojení. Vznikl tak stav, který nedovoľoval důkladnější a tolik nutné vzájemné prověření. Gestapo zcela využilo vzniklé nepřehledné situace a metodou provokace, kdy do řídicích struktur nasazovalo své konfidenty, vytvářelo volavčí sítě a postupně si získávalo kontrolu nad některými odbojovými skupinami. Mnozí členové odboje přecházeli do úplné ilegality. Snažili se v nových protektorátních poměrech najít vhodnou formu boje s okupanty. Patřily k ní malé skupinky operující mimo centrum i vznikající partyzánské skupiny, jejichž

---

⁹⁴ Srovnej: GEBHART, Jan a KUKLÍK, Jan: *Velké dějiny země Koruny české*. Svazek XVb. Paseka, Praha - Litomyšl 2007, s. 141-145.

činnost byla soustředěna zejména na Moravě. Na situaci vzniklou po atentátu na Heydricha reagovala i československé exilová reprezentace. Cílem bylo znovu zajistit informační spojení s domovem a posílit jeho řady dalšími výsadky.

Ve stejný den, kdy byli v Mauthausenu popravováni oběťaví pomocníci československých parašutistů - tedy 24. října 1942 - byla oficiálně zahájena druhá vlna paradasantních operací na území protektorátu. Nedaleko Kopidlno u Rožďalovic byl vysazen výsadek ANTIMONY. Úkolem skupiny ANTIMONY (nadporučík František Závorka, četař Stanislav Srazil, svobodník Lubomír Jasínek) bylo především obnovení radiotelegrafického kontaktu mezi protektorátem a Londýnem. Rovněž měla vyhledat nadporučíka Bartoše a představitele domácího odboje - jmenovitě štábního kapitána Morávka, docenta Krajínu či vedoucího Jindry - Ladislava Vaňka - předat jim poselství od prezidenta Beneše a generála Ingra, radiostanici a peníze. Skupina se úspěšně uchytila ve východních Čechách a navázala kontakt s docentem Krajínou. Gestapo jí však bylo díky přínosné práci konfidentů na stopě. Na konci ledna 1943 byli Závorka a Jasínek obklíčeni na plovárně v Rovensku pod Troskami. Oba zvolili dobrovolnou smrt. Třetí člen výsadku Srazil byl zatčen o několik hodin později v Horní Kalné.

Válečný rok 1943

Na přelomu let 1942-1943 zesílily v národně - demokratickém odboji snahy o vytvoření vedoucí organizace navazující na dědictví ÚVOD. Měl se jí stát Přípravný revoluční národní výbor (PRNV). Hlavními iniciátory byli František Richter, Emil Lány, kteří znovu vyhledali spojení na vojenskou složku odboje vedenou generálem Zdeňkem Novákem. S výborem spolupracoval i Kamil Krofta, který mu dodával autoritu. PRNV se podařilo spojit s jinými zpravodajskými skupinami - například se skupinou okolo básníka Josefa Palivce, Parsifal či „novinářskou mafii“, která byla dříve volně napojena na PÚ. Přes všechny snahy organizace nezískala masovější vliv. Navíc od léta 1943 jí bylo na stopě gestapo.

V závěru roku 1942 se objevily i jiné snahy o zřízení centra, které by pokračovalo v činnosti ÚVODu. Iniciátoři této akce byli již dříve zapojeni do odboje v rámci sítí PVVZ a ON. Po rozbití center PVVZ a ON v Praze nuceně přešli na Moravu do oblasti Českomoravské vrchoviny. Nová zastřešující organizace - Přípravný revoluční výbor

(PRV) - začala vznikat po setkání profesora Josefa Grni a štábního kapitána Karla Štainera-Veselého v osadě Kobylí dne 17. září 1942. Později se k výboru připojil generál Vojtěch Luža, jenž měl na starosti vojenské záležitosti. Politicky PRV vycházel z odbojového programu vedení ÚVOD Za svobodu. Do nové Československé republiky! V průběhu roku 1943 se pomalu začala utvářet a propojovat síť nové organizace. Síť Přípravného revolučního výboru od roku 1944 nazývaného Rada tří (R3) sice nedosahovaly takového rozsahu jako síť ÚVOD, nicméně se jednalo o nejpočetnější odbojovou organizaci působící na Českomoravské vrchovině a na Moravě.⁹⁵

S důsledky heydrichiády se musel vypořádat i komunistický odboj, jehož II. ilegální vedení přestalo existovat. Snahu obnovit řídicí orgán strany v podzemí měl jeden ze spolupracovníků Jana Ziky Josef Molák. Ten pro svou činnost zvolil Berounsko, kde také navázal kontakt s okruhem pracovníků Rudých odborů a s pracovníky konzumního družstva Včela - Bratrství. Na přelomu let 1942-1943 se podařilo v omezeném nákladu vydávat i ilegální Rudé právo. Molákovo III. ilegální vedení strany kontaktovalo i představitele PRNV a řešilo s nimi budování ústředního vedení celého domácího odboje. Ačkoli nebyla přijata žádná oficiální dohoda, myšlenka koordinovat v závěru války úsilí obou křídel domácího odboje přetrvávala. I síť ilegální komunistické strany byla znovu od února 1943 vystavena provokacím gestapa.

Rok 1943 přinesl nové naděje na zlom v dosavadním vývoji války a předznamenával její konec. Německá vojska utrpěla drtivou porážku u Stalingradu a musela se z území Sovětského svazu začít stahovat. Vítězství Sovětů u Stalingradu se stalo novým impulsem pro odbojovou činnost nejen v protektorátu, ale i v okupované Evropě. Situaci v protektorátu byla znepokojena československá exilová vláda, která na jaře 1943 znovu ztratila radiotelegrafické spojení s domovem. Za účelem obnovit tento kontakt měly být vysazeny další dvě parašutistické skupiny. Výsadky IRIDIUM a BRONSE pro špatné počasí neseskočily a ve chvíli, kdy se na palubě dvou letounů vracely zpět na britské ostrovy, byly nad Mnichovem 15. března 1943 sestřeleny.⁹⁶ Tato událost měla dopad na

---

⁹⁵ K Radě tří neexistuje ucelená vědecká publikace. O její činnosti se lze dozvědět z paměti účastníků: GRŇA, Josef: *Sedm roků na domácí frontě*. Blok, Brno 1968., VESELÝ - ŠTAJNER, Karel: *Cestou národního odboje*. Sfinx, Praha 1947., LUŽA, Radomír: *V Hitlerově objetí: kapitoly z českého odboje*. Torst, Praha 2006.

⁹⁶ Více viz: ČERNÝ, Karel a RAJLICH, Jiří: *K tragédii paravýsadků IRIDIUM a BRONSE*. In: *Historie a vojenství*. 2009, číslo 1.

další pokračování československého parašutistického programu. Lety do protektorátu byly dočasně pozastaveny.

Ačkoli domácí odboj znovu projevil pozoruhodnou schopnost obnovit ilegální síť, protivník, kterému čelil, byl schopen využít všech zkušeností získaných v dosavadním vzájemném boji. Nemalou úlohu sehrála skutečnost, že odboj byl v důsledku dvou stanných právních zatlačen do defenzivy. Čas, který jeho síť potřebovaly pro regeneraci, poskytoval gestapu jistý náskok v zefektivnění činnosti. Všechny výše nastíněné skupiny i menší odbojové skupinky se často staly obětí provokací a činnosti výkonných konfidentů.⁹⁷ Na spolupráci s konfidentských „esem“ Jaroslavem Fialou doplatil Josef Molák a postupně i III. ilegální výbor KSČ. Rada tří se potýkala s rozsáhlou volavčí sítí brněnské řídicí úřadovny gestapa, jejíž hlavní postavou byl bývalý důstojník Viktor Ryšánek. Gestapo razantně postupovalo i proti partyzánským skupinám. Přesto, že se domácí odboj nacházel v alarmující situaci, stále přetrvávala snaha aktivně přispět k národnímu osvobození. Zápas o něj se přenesl do šestého roku války.

Rok 1944

V první polovině roku 1944 se domácí rezistence ocitla v krizi. *„Její příčinou byly projevy fyzického a morálního vysílení odboje, který se v průběhu předchozích let v několika vlnách snažil o vystupňování své aktivity, ale nakonec ztratil dvě garnitury svých nejzkušenějších kádrů a s nimi i celoprotektorátně působící centra.“*⁹⁸ Krizi prohlubovaly i četné zásahy gestapa. Do odboje vstoupila další garnitura jeho účastníků. Jednalo se převážně o mladé lidi, kteří chtěli bojovat o svou svobodu.

Svou aktivitu zvýšily partyzánské skupiny - například skupina Jan Žižka. Ta prováděla sabotáže na železničních tratích, či telefonních a komunikačních spojeních. Její činnost sice nemohla zasáhnout okupační moc ve větším měřítku, na druhou stranu by neměla být opomíjena. Jistý rozmach aktivity zaznamenala síť ilegální komunistické strany. Nové sympatizanty našla především v řadách odbojové skupiny Předvoj. Ta

---

⁹⁷ Srovnej: GEBHART, Jan a HÁJKOVÁ, Alena a KUKLÍK, Jan: *2245 dnů odporu. Podíl spojů a spojařů na národně osvobozeneckém zápase českého lidu v letech 1939-1945*. Nakladatelství dopravy a spojů, Praha 1980.

⁹⁸ GEBHART, Jan a KUKLÍK, Jan: *Velké dějiny země Koruny české*. Svazek XVb. Paseka, Praha - Litomyšl 2007, s. 383.

sdužovala bývalé studenty středních škol. Řada z nich prošla totálním nasazením, kde měla možnost se seznámit s nuznými podmínkami dělníků. Zřejmě tato zkušenost přispěla k tomu, že členové Předvoje inklinovali k myšlenkám komunismu a socialismu. Ze skupiny Předvoj vzniklo i poslední IV. ilegální vedení komunistické strany. Moskva však jeho postavení oficiálně nepotvrdila. Členové skupiny Předvoj přišli s vlastním programovým konceptem. V dobovém chápání československého moskevského vedení byla politickým programem strany socialistická revoluce. I Předvoj upoutal pozornost gestapa. Pomocí konfidenta se napojilo na vedení a řadu jeho členů na podzim 1944 pozatýkalo. Přidružené organizace však ve své činnosti pokračovaly.

I Přípravný revoluční národní výbor (PRNV) pokračoval ve své odbojové zejména zpravodajské práci a rozšiřoval své kontakty na Plzeňsko, do východních a jižních Čech. Jako své hlavní poslání si PRNV určil závěrečné povstání proti okupantům, za tímto účelem generál Novák vypracoval vojenský plán, který mimo jiné znovu počítal s budováním armády v podzemí. Svou roli mělo sehrát vládní vojsko i protektorátní ozbrojené složky. Celý plán narážel na několik problémů. Opět se ukázal nedostatek zbraní a jiné výzbroje a vládní vojsko bylo odveleno do severní Itálie. Celá organizace byla navíc infiltrována konfidenty gestapa. V červenci 1944 proběhla vlna zatýkání, která PRNV oslabilo o několik vedoucích osob (Lány, Richter, Kvapil a další).

Podobnému nebezpečí byla vystavena i Rada tří, která úspěšně vyvíjela svou činnost v okolí Českomoravské vrchoviny. Za účelem organizace ilegální práce, zajištění příprav pro povstání a udržení radiotelegrafického spojení byla na území protektorátu vyslána nová vlna paradesantních operací. Každý výsadek měl přidělený prostor, ve kterém měl pracovat a postupně převzít vedoucí či koordinační roli. Od dubna do července 1944 bylo dle připraveného plánu vysazeno 9 skupin.⁹⁹ Pět z nich mělo působit v Čechách, ostatní čtyři pak na Moravě. Některé skupiny či část jejich členů byla schopna po seskoku rozvinout odbojovou činnost. Jiné doplatily na tvrdost protektorátních podmínek i na

---

⁹⁹ CALCIUM (podporučík Jaroslav Odstrčil, rotný Josef Gemrot, rotný František Široký, rotný Karel Niemczyk), BARIUM (nadporučík Josef Šandera, četař aspirant Josef Žižka, četař Tomáš Býček) SULPHUR (nadporučík Adolf Horák, rotný Oldřich Janko), CHALK (nadporučík Bohumil Bednařík, rotný Vladimír Hauptvogel, rotný František Nedělka, četař Josef Künzel), CLAY (četař aspirant Antonín Bartoš, četař aspirant Jiří Štokman, četař aspirant Čestmír Šikola), CARBON (kapitán František Bogataj, četař aspirant Jaroslav Šperl, rotný František Kobzík, rotmistr Josef Vanc), SPELTER (štábní kapitán Břetislav Chrastina, rotný Jaroslav Kotásek, rotný Rudolf Novotný, četař Jan Vavrda), POTASH (nadporučík Jan Bartejs, četař aspirant Josef Machovský, rotný Oldřich Pelc, rotný Stanislav Zuvač), a GLUCINIUM (nadporučík Vítězslav Lepařík, rotný Ludvík Hanina, rotný František Trpík, četař Josef Cikán).

efektivní a rychlou práci gestapa. K nejúspěšnějším můžeme řadit CALCIUM a BARIUM v Čechách, na Moravě zpravodajsky pracoval výsadek CLAY, který se zároveň úspěšně napojil na Radu tří. Gestapo však po parašutistech i po vedení Rady Tří usilovně pátralo. Znovu využilo práce svých konfidentů a od prosince 1944 až do února 1945 provedlo zatýkání v síti organizované skupinou CLAY. Do té doby se však Bartošově skupině dařilo udržovat radiotelegrafické spojení i organizovat přípravy k povstání. Hledala také kontakty na partyzánské skupiny na Moravě.

V srpnových dnech roku 1944 přicházely pro domácí odboj povzbudivé zprávy ze Slovenského štátu. Slovenští odbojáři se přihlásili k myšlence boje za znovuoobnovení společného československého státu. Za účelem podpořit jejich boj překračovali protektorátní hranici jednotlivci i celé skupiny.¹⁰⁰ Okupační moc reagovala zesílením kontroly hranic. Frank také vydal nařízení o tom, že jakýkoli neoprávněný pokus o přejití hranice v obou směrech, bude trestán smrtí. Slovenské národní povstání však vypuklo 29. srpna 1944 předčasně, navíc bez koordinace s postupem Rudé armády. Povstalce sice podpořily některé partyzánské skupiny i paradesanty vyslané ze Sovětského svazu, zároveň se jim však nedostávalo potřebné výzbroje. Právě dodávka zbraní byla klíčovou záležitostí pro rozšíření a hlavně udržení dobytých pozic. Slovenské povstání nebylo ze zahraničí dostatečně podpořeno, a tak v bojích získaly na konci října 1944 převahu německé vojenské oddíly.

Na podzim roku 1944 byla z Itálie vyslána poslední vlna z parašutistického programu zvláštních operací. Jednalo se o 18 mužů vysazených v šesti skupinách. K jejich úkolům patřila zpravodajská činnost a vytyčování ploch pro příjem materiálu a osob.¹⁰¹

Konec roku 1944 přinesl s ohledem na vývoj válečné situace očekávání i obavy z následujícího roku. Otázkou bylo, zda se v koordinaci s postupem fronty podaří uskutečnit šest let plánované národní povstání? Podmínkou jeho úspěchu bylo dostatečné vyzbrojení členů odboje. I přes činnost parašutistických a domácích odbojových skupin se

---

¹⁰⁰ Srovnej: GEBHART, Jan a KUKLÍK, Jan: *Velké dějiny zemí Koruny české*. Svazek XVb. Paseka, Praha - Litomyšl 2007, s. 411.

¹⁰¹ WOLFRAM (kapitán Josef Otisk, rotný Vladimír Řezníček, rotný Josef Bierský, četař Robert Matula, rotný Josef Černota, rotný Karel Svoboda), EMBASSY (rotný Karol Mladý, četař Jozef Hariň, četař Ján Grajzel), TUNGSTEN (kapitán Rudolf Pernický, rotmistr Leopold Musil), PLATINUM - PEWTER (kapitán Jaromír Nechanský, rotný Jaroslav Pešán, rotný Alois Vyhňák, četař Jaroslav Klemeš), BAUXITE (kapitán Pavel Hromek). U výsadku LONGA-VÝLETA není jisté, zda byl vůbec vyslán. Oba dva muži jsou od svého seskoku nezvěstní. Navíc ani jeden neprošel zvláštním parašutistickým výcvikem.

podářilo vykorespondovat jen omezený počet shozů zbraní. Nebyl zanedbatelný, ale pro potřeby odboje nebyl dostačující.

Poslední válečný rok 1945

V průběhu roku 1945 zesílily v obou dominantních složkách domácího odboje snahy o vzájemnou spolupráci při plánovaném celonárodním povstání. Hledal se vedoucí orgán, který by byl schopen koordinovat vojenskou akci i spontánní akci širokých vrstev obyvatelstva. Nakonec ke konci ledna došlo po jednání zástupců Rady tří, ilegální Ústřední rady odborů a komunistické strany k ustavení České národní rady (ČNR). Jejím úkolem bylo: *„přijmout zodpovědnost za koordinaci bojového úsilí a jeho vystupňování v posledních dnech války, za konečný úder proti okupantům i za převedení republiky z revoluce do nového života.“*¹⁰²

V jarních měsících pak docházelo k aktivizaci mnohých společenských vrstev - bývalých politiků, mládeže, členů odborů a závodních rad, v neposlední řadě i samotných ilegálních odbojových skupin. S přiblížením fronty také vzrostl počet výsadek vyslaných z Východu. Jejich úkolem byla organizace partyzánského boje či zpravodajský průzkum.

Česká národní rada usilovala v průběhu dubna o znásobení radiotelegrafického kontaktu s československou exilovou vládou nacházející se nyní v Košicích. Vedle vyjednávání tolik nutných zbraní žádala, aby byla uznána jako vrcholný orgán domácího odboje, ačkoli teritoriálně celé území protektorátu neměla pod kontrolou. V tomto ohledu se představitelé domácího odboje setkali s vlažnou až odmítavou reakcí zahraničních činitelů. Předjednaná vláda národní fronty neměla být doplněna o zástupce domácího odboje. Rada se však potýkala i s interními problémy. Týkaly se zejména vnitřního uspořádání a rozdělení kompetencí. Do vedoucí pozice byl povolán profesor Albert Pražák. Důležitou vojenskou komisi pro organizaci povstání vedl Jaromír Nechanský, do činnosti však byli zapojeni mnozí další. V průběhu dotvoření konečné organizace ČNR začala v prvních květnových dnech propukat mimo Prahu první živelná povstání proti okupantům.

---

¹⁰² GEBHART, Jan a KUKLÍK, Jan: *Velké dějiny země Koruny české*. Svazek XVb. Paseka, Praha - Litomyšl 2007, s. 427.

Po Přerově, Nymburku, Poděbradech a dalších městech povstala i Praha.¹⁰³ Již 4. května 1945 docházelo k odstraňování prvních dvojjazyčných nápisů, ničení podobizen Adolfa Hitlera či Emila Háchy. Následující den, v sobotu 5. května 1945, zahájil hlasatel Zdeněk Mančal své vysílání větou: „*Je sechs hodin.*“¹⁰⁴ Ta odstartovala následující pražské události. Lidé se začali shlukovat, připínat si trikolory a odstraňovat německé nápisy. V jedenáct hodin dopoledne se rozezněly zvony Svatovítské katedrály a krátce před polednem se z povstalců převzaté Staroměstské radnice ozvalo provolání k Pražanům o pádu Hitlerovy říše. O necelou hodinu později vyzýval Mančala občany do boje o Československý rozhlas, který byl postupně obsazován německými oddíly. Vedle dobrovolníků z řad občanů se do bojů zapojila i policie a čety vládního vojska. Kolem šesté hodiny byl rozhlas povstalců osvobozen, mohl tak i nadále provádět důležitou komunikační činnost.

Povstalci využili situace a obsadili řadu důležitých objektů jako pražské nádraží, poštu či elektrárnu v Holešovicích. „*Německé jednotky (...) udržovaly pod svou kontrolou souvislejší území v prostoru Hradčan, Strahova, Dejvic a Bubeneč, navazující přes Letnou na Čechův a Mánesův most.*“¹⁰⁵ Němci se však nehodlali Prahy vzdát bez boje. Byla pro ně důležitou komunikací pro plánovaný ústup na západ. K potlačení povstání byly vyčleněny oddíly Wallenstein o síle divize, podpořené tanky dělostřelectvem a dalšími oddíly SS. Ke krvavým bojům o hlavní město došlo 6. května 1945.

Již v ranních hodinách Československý rozhlas vyzval občany k stavění barikád na hlavních přístupových cestách. V průběhu následujících hodin postavili Pražané až 1600 barikád.¹⁰⁶ Povstalci byli proti německým oddílům početně i materiálně omezeni. Nebylo možné nacistické jednotky zničit, dal se pouze zpomalovat jejich postup. Ačkoli nebyly zataraseny všechny důležité trasy, podařilo se povstalcům město udržet. Zároveň od odpoledních hodin zahájily útok i sovětské oddíly. Převaha německých sil se začala projevovat 7. května 1945. Ve chvíli, kdy povstalecká akce prožívala svou krizi, zasáhli do

---

¹⁰³ Literatura k problematice Pražského povstání: BARTOŠEK, Karel: *Pražské povstání 1945*. Naše vojsko, Praha 1965., JAKL, Tomáš: *Prahou pod pancířem povstalců*. Mladá fronta, Praha 2010., KOKOŠKA, Stanislav: *Praha v květnu 1945: historie jednoho povstání*. Nakladatelství Lidové Noviny, Praha 2005., KURAL, Václav: *České národní povstání v květnu 1945*. Karolinum, Praha 2008., MAREK, Jindřich: *Barikáda z kaštanů: pražské povstání v květnu 1945 a jeho skuteční hrdinové*. Svět křídel, Cheb 2005.

¹⁰⁴ GEBHART, Jan a KUKLÍK, Jan: *Velké dějiny země Koruny české*. Svazek XVb. Paseka, Praha - Litomyšl 2007, s. 578.

¹⁰⁵ *Tamtéž*, s. 584.

¹⁰⁶ *Tamtéž*, s. 588.

bojů Vlasovci. Bojující Praze přišla na pomoc i řada dobrovolníků z venkova, kteří stavěli barikády v okolí města.

Čtvrtý den povstání byl pro povstalce kritický. Německé jednotky pokračovaly ve své ofenzivě, kterou doprovázela vlna bezohledných represálií na civilním obyvatelstvu. Tento den však vrcholila jednání členů ČNR a generála Toussainta - velitele nacistické vojenské akce - o zastavení postupu německých vojsk. Dohody o jejich odchodu bylo dosaženo po 18 hodině. O hodinu později zahájila německá vojska ústup z Prahy. S ustupujícími kolonami se střetly některé sovětské oddíly. V průběhu 8. května 1945 se v Praze stále bojovalo. O den později však boje ustaly. Město bylo osvobozeno.

Po sedmi letech od vyhlášení Protektorátu Čechy a Morava byla Československá republika osvobozena a obnovena v předmnichovských hranicích. Zásadně k tomu přispěli účastníci domácího a zahraničního odboje. Neopomenutelná je pak účast československých vojáků v bojích proti nacistům. Letci, parašutisté, dělostřelci i další vojenské oddíly stáli po boku spojenců v zápase na obranu humanitních a demokratických ideálů. Československý odboj ačkoli nebyl vždy jednotný, splnil své hlavní poslání - obnovit Československou republiku - v tomto ohledu byl zcela úspěšný. Euforie z konce války v Evropě a osvobození republiky však zakrývaly mocenský konflikt o budoucí podobu znovuobnověného státu. Jedna z dramatických kapitol českých moderních dějin se uzavřela, další byla teprve na svém začátku.

Československý exil a Velká Británie, vznik Správy pro speciální operace (SOE)

Když dne 14. června 1940 pochodovala německá vojska historickým centrem francouzské metropole, existovala tou dobou v Evropě pouze jediná země, která nadále mohla německé říši vzdorovat. Porážku Francie a její přistoupení na německé požadavky bezpodmínečné kapitulace pak stvrdil podpis francouzského vedení dne 22. června 1940 v místě nedaleko Compiègne. Od této chvíle stála v čele evropského boje proti nacismu osamocená Velká Británie. V okamžiku, kdy Adolf Hitler řečnil v berlínském Reichstagu o její blížící se neodvratné porážce, vznikaly v myšlenkách nejvyšších britských vládních kruhů plány na vytvoření organizace, která zvrátila dosavadní průběh války.

Special Operations Executive, neboli SOE, byla oficiálně utvořena v půli července roku 1940.¹⁰⁷ Jednalo se: „(...) o převratný projekt vycházející z myšlenky, že se Anglie nesmí omezit na obranu a že při nedostatku jiných útočných prostředků má pro ni mimořádnou hodnotu bojový potenciál představovaný hnutími odporu v zemích okupovaných Německem.“¹⁰⁸ Duchovním zakladatelem této organizace byl Winston Churchill a dle jeho rozhodnutí byla oddělena jak od ryze vojenských organizací, tak od britské špiónážní služby SIS.¹⁰⁹ To, co Churchill: „(...) požadoval od dobrovolníků SOE, nemohl podle něj dokázat ani jeden odchovanec Vojenské akademie v Sandhurstu, žádný z těch důstojníků s bojovým knírkem a hůlkou pod paží, ani žádný z gentlemanů Intelligence Service.“¹¹⁰ V praxi však SOE ryze samostatné postavení neměla, byla na jedné straně vystavena mnoha kompetenčním sporům mezi orgány britské správy a na straně druhé byla její samostatnost limitována jistou nutnou spoluprací, nejen se SIS a s armádou. Zcela závislá byla na letectvu a námořnictvu, které ji pro operace poskytovaly tolik potřebné dopravní prostředky. Jejich spolupráce však byla podmiňována nároky na kontrolu prováděných operací SOE a souhlasem s nimi. Její nejasně vymezená činnost narážela z počátku na řadu organizačních problémů: „ (...) přesto, anebo právě proto, že se pohybovala na pomezí působnosti mnoha institucí a tajných organizací, byla často

¹⁰⁷ SOE - Special Operations Executive - Správa pro speciální operace. Dále jen SOE.

¹⁰⁸ MATUŠŮ, Marie: *Muži pro speciální operace*. Naše vojsko, Praha 2005, s. 26.

¹⁰⁹ SIS - Secret Intelligence Service - Tajná zpravodajská služba. Dnes MI 6.

¹¹⁰ MAREK, Jindřich: *Pátou kartu bere smrt*. Svět křídel, Cheb 2000, s. 10.

zaplétána do složitých vztahů britské válečné správy.“¹¹¹ Ovládat její činnost si tak nárokovalo jak ministerstvo zahraničí, tak ministerstvo obrany a nakonec byla SOE podřízena ministerstvu pro vedení hospodářské války v čele s ministrem Hugh Daltonem. Konečná struktura SOE byla ustavena na podzim roku 1940 a dělila se na dvě základní části. První část měla na starost materiální zajištění operací, druhá sekce pak jejich konkrétní přípravu. Pro svou činnost měla vyhrazeny některé objekty v Londýně, nejznámějším byla budova na Baker Street číslo 82, kde byla mimo jiné kancelář velitele výcvikové a operační sekce Sira Colina Gubbins.¹¹² Další objekty se nacházely v okolí Londýna, ale i na anglickém a skotském venkově.

Hlavním posláním SOE se stala destabilizace ekonomického zázemí nepřítele v celé její hloubce, šíři a obsahu. Pro její realizaci byly používány prostředky „neregulární války“¹¹³, ke kterým patřila průmyslová i vojenská sabotáž, diverze, teroristické akce, doprava zbraní a technického materiálu, podněcování nepokojů, stávek, povstání, různé provokace, záměrně šířené dezinformace, či v neposlední řadě podpora „šeptané“ propagandy.¹¹⁴ Všechny výše nastíněné metody a jejich efektivita byla závislá na spojení a na kooperaci s lokálními hnutími odporu. Bylo tedy nezbytné je zásobovat nejen zbraněmi či finančními prostředky, ale hlavně jednotlivci, kteří by se ujali vedení a další organizace místních odbojových hnutí a činili by tak především v intencích britské válečné politiky. „(...) britská koncepce spočívala v organizaci nepolitické Páté kolony, t.j. vnitřního odporu kontrolovaného vnějším odporem.“¹¹⁵ Ke kontrole mělo docházet prostřednictvím speciálně vycvičených osob, které by udržovaly kontakt s příslušným exilovým centrem. I proto se jedním z nejdůležitějších politických partnerů SOE staly jednotlivé exilové vlády, které ve spolupráci s ní spatřovaly možnost reálné pomoci domácím odbojovým hnutím. Ke kontaktu mezi příslušnými exilovými vládami a vedením SOE docházelo prostřednictvím tzv. národních sekcí, které byly základním kamenem struktury operační

---

¹¹¹ MATUŠŮ, Marie: *Muži pro speciální operace*. Naše vojsko, Praha 2005, s. 39.

¹¹² Sir Colin Gubbins je autorem prvních písemných studií o výcviku v rámci SOE. Jedná se o studii *Umění záškodnické války* z května 1939.

¹¹³ „Myšlenky, vymykající se tradičnímu vojenskému pojetí klasického vedení boje na frontě.“ ŠOLC, Jiří: *Podpalte Československo! Operace PERUN*. Merkur, Praha 1991, s. 20. Blíže k pojetí „neregulární války“-tamtéž, s. 20.

¹¹⁴ Jak píše Jiří Šolc: „Je efektivnější snižovat počet tanků a letadel v první linii omezením jejich výroby nežli zvyšováním protitankových a protiletadlových prostředků na frontě. Prostě narušit protivníkům tyl a zásobování v celé jeho hloubce, šíři a komplexu včetně politických, morálních a psychologických zdrojů jeho vojenské síly.“ ŠOLC, Jiří: *Bylo málo mužů. Českoslovenští parašutisté na západní frontě za druhé světové války*. Merkur, Praha 1991, s. 34.

¹¹⁵ ANM, fond Zdeněk Jelínek. Neuspořádáno. Prof. Deakin - Great Britain and European Resistance.

sekce. Již v průběhu roku 1940 tak byly navázány kontakty s emigracemi z Holandska, Norska, Řecka, Jugoslávie a s Brity uznanými exilovými vládami Československa, Belgie, Lucemburska a Polska. Specifický byl pak kontakt s Francií. SOE svým partnerům nabízela především rozsáhlou síť specializovaných škol pro výcvik vybraných jednotlivců, známých jako Special Training School, dále jen STS.¹¹⁶ Ty byly umístěny převážně na britském a skotském venkově v objektech bývalých farem, venkovských sídel či zámečků. Ve speciálních školách působili zkušení instruktoři, kteří „(...) používali moderních výcvikových metod s přihlédnutím k nejnovějším poznatkům dosažených v oboru.“¹¹⁷ Velení i správa škol spadaly výhradně pod britskou kontrolu, avšak u každého probíhajícího kurzu školy byl příslušník dané národní armády zastupující její zájmy. I jeho kompetence však značně ovlivňovalo britské vedení. Organizace, náplň i efektivita kurzů se, pochopitelně, v průběhu války zkvalitňovala, cena za zdokonalení však byla vysoká. „Pro boj s okupanty bylo nutno hledat nové formy. S jejich praktickým uplatněním nebyly dosud žádné zkušenosti a měla je prověřit teprve následná praxe. Za nedostatky se ovšem muselo těžce platit, ale jiná možnost nebyla.“¹¹⁸ Výběr osob doporučených pro výcvik podléhal výhradně jednotlivým exilovým vládám, respektive vládou určeným orgánům, které poté s vedením a s instruktory SOE přicházely téměř do denního kontaktu. Obecně můžeme říci, že jedinec měl být fyzicky i duševně zdatný a odolný, loajální, rozhodný, chladnokrevný a odhodlaný svěřený úkol splnit nehlédě na nebezpečí, které mu hrozilo. Velký důraz byl kladen především na dobrovolný vstup do výcviku, který znamenal, že si účastník uvědomuje hrozící reálné ohrožení na životě. V průběhu války však nebyla o dobrovolníky nouze a program speciálních operací do Evropy se postupně začal realizovat.

Československé exilové zpravodajství

Počátky československo-britské zpravodajské spolupráce sahají již do poloviny třicátých let, kdy v československých zpravodajských kruzích vládly obavy z pomalu hroutícího se Versailleského systému. Zpravodajská spolupráce byla určována světovou politikou, avšak kontakt s britskou vojenskou službou MI 6 se dařilo udržovat a navíc

---

¹¹⁶ STS - Special Training School - Speciální výcviková škola.

¹¹⁷ ŠOLC, Jiří: *Bylo málo mužů. Českoslovenští parašutisté na západní frontě za druhé světové války.* Merkur, Praha 1991, s. 36.

¹¹⁸ SLÁDEK, Oldřich: *Přicházeli z nebe.* Naše vojsko, Praha 1993, s. 12.

navzdory bouřlivým událostem konce třicátých let i prohloubit.¹¹⁹ V předvečer německé okupace okleštěného území bývalé Československé republiky, tedy dne 14. března 1939, odletěla do Velké Británie pod vedením plukovníka Františka Moravce skupina československých zpravodajců.¹²⁰ Jejich příletem se ve vztazích britské a československé zpravodajské služby začala psát nová kapitola.¹²¹ Vojenská skupina¹²², jak se jí tehdy říkalo, čítala 11 osob.¹²³ V první fázi jejího britského pobytu bylo třeba se přizpůsobit novým politickým podmínkám. *„Zpravodajská skupina se bezprostředně po příletu do Velké Británie spontánně prohlásila za součást československého národního odboje (...) zvláštním dopisem plk. gšt. Františka Moravce dr. Benešovi se mu zcela a bez výhrad dala k dispozici a nabídla mu své cenné služby.“*¹²⁴ Byla to právě zpravodajská služba, která až do opětovného vzniku československé armády, představovala centrálu exilového vojenského odporu a po celou dobu své existence si ve Velké Británii udržela výjimečné postavení. Skupina zpravodajců *„(...) se uvedla úspěšně a téměř od počátku naší emigrace vykazovala prokazatelně kladnou činnost. Měli jsme zprávy jednak z naší sítě, z našich expozitur, měli jsme i naše přímé agenty, měli jsme spojení přes Polsko (...) dostávali jsme hodně zpráv, dobrých a věrohodných, které docházely do našeho střediska.“*¹²⁵ Neméně

---

¹¹⁹ MI 6 - Military Intelligence - Vojenská zpravodajská služba.

¹²⁰ František Moravec se narodil dne 23. července 1895 v Čáslavi. Jeho vysokoškolská studia na FFUK přerušil příchod Velké války, kdy byl odveden na haličskou frontu. Začátkem září 1918 se mu podařilo dostat k československým legiím, se kterými se účastnil bojů na řece Piavě. Po návratu z fronty v letech 1925-1928 studoval Vysokou školu válečnou. Po jejím absolvování byl v prosinci 1929 jmenován přednostou druhého (zpravodajského) oddělení Zemského vojenského velitelství v Praze. V roce 1934 byl přidělen do pátrací sekce hlavního štábu československé armády. V roce 1937 byl povýšen na zástupce přednosty celého druhého oddělení a po podepsání Mnichovské dohody, kdy byl okolnostmi donucen k odchodu dosavadní přednosty plk. gšt. František Hájek, se stal jeho přednostou. Nikdy jím však nebyl oficiálně jmenován. Jeho kariéru vzestup byl spojován s notnou politikou i vojenskou protekcí. Sám Moravec byl komplikovanou osobností. Měl řadu nepřátel, kterou svým sebevědomým, nekompromisním až ironickým vystupováním rozšiřoval. Jeho přezíravé chování především vůči kolegům ze zpravodajské skupiny však bylo armádními kruhy respektováno. Důvodem byla jasná zpravodajská koncepce a poctivá zpravodajská práce v této době především vůči Německu. V březnu 1939 odešel se zpravodajskou skupinou do Velké Británie, avšak poněkud „zbrklý“ odchod předznamenal pro „pozůstalé“ zpravodajce řadu problémů. Moravec řádně neinformoval svého nástupce ani nevydal další pokyny pro chod zpravodajského oddělení. Především pak nenařídil důkladnou likvidaci důležitých materiálů a zpravodajských ústředí. Po válce proti němu bylo právě z těchto důvodů vedeno kárné řízení. Kárná komise ho osvobodila. Po únorovém převratu roku 1948, opustil dne 29. března 1949 Československo s pomocí britské zpravodajské služby. I ve své třetí emigraci zpravodajsky pracoval. Zemřel ve Washingtonu dne 26. července 1966.

¹²¹ Více ke zpravodajské spolupráci viz práce Jaroslava a Stanislava Kokoškových, Oldřicha Sládka, Antonína Tichého, Jana Kuklíka, Jana Gebharta, Jiřího Šolce a dalších.

¹²² Skupina bývá též označována jako „Moravcova jedenáctka.“

¹²³ Plk. František Moravec, mjr. Emil Strankmüller, mjr. Karel Paleček, škpt. František Fryč, mjr. Alois Frank, mjr. Josef Bartík, škpt. Vladimír Cigna, škpt. Josef Fořt, škpt. Jaroslav Tauer, škpt. Václav Sláma, pplk. Oldřich Tichý.

¹²⁴ ŠOLC, Jiří: *Podpalte Československo! Operace PERUN*. Merkur, Praha 1991, s. 12.

¹²⁵ STRANKMÜLLER, Emil: *Československé ofenzivní zpravodajství od března 1939*. In: *Odboj a revoluce*. 1970, číslo 1, s. 198.

důležitým úkolem zpravodajské organizace pak bylo spojit se s českým domácím odbojem a obnovit tak přísun kvalitních zpravodajských informací, kterým se československá zpravodajská služba vykazovala již před vypuknutím války.¹²⁶ Právě četnost a povaha zpráv, které mohla československá zpravodajská služba nabídnout, vedl britské zpravodajské kruhy k rozšiřování spolupráce s československými zpravodajci. „*V Anglii jsme si ponechávali úplnou samostatnost. Angličané s námi, podle úmluvy, spolupracovali především v tom, že nám naši práci usnadňovali vydáváním pasů nutných k zpravodajským cestám (...) Až do zahájení vlastní invaze nežádali od nás šifrovací klíče. Byli jsme i finančně naprosto nezávislí.*“¹²⁷ V dobovém kontextu mohli být účastníci z řad zpravodajské skupiny přesvědčeni o tom, že mají privilegované a samostatné postavení, ale ve skutečnosti musíme hovořit i o přímé závislosti na Britech a to minimálně ve dvou oblastech - v oblasti materiální a technické. Navíc nesmíme opomenout úplnou závislosti v otázce poskytované výstroje a především výzbroje. Právě dostatečný počet zbraní byl nutným předpokladem pro (zahraničním i domácím odbojem) plánované vojenské povstání v českých zemích.¹²⁸ Nové uplatnění pro československé zpravodajce přineslo uznání prozatímní československé exilové vlády vládou Jeho Veličenstva dne 21. července 1940. V rámci československého exilového zřízení bylo vytvořeno ministerstvo národní obrany, v jehož rámci oficiálně vznikl i zpravodajský odbor.

Československé vojenské zpravodajství přispělo dle svých možností všemi prostředky do společného boje proti nacismu. Navíc nelze přehlížet fakt, že se především

---

¹²⁶ Mezi 1. - 10. srpnem 1939 bylo navázáno spojení s expoziturami ve Varšavě, Paříži a Bukurešti. Kontakt s Prahou však bylo dosaženo až 7. listopadu 1939 a o jeho spolehlivosti lze pochybovat. Srovnej: HANÁK, Vítězslav: *Muži a radiostanice tajné války*. Elli print, Dvůr Králové nad Labem 2002.

¹²⁷ STRANKMÜLLER, Emil: *Československé ofenzivní zpravodajství od března 1939*. In: *Odboj a revoluce*. 1970, číslo 1, s. 201.

¹²⁸ V průběhu války sice došlo k dodávkám zbraní, avšak jejich počet byl pro potřeby domácího odboje zcela nedostatečný. Vedení domácího odboje (po roztržení organizace ÚVOD v průběhu heydrichiády se jejím ideovým pokračovatelem stala „Rada Tří“, zastoupená profesorem Josefem Grňou, Karlem Štainerem - Veselým a generálem Vojtěchem Lužou) opakovaně žádalo o zvýšení těchto dodávek a velmi ostře kritizovalo svého zahraničního partnera. V telegramu Josefa Grňi, adresovaném prezidentu Benešovi, se dočteme: „*Čekáme měsíce na slibované zbraně a platíme životy za dané sliby (...) Nemáme podpory v boji proti zrádcům, místo podpory nás Londýn krmí planými řečmi.*“ Kritika profesora Grňi byla oprávněná, vezmeme-li v úvahu, jak nemožné až absurdní se pak jevílo splnění opakovaných výzev zahraničního odboje k zahájení ozbrojeného boje. Je však třeba doplnit, že zahraniční odboj byl v otázce dodávky zbraní zcela odkázán na ochotu a možnosti Britů. O této skutečnosti buď nebylo vedení domácího odboje dostatečně informováno, nebo o ní pochybovalo či jí řádně nechápalo. Další dodávky zbraní jel profesor Grňa vyjednávat po ustavení košické vlády. Po komplikovaném přechodu front se dostavil na jednání přímo do Košic. Ve svých pamětech se k této události vyjádřil následovně: „*Když jsem konečně před odjezdem dělal bilanci svého zájezdu, cítil jsem se krajně nespokojen a nešťasten. Uvědomil jsem si, že zbraně nedovezu a místo nich přivážím jen (...) zprávu o čtyřech politických stranách.*“ Obě citace viz GRŇA, Josef: *Sedm roků na domácí frontě*. Blok, Brno 1968, s. 245 a 310.

v prvních válečných měsících stalo jednou z opor prezidenta Edvarda Beneše a pomohlo upevnit jeho postavení na poli mezinárodní politiky. „Právě zpravodajci představovali (...) pro Beneše záruku návratu a růstu jeho prestiže v mezinárodních politických kruzích, a tím také prosazení ideje osvobození a obnovy republiky.“¹²⁹

Československá spolupráce se SOE, vznik Zvláštní skupiny D

Na podzim roku 1940 se československým zpravodajcům potažmo celé československé zahraniční reprezentaci naskytly nové možnosti, jak ovlivňovat politické a hospodářské dění v Protektorátu Čechy a Morava a obnovit utichající spojení s domácí organizací. Novou nadějí se pro několik dalších let stala spolupráce se SOE. Československý domácí odboj pro Brity splňoval všechna nastíněná kritéria a uvážíme-li, jak včleněním českého prostoru vzrostl ekonomický a materiální potenciál nacistického Německa, jevil se pro uplatňování prostředků „neregulární války“ jako adekvátní partner.

Spolupráce SOE s československým zahraničním odbojem probíhala v kontaktu s II. odborem (zpravodajský) ministerstva národní obrany. Otázky spolupráce, její nedostatky i problémy byly v nejvyšší instanci řešeny na úrovni ministrů. K důležitým otázkám se vyjadřoval i prezident Beneš. Nejužší spolupráce však probíhala na úrovni velitelské sekce Zvláštní skupiny D a československé sekce SOE. Pro spuštění vlastního československého programu zvláštních operací bylo třeba vybrat vhodné kandidáty. Od listopadu roku 1940 byl tímto výběrem pověřen v té době major Karel Paleček; později přezdívaný „táta Palec“, nebo také „táta parašutistů“, který se stal srdcem parašutistického programu.¹³⁰ Jeho nezpochybnitelné charisma a lidskost, s jakou přistupoval ke svěřenému úkolu, ovlivnila řadu z budoucích parašutistů. Pro ilustraci uvedme alespoň několik

---

¹²⁹ GEBHART, Jan a KUKLÍK, Jan: *Velké dějiny země Koruny české*. Svazek XVa, Paseka, Praha - Litomyšl 2006, s. 276.

¹³⁰ Karel Paleček se narodil v Plzni dne 28. ledna 1896. Jeho vojenská kariéra začala již v legiích, po absolvování školy pro důstojníky přešel od roku 1931 k druhému (zpravodajskému) oddělení Hlavního štábu československé armády. V březnu 1939 byl vybrán Františkem Moravcem do skupiny zpravodajců, která odletěla do Velké Británie. V květnu 1939 byl poslán do Francie, aby zde pomohl upevňovat a řídit zpravodajskou expozituru KAREL. Paleček zde zůstal až do francouzské kapitulace. Po návratu do Velké Británie působil jako přednosta šifrové skupiny II. odboru MNO. Později řídil velitelskou sekci Zvláštní skupiny D, která vybírala vhodné kandidáty pro zvláštní operace na území Protektorátu. Po válce a tedy obnově Československé republiky pracoval na Hlavním štábu, kde od přeživších parašutistů shromažďoval různá hlášení o průběhu jejich operací. Zároveň se podílel na projektu prvních československých výsadkových jednotek. V listopadu 1949 byl zatčen a ve vykonstruovaném procesu odsouzen k deseti letům odnětí svobody. Trest si odpykával na plzeňských Borech a poté krátce v Leopoldově. V roce 1952 byl jeho případ znovu otevřen a Karel Paleček byl omilostněn. Zemřel dne 12. března 1962.

příkladů ze vzájemné korespondence. V dopise spolupracovníka ze zpravodajské skupiny, později československého instruktora na STS a parašutisty kapitána Rudolfa Krzáka se můžeme dočíst: „*Jsou chvíle v lidském životě, kdy i chlap je děckem, a myslím, že jsou to právě tyto chvíle, kdy člověk je tolik odkázán na osud a náhodu, kdy tolik zpytuje svědomí a tolik se vrací dozadu. Tady jsem pochopil víc než kdykoliv jindy, proč na Vás mládenci tolik vzpomínají a tolik k Vám lnou. Cítí, že jste jim dával víc, než jste jako představený byl povinen, a vědí, že tam někde bije bohatýrské srdce, které rozumí lidským slabostem a rozumí také jim.*“¹³¹ Nadporučík Josef Šandera, velitel výsadkové skupiny BARIUM, poslal Karlu Palečkovi dne 28. října 1943 dopis následujícího znění: „*Pane podplukovníku, dávám Vám tímto své poslední na shledanou s připojením svých díky za vše, jak jste se o zdar našeho poslání postaral. Musel bych toho jmenovat mnoho (...) až do doby našeho odchodu, kdy jste nám dal Vaše tátovské požehnání a tím propustil nás ze své bezprostřední péče v důvěře, že při trochu štěstí náš úkol provedeme. Děkuji Vám, za sebe a oba členy hloučku*¹³², *hlavně za toto otcovské vedení a rozloučení. Potřebujeme tátu vždy, ať jest náš věk jakýkoliv, potřebujeme ho k načerpání morální síly, potřebujeme ho v dobách radosti i krize, potřebujeme se o něho opřít v těžkých meditacích a potřebujeme jeho jméno v úzkostech největších. Váš Josef.*“¹³³ Jeden z nejlepších československých instruktorů i parašutistů, nadporučík Rudolf Hrubec zaslal Karlu Palečkovi několik dopisů ze svého působení v italské pobočce SOE. I v nich se lze, mimo jiné, dočíst: „*Pro mne zůstáváte otecko Palec.*“ Či: „*Děkuji Vám předem, poněvadž vím, že to po palcovsku sfouknete.*“¹³⁴

Karel Paleček se vydal hledat adepty do Leamingtonu, kde byly v té době umístěny jednotky československé brigády.¹³⁵ Zde si nechal od jednotlivých velitelů zhotovit

---

¹³¹ ANM, fond Zdeněk Jelínek. Neuspořádáno. Dopis Rudolfa Krzáka Karlu Palečkovi ze dne 3. září 1944. Celé znění dopisu: „*Vážený p. pplk., je tomu více než dvě léta, co jsem byl k Vám přidělen, a dnes vracím se zpátky a cítím velký pocit vděčnosti a i lítosti, že tato doba byla tak krátká. Bylo to poprvé v mém životě služebním, kdy jsem neztratil nic ze svého „já“ a kdy jsem poprvé ve svých 30 letech vedle mnoha věcí cenných získal pod Vaším vedením dvě pro mne velmi cenné věci: Sebedůvěru a sebevědomí. Jsou chvíle v lidském životě, kdy i chlap je děckem, a myslím, že jsou to právě tyto chvíle, kdy člověk je tolik odkázán na osud a náhodu, kdy tolik zpytuje svědomí a tolik se vrací dozadu. Tady jsem pochopil víc než kdykoliv jindy, proč na Vás mládenci tolik vzpomínají a tolik k Vám lnou. Cítí, že jste jim dával víc, než jste jako představený byl povinen, a vědí, že tam někde bije bohatýrské srdce, které rozumí lidským slabostem a rozumí také jim.*“

¹³² Npor. Šandera zde má na mysli další dva členy výsadku BARIUM. Jednalo se o četaře Tomáše Býčka a četaře aspiranta Josefa Žižku.

¹³³ ANM, fond Zdeněk Jelínek. Neuspořádáno. Dopis Josefa Šandery Karlu Palečkovi ze dne 28. října 1943.

¹³⁴ *Tamtéž*, dopis Rudolfa Hrubce Karlu Palečkovi ze dnů 22. dubna 1944 a 14. července 1944.

¹³⁵ Po celou dobu války byli preferováni dobrovolníci z řad československé armády. Civilisté, Židé, Němci a pochopitelně ani ženy nebyli shledáváni kompetentními k takovému poslání.

seznam osob, které oni považovali za vhodné pro nábor. Poté byl výběr prováděn následovně - jedinec byl pozván k pohovoru, kde mu bylo naznačeno, že byl vybrán pro zvláštní poslání. Paleček mu nijak nezatajoval jeho vážnost a riskantnost, pokud se vybraný jedinec k těmto informacím vyjádřil kladně, „*byl vzat do slibu a byla mu sdělena vážnost tohoto slibu.*“¹³⁶ Poté následovaly bližší podrobnosti o formě naznačeného poslání, souhlasil-li znovu, opět - rukou dáním - složil slib a stal se tak čekatelem na výcvik. Z výše nastíněných řádků, je vidět, že hlavním kritériem výběru byla dobrovolnost a uvážené osobní rozhodnutí vstoupit do zatím blíže nespecifikovaného programu. Bylo důkazem hluboké mravní síly jedince, jeho odvahy a především vlastenectví. Čestmír Šikola, radiotelegrafista skupiny CLAY, později vzpomínal: „*My všichni jsme byli spíše takoví polocivilní vojáci (...) nebyla to prostě vojna v normálním slova smyslu, dalo by se spíše mluvit o takové dobrovolné kázni, záleželo to na dobrovolném odhodlání, poněvadž nikdo nás nenutil k tomu, abychom sem šli.*“¹³⁷ Dále byl při výběru kladen důraz na to, aby byl jedinec bez závazků, ve věku do třiceti let, zdravý, bez škodlivých návyků. Armádní příslušníci splňovali mnohá z výše nastíněných kritérií, přesto se však výběr vhodných kandidátů a především cit pro něj stal vážným problémem. „*Lidé byli vybíráni (...) se všemi svými přednostmi i slabostmi.*“¹³⁸ Navíc každý frekventant v sobě nesl větší či menší sklony k dobrodružství, nevšedním zážitkům i jisté snaze prokázat před okolím své vlastní kvality.¹³⁹

Karel Paleček vybral tímto postupem do 7. prosince 1940 deset osob, mezi nimi nechyběli strůjci atentátu na zastupujícího říšského protektora Reinharda Heydricha - Jan Kubiš a Josef Gabčík.¹⁴⁰

Později bylo hlavně z časových důvodů navrženo, aby byl prováděn „předvýběr“ vhodných osob veliteli jednotek a ti je dále doporučili pracovníkům Ministerstva národní obrany. Zde již pohovory prováděli kromě Karla Palečka, také štábní kapitán Jaroslav

---

¹³⁶ MATUŠŮ, Marie: *Muži pro speciální operace*. Naše vojsko, Praha 2005, s. 101.

¹³⁷ ANM, fond Zdeněk Jelínek. Neuspořádáno. Vzpomínky účastníků - Ing. Čestmír Šikola.

¹³⁸ ŠOLC, Jiří: *Příprava druhé vlny zvláštních operací z Velké Británie do Československa v roce 1942*. In: *Historie a Vojenství*. 1991, číslo 4, s. 66.

¹³⁹ Srovnej ŠOLC, Jiří: *A zpívali jsme Tipperary... Výcvik československých parašutistů ve Velké Británii*. Merkur, Praha 1993, s. 79-86.

¹⁴⁰ Kromě Jana Kubiše a Josefa Gabčíka, jež společně tvořili výsadek ANTHROPOID, patřili k dalším vybraným adeptům: František Pospíšil - později velitel skupiny BIVOUAC, Arnošt Mikš - člen výsadku ZINC, Leopold Musil - člen skupiny TUNGSTEN, Otmar Riedl - vůbec první vysazený československý parašutista. Operace nesla krycí název BENJAMIN, Josef Gemrot - člen skupiny CALCIUM, Václav Málek - nezařazen, Vladimír Hrabec - výsadku se neúčastnil, pracoval v týlové sekci Zvláštní skupiny D a Vladimír Martínek - nezařazen.

Šustr¹⁴¹ a major Emil Strankmüller.¹⁴² Jednu z osobních vzpomínek na výběr nám zanechal kapitán Josef Otisk, člen skupiny WOLFRAM: „*Asi v polovině dubna 1944, byl jsem zavolán na MNO do Londýna, kde jsem byl vyzván k souhlasu, abych byl shozen se skupinou, kterou si sám sestavím a jejíž členy si sám vyberu, domů do ČSR. Své rozhodnutí jsem měl oznámit až po rozvážení a zachovat při tom tajnost. Radit se s někým, jak by se on zachoval, jsem nemohl z důvodu utajení. Těžké bylo rozhodnutí! Raději bych byl přijal rozkaz, protože šlo o velmi nebezpečný úkol. Jsem již náležitě připraven? Stačím na to? Tak jsem uvažoval. Pak jsem se rozhodl. Poletím a seskočím! Vždyť je to jedno, kde bojuji, a když je mně určeno, že mám padnout, tak budu aspoň doma.*“¹⁴³

Praktikovaný způsob náboru dobrovolníků sice nepostrádal etický rozměr - jedinec se mohl v jakékoli fázi pohovoru vyjádřit negativně, v takovém případě nebyl k ničemu nucen a byl poslán zpět k jednotce - avšak postrádal prvek zpětné kontroly. Bylo téměř nemožné si povolaného kandidáta ověřit. Pomineme-li možnost informovat se u osob, které „prověřovaného“ znaly již z dřívějších dob, neexistovala žádná kartotéka, žádné policejní spisy, ani archivy, které by více odhalovaly minulost, politické názory či sociální zázemí vybraného jedince. Jak píše sám František Moravec ve svých pamětech: „(...) *ohodnocení spolehlivosti muže, jenž měl být vybrán pro naše operace, se mohlo opírat jen o jeho výpověď, doporučení velitele a pozorování jeho chování během přípravného výcviku.*“¹⁴⁴ Výběr nebyl ve všech případech úspěšný. Navíc v logice takového postupu nebylo možné celou „věc“ udržet zcela v tajnosti. Sami vojáci si brzy všimli, že vybrané

---

¹⁴¹ Jaroslav Šustr se narodil dne 18. března 1908 ve Strážnici, vystudoval Vojenskou akademii v Hranicích a později v letech 1935-1937 Vysokou školu válečnou. Nepatřil k elitním adeptům, naopak patřil mezi konfliktní vojáky. V předválečné době nikdy nebyl zpravodajským důstojníkem. Na Ministerstvo národní obrany přišel počátkem roku 1939, kdy se ministerstvo snažilo zřídit vlastní výsadkové jednotky. Plány jejich řádného výcviku zpretrhala nacistická okupace v březnu 1939. V únoru 1940 odešel do vojenské emigrace. Ve Zvláštní skupině D stanul, navzdory své konfliktnosti, ve funkci přednosty. V roce 1941 byl z programu zvláštních operací ze zdravotních důvodů stažen Karel Paleček - na jeho místo postoupil Jaroslav Šustr. S ním ovšem do organizace a přípravy operací vstoupila řada sporů uvnitř celé velitelské sekce, proto je v létě 1942 odvolán z funkce, bylo mu však povoleno připravit všechny plánované skupiny operačního období. Definitivně pak z programu zvláštních operací odešel v březnu 1943. Jaroslav Šustr patřil k rozporuplným postavám výsadkového programu, byl však výsadkovým průvodcem většiny skupin, vyslaných z Velké Británie.

¹⁴² Emil Strankmüller se narodil 26. února 1902 ve Vídni. Vystudoval Vojenskou akademii v Hranicích a Vysokou školu válečnou. Po jejím absolvování se stal přednostou zpravodajského oddělení divize a později přednostou ofenzivní sekce zpravodajského odboru. Patřil mezi hlavní osobnosti programu zvláštních operací. Společně s Františkem Moravcem se podílel na jednáních s britskými zpravodajskými důstojníky. Po návratu do vlasti působil ve velitelské funkci v Táboře. Po únorovém převratu byl zatčen a surově vyslýchán. V roce 1951 byl zbaven všech hodností a odsouzen na 10 let do tábora nucených prací. Po propuštění byl v šedesátých letech částečně rehabilitován, dále však pracoval jako popelář a vrátný. Zemřel 28. února 1988.

¹⁴³ ANM, fond Zdeněk Jelínek. Neuspořádáno. Vzpomínky účastníků - Josef Otisk - Činnost paraskupiny WOLFRAM.

¹⁴⁴ MORAVEC, František: *Špión, jemuž nevěřili*. Rozmluvy, Praha 1990, s. 304.

osoby po pohovoru „kamsi“ mizely. Parašutista Vladimír Řezníček, druhý člen skupiny WOLFRAM, vzpomíná: „*Od roku 1941 a dále čas od času zmizel některý z mých kamarádů, jako by se po nich zem slehla. O jejich osudech jsme se dozvěděli až mnohem později, že skočili jako parašutisté do vlasti.*“¹⁴⁵

Základní pokyny pro výcvik parašutistů vydal sám František Moravec a dále byly rozpracovány Karlem Palečkem. V počáteční fázi se počítalo jen s minimální britskou pomocí. První výcvik trval deset dní, během nichž si vybraný rtn. Otmar Riedl dvakrát seskočil padákem z letadla, prodělal krátký pozemní výcvik a bylo mu ukázáno, jak balit zásobníky zbraní a materiálu. Velmi krátce pobyl ve výcvikové škole SOE, zaměřené na destrukci a sabotáž. Prošel také základní výukou radiotelegrafického provozu. Podtrženo, sečteno - urychlená příprava se poté odrazila v úspěšnosti celé operace. Riedl byl vinou navigační chyby vysazen na pomezí rakousko-italských Alp. Nicméně i tento „bleskový“ výcvik plně korespondoval se zájmy zpravodajského odboru. Ten měl poměrně jasné plány pomoci domácímu odboji, ovšem vycházel ze zcela nereálné představy, že totiž Protektorát Čechy a Morava je plný ilegálních pracovníků, kterým se „pouze“ nedostává materiálu. Z těchto důvodů byl koncept výcviku prvních parašutistů zaměřen na to, aby uměli daný materiál použít a především v pořádku dopravit. S dalším vývojem války se požadavky na úkoly československých parašutistů mění. Z parašutisty - kurýra se stává parašutista - sabotér.¹⁴⁶ Této změně odpovídá i průběh přípravy.

První výcvikové kurzy byly zpočátku dílem velké improvizace, ale tvořily také základ pro ucelený koncept představ, později proměněný v kvalitní parašutistický program. Nelze však na případě Otmaru Riedla nepoukázat na jeden důležitý fakt. Skutečnost, že byl ve výcviku sám, mu zachránila život. V pozdějších hromadných kurzech, ačkoli bylo dbáno na jistá konspirativní pravidla, nebylo možné, aby se jednotliví účastníci navzájem neznali. Fakt, že „(...) *chyběl dostatečný počet vhodných objektů, naprosto nezbytných k tomu, aby parašutisté nemuseli být cvičeni ve velkých skupinách (...) předurčil jeden z prvních negativních rysů ve výcviku a způsobil nenahraditelnou mezeru v konspiraci. Absolventi (...) věděli poměrně hodně o složení druhých skupin.*“¹⁴⁷

---

¹⁴⁵ ANM, fond Zdeněk Jelínek. Neuspořádáno. Vzpomínky účastníků - Vladimír Řezníček.

¹⁴⁶ Srovnej ŠOLC, Jiří: *A zpívali jsme Tipperary...Výcvik československých parašutistů ve Velké Británii.* Merkur, Praha 1993.

¹⁴⁷ Srovnej: SLÁDEK, Oldřich: *Přicházeli z nebe.* Naše vojsko, Praha 1993, s. 12.

Od dubna roku 1941 se proměňuje charakter československých výsadkových operací. Zapříčiňuje ho především vstup Sovětského svazu do války a otevření východní fronty. Právě Sovětský svaz, neméně však britská SOE, žádal o zvýšení počtu operací sabotážního a destrukčního charakteru. V přímé souvislosti s těmito událostmi vzniká při II. zpravodajském odboru MNO Zvláštní skupina D.¹⁴⁸

Zvláštní skupina D se dále členila na tři sekce. První - velitelská - vedla dozor a provoz jednotlivých STS, zabývala se administrativními záležitostmi a spolupracovala s britskými zpravodajci. Byla podřízena plukovníku Františku Moravcovi a vedoucímu ofenzivního zpravodajství majoru Emilu Strankmüllerovi. Své sídlo měla v dnes již legendární rezidenci Porchester gate na Bayswater Road v Londýně. Mezi její členy patřil Karel Paleček, Jaroslav Šustr, zmiňovaný Rudolf Krzák či Oldřich Talášek.

Druhou sekcí byla sekce výcviková. Jejím hlavním úkolem bylo provádět praktický výcvik parašutistů před operací. Výcviková sekce se stěhovala po jednotlivých STS, vyhrazených pro československý parašutistický program. Jejich existence byla vymezena povětšinou délkou operačního období - tj. obdobím, ve kterém byly výsadky odesílány do protektorátu, tedy po dobu od října do dubna.¹⁴⁹ Podílela se především na udržovacím a speciálním výcviku, který navazoval na základní výcvikové kurzy organizované SOE. Hlavním československým instruktorem pro výcvik a přípravu byl nadporučík Rudolf Hrubec; prošel největším počtem kurzů a stáží, kde cvičil s polskými, britskými i americkými skupinami.¹⁵⁰ Byl to bezesporu nejlépe vycvičený československý parašutista. „*Ruda Hrubec (...) byl velice schopný člověk. Byl to letec, jezdec, nesmírně šikovný. Zajímal se o motory, motocykly, auta atd. Pro tento úkol byl zcela jedinečný.*“¹⁵¹ Později byl v roce 1943 určen jako velitel italské pobočky Zvláštní skupiny D.¹⁵² Zde vypravil další československé paravýsadky, avšak potýkal se tu s řadou problému organizačního i

---

¹⁴⁸ Zpravodajský odbor MNO se do této doby dělil na 3 skupiny. Jednalo se o skupinu A - zpravodajskou, B - studijní, C - šifrovací. V létě pak 1941 vznikla skupina D - zvláštní.

¹⁴⁹ Pro každé operační období je tak vyhrazena jiná STS. První operační období je spojeno s STS 2 Bellasis u Dorkingu. Pro druhé je to pak STS 46 Chicheley Hall. Třetí je pak spojeno s STS 1 Brockhall u Northamptonu a STS 8 Stanhope Terrace v Londýně.

¹⁵⁰ Rudolf Hrubec si jako jeden z mála vojáků psal osobní deník, který se nám zachoval. Část, která obsahuje popis událostí let 1939-1941 byla knižně vydána. Jedná se o knihu *Válečný zápisník Rudolfa Hrubce: 15. III. 1939-21. III. 1941*. Ed. Dagmar BLÜMLOVÁ, Bernartice - Pelhřimov, 2001. Ostatní části jsou deponovány ve Vojenském archivu.

¹⁵¹ ANM, fond Zdeněk Jelínek. Neupořádáno. Vzpomínky účastníků - Rudolf Krzák.

¹⁵² Po tragédii, kdy byly 15. března 1943 sestřeleny letouny, na jejichž palubě byly výsadky IRIDIUM a BRONSE, Britové odmítli vysílat další výsadky do protektorátu z území Velké Británie, i proto byly další československé operace později vysazovány i z Itálie.

osobního charakteru. V dopise Karlu Palečkovi píše: „(...) měl jsem ty provázky v hlavě (...) poslední dobou tak zašmodrchané a dávám si je do pořádku pro další várku a myslím, že jich zase budu potřebovat. Zkoumajíc své svědomí, zda bylo z mé i Vaší strany uděláno vše, aby skupiny byly úspěšné, přicházím k závěru, že bylo a to ze všech hledisek, a nikdo nemohl udělat více, než jsme udělali za daných okolností, někdy hodně svízelných. Je k tomu třeba z naší strany hodně lásky, pro věc samu, a jak je vidět, tu máme oba, i když se to časem projeví v tom podobenství, že ze sebe děláme špalky, na kterých se štípe a řeže. Ovšem přebíráme zodpovědnost (...) až do okamžiku, kdy se mládenci vysypou z díry jako brambory do sklepa. Co se stane potom, to už záleží na jejich „Good luck“, šikovnosti a na tom, jak mají rozdané karty s Pánbíčkem.“¹⁵³ Rudolf Hrubec zahynul při operačním letu s krycím názvem SILICA dne 11. září 1944.

Druhým výkonným důstojníkem pro výcvik byl nadporučík Rudolf Pernický.¹⁵⁴ Na STS cvičil hlavně střelbu. Praktikoval se nový způsob střelby - tzv. dvojitý výstřel, neboli dva rychle po sobě jdoucí výstřely. Jednalo se o instinktivní střelbu bez míření. „*Smyslem bylo rychle vypálit. Čím dřív člověk vystřelí, tím má větší šanci na přežití.*“¹⁵⁵ Ojedinelou vzpomínku na výuku střelby nám zanechal Vladimír Řezníček, do svého sešitu si o ní zapsal následující: „1) *Bud' vždy obrácen čelem k cíli.* 2) *Dívej se na cíl.* 3) *Drž pevně zbraň.* 4) *Bud' příkrčen a nakloněn dopředu, skýtáš menší cíl.* 5) *Drž zbraň tak, aby ústí bylo ve výši břicha.* 6) *Střílej do břicha nepřítele, jeho nejzranitelnějšího místa.* 7) *Měj svou zbraň vždy připravenou ke střelbě.* 8) *Neplýtvěj střelivem a počítej rány, nevíš, kdy je budeš potřebovat.* 9) *Měj oči otevřeny a pozoruj, hledej cíl, nepřítel nestojí v otevřeném terénu.* 10) *Pamatuj: vždy rychlost, rychlejší míření!*“¹⁵⁶ Mezi další úkoly Rudolfa

---

¹⁵³ ANM, fond Zdeněk Jelínek. Neuspořádáno. Dopis Rudolfa Hrubce Karlu Palečkovi ze dne 22. dubna 1944.

¹⁵⁴ Rudolf Pernický se narodil dne 1. července 1915 v Krhové u Valašského Meziříčí. V devatenácti letech nastoupil dobrovolně vojenskou službu u dělostřelců. V letech 1937-1938 absolvoval Vojenskou akademii. Po okupaci přešel do Polska a později Francie, kde vstoupil do Cizinecké legie. Po porážce Francie odplul do Velké Británie a zapojil se do programu zvláštních operací. Po odchodu Rudolfa Hrubce do italské pobočky Zvláštní skupiny D mu připadlo hlavní velení a dohled nad výcvikem v československých STS. Na jaře 1944 byl určen jako velitel operace TUNGSTEN, společně s rtm. Leopoldem Musilem byli vysazeni na území Protektorátu Čechy a Morava 21. prosince 1944. Skupina měla za úkol vytyčovat plochy pro příjem osob, materiálu a zbraní. Po válce pracoval opět pro zpravodajské oddělení hlavního štábu, kde pracoval ve studijní sekci. Ta měla za úkol zjišťovat osudy ostatních vysazených skupin. V listopadu 1948 byl zatčen a obviněn z protistátní činnosti. Státní soud sice zamítl požadavek státního prokurátora Karla Vaše na trest smrti, odsoudil ho však ke dvaceti letům těžkého žaláře. Prošel řadou vězeňských ústavů a táborek. Dne 9. května 1960 byl amnestován. Po svém propuštění pracoval v cihelně a v drogerii. V únoru 1990 byl zvolen prvním předsedou Konfederace politických vězňů. Zemřel dne 21. prosince 2005.

¹⁵⁵ MATUŠŮ, Marie: *Generálmajor v. v. ing. Rudolf Pernický*. In: *Historie a vojenství*. 2005, číslo 3, s. 107.

¹⁵⁶ ANM, fond Zdeněk Jelínek. Neuspořádáno. Vzpomínky účastníků - Vladimír Řezníček.

Pernického patřily přednášky z topografie a výcvik v zacházení s výbušninami. Sám byl vyslán na území Protektorátu Čechy a Morava jako velitel skupiny TUNGSTEN dne 21. prosince 1944. Neméně důležitým mužem výcvikové sekce byl nadporučík Josef Süsser, který vedl od léta 1942 odborný výcvik radiotelegrafistů.¹⁵⁷

Instruktoři výcvikové sekce měli zásadní podíl nejen na celkové přípravě frekventantů, ale i na samotném procesu výběru kandidáta do skupiny. Výrazně udržovali a podporovali bojovou morálku, starali se o uvolněnou a přátelskou atmosféru po celou dobu výcviku.

Třetí a poslední sekcí Zvláštní skupiny D byla sekce týlová. Jejím hlavním úkolem bylo materiálně zajistit výcvik a připravit vybavení pro parašutisty, kteří měli být odesláni do akce. Muži působící v týlové sekci se starali o údržbu materiálu, jeho přezkušování a zdokonalování, balili operační materiál, zajišťovali ubytování, stravování, uchovávali osobní věci parašutistů jdoucích do akce. Týlová sekce neměla až do roku 1943 pevné stanoviště, stěhovala se společně se sekcí výcvikovou, poté sídlila v objektu bývalé školy na 8 St. Terrace. Dohledem nad jejím provozem byl pověřen štábní rotmistr Vladimír Hrabec. Mezi nejvynalézavější osoby v týlové sekci patřil Vladimír Maděra, který se podílel na nejrůznějších zdokonalovacích úpravách používaných padáků a zásobníků.

---

¹⁵⁷ Radiotelegrafický výcvik byl určen pro vybrané nadané jedince. Odehrával se na STS 46 - Chicheley Hall a STS 52 - Thame Park. Skládal se z výuky morseovky, Q-kódů, vysílání a přijímání zpráv. Dále z manipulace s přístroji, jejich konstrukcí a opravou, stavbou antén a jejich maskováním, obraně proti zaměření a podobně.

Příprava československých parašutistů v letech 1941-1942

V létě roku 1941 přijal zpravodajský odbor návrh SOE, který se týkal konkrétní přípravy československých parašutistů. Jednalo se o program základního výcviku, tzv. paramilitary course, v délce 5 týdnů. Tento kurz se skládal ze dvou částí - Assault course (kurz útočného boje) a Para course (kurz vzdušného výcviku). SOE jej nabízela jako základní formu přípravy všem svým spojencům. Probíhal až v 60 různých objektech, parašutistický výcvik pak převážně na letišti Ringway u Manchesteru.

Pro Čechoslováky a jejich kurz útočného boje byly vyhrazeny objekty v severním Skotsku v okolí jezera Morar. Výcvikem na farmách Camus Darrah a Garramor prošly desítky československých dobrovolníků a řada z budoucích parašutistů. *„Kraj to byl drsný a liduprázdný. Vidali jsme mnoho polodivokých ovcí i početná stáda jelenů, ale člověka jste za celý den nepotkali (...) byl to však úchvatný kraj, ale náročný na pohyb (kopce, měkká půda, rašeliniště apod.).“*¹⁵⁸ Tvrdost, náročnost a stálé vlhko - tak na svůj pobyt ve Skotsku vzpomínali válku přeživší účastníci. *„Výcvik ostrý, namáhavý, dlouhé pochody ve skotských horách, orientace v terénu po skalách, střelba, výbušniny, přepady, unarmed combat, morsáky atd. Jídlo slabé, měli jsme skoro stále hlad, často promočení na kůži (...) morálka zde byla úžasná. Všichni jsme byli odhodláni a každý se cítil povolán k něčemu neobyčejnému, co ještě v našich dějinách nebylo.“*¹⁵⁹ Parašutista Jan Švachula k atmosféře ve výcvikových kurzech dodal: *„Kázeň tam byla skutečně stoprocentní (...) velké nároky se kladly na fyzickou zdatnost (...) podmínky tam byly (...) velmi tvrdé, téměř spartánské.“*¹⁶⁰

Velitelem školy, známé jako STS 25, byl major J. T. Young. *„(...) hrdý Skot, který si potrpěl na tradice.“*¹⁶¹ I výcvikový a týlový personál zde byl britský. Vlastní výcvik byl všestranně zaměřen. Jednalo se o soubor základních teoretických i praktických znalostí v oblasti útočného boje. Účastníci procházeli obzvláště tvrdou fyzickou přípravou - od ranní rozcvičky, přes různé překážkové běhy, skoky, kotouly, šplh, plavání až k dálkovým pochodům. Součástí tělesné přípravy byl kurz zvaný „silent killing“ - „tiché zabíjení“. Ten byl zaměřen především na útok i obranu proti jednotlivci, ale i skupině. Frekventant se zde

¹⁵⁸ MAREK, Jindřich: *Pátou kartu bere smrt*. Svět křídel, Cheb 2000, s. 14. Vzpomínka Rudolfa Pernického.

¹⁵⁹ MAREK, Jindřich: *Pátou kartu bere smrt*. Svět křídel, Cheb 2000, s. 13. Vzpomínka Aloise Vyhňáka.

¹⁶⁰ ANM, fond Zdeněk Jelínek. Neuspořádáno. Vzpomínky účastníků - Jan Švachula.

¹⁶¹ MAREK, Jindřich: *Pátou kartu bere smrt*. Svět křídel, Cheb 2000, s. 15.

naučil rozpoznat zranitelná místa protivníka a zasadit do nich ránu. Dále byly nacvičovány různé reakce, postřehy a obratnost, navíc: „(...) psychologicky byl jeho vliv a význam nezastupitelný“¹⁶², protože adepta učil, jak se neozbrojen bránit proti ozbrojenému, což mu dodávalo značný pocit převahy nad protivníkem.

Velká pozornost byla věnována výuce střelby. Používaly se k ní všechny známé a dostupné druhy zbraní - především pistole, samopaly, kulometry a pušky. Upřednostňovala se instinktivní rychlá střelba ze všech různých pozic - na pohyblivé i pevné cíle. Cvičila se střelba v místnostech, z oken, z jedoucích motocyklů a automobilů i střelba za běhu. Součástí výcviku bylo také rozkládání i následné skládání různých zbraní, znalosti o používané munici či házení granátů.

K základní přípravě patřil i ženijní výcvik. Ten byl zaměřen hlavně na používání dostupných trhavin a zápalných prostředků k ničení železnic, komunikací, mostů, tunelů či provedení různých zátarasů a závalů. Vše bylo důkladně znovu a znovu probíráno a procvičováno, protože jak říkal instruktor přes destrukci - při práci s výbušninou se zmýlíš pouze jednou.¹⁶³ Ve výuce nechyběly základy topografie - zvláště pak čtení map a orientace v terénu - a radiotelegrafie. Základní radiotelegrafickou výukou museli projít všichni účastníci kurzu, obsahoval výuku Morseovy abecedy, používání radiostanic či ladění frekvencí. Součástí kurzu útočného boje byl i taktický výcvik. V rámci taktického výcviku se frekventant naučil zkoumat a hodnotit terén a maskovat se v něm. Osobní vzpomínku na něj nám zanechal František Trpík, člen výsadkové skupiny GLUCINIUM: „Byla to farma Garramor. Tam jsme prováděli všechny ty skopičiny (...) pracovat v terénu, žít v terénu, šlo o výcvik spojený s tím, že nám přivedli chlapíka, (...) který nás učil jak zahrabat věci a maskovat je tím, že se třeba shrnul trávník (...) učil nás, jak věci uložit (...) jak se krýt.“¹⁶⁴

Volné chvíle byly věnovány fotbalu, vyprávěním a žertům či posezením u tamějšího krbu. Navzdory vojenské kázni i zde existoval prostor pro český humor. Mezi vyhlášené vtipálky patřil zejména rotmistr Josef Valčík, jeden ze tří členů skupiny SILVER-A. Nezapomenutelné prý byly chvíle, kdy skotačil s Ladislavem Kuchařem. „Na

---

¹⁶² ŠOLC, Jiří: *A zpívali jsme Tipperary...Výcvik československých parašutistů ve Velké Británii*. Merkur, Praha 1993, s. 51.

¹⁶³ Srovnej: MATÚŠŮ, Marie: *Muži pro speciální operace*. Naše vojsko, Praha 2005, s. 122.

¹⁶⁴ ANM, fond Zdeněk Jelínek. Neuspořádáno. Vzpomínky účastníků - František Trpík.

střelníci si pohazovali odjištěným granátem, že z toho britského instruktora málem ranila mrtvice (...) Kuchařovi také na záchodě pod sedadlem připravil rozbušku. ¹⁶⁵

Kurz útočného boje trval v průměru čtyři týdny. Upevňoval a zvyšoval sílu, odvahu, rychlost i obratnost jedince, navíc mu byly předány určité návyky, jak jednat v rozmanitých bojových situacích. Poslední dny byly vyhrazeny praktickým zkouškám a testům z jednotlivých učebních předmětů. V jeho závěru proběhlo několik cvičení, aby si účastníci komplexně procvičili nově nabyté schopnosti. *„Byla to překážková dráha, při níž se skákalo jedním oknem do pokoje a druhým ven, šplhalo po laně na střechu, sjíždělo další překážkou dolů, běželo se do lesa a střílelo na terče mezi stromy. Potom do kopce, podlézt ostnatý drát, který se v dalším běhu musel přeskakovat za výbuchu rozbušek, potom přes vodní příkop, z něhož nečekaně vytryskla voda, po lanovém žebříku na skálu a odtud nezbyvalo nic jiného než skok do hloubky tři metrů a další běh vodním korytem, kdy už se vysílené tělo, po kolena ve vodě, konečně blížilo do cíle.* ¹⁶⁶ Adepti nebyli podobných akcí ušetřeni ani v noci. *„Na závěr (...) se konaly přepady různých budov, skladů, strážných anglickým personálem, přepady jak ve dne, tak i v noci. Výsledek se pak kvalifikoval u každého jednotlivce, jak v teorii, tak praktickém výcviku. Nakonec nám byl výsledek každému oznámen.* ¹⁶⁷ Jednalo se o tzv. Training History Sheet, který obsahoval hodnocení z následujících předmětů: tělesná výchova, boj z blízka, bojová cvičení, práce se zbraní, výbušniny a ničení, spojařina, čtení z map a taktika a schémata. Své poznámky do nich vyplňoval instruktor a velitel školy. Najdeme v nich nejen doporučení pro další uplatnění absolventa, ale i stručnou písemnou charakteristiku o jeho chování a osobnosti. Například v reportu npor. děl. Václava Kindla, velitele skupiny INTRANSITIVE, se můžeme dočíst tuto krátkou osobní charakteristiku: *„Bystrý, schopný, spolehlivý mladý důstojník. Mohl by být excelentním velitelem. Klade velký důraz na přípravu. Je velmi dobrým příkladem pro ostatní studenty a navíc velmi pomáhá s překlady.* ¹⁶⁸

Po dokončení kurzu útočného boje se účastníci přesunuli na letiště Ringway u Manchesteru, známou STS 51. Vlastní kurz vzdušného výcviku trval sedm dní, během nichž účastníci až pětkrát seskočili padákem ve dne a jednou v noci. Čas byl věnován také teorii v seskoku padákem - hlavně manipulaci s ním, různým simulacím seskoků a dopadů.

¹⁶⁵ Srovnej: MATÚŠŮ, Marie: *Muži pro speciální operace*. Naše vojsko, Praha 2005, s. 124.

¹⁶⁶ MAREK, Jindřich: *Pátou kartu bere smrt*. Svět křídel, Cheb 2000, s. 15 - 16.

¹⁶⁷ ANM, fond Zdeněk Jelínek. Neuspořádáno. Vzpomínky účastníků - Jan Švachula.

¹⁶⁸ VHA, 37-329-1. Osobní složka npor. Václava Kindla. Training history sheet, ze dne 20. listopadu 1941.

Pro eliminaci zranění při seskoku byly nacvičovány různé kotouly, skoky a převaly. I zde byl na účastníky vypracován posudek, týkal se hlavně počtu a stylu provedených seskoků a rozřazoval adepty do skupin. „*Nejlepší se stali skokany první třídy, ti horší druhé.*“¹⁶⁹ Po skončení i druhé části „paramilitary course“ byli nově vycvičení absolventi posláni zpět ke svým jednotkám s doporučením, aby vše drželi v tajnosti. Zde měli čekat, budou-li v rámci dalšího výběru určeni pro navazující výcvik.

Jedinec, který v kurzech na STS 25 a STS 51 neobstál či obdržel negativní hodnocení, byl z programu zvláštních operací vyřazen. Absolvování Paramilitary course bylo základním odrazovým můstkem pro další udržovací výcvik. Ten již s velkou pravděpodobností končil seskokem do okupované vlasti.

Znalosti získané v kurzu útočného boje ještě nebyly dostačující pro odeslání do akce. Bylo třeba je dále prohlubovat a procvičovat, navíc dlouhodobějším pobytem absolventů výcviku u domovských jednotek hrozilo, že zapomenou některé nabyté dovednosti. Zpravodajský odbor již neměl zájem pouze na vysílání jednotlivců, nově doporučoval vysílání celých skupin, pro jejich vznik a vzájemnou kooperaci byl vyhrazen další výcvik. I v tomto bodě, navzdory hodnocením ze základního výcviku, se výběr do jednotlivých skupin ukázal v několika případech problémový. Rotný Jan Švachula, původní člen operace SULPHUR po válce vzpomínal: „*Když jsme byli v těch různých kurzech, zřejmě tam byl někdo, který si utvořil teoreticky, podle pozorování určité představy. Asi si vytipoval lidi, kteří by se k sobě hodili. Podle mého názoru ne vždy příliš šťastně. Zřejmě tam někdo takový byl, jinak si nedovedu představit, jak to mohli dávat dohromady.*“¹⁷⁰ Zmiňovaný úryvek v sobě nese část konstruktivní kritiky prováděného výběru, na druhou stranu v dané době neexistoval „lepší“ způsob, jak skupiny tvořit. Skutečnost, že drtivá většina vyslaných parašutistů se odhodlaně snažila svěřené úkoly splnit, značí, že k přehmatům došlo v případech několika jednotlivců, u kterých navíc nic nenaznačovalo tomu, že by se jednalo o osoby nespolehlivé. Prostor pro kritiku vybíraných mužů a jejich řazení do skupin zůstává, ale je třeba na celou problematiku pohlížet

---

¹⁶⁹ MATÚŠŮ, Marie: *Muži pro speciální operace*. Naše vojsko, Praha 2005, s. 139.

¹⁷⁰ Skupina SULPHUR byla původně čtyřčlenná. Pro spory Josefa Šandery a Jana Švachuly s Adolfem Horákem byla skupina nakonec vysazena pouze dvoučlenná. Josef Šandera se stal velitelem výsadku BARIUM, Jan Švachula do další skupiny zařazen nebyl. Je třeba říci, že to byla především temperamentní osobnost Adolfa Horáka, která narušovala život skupiny. Členům skupiny na psychickém stavu jistě nepřidalo, že byli do Protektorátu několikrát neúspěšně vysazeni., ANM, fond Zdeněk Jelínek. Neuspořádáno. Vzpomínky účastníků - Jan Švachula, rozhovor ze dne 21. září 1974.

dobovou optikou. Velmi výstižně se k záležitosti sestavování skupin vyjádřil Rudolf Hrubec, když ve svém dopise Karlu Palečkovi napsal: „*Snad na tom neseme všichni vinu, že jsme jen lidé a skupiny nejsou tvořeny rukou boží.*“¹⁷¹ Nebylo v lidských silách přesně odhadnout charakter člověka a navíc: „*(...) ani sebelepší výcvik nemohl přesně napodobit podmínky, které by plně připomínaly vlastní nasazení. To se přece jen podstatně lišilo od výcviku. Výcvik proto nemohl odhalit všechny morální vlastnosti, a tak se mohlo stát, že několik jednotlivců při vlastním nasazení zklamalo.*“¹⁷² Na druhou stranu musíme konstatovat, že v některých případech měla být kritéria výběru přísnější.

Nová vlna výcviku tzv. udržovacího, zdokonalovacího a speciálního trvala od třiceti do šedesáti dnů a probíhala ve vyhrazených STS, a třebaže v jejich vedení stál britský personál, vlastní výcvik zde byl prováděn výhradně československými instruktory.¹⁷³ Další bojová průprava měla prohloubit znalosti získané ve Skotsku a lépe parašutisty připravit na konkrétní posláním. Vlastní udržovací výcvik opakoval na vyšší úrovni a po delší dobu obsah kurzu útočného boje. Byl obohacen o nové prvky např. o kurz konspiračního boje, v rámci kterého se účastníci naučili odklízet stopy po seskoku, způsobům sledování a jak mu předcházet, zřizovat a užívat mrtvé schránky atd. Získávání a vyhodnocování zpráv bylo hlavní náplní zpravodajského kurzu. Nově byly zavedeny přednášky o poměrech v okupované vlasti, pro které byl hlavním informačním zdrojem protektorátní tisk. Parašutisté procházeli i jistým konspiračním výcvikem. Součástí byly kurzy, které měly jedince připravit na jeho civilní zaměstnání. První vysazení parašutisté totiž neměli nijak vybočovat z běžného života v Protektorátu Čechy a Morava, naopak měli se zde stát legálně žijícími osobami. Později především s ohledem na ztráty na životech parašutistů bylo od této praxe ustoupeno. Pro parašutisty vysazené v letech 1943-1945 tak platilo, že museli žít ilegálně.

Pozornost byla věnována i jisté psychologické přípravě, ta sice nebyla pojímána jako učební předmět, ale prolínala se celým systémem výcvikových kurzů. V první řadě chtěl být zpravodajský odbor informován o všech problémech, které se v průběhu výcviku vyskytly. Odhodlání parašutistů bylo třeba vhodným způsobem podporovat, ale také usměrňovat. Směrnice zpravodajského odboru hovoří jasně: „*Zamezit vzniku úzkého a*

---

¹⁷¹ ANM, fond Zdeněk Jelínek. Neuspořádáno. Dopis Rudolfa Hrubce Karlu Palečkovi ze dne 12. února 1944.

¹⁷² Srovnej: SLÁDEK, Oldřich: *Přicházeli z nebe*. Naše vojsko, Praha 1993, s. 13.

¹⁷³ Viz: výcviková sekce Zvláštní skupiny D.

*nežádoucího egocentrického chápání poslání, které, ačkoli ve své podstatě závisí na individuálních vlastnostech, schopnostech a výkonech, musí dostat správný neosobní rámec obecné a národní prospěšnosti.*¹⁷⁴ Bylo jasné, že úspěch poslání je závislý na vhodném sestavení skupiny, právě proto v ní měla být vytvořena atmosféra vzájemné důvěry, solidarity, kázně a kamarádství. Navíc samotný výcvik dodával parašutistům pocit profesionální a fyzické převahy nad protivníkem. Velitelská sekce Zvláštní skupiny D se také snažila zmírnit problémy, které souvisely s nastolením mimořádného režimu. Parašutisté se museli vyrovnat se značným omezením osobní svobody. Dále se řešily otázky finanční, hodnostní i individuální. K zajištění klidné atmosféry ve výcviku přispělo zřízení české kuchyně či zvýšená zdravotní péče. Velký morální význam pak měly návštěvy předních politických i vojenských osobností přímo ve výcvikových střediscích.

Na základě výsledků z udržovacího výcviku se formovaly budoucí výsadkové skupiny. Některé z nich byly ještě odeslány do speciálního výcviku, jiné již mířily do Londýna, do sídla zpravodajského odboru na Bayswater road, aby si vyslechly konkrétní zadání svého úkolu.¹⁷⁵ Podle zaměření můžeme vysazované skupiny rozdělit na skupiny zpravodajské, sabotážní, zásobovací i teroristické.

Parašutisty, kteří byli vybráni již pro vlastní úkol, čekaly před odletem ještě dva kurzy - expediční a vyčkávací. Na povinném absolvování těchto kurzů trvala SOE u všech parašutistů určených pro plnění úkolů v nepřátelském zázemí. Cílem expedičního kurzu byla přeměna parašutisty na ilegálního pracovníka. Byly mu předány falešné doklady a tzv. osobní „legenda“. Ta byla směsicí polopravd i lží o dosavadním parašutistově životě. Obojí dotvářelo novou identitu vysazovaného muže. Poskytnuté doklady, respektive občanská legitimace byla sice vystavena na falešné jméno, avšak v drtivé většině případů nedošlo ke změně dat narození, navíc u některých dokladů nebyla pozměněna ani celá jména, ale jen příjmení. V jiných případech bylo falešné jméno voleno tak, aby počáteční písmena jména a příjmení zůstávala stejná s původním jménem. Zdánlivé maličkosti v praxi notně ulehčovaly práci nepříteli - gestapu.¹⁷⁶ Parašutista také obdržel civilní oděv. Ten byl volen

---

¹⁷⁴ ŠOLC, Jiří: *A zpívali jsme Tipperary...Výcvik československých parašutistů ve Velké Británii*. Merkur, Praha 1993, s. 80.

¹⁷⁵ Speciální výcvik probíhal u skupin, u kterých to vyžadoval charakter jejich úkolu. Šlo převážně o druhy spojovacího, diverzního i teroristického výcviku.

¹⁷⁶ Falešné doklady byly po válce často kritizovány a zdá se, že opravdu nepředstavovaly dokonalé padělky v té době používaných dokladů, na druhou stranu je třeba říci, že vydané doklady měly sloužit k ochraně před běžnou policejní kontrolou, nikoli pro profesionální zkoumání. Srovnej: ŠOLC, Jiří: *Bylo málo mužů. Českoslovenští parašutisté na západní frontě za druhé světové války*. Merkur, Praha 1991, s. 48.

tak, aby zbytečně nepřítahoval pozornost např. přehnanou elegancí, či naopak zanedbaným zevnějškem.¹⁷⁷ V závěru expedičního kurzu došlo k zadání konkrétního úkolu. Úkoly byly rozmanité a jejich provedení mělo být prospěšné nejen československé věci, ale i spojencům. Pro přiblížení vlastní formování úkolů, ponechme slovo Rudolfovi Krzákovi, členovi velitelské sekce: „*Já jsem pracoval spolu s Palečkem. Měli jsme čistě taktické oddělení. Měli jsme skupiny vycvičit a připravit pro operaci (...) úkoly dával Moravec a koncipoval pplk. Strankmüller.*“¹⁷⁸ Znění úkolu bylo parašutistům přečteno a oni pak svým podpisem stvrdili jeho přijetí. I v této pokročilé fázi připravované operace jim byla nabídnuta možnost odřeknutí zadaného úkolu. Nestalo-li se tak, nastal čas pro vyřizování formalit - soupis poslední vůle, předání osobních věcí, sepsání dopisů pro příbuzné atd.¹⁷⁹

Poslední fází celého zvláštního výcviku byl vyčkávací kurz. Skupina pobývala na vyčkávací stanici, kde byly dokončovány přípravy k odletu. Parašutisté obdrželi záchytné adresy, hesla, finance a nutnou výstroj a výzbroj. Odtud vedla již jen jedna cesta: „(...) *nejde se do Protektorátu nebo na Slovensko, jde se domů.*“¹⁸⁰

---

¹⁷⁷ Ačkoli bylo dbáno na to, aby se parašutista svým zjevem nijak výrazně neodlišoval od protektorátních příslušníků, nalezneme právě v jejich řadách několik odlišných názorů. Profesor Karel Výborný, který přišel do kontaktu s parašutisty skupiny BIVOUAC (členové Pospíšil, Zapletal, Čoupek), po válce vzpomínal: „(...) *byli na první pohled nápadní. Silně opálení a u nás ještě slunce nesvítlo. Oblečení byli tak, že nevypadali ani jako čeští měšťáci, ani jako čeští venkované.*“ KRŮTA, Václav: *K pestrým osudům slánského rodáka, parašutisty z Anglie Karla Svobody a jeho rodiny.* In: *Slánský obzor.* 1999, ročník 6, s. 54.

¹⁷⁸ ANM, fond Zdeněk Jelínek. Neuspořádáno. Vzpomínky účastníků - Rudolf Krzák, 17. ledna 1976.

¹⁷⁹ V případě odmítnutí měl být parašutista izolován na ostrově Man.

¹⁸⁰ MATUŠŮ, Marie: *Generálmajor v. v. ing. Rudolf Pernický.* In: *Historie a Vojenství.* 2005, číslo 3, s. 108.

Parašutisté kontra gestapo

Nacistické represivní složky

Gestapo - Geheime Staatspolizei - byla zkratka pro nechvalně známou Tajnou státní policii, jež se stala symbolem nacistické zvěle a teroru. Právě gestapo patřilo v průběhu let 1933-1945 k největším oporám nacionálního socialismu, a to jak v Německu samém, tak na územích okupovaných států. Bylo prostředkem k potírání ideových i jiných odpůrců nacismu a postupem času si upevnilo své dominantní postavení v rámci všech nacistických bezpečnostních složek.

Od třicátých let existovala v Německu snaha nacionálně-socialistické strany postupně ovládnout dosavadní policejní složky. Jednou z jejích součástí byla i politická policie. Právě s její reorganizací je spojen nástup nacistů k ovládnutí všech bezpečnostních i policejních složek. Dne 28. dubna 1933 vznikl přeměnou z ústředny pruské státní policie úřad tajné státní policie. Ten podléhal přímo pod ministerstvo vnitra, ale čelní postavou tohoto procesu byl Hermann Göring. Úřad tajné státní policie zřizoval v jednotlivých obvodech vládních prezidentů své úřadovny. Do správních funkcí byli dosazováni členové SS a NSDAP. Vytvořil se tak předpoklad pro úplné ovládnutí policejních složek nacisty. Podobný postup zvolil i policejní prezident v Mnichově Heinrich Himmler, Göringův největší politický rival. Himmler byl v této době říšský vůdce SS a podporoval snahy ministra vnitra Wilhelma Fricka omezit pravomoci zemských vlád na území Německa. V průběhu let 1933-1934 probíhal v Německu mezi Himmlerem a Göringem zápas o výsadní vliv na řízení policie, který nakonec vynesl do čela Heinricha Himmlera. Od roku 1934 byl úřad tajné státní policie organizován jako ústředna velitele politické policie, jehož úkolem bylo sjednotit policejní postupy v jednotlivých zemích. Později v roce 1936 byl vydán zákon o tajné státní policii, který byl zároveň posledním mezníkem pro vytvoření gestapa. Jeho hlavním úkolem bylo „*vyhledávat a potírat všechny protistátní snahy na celém území státu, soustřeďovat a vyhodnocovat výsledky pátrání, informovat vládu a ostatní úřady.*“¹⁸¹ Pod vedením Heinricha Himmlera došlo k reorganizaci celé policie.

---

¹⁸¹ SLÁDEK, O: *Zločinná role gestapa*. Naše vojsko, Praha 1986, s. 14.

Byla rozdělena na dvě části - pořádkovou a bezpečnostní. Pořádkovou policii (Ordnungspolizei) tvořila ochranná policie (Schutzpolizei), četnictvo a obecní policie a v jejím čele stál SS - obergruppenführer a generál policie Kurt Daluge. Pod bezpečnostní policií spadala policie politická a kriminální a vedl ji SS - gruppenführer Reinhard Heydrich. Od roku 1936 se zvyšoval počet členů SS ve funkcích. Úředníci staré policie však měli odbornou kvalifikaci a praxi, aby mohli na svém místě setrvat, museli vstoupit do SS.

Vedle policie existovala v Německu i bezpečnostní služba SD (Sicherheitsdienst). SD patřila k hlavním zpravodajským orgánům říšského vůdce SS Himmlera a v jejím čele stál Reinhard Heydrich. Nejprve byla zpravodajskou složkou strany (NSDAP), poté celého státu. I proto bylo třeba ohraničit její kompetence právě ve vztahu s gestapem. Výnosem Reinharda Heydricha byl stanoven vztah mezi oběma složkami následovně: SD měla vyhledávat nepřítel, gestapo pak mělo výkonnou pravomoc a mohlo proti němu zakročit.

Po reorganizaci policejních složek se rozjela policejní mašinerie potírající vnitřní nepřátele nejprve ve vlastním Německu. Existovala řada preventivních opatření zejména proti členům komunistické strany, ale i členům jiných politických stran. Velké počty zatčených vedly k přeplňování existujících věznic. Bylo třeba hledat náhradní řešení, proto již od třicátých let začaly vznikat koncentrační tábory, kde byli posléze internováni všichni nepohodlní režimu. Později v průběhu války se systém táborů rozdělil na tábory pracovní a likvidační.

Po upevnění pozice nacistického režimu v samotném Německu se nacistická agrese obrátila i do zemí sousedních a později v průběhu války okupovaných, či dobytých. Události konce třicátých let, kdy bylo k říši nejprve připojeno Rakousko a na základě podpisu Mnichovské dohody také pohraniční území Československa, spěly k dalšímu válečnému konfliktu. Dne 15. března 1939 obsadila německá armáda zbývající území bývalého Československa. Tím se otevřela cesta k Polsku a dále na východ. Necelý rok potom, co německý kancléř ujišťoval západní politiky, že odstoupení československého území bude saturovat jeho politické zájmy v Evropě, napadlo Německo Polsko. Druhá světová válka začala.

Nacistické represivní složky působící na území protektorátu

Na obsazeném území českých zemí a Moravy byla zavedena nejprve vojenská správa, až následně se hledala vhodná forma správy okupační a protektorátní. Společně s vývojem státní správy byl na území přenášen i systém německých policejních a bezpečnostních orgánů. Postupně tak v Protektorátu Čechy a Morava působila politická, kriminální, pořádková policie a také bezpečnostní služba. V sekundární literatuře se lze k dané tématice mnohé dočíst¹⁸², nám pro účely práce bude dostačovat blíže se zaměřit na práci gestapa. Právě Tajná státní policie byla úhlavním nepřítelem československých parašutistů.

Tajná státní policie - gestapo

V průběhu druhé světové války bylo gestapo plně vybudované a značně zkušený policejní aparát. Na území protektorátu existovaly dvě řídicí úřadovny - v Praze a v Brně. Těm podléhala síť venkovských služeben. Venkovské služebny dohlížely na bezpečnost a pořádek v obvodu působnosti nově vytvořených oberlandrátů.¹⁸³ Vlastní úřad gestapa byl členěn do několika oddělení. Pod I. oddělení spadala vnitřní správa gestapa. II. oddělení se zabývalo politickými záležitostmi a exekutivou. Z toho důvodu bylo rozděleno na několik referátů, které se věnovaly převážně jedné problematice. Existoval tak referát zabývající se komunisty a levicovými hnutími, referát církevní, dále referát pro potírání hnutí odporu. Další se zabývaly hospodářskými delikty, tiskem, ochrannou vazbou a předáváním do koncentračních táborů.¹⁸⁴ Zpravodajství spadalo pod III. oddělení gestapa a jeho referáty - protišpionážní a zpravodajský. Oba dva referáty budovaly vlastní zpravodajské sítě, které ohrožovaly především domácí odboj. U zpravodajského referátu (III. N) byla také vedena evidence konfidentů a spolupracovníků gestapa.

---

¹⁸² Literatura, zabývající se tématem: LANG, Joachem von: *Gestapo, nástroj teroru*. Naše vojsko, Praha 2008. DAMS, Carsten a STOLLE, M: *Gestapo: moc a teror ve třetí říši*. Paseka, Praha - Litomyšl 2010. SLÁDEK, O: *Zločinná role gestapa*. Naše vojsko, Praha 1986., BUTLER, Rupert: *Dějiny gestapa slovem a obrazem*. Euromedia Group, Praha 1999., HASSEL, Sven: *Gestapo*. Baronet, Praha 2004., CRANKSHAW, Edward: *Gestapo: instrument of tyranny*. Putnam, Londýn 1956. A další.

¹⁸³ Od léta 1939 byly venkovské služebny gestapa zřízeny v Benešově, Českých Budějovicích, Jičíně, Klatovech, Hradci Králové, Mladé Boleslavi, Plzni, Pardubicích, Jihlavě, Kroměříži, Táboře, Olomouci, Prostějově, Zlíně, Hodoníně, Velkém Meziříčí. Později také v Havlíčkově Brodě, Kladně, Hranicích, Uherském Hradišti, Kolině a Přerově. Zároveň však byly některé zrušeny, a to služebny v Hodoníně, Kroměříži, Prostějově a Hranicích.

¹⁸⁴ Srovnej: SLÁDEK, Oldřich: *Zločinná role gestapa*. Naše vojsko, Praha 1986.

V průběhu roku 1939 došlo na území protektorátu k několika rozsáhlým zejména preventivním represivním akcím. Jejich cílem bylo nejprve zatknout názorové (i rasové) odpůrce režimu. Především tedy Židy, komunisty, sociální demokraty a antifašisty. Akce „Mříže“ proběhla v průběhu měsíce března, postupně bylo zatčeno až šest tisíc osob.¹⁸⁵ Z nich pak byla většina propuštěna, avšak na 1500 osob bylo předáno do koncentračních táborů. Další represivní akcí byl Albrecht I., rozkaz k ní byl vydán v souvislosti se vstupem německých armád na území Polska. Mezi zatčenými byla znovu řada komunistů i sociálních demokratů, ale také mnoho kulturních a politických představitelů první Československé republiky, jako například Ferdinand Peroutka, Josef Čapek či Závěš Kalandra. Zatýkáni probíhalo na základě dříve zřízených kartoték.

Za zvláštní represivní akci pak můžeme považovat 17. listopad 1939. Na jejímž základě byl uskutečněn tvrdý zásah proti české inteligenci. Záminkou k ní se staly oslavy 28. října, postřelení studenta medicíny Jana Opletala a jeho následná smrt. V den pohřbu 15. listopadu 1939 se přišlo s Janem Opletalem rozloučit na tři tisíce osob a pietní akt se proměnil v masivní vystoupení protektorátního obyvatelstva proti okupantům. O dva dny později v prvních hodinách 17. listopadu 1939 vtrhlo gestapo a jednotky SS do pěti největších studentských kolejí v Praze a do dvou v Brně a zatklo řadu studentů. Na 1200 jich bylo odesláno do koncentračního tábora, české vysoké školy byly uzavřeny. Další rozsáhlé represivní akce se odehrály nejprve v září 1941 po příchodu zastupujícího říšského protektora Reinharda Heydricha. V průběhu prvního stanného práva bylo zastřeleno na 486 osob a až 2500 jich bylo deportováno do koncentračních táborů. Dále pak po atentátu na Heydricha a jeho smrti v červnu 1942, kdy bylo v průběhu druhého stanného práva - heydrichiády - popraveno přes 1500 osob. Více než 5000 osob bylo odvezeno do koncentračních táborů.¹⁸⁶

---

¹⁸⁵ V oficiálních německých materiálech se akce tak nenazývá. Je možné, že autorem názvu je historik Oldřich Sládek.

¹⁸⁶ Do tohoto počtu je započítáno i 3000 osob, které byly deportovány v rámci židovských transportů. Jejich perzekuce pravděpodobně nesouvisí s atentátem na Heydricha. Srovnej: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/exkluzivne-na-ct24/osobnosti-na-ct24/70672-vrazda-na-tyranovi-neni-zlocin/>. 26. 3. 2012.

Na gestapu

Alespoň ve stručnosti zde byly naznačeny hlavní perzekuční akce nacistických složek odehrávající se na území protektorátu od začátku okupace až do roku 1942. Pro účely naší práce si pojdme nyní přiblížit, jak asi mohl probíhat den člověka - odbojáře i parašutisty - kterého zatklo gestapo.¹⁸⁷

„Seděti v pozoru, s tělem strnule vzpřímeným, s rukama přimknutýma ke kolenům a s očima až k oslepnutí upřenýma na zažloutlou stěnu (...) to věru není poloha nejvhodnější pro myšlení. (...) kdysi kdosi, nazval „domácí vězení“ v Petschkově paláci biografem. Prostorná místnost, šest dlouhých lavic za sebou, obsazených strnulými těly vyšetřovanců, a před nimi holá stěna jako plátno. Všecky produkce světa nenatočily tolik filmů, kolik jich na tuto stěnu promítly oči vyšetřovanců, čekajících na nový výslech (...) obrácen zády k životu každý tu před svýma očima denně umírá. Ale ne každý se znovu rodí.“¹⁸⁸

Takto sugestivním způsobem popsal místnost zvanou „biograf“ jeden z nejznámějších komunistických novinářů Julius Fučík. Právě „biograf“ byl prvním místem, kde se zatčený (či vyslýchaný) ocitl. Byla to místnost s lavicemi, ve které se muselo sedět v předepsané poloze, a panoval zde přísný zákaz mluvení. Odtud pak byli lidé odváděni k vlastnímu výslechu. Metody výslechu dle poválečných výpovědí členů gestapa nebyly oficiálně stanoveny. Fyzické násilí nemělo být používáno. Výjimkou byl tzv. „zostřený výslech“. Jednalo se „maximálně“ o 25 ran holí nebo obuškem. Z poválečných výpovědí vyšetřovaných se ukázalo, že násilí bylo u výslechů každodenním jevem. Často bylo kombinováno s psychickým nátlakem. Jeho cílem bylo vyvolat ve vyslýchaném nejistotu a následně pocit, že gestapo již stejně všechno ví a je tedy zbytečné zapírat.¹⁸⁹

Jaký mohl být manévrovací prostor vyslýchaných? Byl vůbec nějaký? U zaměstnanců gestapa existoval určitý rozdíl v přístupu k osobám, které byly předvolány za účelem vysvětlení jistého případu, a k aktivním účastníkům odboje. Směrnice z Berlína nařizovala proti osobám, které nepřátelsky vystupovaly proti říši, použít zostřeného

---

¹⁸⁷ Samozřejmě, že docházelo k zatýkáním, ale velmi často byla osobám zaslána obsílka, ve které bylo řečeno, ať se dotýčný dostaví na gestapo z důvodu výslechu.

¹⁸⁸ FUCÍK, Julius: *Reportáž, psaná na oprátce*. Ottovo nakladatelství, Praha 2008, s. 347.

¹⁸⁹ KURAL, Václav: *Vlastenci proti okupaci. ÚVOD 1940-1943*. Karolinum, Praha 1997.

výslechu.¹⁹⁰ Vyslýchaný mohl projít i několikanásobným zostřeným výslechem. V takových případech často záleželo na odolnosti a charakterových vlastnostech jedince. Nepsaná odbojová zásada hovořila o tom, že bylo zapotřebí oddalovat výslech, či nevypovídat po tři dny. Tento čas měl ostatním odbojářům umožnit přizpůsobit odbojovou síť na vzniklou situaci. Pro zatčeného a vyslýchaného odbojáře bylo téměř nemožné na gestapu nevypovídat. Odolnější jedinci proto často hledali úniková témata se snahou gestapo mást a zdržovat tak jeho práci. Ve chvíli, kdy nebylo možné takto postupovat, byla „vina“ sváděna na osoby, u kterých si byl vyslýchaný jistý, že již byly po smrti. Pokud došel výslech k otázce dalších účastníků odboje, uváděla se různá krycí jména a přezdívky.

V průběhu výslechu se můžeme často setkat s možností, kdy byl vyšetřovaný získáván ke spolupráci. Právě používání konfidentů z řad českých Němců, domácích odbojářů i parašutistů patřilo mezi rozšířené metody gestapa. Přijetí spolupráce totiž v řadě případů znamenalo konec fyzického utrpení vyslýchaného (případně i jeho rodiny) a bylo většinou spojeno s jistým materiálním prospěchem.

Kolaborace, udávání a konfidentství nebyl ryze český fenomén. V průběhu války se s ním setkáme ve všech nacisty dobytých a okupovaných zemích. Jeho míra často závisela na brutalitě nacistického okupačního režimu, respektive odvíjela se od atmosféry strachu a teroru, kterou byl schopen ve společnosti vyvolat. Právě strach byl jedním ze silných motivů pro kolaboraci. Dalším z nich bylo přesvědčení o tom, že nacisté skutečně vyhrají válku a bude nutné připravit se na dobu poválečnou. Dalším důvodem kolaborace byl také osobní a materiální prospěch spojený s kariérním růstem. Příkladem takové spolupráce může být život Jaroslava Nachtmanna, příslušníka československé policie, který měl ambici stát se kriminálním vyšetřovatelem. Jeho kariéra odstartovala právě spoluprací s gestapem. Během okupace patřil k hlavním agentům - provokatérům a později se podílel na organizaci konfidentské sítě.¹⁹¹

---

¹⁹⁰ Zostřený výslech na návrh vyšetřujícího komisaře schvaloval vedoucí služebny. Jako další metody zostřeného výslechu mohly být užívány: nejprostší zaopatření (o vodě a chlebu), tvrdý lágr, temnice, bránění ve spánku, či vyčerpávající cvičení. Srovnej: ŠUSTEK, Vojtěch: *Atentát na Reinharda Heydricha a druhé stanné právo na území tzv. protektorátu Čechy a Morava*. Edice historických dokumentů. In: *Documenta Pragensia monographia* 26/2011 (v tisku). I. / číslo dokumentu 65.

¹⁹¹ Podrobnosti o osobě Jaroslava Nachtmanna viz: ŠOLC, Jiří: *Ďáblova past*. Exact Service s.r.o., Praha 1993., PLACHÝ, Jiří: *Příspěvek k životopisu zrádce Jaroslava Nachtmanna*. In: *Historie a vojenství*. 2005, číslo 1, s. 75-79.

Pro přiblížení motivů, které vedly k udávání, musíme konstatovat, že minimálně v první fázi války, byly vedeny těmi nejnižšími lidskými vlastnostmi a pohnutkami - jako byla nenávist, pomsta či zášť. V mnoha případech šlo o udávání kvůli rodinným či sousedským svárům, či kvůli dlouhodobě nevyřešeným sporům. Zejména v druhé polovině války bylo udávání motivováno především strachem. Nálezy zbraní, či pobyt podezřelých osob byl hlášen, aby se předešlo masové perzekuci, která postihla například Lidice a Ležáky.

Pokud bychom měli blíže rozebrat důvody, které vedly k přijetí spolupráce například s gestapem¹⁹², byly dle zaměstnance gestapa Karla Schnabela¹⁹³ následující: „*Důvody, z kterých se někdo stává agentem, jsou různé, strach, vděčnost, zášť, nenávist.*“¹⁹⁴ Často lze důvěrníka získati například ve chvíli, kdy někdo někoho udal a obává se konfrontace s tím, kterého poškodil, tak raději spolupracuje. Někdo prosí o milost za někoho jiného, nejčastěji člena rodiny. Někdy i bezvýznamný přestupek vyvolá pocit viny a frustrace, která vede k přijetí spolupráce.¹⁹⁵ „*Důvěrníkem z politických důvodů se stává málokdo, poněvadž politický bojovník nebývá udavačem.*“¹⁹⁶ Důležitým předpokladem pro vzájemnou a efektivní spolupráci je fakt, že získávaný ke spolupráci nesmí mít pocit, že mu není důvěřováno, nebo že je hlídán.¹⁹⁷ Pokud vyslýchaný přistoupil na spolupráci s gestapem, byl propuštěn na svobodu (ačkoli často zůstával pod dozorem). Po prověření jeho oddanosti lehčími úkoly, mohl být využíván i k úkolům závažnějším.

Tajná státní policie rozdělovala osoby, které s ní spolupracovaly, podle míry důvěryhodnosti na důvěrníky, „verbíře“, spolehlivé osoby a informátory. Důvěrníci (Vertrauenspersonen, V-mann) stále a aktivně pracovali pro gestapo. Byli oficiálně hlášeni u referátu N v centrále pro V-manny a u RSHA v Berlíně, odkud jim přidělili krycí čísla. Byli stále placeni. Měsíčně dostávali 1000 - 4000 protektorátních korun a požívali dalších výhod. Patřily mezi ně přiděly lihovin či cigaret. Tzv. Verbíři (Weber, W-personen) sami rozšiřovali konfidentskou síť a tipovali další vhodné osoby ke spolupráci. Mezi spolehlivé osoby (Gewährspersonen, G - personen) můžeme počítat osoby nasazované příležitostně

---

¹⁹² Vlastní síť konfidentů měla kromě gestapa i bezpečnostní služba SD a také vojenský abwehr.

¹⁹³ Karel Schnabel byl nejprve zaměstnancem referátu II. B M, který se zabýval českým odbojovým hnutím, Schnabel zde působil jako tlumočnick. Později byl přeřazen do nově vzniklého referátu SBF k Willy Leimerovi, kde vedl Leimerovu kancelář.

¹⁹⁴ ABS, 305-701-3. Výpověď Karla Schnabela ze srpna 1946.

¹⁹⁵ *Tamtéž.*

¹⁹⁶ *Tamtéž.*

¹⁹⁷ Srovnej: *Tamtéž.*

do jistého prostředí - kultura, tisk, sport či průmysl. Informátoři (A-Personen, Auskunftspersonen) podávali hlášení zřídka a nepravdělně.¹⁹⁸ Konfident - důvěrník podával hlášení označená svým krycím číslem. Někdy telefonicky či ústně přímo na úřadovně. V průběhu války bylo v Berlíně hlášeno až 900 konfidentů pracujících pro N - referát v Čechách.¹⁹⁹

Od roku 1941 stoupl počet konfidentů z řad bývalých odbojářů. Jednalo o osoby, které byly zatčeny za své odbojové aktivity a během výslechu přijaly nabídku spolupráce. Tato kategorie osob byla nebezpečná zejména pro účastníky domácího odboje. Tito lidé dobře znali mentalitu odbojového prostředí a problémy spojené s ním, navíc se dovedli orientovat v ilegálních strukturách. Známy je případ bývalého československého důstojníka a později obávaného konfidenta brněnského gestapa Viktora Ryšánka.²⁰⁰

Konfidenti pro gestapo zajišťovali stálý příliv potřebných informací o životě v protektorátě. Pomáhali tak udržovat v zemi pořádek. Zejména nebezpeční byli pro účastníky domácího odboje, kteří často ani netušili, odkud informace vedoucí k zatčení pochází. I mezi konfidenty je však potřeba rozlišovat ty, kteří se ke spolupráci nabídli dobrovolně a ty, kteří na ní přistoupili z donucení.

Speciální kategorie konfidentů pak byli muži z řad československých parašutistů. Vysílání prvních československých parašutistů na území protektorátu spadá do závěru roku 1941.²⁰¹ Pro gestapo to sice nebyla neznámá forma boje, přesto se v boji s muži z první výsadkové vlny konsolidovaly postupy, které byly uplatňovány v průběhu celé války. První informace o osobách, které uprchly po vyhlášení Protektorátu Čechy a Morava do zahraničí, získalo gestapo z materiálů československého konzulátu v Krakově. Zde zůstaly nezničené žádosti o přesun do Francie, které byly často opatřeny fotografiemi. Gestapo si začalo vést kartotéku těchto osob i jejich příbuzných v protektorátě a doplňovalo ji o nové poznatky, mezi které můžeme počítat zejména vojenské materiály zanechané ve Francii. „Z původních přibližně deseti tisíc příslušníků 1. československé divize byly na britskou

---

¹⁹⁸ Srovnej: *Tamtéž*, <http://www.druhasvetovavalka.nazory.cz/gestapo.htm>, 5. 3. 2012.

¹⁹⁹ ABS, 325-95-1.

²⁰⁰ Podrobnosti o osobě Viktora Ryšánka viz: kapitola o nadporučíkovi Oldřichu Pechalovi.

²⁰¹ Výjimkou je případ operace BENJAMIN z dubna 1941. Parašutista Otmar Riedl byl vysazen na pomezí rakousko-italských Alp.

*půdu evakuovány necelé tři tisíce. Nejednalo se o tak obrovský počet lidí, aby nebylo možné pokusit se podchytit pokud možno každého jednotlivce.*²⁰²

Navzdory těmto poznatkům toho gestapo vědělo relativně málo přímo o československých parašutistech. Tato skutečnost se však v průběhu podzimu let 1941 a 1942 změnila. Před výsadky z Velké Británie se gestapu podařilo zatknout některé členy výsadků ze Sovětského svazu. „*Za první úspěchy (...) děkovali nacisté zejména (...) příznivé souhře náhod, chybám v letecké navigaci během vysazování parašutistů, náhodným udavačům, nedostatečné obezřetnosti příslušníků domácího odboje, nebo selhání charakteru jednotlivých členů paraskupin.*“²⁰³ Podobné momenty pomáhaly gestapu v boji i proti parašutistům vysazeným z Velké Británie. Do dubna 1942, kdy končilo operační období první vlny výsadkových operací, se gestapu podařilo získat materiál řady vysazených skupin. Především pak krátkovlnné vysílačky, speciální přístroj pro navádění letadel Rebeca, kombinézy i padáky. Z parašutistů se gestapu podařilo zatknout Františka Pavelku, již v říjnu 1941. V dubnu 1942 se na policejním ředitelství přihlásil Viliam Gerik. Velitel jeho skupiny Oldřich Pechal byl stíhán na základě nedostatečně zfalšovaných dokladů. Všechny tyto události přispívaly ke zdokonalování účinných německých protiopatření, jako byly kontroly policejních přihlášek či výměny legitimací.

Nové znalosti v boji s gestapem získávali i sami parašutisté a jejich prostřednictvím i československá zpravodajská služba. Přes Libuši se ještě do doby heydrichiády podařilo předat několik cenných depeší s poznatky ze života v protektorátu. Týkaly se především problémů se zachytnými adresami, pobytem více členů na jednom místě či s novými průkazy a potravinovými lístky. Velitel SILVER A nadporučík Alfréd Bartoš upozorňoval na nebezpečí vysílání dalších skokanů, kteří nejsou k užítku, spíše naopak.²⁰⁴

Po atentátu na Reinharda Heydricha, Čurdově dobrovolném přihlášení se na gestapu a zajištění většího množství zpravodajského materiálu, mělo gestapo snahu získávat parašutisty ke spolupráci pomocí organizovaného a řízeného postupu. Za tímto

---

²⁰² ŠUSTEK, Vojtěch: *Zatčení člena paraskupiny BIVOUAC Jindřicha Čoupka ve světle nových zjištění*. In: *Jižní Morava*. 2011, ročník 47, svazek 50, s. 132.

²⁰³ *Tamtéž*, s. 133.

²⁰⁴ ANM, fond Zdeněk Jelínek. Neuspořádáno.

účelem byl zřízen referát SBF²⁰⁵ (Sabotage - Bahnen - Fallschirmagenten). V Praze stál v jeho čele komisař Willy Leimer, který prošel šestitýdenním školením u Hlavního říšského bezpečnostního úřadu v Berlíně, kde se seznámil s konkrétními poznatky z dosavadního boje s parašutisty.²⁰⁶ Na základě výpovědi Karla Schnabela, vedoucího Leimerovy kanceláře, se pokusím přiblížit, jakým způsobem byl parašutista získáván ke spolupráci. Tento postup byl sice praktikován až od léta 1942, ale zdá se, že vycházel ze zkušeností s dříve zatčenými parašutisty.²⁰⁷

První echo o možném seskoku parašutistů se na gestapo dostalo z hlášení letecké služby. Ta monitorovala letecký prostor nad protektorátem a informovala gestapo především o letech osamocených letounů, které změnila rychlost, výšku i směr. Prakticky jakákoli odchylka od normálního průběhu letu byla hlášena. Poté, co se vytyčil možný prostor seskoku, byly zalarmovány venkovské služebny, případně i protektorátní četnictvo. Několikrát se stalo, že bylo nalezeno skutečné místo seskoku, proto dalším vodítkem byly například špatně zakopané padáky, kombinézy, či další materiál. Ty blíže určily počet vysazených parašutistů. Gestapo předpokládalo, že parašutisté se nebudou dlouho zdržovat v prostoru seskoku. Specifickým jevem pak bylo, že mezi tím, co řada ilegálních organizací a skupin, byla dlouhodobě sledována, u parašutistů bylo před sledováním vždy upřednostňováno okamžité zatčení. Počítalo se s tím, že by bylo komplikované parašutistu znovu vypátrat.

*„Svrchovaných úspěchem (...) je dostati protivníka živého. Byl-li agent obklíčen, pak byl vyzýván, aby se vzdal.“*²⁰⁸ Za účelem přemluvit ho k němu byl vyslán například starosta obce, *„jehož úkolem bylo sdělit agentovi, že celé obci hrozí nebezpečí v případě, že se nevzdá. Tato metoda je nejlepší a mívala úspěch.“*²⁰⁹ Pokud se parašutistu podařilo zatknout živého, byl převezen na gestapo, kde vlastní výslech vedl komisař Leimer,

²⁰⁵ Referát SBF vznikl v průběhu léta 1942. Willy Leimer převzal několik úředníků a tlumočnicků z jiných oddělení. K posuzování sabotážních činů, či radiotelegrafického spojení byli přibráni také techničtí odborníci.

²⁰⁶ ABS, 325-115-5. Výpověď Karla Schnabela.

²⁰⁷ To by do jisté míry potvrzovalo i poválečné svědectví paní Ludmily Košábkové, která vypovídala k případu parašutisty Libora Zapletala. *„Zapletal byl získáván pro spolupráci s brněnskou řídicí úřadovnou následujícím způsobem. Byl přesvědčován o nesprávném postupu našeho národa a hlavně mladé generace, o naprosto jistém vítězství Říše a o tom, že bude českému národu po válce dána možnost kulturně a hospodářsky se rozvíjet a že dostane naprostou svobodu politickou. (...) nabízeli mu, bude-li spolupracovat k záchraně svého národa s nimi, že ušetří nejen další parašutisty, ale umožní řadě dalších českých lidí záchranu před pronásledováním.“* VHA, 37-316-3. Zápis sepsaný s Ludmilou Košábkovou sepsaný dne 25. září 1945.

²⁰⁸ ABS, 325-115-5. Výpověď Karla Schnabela.

²⁰⁹ *Tamtéž.*

Jaroslav Nachtmann či Heinz Diabo. První otázky se týkaly především počtu členů skupiny, kde měla pracovat, její úkoly a operační materiál. Dále, která z dalších skupin je připravena k vysazení či jak se měla skupina radiotelegraficky spojit s Londýnem.²¹⁰

Je třeba zdůraznit fakt, že parašutista měl být získán ke spolupráci. Absolvovaný zvláštní výcvik a znalosti byly považovány za vhodné předpoklady pro spolupráci s gestapem. Dle Schnabela se proto ve většině případů chovali k parašutistům u výsledku slušně. „*Jenom v případech, kde ještě nebyla zatčena celá skupina a kde jenom výpověď chyceného agenta mohla dopomoci k dopadení ostatních, bylo používáno násilí. Je pravda, že takový agent, když nechtěl mluvit, byl často nelidsky bit.*“²¹¹ Údajně se ochota ke spolupráci dala rychle poznat. Pokud se někdo projevil úskočně, záludně, nebo jinými slovy jeho odpovědi nezbuzovaly důvěru vyšetřujícího, nepřipadal v úvahu ke spolupráci. Důležité bylo u výsledku parašutisty vystupovat tak, že vyslýchající ví mnohem více než vyslýcháný. Často mu byly ukazovány mapy, kde byly zakresleny výcvikové školy v Anglii, fotografie příslušníků československých vojáků, byly mu sděleny informace o předešlých skupinách. Parašutista Karel Svoboda, zatčený v roce 1944, se ke svému výsledku vyjádřil následujícími slovy: „*O výcviku nebylo možno zapřít ničeho, neboť moje jméno bylo hlášeno již prvními partami (...) předložili mi velmi důkladný popis STS 46 a Stanhoppe Terrace (...) dále velmi velmi důkladné fotoalbum osob, které prchly za hranice.*“²¹²

Asi nejdůležitějším momentem pro získání parašutisty ke spolupráci bylo přesvědčit ho, že není zrádce. „*Bylo mu popravdě řečeno, jakých obětí na lidských životech si již vyžádala činnost agentů a že se proto každý agent měl sám hlásiti, aby svému národu ušetřil tak dalekosáhlá opatření.*“²¹³ Parašutista byl přesvědčován, že jeho nečinnost je v zájmu ochrany národa a pokud se rozhodne pro odpor, tak mu škodí.

Pokud parašutista odmítl spolupracovat a vypovídat o svých spolubojovnících, bylo přistoupeno k další vlně násilí, protože „*agent na svobodě je příliš velké nebezpečí.*“²¹⁴ Pokud však přislíbil spolupráci, bylo mu slíbeno, že o něj a jeho materiální potřeby bude v budoucnu postaráno. Nově získaný spolupracovník byl propuštěn na svobodu. Čekalo se,

---

²¹⁰ *Tamtéž.*

²¹¹ *Tamtéž.*

²¹² ANM, fond Zdeněk Jelínek. Neuspořádáno.

²¹³ ABS, 325-115-5. Výpověď Karla Schnabela.

²¹⁴ *Tamtéž.*

zda-li se pokusí ze spolupráce vyvázat, nebo jestli bude oddaně pracovat pro gestapo. „*Riziko propuštění parašutisty na svobodu je neobyčejně vysoké (...) nikdo ho nesledoval a též nebyla činěna žádná opatření proti útěku. Byla to hra fifty-fifty.*“²¹⁵ Jestliže se podařilo parašutistu „zpracovat“ tak, aby začal aktivně spolupracovat, dostal vlastní dokumenty, v řadě případů i byt. Byl policejně hlášen, dostával tedy potravinové lístky, nebo mu je dávalo gestapo. Často obdržel i zvláštní přiděly lihovin a cigaret. Parašutisté, kteří byli vedeni jako agenti-důvěrníci, měli vlastní zbraně. To se týkalo Karla Čurdy a Václava Kindla.

Parašutistům bylo doporučeno nenavštěvovat svou rodinu. Nepřekvapí tedy, že se v některých případech vyvinul mezi příslušníky gestapa a bývalými parašutisty bližší vztah. Chodili spolu do biografu, do divadla, na výlety i do kaváren. „*Pro osobní styk svědčí, že jednotliví úředníci si pozvali agenty domů, například na Štědrý večer, že chodili spolu na plovárny (...) na výlety.*“²¹⁶

Hlavním úkolem agenta - parašutisty bylo vyhledávat a přesvědčovat další parašutisty, aby se vzdali, případně začali spolupracovat s gestapem. „*Jsou mi známy dva případy, že parašutista odmítl nabídku gestapa ke spolupráci, ale podlehl později přemlouvání kamaráda parašutisty. (...) byl to Adolf Horák a Lepařík, kteří byli získáni Kindlem.*“²¹⁷ Zajímavé bylo, že s parašutisty, které dopadla brněnská řídicí úřadovna gestapa, nemohla disponovat ta pražská. Obě úřadovny se omezily na předávání si protokolů a hlášení.

Z výše nastíněných řádků vyplývá, že gestapo se stalo pro vyslané parašutisty zkušeným a obávaným nepřítelem. Pečlivě shromažďovalo a třídilo získané poznatky i materiál. V průběhu války se mu podařilo některé z nich získat ke spolupráci. Týkalo se to jak parašutistů vysazených z Velké Británie, tak i ze Sovětského svazu. Na následujících stranách práce bude ukázáno, jestli se podařilo vybraným československým parašutistům těmto nástrahám gestapa vyhnout, jakým způsobem u výsledku vzdorovali, či zda nabídku ke spolupráci přijali.

---

²¹⁵ *Tamtéž.*

²¹⁶ *Tamtéž.*

²¹⁷ *Tamtéž.* Adolf Horák byl členem výsadku SULPHUR. Vítězslav Lepařík byl velitelem skupiny GLUCINIUM. Kindl však přesvědčil druhého člena SULPHUR Oldřicha Janka.

„Snad činili jsme povinnosti žádost, snad selhali jsme.

Pane viz a sud’. “

Viktor Dyk

Svobodník aspirant František Pavelka

V brzkých ranních hodinách 4. října 1941 byl na území Protektorátu Čechy a Morava vysazen první československý parašutista z Velké Británie. Do okupované vlasti měl představitelům domácího odboje dopravit vysílačku, náhradní krystaly, peníze, šifrovací klíč a poselství od generála Ingra. Po splnění úkolu se měl dát vedení domácího odboje k dispozici a zapojit se do odbojové činnosti v protektorátu. Pro akci s krycím názvem PERCENTAGE byl vybrán svobodník aspirant František Pavelka.²¹⁸

Operaci předcházela intenzivní radiokomunikace představitelů domácího odboje s Londýnem. V jejím průběhu bylo dohodnuto přesné místo seskoku, vytyčení dané plochy členy domácího odboje i pravděpodobné termíny vysazení parašutisty. Stejně jako Otmar Riedl, měl být i Pavelka do protektorátu vysazen kontrolovaně na základě vzájemné spolupráce domácího a zahraničního odboje. Obdobná spolupráce na dalších výsadkových operacích první vlny nebyla v důsledku intenzivních zásahů gestapa do sítí domácího odboje možná.

Pro očekávaného parašutistu Františka Pavelku bylo představiteli domácího odboje vybráno místo nedaleko Nasavrk a po seskoku se o něj měla postarat nasavrecká skupina PVVZ, vedená Václavem Doležalem. Dohodnuto bylo i náhradní řešení. „*V případě seskoku jinde hlásit se v Chrudimi v chrudimské spořitelně u Fr./antiška/ BUREŠE /správně je Burši/ a heslem: Jsem Skočdopole - a předloží lístek s číslem 54321 (...) Od 8. září večer možno seskok po avisu provést.*“²¹⁹ V noci z 3. na 4. října 1941 rozsvítili členové PVVZ na vybrané doskokové ploše signalizační světla. Ačkoli někteří svědci popisovali, že byl slyšet hukot motoru, došlo k vysazení parašutisty východně od Čáslavi u obce Koudelov - tedy přibližně 35 km od plánovaného místa seskoku.

Pavelka se rychle zorientoval a s pomocí tří kočích ze statku Václava Lonského - Františka Gráda, Antonína Krejčího a Františka Kaliny - ukryl padák a vysílačku na statku. Následně pak Antonín Krejčí doručil do Chrudimi Pavelkův vzkaz pro Františka Buršu.

---

²¹⁸ František Pavelka se narodil 29. listopadu 1920 v Břeclavi. Vystudoval zde reálné gymnázium, odmaturoval však na gymnáziu v Hodoníně (Břeclav totiž připadla po odstoupení československého pohraničí do záboru). V roce 1939 se zapsal ke studiu na Filozofické fakultě v Brně. Po uzavření vysokých škol pracoval na poště, kde se zapojil do odbojové činnosti. V lednu 1940 odešel přes Slovensko, Maďarsko, Jugoslávii, Řecko, Turecko a Sýrii do Francie, kde se účastnil bojů proti německé armádě. Po pádu Francie přeplul do Velké Británie, kde byl zařazen ke 2. praporu. V polovině července 1941 se přihlásil do programu zvláštních operací.

²¹⁹ ANM, fond Zdeněk Jelínek. Neuspořádáno. Percetage - depeše mezi Prahou a Londýnem - depeše ze dne 6. září 1941.

Ten uvědomil Rudolfa Michálka a Václava Doležala z nasavrcké skupiny PVVZ. Ještě ten samý den, tedy 4. října 1941, se Pavelka se všemi třemi muži setkal. K Doležalovi do Nasavrck byla převezena vysílačka a náhradní krystaly. Parašutista pak přespal v Chrudimi u Rudolfa Michálka.

Dne 6. října 1941 ho Michálek odvezl do Prahy, kde byl představen čelním představitelům pražského PVVZ Josefu Friedlovi a Karlu Bondymu. Pavelka jim předal šifrovací klíč a tlumočil poselství generála Ingra. Splnil tak podstatnou část svého úkolu. V průběhu rozpravy hovořili o situaci v exilu a výcviku československých parašutistů²²⁰ a následně bylo domluveno, že Pavelka bude přiřazen k vojenské složce odboje.²²¹ Prozatím se o něj starala civilní skupina. Od Bondyho obdržel potravinové lístky, peníze, policejní přihlášku k pobytu a osobní doklady na jméno Petr Soukup. Po setkání s Bondym a Friedlem se odebral do bytu Marie Rosenbachové v Závišově ulici. Tam vyčkával na další pokyny od ústředí odboje.

V této době však vrcholila rozsáhlá vlna zatýkání v sítích ÚVOD a především pak v jeho samotném vedení. Gestapo těžilo z dlouhodobé práce konfidentů, kteří sledovali jeho vedoucí činitele. Již 9. října 1941 byl zatčen plukovník Churavý. Ačkoli se nedochoval žádný výslechový protokol, lze předpokládat, že v průběhu surových výslechů gestapu potvrdil své kontakty s členy PVVZ.²²² Již 18. října 1941 byl zatčen ing. Josef Friedl, o dva dny později Karel Bondy, Rudolf Michálek i František Burša. Při prohlídce jeho bytu pak gestapo objevilo Pavelkův vzkaz. Zostřeným výslechem Burši a Michálka zjistilo bližší informace o nově přichozím i o jeho pomocnících z Koudelova. František Grád, Antonín Krejčí i František Kalina byli zatčeni 23. října 1941.

František Pavelka zatím v Praze vyčkával. Ještě jednou se 16. října 1941 sešel s doktorem Bondym a domlouvali podrobnosti Pavelkova zapojení do odbojové činnosti. Po výsleších Friedla, Bondyho a členů PVVZ z Nasavrck se gestapo dostalo přímo na stopu parašutisty. V následné zatýkací akci dne 21. října 1941 se pokusilo Pavelku zatknout v Závišově ulici. Ten byl však varován pravděpodobně Annou Pollertovou a převeden do

---

²²⁰ VHA, 37- 337-2. Skupina PERCENTAGE.

²²¹ Zůstává otázkou, zda se Pavelka s čelním představitel ON plukovníkem Josefem Churavým vůbec setkal. Churavý byl v té době sledován a již tři dny po parašutistově příjezdu do Prahy byl zatčen.

²²² HANÁK, Vítězslav: *Operace Percetage*. In: *Historie a vojenství*. 2000, číslo 4, s. 834.

jiného ilegálního úkrytu v Kamenické ulici.²²³ Gestapo však v bytě v Závišově ulici našlo policejní přihlášku, z níž se dozvědělo jméno, na které měl Pavelka vystaveny doklady.

Sumarizací všech poznatků od zatčených a vyslýchaných odbojářů nakonec byla zjištěna i Pavelkova nová adresa. Parašutista byl zatčen v brzkých ranních hodinách 25. října 1941 v Kamenické ulici. Byl gestapáckou razíí zaskočen, nestihl tedy, a zřejmě ani nemohl účinně vzdorovat.²²⁴

Parašutista poprvé na gestapu vypovídal 27. října 1941, poté následovaly další výslechy. Výslechové protokoly ze dne 27. října 1941, 25. dubna 1942, 8. května 1942, 31. května 1942 jsou zachovány. Jejich originály se nacházejí v Archivu bezpečnostních složek.²²⁵ Stejně tak jsou zachovány protokoly z Pavelkova procesu u Lidového soudního dvora. Ve Vojenském historickém archivu je uložen Pavelkův moták z pankrácké věznice. Je datován 7. červnem 1942. Jedná se o ojedinělý materiál, ve kterém se sám parašutista vyjadřuje ke svému jednání u výslechu a k informacím, které sdělil.

František Pavelka byl první zatčený československý parašutista vysazený z Velké Británie. Tato skutečnost mu dávala prostor manévrovat v následných výsleších. V následující pasáži bude ukázáno, jak této možnosti využil.

Ve výslechovém protokolu ze dne 27. října 1941 uvedl nejprve své nacionále a informace o rozhodnutí opustit protektorát. Popsal svou cestu až do Francie, nezmínil se však, že ji absolvoval s dalšími 6 druhy. Mezi nimi byl i jeho přítel, později také parašutista Libor Zapletal. Jako velitele své roty označil kapitána Sázavského, což bylo krycí jméno plukovníka Jaroslava Vedrala. Vypovídal o své cestě do Anglie. Z pravých informací uvedl jméno plukovníka Karla Janoucha a místo československého vojenského tábora v Cholmondeley u Liverpoolu. „*Poněvadž vůdcové pražského vedení /Friedl a Bondy/ zatčeni, přede mnou vypověděli o mém vyškolení v sabotážním kurzu ve Skotsku, jsem nucen částečně i o této věci vypovídat.*“²²⁶ Hovořil tedy o nabídce absolvovat zvláštní kurz za účelem odletu do protektorátu. Uvedl dalších 7 jmen příslušníků praporu, kteří s ním byli převeleni do kurzu. Pavelka však tři z nich fingoval, ostatní čtyři byla pravá, ale

---

²²³ *Tamtéž*, s. 836.

²²⁴ Ve svém motáku z Pankráce Pavelka hovoří o 10 mužích, kteří razii prováděli. Srovnej: 37-337-2.

²²⁵ ABS, 141. Německé soudy v říši.

²²⁶ VHA, 37-337-2. Operace PERCENTAGE. I další historici potvrzují, že o Pavelkově výcviku se gestapo dozvědělo nejprve od domácích odbojářů. Srovnej: SLÁDEK, Oldřich: *Přicházeli z nebe*. Naše vojsko, Praha 1993, s. 25., HANÁK, Vítězslav: *Operace Percetage*. In: *Historie a vojenství*. 2000, číslo 4, s. 839.

ani jeden z mužů s Pavelkou neprošel výcvikem a nepřipadal v úvahu pro vyslání do protektorátu.²²⁷ Místo výcviku situoval tři hodiny od Glasgow, ale výcvikové farmy v Camus Darrah a Garamor nejmenoval. Učebními předměty zde byla střelba z pistole, morseovka a práce s čtyřmi druhy výbušnin.

Vypověděl, že úkol - dopravit radioaparát, šifrovací klíč a pozdravy - mu osobně zadal generál Ingr.²²⁸ Pavelka však úkol obdržel od přednosta zpravodajského oddělení plukovníka Františka Moravce. Rozpravě s parašutistou byl 30. září 1941 přítomen i major Karel Paleček a štábní kapitán Šustr.²²⁹ Jejich jména u výsledku nepadla. Pavelka navíc neprozradil ani další část svého úkolu - předat domácímu odboji poselství generála Ingra.

K událostem po seskoku uvedl, že se měl v případě špatného vysazení obrátit na Františka Bureše v Chrudimi, správně je však jméno Burša. Vypověděl o setkání s třemi muži, jejichž jména mu nejsou známa. O svých kontaktech z Nasavrku a Chrudimi uváděl pouze jméno Bureše. O Michálkovi vypovídal jako o „Rudym“. Rudy ho také doprovodil do Prahy a předal muži jménem Václavík (krycí jméno Josefa Friedla). „*Ještě týž den (...) seznámil mne Václavík v jednom hostinci s nějakým neznámým mužem, středního vzrůstu s knírkem. Neznámému muži, jak jsem se zde měl dozvědět, má se jednat o Bondyho, vyprávěl jsem (...) o mém úkolu.*“²³⁰ Vypověděl o setkání s Věrou - pravděpodobně s Annou Pollertovou - která mu dala klíče od nového bytu. Zde „*25. října 1941 kolem 5. hodiny došlo potom k mému zatčení.*“²³¹

Pavelkovi byly při navazujících výsledcích předloženy fotografie vojáků. Opakoval, že zná pouze oněch sedm, kteří s ním prošli výcvikem. Dne 25. dubna 1942 byl znovu volán k výsledku, kde měl identifikovat muže na fotografii. Pravděpodobně se jednalo o podobiznu Josefa Valčíka, kterému gestapo bylo na stopě od března 1942. Pavelka znovu uvedl jedno ze jmen zmíněných při výsledku v říjnu 1941.

Další výslech se odehrál 31. května 1942. „*Komisař Klünger mi předkládá výtisk „Kriminalpolizeiblät“ (...) s titulem atentát na Heydricha, odměna 10 000 RM.*“²³² Byly

---

²²⁷ VHA, 37-337-2. Operace PERCENTAGE.

²²⁸ Vysílačka byla nalezena v bytě Václava Doležala ještě před Pavelkovým zatčením.

²²⁹ VHA, 37-337-1. Operace PERCENTAGE.

²³⁰ ABS, 141-334-4. Výslechový protokol Františka Pavelky ze dne 27. října 1941. Za konzultace a pomoc s překlady děkuji Mgr. Vojtěchu Šustekovi.

²³¹ *Tamtéž.*

²³² VHA, 37-337-2. Operace PERCENTAGE.

mu přečteny popisy dvou mužů. Popis první osoby by mohl dle Pavelky odpovídat Josefu Hechtovi, se kterým prošel kurz ve Skotsku a o kterém mluvil v říjnovém výslechu. Popis druhé osoby byl neúplný, parašutista k ní nic neuvedl.²³³ Následovala otázka, zda si vzpomněl na nějaké další podrobnosti o výcviku. Odpověď byla negativní.²³⁴

František Pavelka byl i nadále držen na Pankráci. Přemýšlel zde o událostech, které ho potkaly. V motáku své matce mimo jiné píše: „(...) *Omlouvám se za tyto činy: při návratu domů byl jsem nucen požádat pomoc 2 neúčastněné osoby /2 čeledíny ze statku u Čáslavi/, kteří byli také zatčeni a jsou také nyní na Pankráci. Při udání 7 jmen jsem použil 4 pravých a způsobil jsem jistě nepříjemnosti a nesnáz jejich rodinám zde v protektorátě. (...) O mě nemějte obav. Jsem fyzicky i duševně zdrav v nejlepším stavu, optimistou. (...) Komisař jedná slušně. Jsem pro ně neškodný mladíček. (...) Mrzí mne jen, že jsem nemohl splnit víc ze svého poslání.*“²³⁵

V průběhu července 1942 byl z Pankráce přiváděn k výsledkům k vyšetřujícímu soudci Lidového soudního dvora.²³⁶ V protokolech z 21. a 23. července 1942 zopakoval informace uvedené na podzim 1941 s tím rozdílem, že název místa československého stanového tábora pozměnil na Cholmondey.²³⁷ Pavelka připustil, že svou činností proti zájmům říše, chtěl přispět k obnově československého státu. Zároveň však dodal, že těchto aktivit dnes lituje. „*Při posuzování mého činu prosím o to, aby bylo zohledněno jako polehčující okolnost, že já jsem (...) jednal také z jisté touhy po dobrodružství. K mému činu jsem byl pohnut (...) uzavřením českých vysokých škol, které mne odvedlo od mého vzdělání pro profesní dráhu.*“²³⁸

Dne 5. srpna 1942 byl převezen do Berlína - Moabitu. Rozsudkem německého Lidového soudu ze dne 19. srpna 1942 byli František Pavelka, Antonín Krejčí, František Kalina i František Grád odsouzeni k trestu smrti. Všichni byli převezeni do věznice v Plötzensee, kde čekali na popravu. Od této doby bylo na parašutistu v noci svíceno a měl spoutané ruce.

---

²³³ František Pavelka absolvoval výcvikový kurz ve Skotsku s Josefem Gabčíkem.

²³⁴ ABS, 141-334-4. Výslechový protokol Františka Pavelky ze dne 27. října 1941.

²³⁵ VHA, 37-337-2. Operace PERCENTAGE.

²³⁶ Pavelkův případ byl pravděpodobně předán do kompetencí Lidového soudu z toho důvodu, že nařízení týkající se zacházení s agenty-parašutisty vydal Reinhard Heydrich až v roce 1942.

²³⁷ ABS, 141-334-4. Výslechový protokol Františka Pavelky ze dne 23. července 1942.

²³⁸ *Tamtéž.*

Dnem popravky bylo pondělí 11. ledna 1943. „*Má nejdražší matičko, včera jsem Ti ještě psal pln naděje a víry v naše šťastné shledání a dnes - nezoufej - Ti píši mé poslední řádky. Těžko bojovat proti osudu - snad to už muselo být. Stal jsem se vojákem, plnil jsem do posledního okamžiku povinnost a umírám pevně jako ti někde na frontě. (...) Vychovala si mě dobře a ujišťuji Tě, že jsem se ve světě nezkazil, přes to, že jsem mnohdy klopýtl, zůstal jsem poctivý a čestný. (...) Čas běží, stmívá se - vítězí nade mnou. (...) Váš nejměkkější do skonání František.*“²³⁹ První československý parašutista vysazený z Velké Británie do protektorátu byl sťat gilotinou ve 20 hodin 18 minut.²⁴⁰ Rodina musela zaplatit finanční náklady spojené s exekucí.²⁴¹

V průběhu komunistické totality řadila odborná literatura Pavelku mezi zrádce a konfidenty. Jak píše například Jiří Doležal: „*Mezi ty, kteří zradili, patří Pavelka. Byl vysazen britským letounem 4. října 1941 u Čáslavi. Gestapo od něho získalo šifry vysílací stanice a informace o přípravě dalších operací.*“²⁴² Ke zcela odsuzujícímu názoru na parašutistu pak dospěl historik Václav Král. Ve své knize *Pravda o okupaci* píše: „*Jeden z prvních, jakýsi Pavelka, vysazený hned na začátku října 1941, se po čtrnácti dnech přihlásil na gestapu a byl získán pro spolupráci. Měl u sebe vysílačku a bylo mu uloženo, aby předstíral odbojovou činnost.*“²⁴³ Král navíc Pavelku obvinil, že na gestapu vyrazil dvě adresy vedoucí do Lidic. Tento námět převzal i na slovo vzatý odborník na paradesanty Zdeněk Jelínek. Ve své práci *Západní paraskupiny a spolupráce s domácím odbojem v letech 1941-1945* sice pravdivě popsal Pavelkův příběh, ale uvedl zde také, že mezi materiálem, který parašutista nestihl během zatýkání zničit, byly ony adresy do Lidic.²⁴⁴ Svérázné výklady okolo Pavelkovy osoby lze objevit až do devadesátých let dvacátého století. Bylo mu kladeno za vinu, že byl příčinou zatýkání v sítích PVVZ, prozradil své pomocníky z Koudelova a spolupracoval s gestapem.

František Pavelka byl vysazen v době, kdy se nad domácím odbojem „stahovala mračna“. Nebyl příčinou zatýkání v centrální a mimopražské síti PVVZ. Na vlnu zatýkání v Praze naopak doplatil a stál na konci tohoto řetězce. V průběhu výslechů si počínal

---

²³⁹ VHA, 37-337-1. Operace PERCENTAGE.

²⁴⁰ ABS, 141-334-5.

²⁴¹ ABS, 141-334-7.

²⁴² DOLEŽAL, Jiří: *Jediná cesta*. Naše vojsko, Praha 1966, s. 132.

²⁴³ KRÁL, Václav: *Pravda o okupaci*. Naše vojsko, Praha 1962, s. 260.

²⁴⁴ JELÍNEK, Zdeněk: *Západní paraskupiny a spolupráce s domácím odbojem v letech 1941-1945*. In: *Odboj a revoluce*. 1970, číslo 1, s. 62.

prozíravě a inteligentně. Vypovídal pouze o tom, z čeho byl usvědčen. Jeho výpověď nebyla pro gestapo informačně hodnotná. Na spolupráci s gestapem nepřistoupil, ačkoli z dostupných pramenů se zdá, že na něj v tomto směru nebylo naléháno. U Františka Pavelky by navíc mělo být zdůrazněno, že splnil podstatnou část svého úkolu. Předal členům domácího odboje vysílačku, náhradní krystaly, šifrovací klíč i Ingrovo poselství. Parašutista tak neselhal ani z vojenského úhlu pohledu.

Četař Viliam Gerik

Dne 28. března 1942 měla seskočit v okolí buchlovských lesů parašutistická skupina ZINC pověřená převážně zpravodajskými a spojovacími úkoly. Všem třem členům výsadku - Oldřichu Pechalovi, Arnoštu Mikšovi i Viliamu Gerikovi²⁴⁵ - se postupně otevřely padáky. Skupina i s materiálem byla úspěšně vysazena na území protektorátu. Již brzy se však její členové měli přesvědčit o tom, že povedený seskok byl prvním a zároveň posledním úspěchem skupiny.

Parašutisté zanedlouho zjistili, že se nenacházejí v Protektorátu Čechy a Morava, ale na území Slovenského štátu. Operační prostor skupiny, stejně jako záchytné adresy však vedly na Moravu. Členové výsadku ukryli materiál, na který velitel skupiny nadporučík Pechal napsal text následujícího znění: „*Prosím dobrého člověka, který toto najde, ať to neoznámí úřadům, ale raději ať si nechá pro sebe, nebo ať to zničí.*“²⁴⁶ Poté se parašutisté vydali jen s nejnütnejším materiálem směrem do Skalice. Radiotelegrafista Viliam Gerik navrhl, že se zde pokusí vyhledat pomoc u své tety. Od rodičů jejího manžela se však dozvěděl, že se odstěhovala do Bratislavy. Dostal alespoň něco k jídlu a vrátil se ke členům skupiny.²⁴⁷ Další postup byl jasný, bylo třeba překročit protektorátní hranici. Nadporučík Pechal rozhodl, že se členové skupiny rozdělí. Mikš s Gerikem, kteří sebou nesli radiostanici, překročili hranici u Rohatce. Jejich velitel, který si ponechal aktovku s penězi, se o přechod pokusil nedaleko potoku Radějovka.

Dramatickému osudu velitele skupiny ZINC je věnována samostatná kapitola, zaměříme se na události, které potkaly Arnošta Mikše a zejména Viliama Gerika. „*Čekali jsme dlouho - marně, v nastalé tmě ztratil [Pechal – pozn. autorky] správný směr a patrně nás minul. Vrátili jsme se kus, hvízdali jsme (ač jsme se tím vydávali v nebezpečí) avšak bezvýsledně. Tak jsme v další cestě pokračovali já s Mikšem.*“²⁴⁸ Oba členové se dostavili na první záchytnou adresu k rodině Jana Štokmana. Od jeho matky Elišky však zjistili, že je již přes rok a půl zatčen. Paní Štokmanová navzdory velkým obavám poskytla oběma

---

²⁴⁵ Viliam Gerik se narodil 28. prosince 1920 ve slovenské obci Meder (dnes Palárikovo). Měl ještě dalších pět sourozenců. Po studiích v lidové a měšťanské škole přišel rok 1938 a obsazení jižního Slovenska Maďarskem. Gerik odešel nejprve do Bratislavy a odtud v listopadu 1939 přes Maďarsko a Jugoslávii až do Francie, kde se zúčastnil bojů na řece Marně. Po kapitulaci Francie se přeplavil do Velké Británie, kde byl zařazen ke spojovací četě 2. pěšího praporu. V říjnu 1941 byl vybrán do parašutistického výcviku.

²⁴⁶ VHA, 37-351-3. Protokol sepsaný s Jozefem Longauerem dne 27. září 1945.

²⁴⁷ Srovnej: JELÍNEK, Zdeněk: *Čeští parašutisté ze Západu uvěznění v Terezíně - III. Viliam Gerik*. In: *Terezínské listy*. 1995, číslo 23, s. 82.

²⁴⁸ ABS, 325-106-5. Dopis Viliama Gerika Mimořádnému lidovému soudu v Praze.

parašutistům nocleh. Ještě tu noc se Gerik s Mikšem pokusili radiotelegraficky spojit s Londýnem. *Zapnul jsem radiostanici, vyladil na předepsanou frekvenci vysílače a zakrátko (...) jsem zachytil volání londýnské centrály. (...) Sotvaže jsem chvíli vysílal volání, rozzářila se kontrolní žárovka a pozvolna pohasínala. Stanice byla zřejmě poškozena při dopravě.*²⁴⁹ Spojení se nepodařilo navázat, navíc Gerik ani nemohl stanici opravit, protože náhradní součástky zůstaly zakopány na Slovensku. K dovršení neúspěchu přišla paní Štokmanová a požádala oba parašutisty, aby opustili její dům. *„Dříve než jsme odešli, mluvila s námi její dcera. Řekla, abychom se obrátili na pana Hrabala.“*²⁵⁰ Uposlechli její rady a 1. dubna 1942 ho oba parašutisté navštívili. Karel Hrabal jim sice vyhověl v žádosti uschovat vysílačku, avšak úkryt jim s ohledem na svou rodinu poskytnout odmítl. Navíc celá událost se mu zdála podezřelá, parašutisté mu při odchodu z vesnice údajně řekli: *„Jsme o vás, pane Hrabal moc dobře informováni. Tento výrok mě zarazil a na zpáteční cestě jsem šel přímo na četnickou stanici [k] vrchnímu strážmistru Svitálkovi, kterému jsem důvěřoval, poradit se, jak se mám zachováti.“*²⁵¹ Svitálek Hrabalovi poradil, aby odešel domů a na záležitost nebral ohledy. Sám pak raději celou věc nahlásil německým úřadům.

Mezitím se Mikš s Gerikem vydali zpět na domluvené místo setkání s Pechalem. Když však nepřišel, šli ho hledat do Vřesovic k jeho rodičům. Setkali se s ním v přilehlém lese, kde se dozvěděli o jeho neúspěchu při přechodu hranice a ztrátě dokladů. *„Radili jsme se, co budeme dělat dále. (...) Zůstali jsme celou noc v lese. On říkal, že zůstane (...), že chce vědět, co se stane s jeho rodinou, že nemá cenu jít na ostatní adresy, on že již tam byl“*²⁵², *radil, abychom se někam ukryli na vlastní pěst, že daný úkol není možno provést.*²⁵³ Skupina se rozdělila. Pechal zůstal ve Vřesovicích. Mikš s Gerikem spolu odjeli do Brna. Tam se i oni dva rozdělili.

Ve výpovědním protokolu nadporučíka Oldřicha Pechala sepsaném na brněnském gestapu dne 16. června 1942 se můžeme dočíst, že Gerikovi řekl, *„aby se stále držel*

---

²⁴⁹ *Tamtéž.*

²⁵⁰ VHA, 37-351-3. Prohlášení o mé činnosti ze dne 24. května 1945.

²⁵¹ VHA, 37-351-3. Zápis sepsaný s Karlem Hrabalem ze dne 28. září 1945.

²⁵² Pechal svým oběma druhům řekl, že nemohou jít k Antonínu Hejlovi, který byl další záchytnou adresou skupiny, protože byl zatčen. Zbývala tak poslední možnost, adresa Jakuba Kozáka v Brně. Srovnej: JELÍNEK, Zdeněk: *Čeští parašutisté ze Západu uvěznění v Terezíně - III. Viliam Gerik*. In: *Terezínské listy*. 1995, číslo 23, s. 84.

²⁵³ VHA, 37-351-3. Prohlášení o mé činnosti ze dne 24. května 1945.

*Mikoly*²⁵⁴ (krycí jméno Arnošta Mikše), je tedy otázkou proč se v Brně parašutisté rozdělili. Oba měli zřejmě nějaký typ, kde vyhledat pomoc. Mikš chtěl zkontaktovat buď Jakuba Kozáka, který byl poslední záchytnou adresou skupiny ZINC, nebo svou snoubenku, žijící v Sudetech. Gerik měl k dispozici dvě adresy v Praze. Dohodli se však, že se co nejdříve - patrně během dvou dnů - setkají v Praze na adrese paní Žezulové, Václavské náměstí 35.²⁵⁵

Gerik se bez nesnází dostal do Prahy, kde se snažil vyhledat paní Žezulovou. „*Šel jsem přímo na uvedenou adresu. V domě v seznamu bytů toto jméno nebylo. Domovník mě sdělil, že tam nikdo toho jména nebydlí.*“²⁵⁶ Na Gerika začala postupně dopadat deziluze a pochybnosti o tom, že by mu vůbec někdo pomohl. Zbývala mu poslední možnost. Jeho kamarád Václav Modrák mu před odletem dal adresu rodiny své snoubenky Jarmily Tomanové. Adresa vedla do Dejvic k jejímu otci Karlu Tomanovi. Gerik ho navštívil, vyřídil pozdravy a vzkaz jeho dceři a žádal o pomoc. „*Vysvětlil jsem mu situaci. Dostal jsem od něj potravinové lístky, ale řekl mě, že je to příliš nebezpečné, že tam nemohu zůstat. Chtěl jsem si u něj nechat pistolí a peníze, on to nechtěl přijmouti a radil mně, abych se přihlásil.*“²⁵⁷ Poválečná výpověď Karla Tomana se s Gerikovou verzí popisu vzájemného setkání relativně shoduje. Nicméně rozchází se v jednom zásadním bodě. Dle Tomana Gerik žádal o úschovu peněz a o potravinové lístky. Sám však pak řekl, že se chce přihlásit u Němců.²⁵⁸ Je velmi pravděpodobné, že Gerik sice začínal na své poslání parašutisty rezignovat, ale s ohledem k faktu, že se pokusil po odchodu od Tomana vyhledat pomoc, nepřišel - dle mého názoru - za Tomanem s rozhodnutím jít se udat. Pravděpodobně však k rozmluvě o parašutistových možnostech došlo. Dle Gerika se spolu bavili o tom, že se buď může zastřelit, nebo se přihlásit na protektorátní policii a doufat, že ho jako maďarského státního občana vykážou na potrestání do Maďarska. Toman mu měl doporučit druhou možnost.²⁵⁹

Poslední záchranou Viliama Gerika se tak stalo čekání na smluvený příjezd Arnošta Mikše. O svých vnitřních pocitech a svém duševním rozpoložení napsal Gerik v dopise

---

²⁵⁴ VHA, 37-351-1. Protokol sepsaný s Oldřichem Pechalem dne 16. června 1942.

²⁵⁵ Srovnej: JELÍNEK, Zdeněk: *Čeští parašutisté ze Západu uvězněni v Terezíně - III. Viliam Gerik*. In: *Terezínské listy*. 1995, číslo 23, s. 84. Paní Žezulová byla matka Gerikova kamaráda z Velké Británie svobodníka Josefa Žezuly.

²⁵⁶ VHA, 37-351-3. Prohlášení o mé činnosti ze dne 24. května 1945.

²⁵⁷ *Tamtéž*.

²⁵⁸ VHA, 37-351-3. Protokol sepsaný s Karlem Tomanem ze dne 25. května 1945.

²⁵⁹ ABS, 325-106-5. Dopis Viliama Gerika Mimořádnému lidovému soudu v Praze.

Mimořádnému lidovému soudu v Praze roku 1947 následující řádky: „*Byl jsem již příliš vysílen, hladov strašlivě a plakal jsem v bezmocném vzteku (...) nedovedu vyjádřit, jaké pocity se ve mně střídaly. Zemden hladem, v horečce po nastuzení (...) jsem bloudil po Václavském náměstí, kolem domu paní Žežulové, kam měl již včera přijít Mikš za mnou - avšak nepřišel ani dnes, což stupňovalo mou zoufalost.*“²⁶⁰

Noc ze třetího na čtvrtého dubna přespal mladý parašutista v hotelu Juliš na Václavském náměstí. Znovu se vydal k domu číslo 35. Mikš však nepřišel. „*Šel jsem naproti k holiči, a když jsem slyšel jeho posměšnou poznámku proti Němcům, snažil jsem se s ním domluvit. Sympatizoval, ale zdráhal se.*“²⁶¹ Tento neúspěch sebral Gerikovi poslední morální síly. Československý voják se 4. dubna 1942 sám přihlásil na pražském policejním ředitelství.

Z dostupných materiálů se zdá, že Gerik skutečně neviděl jiného východiska.²⁶² Parašutista u sebe sice měl protektorátní peníze, ale nedostávalo se mu potravinových lístků. K celkovému zklamání přispělo jistě i to, že ani Mikš, člověk v podobné situaci, se ve smluvený čas do Prahy nedostavil. S vědomím, že i velitel skupiny určil, že se úkol nedá splnit, podlehl značně naivní představě a zřejmě i nevědomosti o tom, co všechno pro něj - pro československého parašutistu a především vojáka - může znamenat rozhodnutí dobrovolně se přihlásit úřadům. „*Zůstal jsem sám (...) Pokoušel jsem se v Praze požádat o pomoc několik Čechů, z jejichž chování jsem vycítil, že nenávidějí Němce. Ale zůstalo to jen u té nenávisti - nikdo mi nepomohl. Byl jsem zoufalý, úplně na dně. Napadlo mě, že se zastřelím. Ale říkal jsem si - proč mám vlastně umřít pro lidi, kteří mi odmítali pomoci alespoň na krátký čas a kteří snad ani nestojí o to, abych se pro ně obětoval.*“²⁶³ Na policejním ředitelství mu odebrali zbraň, dokumenty i peníze a sepsali s ním krátký protokol. Celý případ však musel být hlášen řídicí úřadovně gestapa. Parašutistu si zde vyzvedl komisař Fleischer a odvezl ho do Petschkova paláce v Bredovské ulici. V budově pražské řídicí úřadovny byl Gerik podroben výslechu, který trval celý den a noc.

---

²⁶⁰ *Tamtéž.*

²⁶¹ VHA, 37-351-3. Prohlášení o mé činnosti ze dne 24. května 1945.

²⁶² S odstupem času se jako reálné řešení situace nabízel například návrat na Slovensko, či vyzkoušet ještě zbývající záchytné adresy skupiny ZINC.

²⁶³ JELÍNEK, Zdeněk: *Čeští parašutisté ze západu uvěznění v Terezíně - IV. Viliam Gerik.* In: *Terezínské listy.* 1996, číslo 24, s. 19.

„Řekl jsem, že jsem Slovák, že jsem s akcí nic nechtěl mít, že jsem se chtěl dostat domů, že jsem svoji skupině utekl (...) a stavěl jsem vše do takového světla, že mám všeho dost.“²⁶⁴ Gerik dle svých poválečných protokolů na gestapu vypovídal takovým způsobem, aby bylo jasné, že on jako Slovák neměl zájem bojovat za český odboj. Odvolával se na vzájemné vztahy Slovenského štátu a říše. Své zařazení do výsadku vysvětloval tím, že vynikal v radiotelegrafii.²⁶⁵ Gerikovi, který byl vždy nadřizenými hodnocen jako ctižádnostivý a bystrý mládenec²⁶⁶, se jistá snaha manévrovat nedá upřít. Na druhou stranu byl to právě Gerik, který (ačkoli si myslel, kolik informací před gestapem zatajil) svou obsáhlou výpovědí informační obzory gestapa naopak v mnohém rozšířil.

Ve svém poválečném dopise určenému Mimořádnému lidovému soudu sice hovořil o tom, že si nedovedl představit, že by mohla na světě býti policejní složka, pracující zločineckými metodami, jak tomu bylo u gestapa²⁶⁷. Na druhou stranu nepíše nic o tom, že by byl brutálně vyslýchán. Pravděpodobně zde sehrála důležitou roli osobnost kriminálního rady Oskara Fleischera, který velmi dobře odhadl mladíkův charakter. Ačkoli byl Fleischer vyhlášen svou surovostí u výslechů, pro Gerikův případ projevil značné pochopení.

Parašutista relativně ochotně vypověděl řadu informací. Ne všechny z nich byly pro gestapo nové, ale celkově vzato byla Gerikova výpověď pro gestapo informačně cenná. Nemáme ji sice k dispozici, ale ve Vojenském historickém archivu jsou uloženy alespoň dodatky ke Gerikovým výslechům ze dne 4., 7. a 8. dubna 1942.²⁶⁸ Jedná se o sedm listů, na jejichž základě se pokusím přiblížit Gerikem sdělené informace.

Viliam Gerik podrobně popsal výcvik československých parašutistů ve Velké Británii. Zmínil existenci *sabotážních* škol - S.T.S. - Special Training School. Sdělil, že výcvik československých parašutistů se odehrává ve Skotsku, nedaleko jezera Malaig. Velmi pravděpodobně popsal, i jakým konkrétním způsobem zde výcvik probíhal a koho

---

²⁶⁴ VHA, 37-351-3. Prohlášení o mé činnosti ze dne 24. května 1945.

²⁶⁵ Srovnej: ABS, 325-106-5. Dopis Viliama Gerika Mimořádnému lidovému soudu v Praze.

²⁶⁶ JELÍNEK, Zdeněk: *Čeští parašutisté ze Západu uvěznění v Terezíně - III. Viliam Gerik*. In: *Terezínské listy*. 1995, číslo 23, s. 73.

²⁶⁷ Srovnej: ABS, 325-106-5. Dopis Viliama Gerika Mimořádnému lidovému soudu v Praze.

²⁶⁸ VHA, 37-351-3. Dodatek k výslechu gestapa v Praze a v Brně. Dodatek je datován 22. května 1942 a je doplněn i o informace, které poskytli jiní zatčení parašutisté, například Jindřich Čoupek. Nicméně většinu z nich poskytl Viliam Gerik.

potkal²⁶⁹. Nicméně v dodatku je toto téma shrnuto větou: „*Výcvik parašutistů se provádí způsobem, jak již bylo vyličen v předešlých výsleších.*“²⁷⁰ Gerik popsal i vlastní průběh parašutistického kurzu, který se odehrával na letišti Ringway u Manchesteru, kde ovšem probíhaly parakurzy i pro Francouze a Nory. K vlastnímu vedení výcviku parašutistů podotkl, že hlavní roli má plukovník Moravec, jehož kancelář se nachází v Londýně na Bayswater Road - Porchestergate. Za jeho nejbližšího spolupracovníka označil štábního kapitána Šustra. Plukovník Moravec i štábní kapitán Šustr zřejmě byli čelní osobnosti parašutistického programu, nicméně faktem zůstává, že vlastní výběr parašutistů prováděl major Karel Paleček. Speciální výcvik vedl nadporučík Rudolf Hrubec, Rudolf Pernický a další.

„*K vysazení parašutistů se používá Halifaxu se zvláštní posádkou. Gerik zná 1 českou, 2 polské a 2 anglické. Příležitostně se bere s sebou i malá dávka bomb.*“²⁷¹ Parašutista se vyjádřil i k průběhu vlastního letu a seskoku. „*Letoun nesl dvě skupiny po třech mužích – 1 sabotážní (...) a 1 zpravodajskou, ke které příslušel Gerik. (...) Místo a čas seskoku druhé skupiny (...) není Gerikovi známo.*“²⁷² Jiné informace o skupině OUT DISTANCE neposkytl. Hovořil o svém zpravodajském úkolu, ale úkoly svých dvou druhů neznal. Gerik se dále vyjádřil k otázce výzbroje a výstroje, ke zbraním a munici a podrobně popsal spojení a techniku vysílání. Nakonec se zmínil i o typu naváděcího radiomajáku a jeho použití, kdy „*přístroj má být používán ve velkých výškách a za tmy pro bombardování a shazování parašutistů.*“²⁷³

Shrneme-li výše nastíněná fakta, musíme konstatovat, že Gerikovy výpovědi rozšířily okruh znalostí gestapa, co se týče výcviku československých parašutistů.²⁷⁴ Přiblížily metody a taktiku československého zpravodajského odboru v Londýně i způsob

---

²⁶⁹ SLÁDEK, Oldřich: *Zločinná role gestapa*. Naše vojsko, Praha 1986, s. 193.

²⁷⁰ VHA, 37-351-3. Dodatek k výslechu gestapa v Praze a v Brně.

²⁷¹ *Tamtéž.*

²⁷² *Tamtéž.*

²⁷³ *Tamtéž.*

²⁷⁴ To, že parašutista nebyl při výslechu rezistentní, by potvrdovala i poválečná výpověď poručíka Luftwaffe Gustava Bauer-Schlichtengrolla. Ten Gerika vyslyšel ohledně zapojení anglického letectva do vysazování parašutistů. „*Pokud si vzpomínám, tázal jsem se při výslechu Gerika na jeho parašutistický výcvik, a sice školení, počet cvičných seskoků, jakým způsobem byly provedeny, na kterých letištích, z jakých typů letadel, další dislokaci všech letišť v Anglii, na kterých letištích již byl, co jest mu známo z organizace letectva v Anglii, jaké typy letadel viděl, vůbec podrobnosti technické letadel a z kterého letadla startoval ke svému nasazení. Gerik vypovídal, co věděl a to dobrovolně na všechny otázky.*“ Srovnej: ŠUSTEK, Vojtěch: *Zatčení člena paraskupiny BIVOUAC Jindřicha Čoučka ve světle nových zjištění*. In: *Jižní Morava*. 2011, ročník 47, svazek 50, s. 151.

radiotelegrafického spojení. Pravděpodobně pod příslibem beztrestnosti jeho vlastní i jeho rodiny se zavázal ke spolupráci s gestapem.²⁷⁵

Již 9. dubna 1942 ho odvezli do Brna, kde byl dva dny vězněn. „*Ked' mi Fleischer do Brna s úsmevom povedal, že našli radiostanicu v Buchloviciach vo vinici, domnieval som sa, že to je pravda a že podľa blízkosti vedia tiež o mojej návšteve u Štokmanových.*“²⁷⁶ S parašutistou byl v Brně sepsán nový protokol, ve kterém přiznal návštěvu paní Štokmanové a Pechalových rodičů. V případě Elišky Štokmanové však trval na tom, že jim odmítla pomoci. Přesto, že Fleischerovi muselo být jasné, že Gerik ve svých pražských výsleších vše nevedl pravdivě, překvapivě se rozhodl nepotrestat ho. Naopak této situace využil a parašutistu si k sobě více připoutal, tím, že roztrhal původní protokol.²⁷⁷

Gerik byl poté odvezen do Gbel, kde musel ukázat přesné místo seskoku skupiny i stodolu, do které ukryla materiál. Ten však byl již dříve nalezen a převezen na četnickou stanici ve Gbelích, stejně jako padáky. Co však nebylo dosud známo, bylo místo úkrytu další vysílací stanice. „*Asi za týždeň prišlo gestapo (...) s parašutistom Gerikom na miestnu stanicu. Gerik gestapákom išiel ukázať miesto, kde ukryli vysielacie stanice. (...) Na mieste úkrytu Gerik ukázal, že vysielacie stanice sú zahrabané v plevách. Gestapák toto rozhrnul a skutočne vysielачky našiel. (...) Gerik vysvětloval, že je to 1 prijimacia stanica a dve vysielacie stanice.*“²⁷⁸ Operační materiál skupiny ZINC tak byl v rukou gestapa kompletní.

Parašutista byl z Gbel odvezen přes Bratislavu a Vídeň zpět do Prahy, kde byl vězněn v pankrácké věznici. Dne 30. dubna byl převezen na gestapo. Odtud pak odjel s Oskarem Fleischerem směrem na Beroun. Nedaleko vesničky Požáry u Křivoklátu byli nalezeni dva mrtví muži. První z nich byl četník Vometák, totožnost druhého nebyla známa. „*Fleischer mi ukázal na mrtvolu Mikše a tázal se, zda to není on, co se mnou přiletěl. Přisvědčil jsem. (...) Celý terén byl prohledán, při čemž se našlo několik dalších*

---

²⁷⁵ Srovnej: ČVANČARA, Jaroslav: *Někomu život, někomu smrt*. Laguna, Praha 2003.

²⁷⁶ KRŮTA, Václav: *Mimořádné osudy zvláštního vězně - parašutisty Viliama Gerika*. In: *Tereziánské listy*. 1999, číslo 27, s. 48.

²⁷⁷ KRŮTA, Václav: *Mimořádné osudy zvláštního vězně - parašutisty Viliama Gerika*. In: *Tereziánské listy*. 1999, číslo 27, s. 48.

²⁷⁸ VHA, 37-351-3. Zápis sepsaný s vrchním strážníkem Josefem Longauerem dne 27. září 1945.

padáků a třaskaviny.“²⁷⁹ Z nálezu bylo zřejmé, že se na území protektorátu pohybují další českoslovenští parašutisté.

Viliam Gerik byl odvezen zpět do Prahy. V pankrácké věznici však nebyl dlouho držen. Byl totiž zřejmě na začátku května propuštěn do soukromého bytu - Václavská pasáž číslo 6 na Karlově náměstí, kde byl pod řádným dozorem. Již 5. května 1942 dostal nařizeno jet do Kutné Hory k tamějšímu advokátovi Otto Bydžovskému. Ten byl podezírán, že udržuje kontakt s velitelem skupiny BIOSCOP Bohuslavem Koubou.²⁸⁰ Gerik měl od Bydžovského vyzvědět, co vše o parašutistech ví. Vyhledal ho kolem 18 hodiny a požádal ho o pomoc. Advokát zaváhal a dle Gerikovy poválečné výpovědi mu parašutista v tuto chvíli naznačil, že je poslán gestapem. Bydžovský pochopil a po Gerikově odchodu ho na tamější četnické stanici udal. Po válce se Bydžovský k celé záležitosti vyjádřil následovně: „*V šest hodin večer přišel do mého pokoje mladý muž, který mluvil dobře česky, ale s cizím přízvukem, prohlásil, že právě přijel z Londýna a že se na mne obrací, abych mu zprostředkoval spojení s majorem Koubou. Protože jsem očekával, že gestapo nějakým způsobem bude zkoušet*²⁸¹, *zda udám podezřelého člověka, řekl jsem mu svoje podezření přímo do očí a on mlčky připustil, že jej gestapo poslalo. Na to prohlásil (...) že jistě vím, co je moje povinnost, čemuž jsem rozuměl tak, že mne varuje, abych jej neopomněl ihned udat.*“²⁸² V tomto případě se po návratu na gestapo mohl Gerik odvolávat na učiněné udání a svádět neúspěch na skutečnost, že nezbudil důvěru.

Ke konci měsíce května 1942 byl Gerik znovu použit jako parašutista-provokatér. V souvislosti s pátráním po strůjcích atentátu na zastupujícího říšského protektora a jejich přechovavatelů měl navštívit majitele sodovkárny ve Slaném Josefa Svobodu, otce parašutisty Karla Svobody. Jeho adresu dostali jako doplňující záchytný bod členové skupiny BIVOUAC a také zde ke konci dubna 1942 vyhledali pomoc. Gerik byl vyslán ke Svobodovým, aby zjistil, kam od nich parašutisté odešli. Právě udání rodiny Svobodovy bylo posuzováno jako jedno z hlavních obvinění vznesených proti Gerikovi při poválečném přelíčení u Mimořádného lidového soudu. Pojdme nyní celý případ blíže rozebrat.

---

²⁷⁹ ABS, 325-106-5. Dopis Viliama Gerika Mimořádnému lidovému soudu v Praze.

²⁸⁰ Kouba a Bydžovský se skutečně sešli 4. května v hotelu Černý kůň.

²⁸¹ Bydžovský již byl jednou v souvislosti s parašutisty na gestapu vyslýchán.

²⁸² SOA, MLS, Ls. XXV. 1290/45.

„Znovu si mě Fleischer předvolal a nařizoval: „Máme zjištěno, že u Josefa Svobody v tom a tom čase byli parašutisté. Pojedeš do Slaného k němu a musíš se snažit dozvědět se, kam od něj odešli. Upozorňuji Tě: neopovaž se udělati nějakou nepředloženost - Svoboda je již hlídán!“²⁸³ Gerik se 28. května 1942 vydal do Slaného. V rozhovoru s Josefem Svobodou se představil jako kamarád jeho syna Karla a ptal se, zda u něj byli nějakí parašutisté, se kterými by rád navázal kontakt. Svoboda Gerikovi uvěřil. Potvrdil, že u něj parašutisté byli, ale kam odešli, nevěděl. Celé události byla přítomna i Svobodova dcera Alžběta Pužmanová, která Gerikovi doporučila navštívit profesora Karla Výborného. Ten s parašutisty také přišel do kontaktu. Poté se Gerik vrátil na gestapo, kde oznámil, že parašutisté u Svobody byli, ale místo jejich dalšího pobytu mu není známo. Následujícího dne, tedy 29. května 1942, byl zatčen Josef Svoboda. Den poté také jeho žena Aloisie a švagrová Irena. Již 31. května byli otec a manželka parašutisty Karla Svobody zastřeleni v Praze Kobylisích. Jeho matku potkal stejný osud 9. června 1942. Ani sestra Alžběta neunikla perzekuci. Byla od 17. září 1942 až do konce války vězněna ve Svatobořicích v rámci akce Emigranten.

Vše nasvědčuje tomu, že jejich smrtí je vinen právě Viliam Gerik. Alžběta Pužmanová, která se dožila konce války, na celou událost v roce 1964 vzpomínala následovně: „Přišla jsem do bytu otce, kde seděl mladík a zcela sebejistě si počínal. Když jsem mu předávala potravinové lístky, považoval to za samozřejmost, která mne velmi překvapila. (...) z jeho chování jsem vycítila velkou nedůvěru.“²⁸⁴ Pokud Gerik působil nedůvěryhodně, proč mu Pužmanová dala adresu profesora Výborného? Pravděpodobně v tomto svědectví sehrál svou roli čas, který od události uplynul, stejně jako skutečnost, že Alžběta Pužmanová si byla Gerikovou vinou na smrti otce a matky od jisté doby zcela jista.²⁸⁵

Viliam Gerik jméno otce parašutisty Karla Svobody uvedl při svých výsleších na gestapu v dubnu 1942.²⁸⁶ Pravděpodobně to však bylo jedno jméno z mnoha, které zmínil. Stopy k rodině Svobodově však vedly z výslechu dalšího parašutisty, člena skupiny

²⁸³ ABS, 325-106-5. Dopis Viliama Gerika Mimořádnému lidovému soudu v Praze.

²⁸⁴ ANM, fond Zdeněk Jelínek. Neuspořádáno.

²⁸⁵ Bezprostředně po válce sama Pužmanová připustila Gerikovu nevinu, když vypovídala k celé události následovně: „Dozvěděla jsem se, že někdo ze Slaného udal rodiče na gestapo v Kladně, že přechovávají parašutisty (...) a proto gestapo vyslalo Gerika na výzvědy.“ SOA, MLS, Ls. XXV. 1290/45.

²⁸⁶ Srovnej: JELÍNEK, Zdeněk: *Čeští parašutisté ze západu uvěznění v Terezíně - IV. Viliam Gerik*. In: *Terezínské listy*. 1996, číslo 24, s. 20., KRŮTA, Václav: *K pestrým osudům slánského rodáka, parašutisty z Anglie Karla Svobody a jeho rodiny*. In: *Slánský obzor*. 1999, číslo 106, s. 46.

BIVOUAC, Jindřicha Čouška - zatčeného v Brně 2. května 1942. Čoušek ve své výpovědi k osobě Josefa Svobody uvedl následující: „*Nastoupili jsme do připraveného letadla. Při tom řekl šéfkpt. Šustr mojí skupině, abychom po seskoku v Čechách se ohlásili u výrobce sodovek jménem Svoboda ve Slaném. (...) Po příjezdu do Slaného vyhledal Pospíšil sodovkáře Svobodu. (...) Obýval jenom jeden pokoj a po večeři, kterou nám připravil, dal nám k dispozici svoje dvě postele a otoman a odešel.*“²⁸⁷ Na tomto místě si můžeme vybrat ze dvou variant. Někteří historikové uvádějí, že brněnská řídicí úřadovna gestapa zatajila informace z Čouškova výsledku pražské řídicí úřadovně.²⁸⁸ Důvodem by k tomu mohla být vzájemná „zdravá“ konkurence mezi oběma úřadovnami podporovaná z Berlína. Jiní autoři zastávají názor, že brněnská úřadovna naopak informace z výsledků s pražskou řídicí úřadovnou sdílela.²⁸⁹ To by sice Gerika neomlouvalo, že rodinu Josefa Svobody u výsledku zmínil, ale je zde větší prostor pro možnost, že rodina Josefa Svobody byla již v průběhu měsíce května hlídána.²⁹⁰ To ostatně údajně Gerikovi řekl i Oskar Fleischer. Pro tuto skutečnost by hovořil i fakt, že Gerik, který sice přiznal, že parašutisté u Svobodů byli, zcela zamlčel setkání a rozhovor s Alžbětou Pužmanovou, stejně jako kontakt na profesora Výborného. Pokud by totiž oznámil vše, co se ve Slaném odehrálo, je velmi pravděpodobné, že by oba byli v pohnuté době heydrichiády popraveni. Gerikův podíl na smrti Josefa Svobody, jeho ženy a snachy tak není zcela jednoznačný.

Dalším případem, ve kterém byl Gerik využit jako agent provokatér, byla návštěva paní Heralové z Kladna, na kterou přišlo udání od vlastní domovnice. Důvodem bylo údajné přechovávání bratra Heralové, který byl hledán gestapem. Gerik měl u ní jako parašutista žádat pomoc a odvolávat se přitom na spojení s ilegální skupinou. U Heralové neuspěl, poněvadž se choval tak, že pojala podezření. Dle Gerikova dopisu Mimořádnému lidovému soudu se tak choval zcela cíleně. „*Viděl jsem ji u okna. Domníval jsem se, že je to ona - a nemýlil jsem se. Přistoupil jsem k oknu a bez pozdravu jsem spustil německy,*

---

²⁸⁷ Jindřich Čoušek na gestapu prošel řadou nelidských výsledků. V jeho případě gestapo upustilo od záměru získat ho ke spolupráci, poněvadž většina jeho rodiny byla tou dobou již zatčena. VHA, 37-316-3. Výpis z protokolu s Jindřichem Čouškem ze dne 3. května 1942. Originál výpovědi ABS, 302-39-10.

²⁸⁸ JELÍNEK, Zdeněk: *Čeští parašutisté ze západu uvěznění v Terezíně - IV. Viliam Gerik*. In: *Terezínské listy*. 1996, číslo 24, s. 21.

²⁸⁹ KRŮTA, Václav: *K pestrým osudům slánského rodáka, parašutisty z Anglie Karla Svobody a jeho rodiny*. In: *Slánský obzor*. 1999, číslo 106, s. 45.

²⁹⁰ Na druhou stranu je otázkou, proč by Fleischer vysílal Gerika ke Svobodovým, aby zjistil, kam od nich parašutisté odešli, kdyby měl k dispozici výpověď Jindřicha Čouška a věděl tedy, že se někteří parašutisté pohybovali v okolí Brna? Je možné, že se domníval, (nebo nevěděl) že rodina Svobodova neposkytla pomoc pouze třem parašutistům skupiny BIVOUAC. Ke Svobodovým mohl přijít vyhledat pomoc i některý z dalších čtyř parašutistů vysazených u Křivokláta na konci dubna.

*arogantním způsobem se tázal na paní Heralovou. (...) Zavolala mne dovnitř. (...) Já jsem hrál svoji roli tak, jak jsem začal. Je proto samozřejmé, že pochopila, oč jde a (...) zamítla mne.*²⁹¹ Gerikově verzi můžeme a nemusíme věřit. Samozřejmě bychom měli brát v potaz, že jeho dopis adresovaný Mimořádnému lidovému soudu je psán se snahou obhájit své chování, či zmírnit následky svých činů, ale skutečností zůstává, že na udání paní Heralové nebyl dále brán zřetel.

Po epizodě s Heralovou měl Gerik odjet do Hlinska a uchytit se tam jako parašutista. Nicméně v tomto případě nespolupracoval. Na určené místo nedojel kvůli problémům se spojením, přihlásil se tedy u hradeckého gestapa, kde mu telefonickým hovorem Fleischer nařídil, aby se vrátil do Prahy.²⁹²

*„Dne 18. VI. 42 ráno asi v půl 8 přišli pro mne dva gestapáci a odvedli mne ke kostelu v Boromejského ulici, kde jsem uviděl demolovaný kostel, před ním hasičskou stříkačku, spoustu Němců - mezi nimi Frank. A na dlažbě ulice leželo asi šest těl mrtvých parašutistů. Všichni se sami zastřelili. Fleischer se mě tázal, zda je znám. Některé jsem znal, avšak byli hodně změněni.*²⁹³ Takto popsal Viliam Gerik identifikaci padlých druhů z pravoslavného kostela sv. Karla Boromejského. Asi po 14 dnech od celé události si ho nechal Fleischer zavolat a řekl mu, že ho navrhl na část nacisty slibované odměny za dopadení atentátníků. Odměna byla rozdělena mezi dva hlavní spolupracovníky gestapa - Karla Čurdu a Viliama Gerika. Ve skutečnosti však byla rozdělena mezi dalších téměř šedesát udavačů či informátorů, kteří k dopadení parašutistů přispěli.²⁹⁴

V případě Viliama Gerika však musíme podotknout, že o atentátu na Reinharda Heydricha, ani o jeho strůjcích žádné informace neměl. Tím pádem je ani nemohl poskytnout. Původně také mezi odměněné osoby zařazen nebyl. Dle směrnice K. H. Franka měla být převážná část odměny rozdělena mezi Karla Čurdu a syna paní Moravcové Vlastimila Moravce. Byl to on, který zcela vyčerpan po tvrdých výsleších, prozradil skutečné místo úkrytu parašutistů. K. H. Frank však text o Vlastimilu Moravci škrtl a dopsal text následujícího znění: *„Padákovému agentu Gerikovi, který poskytl podstatné*

---

²⁹¹ ABS, 325-106-5. Dopis Viliama Gerika Mimořádnému lidovému soudu v Praze.

²⁹² KRŮTA, Václav: *Mimořádné osudy zvláštního vězně - parašutisty Viliama Gerika*. In: *Tereziánské listy*. 1999, číslo 27, s. 49.

²⁹³ ABS, 325-106-5. Dopis Viliama Gerika Mimořádnému lidovému soudu v Praze.

²⁹⁴ <http://www.libri.cz/databaze/kdo20/list.php?od=c2&start=21&count=20>, 28. 2. 2012.

údaje a dobrovolně se vzdal.“²⁹⁵ Veškeré odměny měly být uveřejněny tiskem a rozhlasem, aby se zvýraznila skutečnost, že k dopadení československých vojáků notně přispěli i obyvatelé protektorátu. Odpověď na otázku, proč Gerik obdržel odměnu, ačkoli k šetření atentátu nijak nepřispěl, lze těžko jednoznačně určit. Je možné, že k jejímu přidělení stačily údaje, které uvedl o československém parašutistickém programu ve svých výsleších. Zcela se nedá vyloučit ani skutečnost, že za jeho navržením stál komisař Fleischer, který údajně plánoval, jak sám bude s penězi disponovat.²⁹⁶

Od této doby, tedy od července 1942, polevila i Fleischerova snaha využívat Gerika jako konfidenta.²⁹⁷ Mohl to být jistý projev komisařovy důvěry, nebo naopak zkouška Gerikovy věrnosti a oddanosti. Gerik nově bydlel v Templové ulici číslo 7. Pro mladého spolupracovníka začala nová kapitola života. Ačkoli se musel stále hlásit gestapu, minimálně telefonicky, mohl se věnovat i svým zálibám. Majitelka bytu v Templově ulici paní Lebdušková ke Gerikově osobě po válce vypověděla: „Gerik zdržoval se větší část dne doma, odcházel kolem 9 hodiny, říkal, že jde do zaměstnání a brzy se vracel. (...) Jeho zálibou bylo fotografování a vyvolávání si prováděl doma sám. (...) Gerik mně za svého pobytu vykládal, že je parašutistou, že byl v Anglii vycvičen v sabotážní škole (...) dále, že se nemohl nikde uchytit (...) pak, že se přihlásil na gestapu. (...) Na mne působil (...) slušným dojmem a to, co mně vykládal, jsem považovala za pravdivé.“²⁹⁸ Parašutista si za peněžní odměnu nakupoval rozmanité věci, jako například mikroskop, flétnu, kolo a směňoval je za věci jiné, pravděpodobně radiosoučástky. Dle svého poválečného prohlášení se pokoušel sestavit si radiostanici.²⁹⁹ To ve své poválečné výpovědi dosvědčuje i Kurt Tesař, který Gerikovi obstaral byt u paní Lebduškové. „Obstarával si též rozmanité součástky technického rázu, myslím, dle mého laického názoru, že to byly součástky k radiostanici. Podle jeho naznačení chtěl použití tuto (...) k získání styků s Anglií.“³⁰⁰ Zdá se, že Gerik si postupně začal uvědomovat míru svého selhání a chtěl ji nějakým způsobem zvrátit. Snažil se znovu vyhledat spojení s domácím odbojem. V jeho bytě ho navštěvoval zmiňovaný Kurt Tesař, ale i jistý Bedřich Novák, kterého se rozhodl požádat o pomoc při

²⁹⁵ AMORT, Čestmír: *Heydrichiáda*. Naše vojsko, Praha 1965, s. 223.

²⁹⁶ Srovnej: JELÍNEK, Zdeněk: *Čeští parašutisté ze západu uvěznění v Terezíně - IV. Viliam Gerik*. In: *Terezínské listy*. 1996, číslo 24, s. 21.

²⁹⁷ Gerikův status není zřejmý, ovšem velmi pravděpodobně nebyl veden jako agent-důvěrník. Srovnej: ABS, 325-115-5. Výpověď Karla Schnabela.

²⁹⁸ VHA, 37-351-3. Protokol sepsaný s paní Miladou Lebduškovou ze dne 25. května 1945.

²⁹⁹ VHA, 37-351-3. Prohlášení o mé činnosti ze dne 24. května 1945.

³⁰⁰ VHA, 37-351-3. Protokol sepsaný s Kurtem Tesařem ze dne 29. května 1945.

shánění potřebných dokumentů k útěku.³⁰¹ Se svým plánem utéct z protektorátu se svěřil i své bytné paní Lebduškové. Přes její neteř Naděvu Lomovou se seznámil s Václavem Krumlovským, který měl být členem domácího odboje. Na úvod dodejme, že Krumlovský měl s domácím odbojem pramálo společného, nebyl ani spolupracovníkem gestapa.

Naproti tomu Bedřich Novák byl spolupracovník pražského gestapa - Walter Lederer.³⁰² Nejprve měl Gerika kontrolovat a ve chvíli, kdy se pražská řídicí úřadovna rozhodla přezkoušet oddanost svých konfidentů a spolupracovníků, byl vyslán ke Gerikovi s informacemi a požadavky domácího odboje, za jehož zástupce se vydával. „*Jednoho dne se ke mně do bytu dostavil (...) Bedřich Novák. (...) Prý jej ke mně posílá jeden major - jehož jméno říci nesmí - se žádostí, zda bych jim neopravil jejich vysílačku a zda bych pro tuto skupinu mohl pracovat jako radiotelegrafista. (...) Novák mi také přinesl několik ilegálních tiskovin.*“³⁰³ Ačkoli parašutista váhal, zda se nejedná o provokaci, nakonec nabídce vyhověl. Zřejmě po 14 dnech od návštěvy odjel s Novákem do Krče, kde se dozvěděl, že vysílačka ještě nebyla převezena z venkova do Prahy.³⁰⁴ Oskar Fleischer čekal, zda Gerik celou událost nahlásí. Nestalo se tak. Jeho zatčení však bylo odloženo, protože se Gerik před Novákem zmínil o Václavu Krumlovském a jeho odbojové skupině. Gestapo se rozhodlo vyčkat.

Na další schůzce s Gerikem Novák navrhl, aby se obě skupiny spojily dohromady. Dne 6. dubna 1943 se uskutečnila v Jakubské ulici v Praze schůzka Nováka s Krumlovským, u které asistoval i parašutista. Po chvíli byli Gerik i Krumlovský zatčeni. „*Vzali mě do auta a dovezli do Bredovské ulice. Tam jsem za chvíli uviděl Krumlovského*

---

³⁰¹ Srovnej: VHA, 37-351-3. Protokol sepsaný s paní Miladou Lebduškovou ze dne 25. května 1945.

³⁰² Historik Zdeněk Jelínek ve své práci o Viliamu Gerikovi uvádí, že oním Bedřichem Novákem byl konfident gestapa, bývalý letec československé armády Augustin Přeučil. Případ Gerika a Přeučila se propojil přes rodinu Karla Tomaná. Gerik totiž přišel na návštěvu k Tomanovým několikrát a dvořil se mladší z Tomanových dcer. Ta se s celým případem ohledně parašutisty Gerika svěřila svému známému Brantálovi. Brantál přisvědčil, že také jednoho parašutistu zná, a že se na Gerika poptá a přivedl k Tomanové Augustina Přeučila. K události ohledně Gerika Tomanová po válce vypověděla: „*Přišel k nám jednou večer opět Přeučil a řekl mě, že se chce na něco zeptat. Zavedl mne na Vítězné náměstí, kde na něho čekalo již auto, do kterého jsem s ním nasedla. Ve voze byl ještě jeden člověk, který mě řekl, že nás vezou do Pečkárny, že nemusím mít žádný strach. (...) V Pečkárně se mnou byl i Přeučil u výslechu. Ptali se pouze na Gerika, kolikrát u nás byl, co chtěl.*“ VHA, 37-351-3. Zápis sepsaný s M. Růžičkovou, rozenou Tomanovou dne 27. srpna 1946. Není pochyb o tom, že Přeučil byl zapojen do Gerikova případu, avšak zdá se, že v něm nefiguroval jako Bedřich Novák. Dle výpovědi Tomanové ji totiž Přeučil před Novákem varoval. *Tamtéž.*

³⁰² ABS, 325-106-5. Dopis Viliama Gerika Mimořádnému lidovému soudu v Praze.

³⁰² JELÍNEK, Zdeněk: *Čeští parašutisté ze západu uvěznění v Terezíně - IV. Viliam Gerik.* In: *Terezínské listy.* 1996, číslo 24, s. 22.

³⁰³ ABS, 325-106-5. Dopis Viliama Gerika Mimořádnému lidovému soudu v Praze.

³⁰⁴ JELÍNEK, Zdeněk: *Čeští parašutisté ze západu uvěznění v Terezíně - IV. Viliam Gerik.* In: *Terezínské listy.* 1996, číslo 24, s. 22.

v poutech a Nováka, který se pohyboval svobodně, takže jsem došel k názoru, že je to agent gestapa. (...) Poprvé mě tloukli.³⁰⁵ Dále byl v Gerikově bytě nalezen zabalený kufr s kompasem, mapami a zápisníkem s údaji pro plánovaný útěk z protektorátu.

Bylo zřejmé, že Gerik nebyl věrným a oddaným spolupracovníkem gestapa. O to horší ho čekaly výslechy. Bylo těžké zapírat úmysly o útěku i jakékoli další informace, protože se vším podstatným se svěřil před zatčením Bedřichu Novákovi. Při ostrém výslechu parašutista prozradil i zbývající záchytné adresy skupiny ZINC - Antonína Hejla³⁰⁶ v Uherském Hradišti a Jakuba Kozáka v Brně. Gerik však zdá se, vypovídal tak, že ochránil před perzekucí svou bytnou i její neteř. Přímo nehovořil ani o Tomanovi, ačkoli s ním byl později konfrontován.

Po výslechu byl parašutista převezen z Petschkova paláce na Pankrác do samovazby. Za další tři týdny byl odtud odvezen do Malé pevnosti v Terezíně a uvězněn na samotkách. „Zde mi bylo prožiti nejhorší chvíle, jaké si lze představit (...) Byl jsem držen ve vlhké, špinavé temnici bez kavalce - slamníku neb přikrývky a bez nejmenšího kouska prádla neb šatů, o chlebě a vodě. Že jsem tento měsíc vůbec vydržel, mohu děkovati pouze chodbařům.“³⁰⁷ Chodbař Oldřich Müller mu pomáhal z balíčků propuštěných vězňů. Někdy mu místo vody dal i polévku či kávu.³⁰⁸ Gerik se se svým uvězněním nechtěl smířit a plánoval s vězněm z druhé cely Nešnerou útěk. Se svým plánem se svěřil i Müllerovi, kterého žádal o nějaký kus železa, aby se mohl probourat do vedlejší cely. Nakonec však s ohledem na fakt, že by chodbaři těžko zamlčeli, že o ničem nevěděli, bylo od útěku upuštěno.

Dne 28. října 1943 byl Gerik převezen na Pankrác a odtud následující den do koncentračního tábora Dachau. V táboře byl přidělen na práci do elektrodílny, kde opravoval radiopřijímače dozorců. Zbylé součástky nenápadně vynášel ven a postavil si z nich radiopřijímač. Gerik v táboře pracoval a zároveň se snažil zvýšit informovanost o válečném dění mezi vězni. Na svůj radiopřijímač chytal zprávy ze zahraničního rozhlasu a dál je v lágru šířil. Někdy se k informacím dostal přímo v elektrodílně. V Dachau s ním bylo zacházeno jako s ostatními vězni, ke kterým se choval „řádne a kamarádsky.“³⁰⁹ Za

³⁰⁵ VHA, 37-351-3. Prohlášení o mé činnosti ze dne 24. května 1945.

³⁰⁶ Hejl byl v té době již mrtev.

³⁰⁷ ABS, 325-106-5. Dopis Viliama Gerika Mimořádnému lidovému soudu v Praze.

³⁰⁸ ABS, 325-106-4. Protokol z hlavního líčení. Též uložen v SOA, MLS Praha, Ls. XXV. 1290/45.

³⁰⁹ Tamtéž.

svou zpravodajskou činnost byl také minimálně jednou trestán v tzv. stěhbunkru. „*To byla úzká betonová příhrada se skloněným dnem, velikosti asi 50 x 50 cm. Obyčejně byl vězeň zbaven obleku a byl by se nachladil, kdyby se byl opřel o stěnu.*“³¹⁰ I poté však ve své informační činnosti pokračoval. Po osvobození tábora Američany pracoval jako radiomechanik ve 127. americké evakuační nemocnici.³¹¹ Dle Gerikovy výpovědi mu Američané nabízeli i stálé zaměstnání, ale on se rozhodl vrátit do vlasti. Je možné, že ho k tomu vyzýval vnitřní pocit viny a snaha své chování vysvětlit. Stejně tak je možné, že si naopak nebyl vědom skutečnosti, že by za něj mohl být trestán. Po svém příjezdu do Prahy se 24. května 1945 přihlásil jako válečný parašutista na Hlavním štábu Ministerstva národní obrany u plukovníka Karla Palečka. Zde byl vyslechnut štábním kapitánem Nechanským, uznán vinným a znovu zatčen. V tuto chvíli to Gerik zřejmě bral jako nedorozumění, křivdu či nespravedlnost.³¹² Zdá se, že právě tyto pocity stály za jeho snahou utéct z vojenské věznice na Hradčanech a hledat pochopení alespoň u kamarádů ze spojovací čety. Dne 11. června 1945 využil procházky vězňů na velkém dvoře věznice. Když zpozoroval, že strážnému zakrývala výhled vypraná prostěradla, prošel nejprve brankou a od ní pak postupoval ke zdi, kterou přešel s pomocí přistavené lavice. Po svém útěku z vězení se vydal na Kasejovicko do jihozápadních Čech, kde byla spojovací četa dislokována. Dorazil až k Nepomuku u Plzně, kde byl kontrolován a jelikož neměl osobní doklady, byl znovu zatčen.

Po opětovném zatčení projednávala Gerikův případ nejprve vojenská jurisdikce, I. armádní sbor. Na konci listopadu 1945 navrhl polní prokurátor Burýšek postoupit celý případ veřejnému žalobci při Mimořádném lidovém soudu, protože „*činy obviněného obsahují skutkovou podstatu trestných činů uvedených v retribučním dekretu.*“³¹³ Viliam Gerik byl souzen s jiným bývalým československým parašutistou Karlem Čurdou. Některé skutečnosti oba muže spojovaly, jiné zcela odlišovaly. Celé vyšetřování trvalo, kvůli velkému počtu osob, které svědčily v Čurdově případě, téměř dva roky.

---

³¹⁰ *Tamtéž.*

³¹¹ Srovnej: KRŮTA, Václav: *Mimořádné osudy zvláštního vězně - parašutisty Viliama Gerika*. In: *Tereziánské listy*. 1999, číslo 27, s. 59., ABS, 325-106-5. Dopis Viliama Gerika Mimořádnému lidovému soudu v Praze.

³¹² Srovnej: KRŮTA, Václav: *Mimořádné osudy zvláštního vězně - parašutisty Viliama Gerika*. In: *Tereziánské listy*. 1999, číslo 27, s. 59., JELÍNEK, Zdeněk: *Čeští parašutisté ze západu uvězněni v Terezíně - IV. Viliam Gerik*. In: *Tereziánské listy*. 1996, číslo 24, s. 23. ČVANČARA, Jaroslav: *Někomu život, někomu smrt*. Laguna, Praha 2003.

³¹³ SOA, MLS, Ls. XXV. 1290/45.

V protokole z hlavního přelíčení svědčilo v Gerikově věci 16 osob. V závěrečném přelíčení 28. a 29. dubna 1947 byl Gerik obviněn, že se dopustil v době zvýšeného ohrožení republiky na území republiky, případně i mimo ně zločinu vojenské zrady. Podporoval fašistické, nebo nacistické hnutí a způsobil ztrátu svobody většího počtu obyvatelstva.³¹⁴ Po skončení výslechu svědků, byly předsedou soudu přečteny protokoly svědků nepřítomných. Poté následovaly posudky vojenských znalců podplukovníka Vaňka a majora Nechanského. Právě Jaromír Nechanský objasnil úkoly parašutistů, jejich slib před odletem, kdy zdůraznil, že se oba parašutisté k úkolu přihlásili dobrovolně a upřesnil pojem vojenské zrady. Dále přišly na řadu řeči obhájců. Gerikův obhájce poukazyval na jeho mládí, odmítání pomoci a ztrátu spojení. Vyzdvihoval jeho chování v koncentračním táboře, které však bylo v rozsudku shrnuto následně: „*Obžalovaný Gerik se sice pokusil vzepřít se na gestapu a navázat styky s ilegálními skupinami a byl za to gestapem potrestán těžkou vazbou v Terezíně a pak po dvě léta v Dachau, kde se rovněž snažil být prospěšný odporu proti německému nepříteli, ale tyto zásluhy jsou nepatrné ceny v porovnání s těžkými zločiny, kterých se před tím dopustil.*“³¹⁵

Viliam Gerik vystupoval po celou dobu procesu velmi sebevědomě. K jeho obhajovací řeči si zapisovatel zaznamenal: „*Gerik strhnul svým jasným hlasem a ostrostí řeči soud i veřejnost do značné pozornosti. Vyzdvihl hlavně to, že byl poslán do země, do Čech, kterou neznal, že v Praze nikdy nebyl, že se mu v Londýně říkalo, že Češi jsou zborovští hrdinové, že všude nalezne rychlou a vydatnou pomoc a zatím následovalo zklamání. (...) Potvrdil, že ledacos prozradil a řekl: (...) Něco jsem říci musel, (...) prozradil jsem jen věci, o kterých již gestapo vědělo nebo které byly samozřejmé. Dostal jsem odměnu 5 miliónů a dnes jsem rád, že jsem ji obdržel za to málo, co jsem řekl, což si myslíte, že každý druhý Čech by za 5 miliónů nemluvil?*“³¹⁶ Viliam Gerik si zřejmě opravdu neuvědomoval, za co přesně a proč je souzen. Mimo jiné argumentoval tím, že měl několik možností, co udělat po osvobození. Mohl zůstat u americké armády, mohl odejít domů za rodiči, ale on zvolil návrat do Čech, aby se dobrovolně přihlásil u vojenských orgánů.³¹⁷

---

³¹⁴ ABS, 325-106-5. Rozsudek., s. 1-5.

³¹⁵ *Tamtéž*, s. 21.

³¹⁶ ABS, 325-106-4.

³¹⁷ *Tamtéž*.

Viliam Gerik byl shledán vinným ze zločinu proti státu a ze zločinu proti osobám dle velkého retribučního dekretu. Trestem byla smrt. Budeme-li věřit zápisu z procesu, tak přijal tento verdikt s úsměvem.³¹⁸ Poté předseda soudu obžalovaným oznámil, že mají právo požádat prezidenta o milost. V obou případech zaznělo: Nežádám!

Dne 29. dubna 1947 byl v areálu pankrácké věznice v 11 hodin třicet minut popraven oběšením bývalý československý parašutista Viliam Gerik. Pro mnohé byl trest smrti spravedlivý, pro jiné byl minimálně diskutabilní. Gerik se na rozdíl od Čurdy pokusil ze služeb gestapa vyvázat. Nepřijal možnost relativně klidného žití v bytě v Templově ulici, zaopatřen penězi. Naopak rozhodl se znovu spojit s domácím odbojem. Za svou snahu byl vězněn a odeslán do koncentračního tábora. Možná byl několikrát ve svém rozhodování příliš naivní a důvěřivý. Možná si neuvědomoval, co přesně znamená být československým vojákem a parašutistou. Nabízí se také otázka, zda byl vůbec vhodně vybrán do výsadku? Gerik byl vynikající radiotelegrafista a i ostatní výsledky z kurzu svědčí v jeho prospěch.³¹⁹ Patřil mezi nejlepší absolventy výcviku. Splňoval všechny předpoklady a kritéria pro zařazení do operace.

Skutečnost, že se dobrovolně přihlásil nepříteli, sdělil mu informace o československé armádě, její výzbroji i výcviku se nedá z vojenského hlediska omluvit. Gerik však nebyl oddaným spolupracovníkem gestapa a ani jeho podíl na smrti rodiny Svobodovy nebyl zcela jasný. Gerikův přítel, válečný parašutista Čestmír Šikola se ve svých vzpomínkách k události vyjádřil následovně: „*Zradu nelze v žádném případě omlouvat. Ale je třeba vzít v úvahu okolnosti. Podle mého názoru si Gerik trest smrti nezasluhoval. Jsem přesvědčen, že na frontě v uniformě a mezi kamarády by byl nezaváhal a dokázal svou statečnost.*“³²⁰ Další válečný parašutista Jaroslav Klemeš označil Gerika za „*oběť doby.*“³²¹

Gerik si za své jednání rozhodně trest zasloužil, můžeme se však pozastavit nad jeho mírou. Byl Gerikův trest přiměřený, či nepřiměřený jeho provinění? Poválečná

---

³¹⁸ VHA, 37-335-3. Poznámky k soudnímu řízení proti parašutistům Čurdovi a Gerikovi.

³¹⁹ Fyzická příprava, znalost terénu, boj zblízka i trénink ve střelbě je u Gerika hodnocen jako „Very Good“, stejně jako kurz demolice a výbušnin. V otázce spojení a radiotelegrafie je hodnocen jako excelentní. VHA, 37-351-3. Training history sheet.

³²⁰ JELÍNEK, Zdeněk: *Čeští parašutisté ze západu uvěznění v Terezíně - IV. Viliam Gerik*. In: *Terezínské listy*. 1996, číslo 24, s. 23.

³²¹ Televizní dokument: *Selhání*. Režie Pavel Špringl. Rok 2000. Viz: <http://www.dokweb.net/cs/dokumentarni-sit/ceske-dokumenty/-selhani-3135/?group=21&off=480>. 3. 3. 2012.

retribuční v Československu patřila k nejpřísnějším v Evropě. Kladl se důraz na rychlost procesu, nepřipustnost opravných prostředků a právě „z povahy retribučního soudnictví (...) vyplývala úskalí výskytu justičních omylů.“³²² Vojenská zrada byla dle velkého retribučního dekretu postizitelná smrtí na základě zákona na ochranu republiky z roku 1923. Z takové legislativy i s ohledem na posudek majora Nechanského, je třeba Gerikův trest vnímat jako adekvátní. Nabízejí se však další okolnosti, které mohly celý případ ovlivnit. Právě při procesech s československými zrádci a kolaboranty se počítalo s tím, že „*exekuce obzvláště odstrašujících případů budou mít pozitivní psychologické důsledky*“³²³ na společnost. Pokud to byl i Gerikův případ, pak trest smrti mohl mít jakýsi exemplární či společensky didaktický charakter. Měli bychom také zohlednit fakt, že nejen v poválečném Československu do procesů u mimořádných lidových soudů vstupovala stranická politika. Kritika za přílišnou shovívavost a mírnost při rozsudcích zaznívala především od členů komunistické strany a postupem času eskalovala.³²⁴

Osobnost Viliama Gerika není jednoduchá. Jeho jednání bylo v průběhu války často plno rozporuplných rozhodnutí. Možná sehrál svou roli věk, který by snad byl vysvětlením pro některá z nich. Gerik byl však vždy považován za bystrého a inteligentního člověka, zůstane tedy otázkou, co bylo motivem pro vyvázání se ze spolupráce s gestapem.³²⁵ Mohla to být hrdost, pocit viny, které podpořil i například vývoj válečné situace. Právě na přelomu let 1942 a 1943 utrpěla nacistická vojska zlomovou porážku u Stalingradu. Jeho poválečné vystupování v průběhu vyšetřování i samotného procesu působilo sice sebevědomě, ale také rezignovaně. Gerik si pravděpodobně přišel nepochopen a neprávem souzen. Dokreslovala by to i slova z jeho dopisu na rozloučenou: „*Raz každý musí ukončit tuto pozemsku put a ta moja bola trnitá, že mi neposobí bolesť rozlučiť se s nou. (...) Viem, že tato zpráva pre Vás nieje zrovna radostná, ale je to Osud a nepokušam sa, abych jeho rozhodnutie zmenil. Ani odklad výkonu trestu, ani o milosť som sa nedoprošoval. Komu? Kto je takým svrchovaným pánom nad životom a smrťou z nás ľudí?*“³²⁶

---

³²² JARCOVSKÁ, Lucie: *Odplata či spravodlnosť? Mimořádné lidové soudy 1945-1948 na Královéhradecku*. Prostor. Praha 2008, s. 79.

³²³ FROMMER, Benjamin: *Národní očista. Retribuce v poválečném Československu*. Academia, Praha 2010, s. 126.

³²⁴ *Tamtéž.*, s. 194.

³²⁵ VHA, 37-351-3. History Training Sheet.

³²⁶ SOA, MLS, Ls. XXV. 1290/45.

Desátník aspirant Libor Zapletal

Krátce po jedné hodině ranní bylo možné nedaleko hradu Křivoklát zaslechnout zvuky letounu. Na lesní paseku u velkostatku Požáry seskočilo postupně sedm mužů. Zadní střelec hlásil kapitánovi letadla, že se všechny padáky otevřely. Skupiny BIOSCOP, BIVOUAC a STEEL byly úspěšně vysazeny na území Protektorátu Čechy a Morava. Psal se 28. duben 1942.

Po seskoku parašutisté ukryli padáky a materiál a jednotlivé skupiny se vydaly plnit své úkoly na domácí frontě. Kouba, Bublík a Hrubý, členové skupiny BIOSCOP, měli za úkol provádět sabotáže ve vsetínské zbrojovce a na vybraných železničních tratích. Jediný člen operace STEEL Oldřich Dvořák se měl napojit na Alfréda Bartoše, velitele SILVER A, kterému měl doručit náhradní vysílací krystaly a vysílací stanici. Zbylí tři muži - František Pospíšil, Jindřich Čoupek a Libor Zapletal³²⁷ - tvořili skupinu s krycím názvem BIVOUAC a i jejich úkoly byly sabotážního charakteru.³²⁸ Pro jejich splnění bylo třeba se přesunout na Moravu, kam také vedly záchytné adresy.

Vydali se proto přes Zbečno do Kladna a do Slaného. Zde vyhledali nejprve profesora Karla Výborného, u kterého chtěli přenocovat. Malý byt v klidné uličce, ve které údajně bydlel tamější slánský konfident, se parašutistům nezdál být bezpečný. Přes Výborného se spojili s majitelem tamější sodovkárny Josefem Svobodou.³²⁹ U Svobody

---

³²⁷ Libor Zapletal se narodil 14. ledna 1920 ve Velkých Bílovicích do rodiny stavebního inženýra a učitelky. Byl ze tří synů nejstarší, jejich sestra zemřela v šesti letech. Vystudoval reálné gymnázium v Hodoníně a v roce 1939 se zapsal na studia VUT v Brně. Strojní inženýrství studoval až do 17. listopadu 1939. Po uzavření vysokých škol, uprchl na jaře 1940 přes Slovensko, Maďarsko a Jugoslávii do Francie, kde se účastnil bojů a byl vyznamenán medailí „ Za chrabrost“. Po kapitulaci Francie byl evakuován s československými jednotkami lodí ROD EL FARAG do Velké Británie. V srpnu 1941 vstoupil do výcviku pro speciální operace.

³²⁸ Obě tříčlenné skupiny měly operační prostor na Moravě. Pro krátkost noci však byly vysazeny u křivoklátských lesů.

³²⁹ Srovnej: JELÍNEK, Zdeněk: *Západní paraskupiny a spolupráce s domácím odbojem v letech 1941-1945*. In: *Odboj a revoluce*. 1970, číslo 1, s. 88., dále také SLÁDEK, Oldřich: *Gestapo v boji proti první vlně výsadků vyslaných z Anglie v operačním období 1941-1942*. In: *Historie a vojenství*. 1969, číslo 2, s. 273. Josef Svoboda byl otcem rotného Karla Svobody - původního člena operace ANTHROPOID. Svoboda se však při cvičném seskoku zranil a na jeho místo byl povolán rotný Jan Kubiš. Ve většině prací a článků, věnujících se skupině BIVOUAC je adresa sodovkáře Svobody uváděna jako záchytná. Tomu tak však nebylo. Obě skupiny BIOSCOP a BIVOUAC měly být vysazeny v noci z 25. na 26. dubna, pro nepříznivost podmínek se však letoun musel vrátit. Je pravděpodobné, že začalo být jasné, že skupiny není možné vysadit na Moravě, proto jim oběma byla dodána adresa ve Slaném - kam měli možnost se po seskoku dostavit. Pro BIOSCOP se jednalo o klempíře Josefa Fialu, BIVOUAC dostal adresu profesora Karla Výborného, nikoli adresu Josefa Svobody. „Nebude-li Výborný věřit, ať se zeptá otce Svobodova, který má sodovkárnu, Slaný, Zafortenská třída 133 a ať mu řekne, že syn Karel je v Anglii (...) ostatní úkoly trvají, jakož i původně udané adresy, k nimž se uchylte pokud možno nejdříve a nejrychleji.“ Srovnej: KRŮTA, Václav: *K pestrým osudům slánského rodáka, parašutisty z Anglie Karla Svobody a jeho rodiny*. In: *Slánský obzor*. 1999, číslo 106, s.

jednu noc přespali a vydali se na Moravu do Přerova, na první záchytnou adresu. Přišlo však zklamání - adresát Karel Smělík byl již zatčen. V Přerově náhodně potkali Zapletalova kamaráda z Podivína Miloše Luckého, který ho informoval o rodičích a bratrech. Od něho se dozvěděli, že Zapletalův bratr Lumír pracuje v Baťových závodech ve Zlíně. Následně je doprovodil na nádraží.³³⁰ Po zvážení svých možností se parašutisté odebrali do Brna - Komín, kde vyhledali pomoc u bratrance Jindřicha Čoučka - Ludvíka Čoučka. Navštívit příbuzné nebylo z hlediska pravidel konspirace zrovna vhodné řešení, ale parašutisté si po selhání záchytné adresy nemohli vybírat. Nicméně skupina se neodchýlila od svých rozkazů - další záchytnou adresou jim byl Ludvík Dvořák, pracující na železničním ředitelství v Brně. Ani u Dvořáka však neuspěli.³³¹

Následující den, 1. května 1942, odjel Pospíšil a Zapletal do Zlína, Čoupek zůstal u příbuzných. Do nedalekých Březolup vedla třetí záchytná adresa k Františku Kovářovi. Před tím se však rozhodli vyhledat Zapletalova bratra Lumíra, který pracoval v Baťových závodech ve Zlíně. Na vrátnici jim bylo oznámeno, že Lumír je mimo Zlín a vrátí se až po víkend. Noc ve Zlíně strávili parašutisté v městském útulku. Překvapivě se druhý den ráno nevypravili k Františku Kovářovi, ale k Janu Chvátalovi do Zlína - Malenovic. Chvátal byl Pospíšilův kamarád a spolužák z měšťanské školy. Velitel skupiny zřejmě zvolil možnost vyhledat podporu u známého. Dopoledne Pospíšil Chvátala navštívil a žádal ho o pomoc, zejména o jiný oděv pro sebe a svého kamaráda.³³² Chvátal se však zdráhal Pospíšilovi pomoci. Když byl parašutista na odchodu, zeptal se ho, kde ho najde v případě, že by si své jednání rozmyslel.³³³ Chvátal, nemanželský syn české matky a německého otce, v této době čekal na vyřízení své žádosti o přiznání německé národnosti. Po Pospíšilově odchodu vsedl na kolo a po boční ulici, tak aby ho parašutisté neviděli, odjel na policejní strážnici ve Zlíně, kde celou událost nahlásil. Zmínil se i o místě, kam má Pospíšil s neznámým namířeno - do obchodního domu Městská tržnice na náměstí.

43-44. Je ovšem fakt, že adresu Josefa Svobody dal parašutistům v letadle i štábní kapitán Šustr. Srovnej: VHA, 37-316-3. Výpověď Jindřicha Čoučka ze dne 3. května 1942.

³³⁰ Srovnej: JELÍNEK, Zdeněk: *Výsadek u Křivoklátu*. In: *Práce muzea v Kolíně*. 1989, svazek 5, s. 220.

³³¹ Srovnej: JELÍNEK, Zdeněk: *Západní paraskupiny a spolupráce s domácím odbojem v letech 1941-1945*. In: *Odboj a revoluce*. 1970, číslo 1, s. 89.

³³² Zdá se, že parašutisté měli dojem, že jsou s ohledem na panující poměry v protektorátě oblečení příliš dobře. „Pospíšil jej [Chvátala] žádal o nějaké oblečení pro sebe a svého společníka, který čeká venku. Chvátal odmítl s tím, že má nedostatek šatstva, protože je válka.“ ANM, fond Zdeněk Jelínek. Neuspořádáno. Srovnej: SLÁDEK, Oldřich: *Gestapo v boji proti první vlně výsadků vyslaných z Anglie v operačním období 1941-1942*. In: *Historie a vojenství*. 1969, číslo 2, s. 273.

³³³ ANM, fond Zdeněk Jelínek. Neuspořádáno.

Velitel stanice vyslal dva četníky (Leopolda Škubala a Vladimíra Hastíka), aby šli s Chvátalem a podezřelé zatkli.

Když přicházeli k tržnici, uviděli parašutisty před sebou. Rozdělili se, aby zajistili oba její vchody. Poté, co z ní parašutisté vyšli, zatkl je jeden z nich, odvedl ke svému kolegovi a společně se vydali na stanici.³³⁴ Když došli k benzínovému čerpadlu, odehrála se událost, na jejímž konci Pospíšil uprchl a Zapletal byl zatčen a odvezen na gestapo. Informace o tom, jak se celá věc seběhla, se liší. „*Když přicházeli k benzinové pumpě, odhrnul se Zapletalovi kabát a četníci uviděli v boční kapse kabátu pistoli. Zastavili se a jeden z nich odebíral parašutistovi pistoli. Druhý četník nečinně přihlížel. Jeho nepozornosti využil Pospíšil a dal se na útěk (...) Zapletalovi se útěk nepodařil a byl četníkem veden na policejní stanici. Již cestou potkali auto zlínského gestapa (...) gestapáci převzali (...) zatčeného.*“³³⁵ Dle některých autorů byl průběh dokonce následující: „*Pospíšil se jim vytrhl a počal prchat směrem k obchodnímu domu. Když po něm počal policista střílet, složil ho Pospíšil jedinou ranou na dlažbu a zmizel v davu. (...) Libor Zapletal, když se snažil vytrhnout pistoli, zakopl o obrubník chodníku a upadl.*“³³⁶ Zůstává otázkou, proč by šli oba parašutisté dobrovolně s četníky? Variant odpovědí je několik. Je možné, že se rozhodli vyčkat vhodnější příležitosti k útěku. Pospíšil ji využil, pokusil se utéct i Libor Zapletal?

Při čtení některých poválečných výpovědí osob, které s ním přišly do kontaktu, lze narazit na názor, že se o útěk nepokusil, zřejmě proto, že nechtěl ohrozit české strážníky, či osoby v blízkém okolí. „*Z celkového styku se Zapletalem mám dojem, že pro práci, která mu byla svěřena, byl příliš jemné povahy, citově silně založený. Říkal (...) že při zatýkání na cestě ze Zlína nestřílel jen proto, že zatýkání prováděli čeští policisté, kterých mu bylo líto.*“³³⁷ Sám Zapletal ke svému zatčení u výsledku vypověděl: „*(...) Byli jsme (...) při vycházení zastaveni dvěma českými městskými policisty a vyzváni, abychom šli s nimi. Poslechli jsme této výzvy a Pospíšil asi po 40 m cesty se dal na útěk. Jeden z policistů jej pronásledoval, a také jsem viděl, že po něm vystřelil. Viděl jsem ihned, že útěk by byl*

³³⁴ Srovnej: SLÁDEK, Oldřich: *Gestapo v boji proti první vlně výsadek vyslaných z Anglie v operačním období 1941-1942*. In: *Historie a vojenství*. 1969, číslo 2, s. 274.

³³⁵ SLÁDEK, Oldřich: *Gestapo v boji proti první vlně výsadek vyslaných z Anglie v operačním období 1941-1942*. In: *Historie a vojenství*. 1969, číslo 2, s. 274.

³³⁶ <http://lysahora.cz/encyklopedie/objekty1.phtml?id=106059>. 19. 4. 2012.

³³⁷ VHA, 37- 316-3. Zápis sepsaný s Jurajem Košábekem dne 5. října 1945. Košábek byl synovec paní Ludmily Košábkové, Zapletalovy kantorky, u které parašutista v průběhu května vyhledal pomoc.

bezúčelný, neboť v tom čase bylo na silnici mnoho lidí. ³³⁸ Strážník Škubal celou událost popsal následovně. Údajně když parašutisty: „*Vedli (...) směrem k benzinovému čerpadlu. (...) žádali oba muže, aby se legitimovali. Zapletal si rozepnul plášť, Škubal zahlédl v jeho kapse pistoli a odebral mu ji. Kolem projíždělo právě nákladní auto, Pospíšil se vytrhl a kryt tímto autem utíkal parkem k Velkému kinu. Hastík ho pronásledoval, v lese u kina, došlo k přestřelce. Pospíšil (...) utekl (...) Zapletal, kterého se Škubal prý ani nezeptal na jméno, převzalo na chodníku gestapo a odvezlo jej v osobním autě, které okamžitě přijelo.*“

339

Existuje však možnost, že oba parašutisté naopak kladli odpor. Jako českoslovenští vojáci si museli být vědomi faktu, že nesmí být odhaleni a následně zatčeni. „*Oba členové BIVOUAC se po vyvedení z budovy Tržnice postavili protektorátním policistům Leopoldu Škubalovi a Vladimíru Hastíkovi na odpor. Zapletal sáhl po pistoli, ovšem zkušený policista Škubal se na něho vrhl dříve, než mohl Zapletal vystřelit. Potyčky využil František Pospíšil a vydal se na útěk.*“ ³⁴⁰

Pospíšilovi se tedy podařilo utéct. Zapletal se již čtvrtý den po seskoku do vlasti ocitl na zlínském gestapu. Na tamější úřadovně začal jeho výslech. Informace o zatčení československého parašutisty byla okamžitě předána řídicí úřadovně gestapa v Brně. Ještě téhož dne, tedy 2. května, si Libora Zapletala vyzvedl kriminální rada Hugo Römmer a kriminální tajemník Sigfried Pribyl a odvezli ho do Brna. Ten samý den, krátce před půlnocí byl v Brně - Komíně zatčen i druhý člen skupiny BIVOUAC Jindřich Čoupek. ³⁴¹ V době, kdy se osudem skupiny BIVOUAC zabývali historici Zdeněk Jelínek, Oldřich Sládek a další, neměli k dispozici originály výslechových protokolů Libora Zapletala na gestapu. Byli odkázáni na český dvoustránkový výpis z nich, který byl pořízen po válce. ³⁴² Na jeho základě došli k závěru, že Čoupekův úkryt prozradil právě Libor Zapletal, který byl postupně získáván pro spolupráci s gestapem.

---

³³⁸ VHA, 37-316-3. Výpis z protokolu sepsaného s Liborem Zapletalem dne 2. května 1942.

³³⁹ ANM, fond Zdeněk Jelínek. Neuspořádáno.

³⁴⁰ JELÍNEK, Zdeněk: *Operace SILVER A. Druhé, rozšířené a aktualizované vydání.* Ed. Vojtěch Šustek. Scriptorium, Praha 2010, s. 180. Poznámka číslo 311.

³⁴¹ Jindřich Čoupek prošel na gestapu řadou zostřených výslechů, při kterých byl nucen o řadě skutečností vypovídat. Potvrdil také informace gestapu již známé, přesto se snažil své výpovědi zkreslovat. Spolupráce mu nebyla nabízena pravděpodobně z toho důvodu, že byl zatčen téměř s celou svou rodinou. Její členové byli popraveni za stanného práva v Kounicových kolejích v Brně. Na Čoupeka tak nemohl být činěn nátlak, že pokud nesvolí ke spolupráci, bude jeho rodina perzekvována. Byl popraven v Mauthausenu 22. září 1942. Německé originály výslechových protokolů Jindřicha Čoupeka jsou uloženy v ABS, 302-39-10.

³⁴² Tento výpis je deponován ve Vojenském historickém archivu. VHA, 37-316-3.

Originál výslechového protokolu Libora Zapletala ze dne 2. května 1942 čítá 11 stran textu a je uložen v Archivu bezpečnostních složek.³⁴³ Pojdme si nyní přiblížit Zapletalem sdělené informace. Na úvod je třeba podotknout, že výpovědní protokol neseписuje vyšetřovaný, ale vyšetřující, nebo nějaký administrativní zaměstnanec. Také v něm nejsou zaznamenány otázky, na které vyslýchaný odpovídal. Často se tak jedná o pouhé dohady, o co konkrétního se jednalo. S přesností ani nelze určit, jak dlouho výslech trval. S jistotou víme, že začal dne 2. května 1942.

*„Předveden byl protektorátní příslušník Zapletal Libor, narozen 14. ledna 1920, Velké Bílovice, okres Hodonín.“*³⁴⁴ První dvě strany se zabývají Zapletalovým curriculum vitae a jeho cestou přes Maďarsko až do Velké Británie. Ve třetí straně protokolu hovoří o parašutistickém výcviku „někde“ ve střední Anglii, další výcvik (kurz útočného boje, speciální) není zmíněn.³⁴⁵ Rozsáhlejší část výpovědi je věnována událostem, které následovaly po seskoku. Primárním úkolem a cílem gestapa bylo zatknout dosud všechny vysazené československé parašutisty. Až následně měla být doplněna mozaika informací o výcviku. O něm totiž učinil rozsáhlou výpověď parašutista Viliam Gerik, který se protektorátním orgánům přihlásil již 4. dubna 1942. Právě po Gerikově výslechu se dostaly do rukou gestapa informace, které v budoucnu značně omezovaly manévrovací prostor dalších zatčených československých parašutistů. Tento fakt je třeba zohlednit i v případě Libora Zapletala.

K událostem po seskoku uvedl, že zakopali padáky a kombinézy. Hovořil o setkání s dalšími třemi druhy - Hrubým, Bublíkem, Koubou - kteří se vydali jiným směrem. Zmínil i další dva členy skupiny BIVOUAC - Františka Pospíšila, k jeho osobě vypovídal Jan Chvátal již ve Zlíně, a jistého Františka Vosyku. Jméno Jindřicha Čoupka tedy při výslechu vědomě zapíral. Zjevně předpokládal, že totožnost parašutisty Čoupka není gestapu známá. Libor Zapletal se však v této úvaze mýlil.

Manželka Ludvíka Čoupka Marie po válce 21. září 1945 vypověděla: *„Dne 2. května 1942 ráno, když jsem šla na nákup, viděla jsem kolem našeho domu obcházet člověka menší postavy s černými vousky. Tento člověk chodil celý den kolem našeho domu a večer asi v 18. hod, když jsem jej tam ještě viděla, měla jsem podezření, že asi náš dům je*

³⁴³ ABS, 302-39-10. Výslechový protokol Libora Zapletala ze dne 2. května 1942.

³⁴⁴ VHA, 37-316-3. Výpis z protokolu sepsaného s Liborem Zapletalem ze dne 2. května 1942.

³⁴⁵ ABS, 302-39-10. Výslechový protokol Libora Zapletala ze dne 2. května 1942.

z určitých důvodů hlídán.³⁴⁶ I v šedesátých letech vzpomínala na neznámého muže, který chodil pod jejich okny, přesvědčena o tom, „že to byl „fztl“.“³⁴⁷ O tom, že Čoupkova rodina mohla být již dříve v hledáčku gestapa, po válce hovořila i Jindřichova sestra Jiřina. Vypověděla, že tři měsíce před bratrovým seskokem, se na něj vyptával neznámý muž.³⁴⁸ Je možné, že na Čouпка upozornil i Viliam Gerik.³⁴⁹ Až ve chvíli, kdy gestapo Zapletalovi naznačilo, že Čoupkovo jméno již zná, Zapletal svou výpověď opravil. V originálu protokolu je napsáno, že Vosyka: „jmenuje se správně Čoupek Jindřich.“³⁵⁰

Pokud bychom však vycházeli pouze z českého dvoustránkového výpisu, dočteme se k osobě Čouпка následující: „Do Brna jsme jeli proto, že to navrhl Čoupek a že předpokládal, že nás ubytuje jeho strýc v Brně - Komíně. Do Brna jsme přijeli ve 23 hod. a elektrickou číslo 3 jsme jeli na konečnou stanici a odtud do domu Ludvíka Čouпка.“³⁵¹ Z této citace se po řadu let nabízel závěr, že Zapletal Čouпка udal. Když však budeme pozorně pročitat německý originál Zapletalovy výpovědi, zjistíme, že ještě před tím, než parašutista vůbec hovořil o pobytu u Čoupkových, byl výslech přerušen. Tato informace byla do textu připsána ručně a zní: „Wegen notwendiger dringender Ermittlungen wurde die Vernehmung um 19.00 Uhr unterbrochen und nach Festnahme eines weiteren F.-Agenten am 3. 5. 42 1 Uhr in Brünn fortgesetzt.“ Tedy: „Kvůli nutnému a naléhavému pátrání byl výslech v 19.00 hodin přerušen a po zatčení dalšího agenta-parašutisty 3. 5. 42 v 1 hodinu v Brně, se ve výslechu pokračuje.“³⁵² Pro úplnost uvedme, že Čouпка gestapo zatklo v Brně-Komíně před půlnocí dne 2. května 1942. Důmyslným psychologickým tahem pro výslechy dalšího z parašutistů, se měla stát přítomnost právě Libora Zapletala u jeho zatčení. Čoupek měl nabýt dojmu, že celá věc je ztracena. Přerušeni výslechu a odvoz Zapletala do Brna - Komín by pak časově odpovídalo i výše uvedené poznámce, že ve výslechu bylo pokračováno v 1 hodinu v noci následujícího dne, tedy 3. května 1942.³⁵³

---

³⁴⁶ JELÍNEK, Zdeněk: *Operace SILVER A. Druhé, rozšířené a aktualizované vydání*. Ed. Vojtěch Šustek. Scriptorium, Praha 2010, s. 180. Poznámka číslo 312.

³⁴⁷ ANM, fond Zdeněk Jelínek. Neuspořádáno. Vzpomínky Marie Čoupkové z let 1968-1969.

³⁴⁸ JELÍNEK, Zdeněk: *Operace SILVER A. Druhé, rozšířené a aktualizované vydání*. Ed. Vojtěch Šustek. Scriptorium, Praha 2010, s. 180. Poznámka číslo 312.

³⁴⁹ Srovnej: JELÍNEK, Zdeněk: *Operace SILVER A. Druhé, rozšířené a aktualizované vydání*. Ed. Vojtěch Šustek. Scriptorium, Praha 2010, s. 180-181. Poznámka číslo 312.

³⁵⁰ ABS, 302-39-10. Výslechový protokol Libora Zapletala ze dne 2. května 1942.

³⁵¹ VHA, 37-316-3. Výpis z protokolu sepsaného s Liborem Zapletaem ze dne 2. května 1942.

³⁵² ABS, 302-39-10. Výslechový protokol Libora Zapletala ze dne 2. května 1942.

³⁵³ Srovnej: ŠUSTEK, Vojtěch: *Zatčení člena paraskupiny BIVOUAC Jindřicha Čouпка ve světle nových zjištění*. In: *Jižní Morava*. 2011, ročník 47, svazek 50, s. 143-180.

Až při tomto nočním výslechu popsal Zapletal cestu přes Zbečno do Kladna a posléze do Prahy a Přerova. Zamlčel tedy pobyt u sodovkáře Josefa Svobody. A následně hovořil o pobytu u rodiny Jindřicha Čoupka. Na základě výše zmíněných faktů je zřejmé, že Zapletal Čoupka neudal.

K vysazeným československým parašutistům Zapletal uvedl: „*První skupina odstartovala z Londýna přibližně o Vánocích 1941 a pozůstávala se z těchto mužů Zemek, Jan (...) Škacha, Vladimír (...) přibližně před měsícem bylo do Protektorátu odesláno 6 dalších - první skupina Pechal, Mikš, Gérik. Druhá skupina - Opálka, Kolařík, Čurda.*“³⁵⁴ V poznámce je uvedeno, že ke všem udává popisy. V krátkosti shrne svou výzbroj a zakončí větou: „*vše co se týká mojí osoby, jsem pravdivě udal, a vědomě nic nezatajil.*“³⁵⁵

Informace sdělené Zapletaem poodhalily nacistickým orgánům pravá jména členů skupiny BIOSCOP, na druhou stranu Zapletal nehovořil o sedmém vysazeném muži - Oldřichu Dvořákovi. Právě jeho nedostatečně ukrytá vysílačka byla již 30. dubna poblíž místa seskoku odhalena, pravděpodobně se našlo i sedm padáků. Gestapo tak místo nálezu nechalo hlídat protektorátním četnictvem. Dále Zapletal vyjmenoval členy skupiny ZINC a OUT DISTANCE. Konkrétnější byl ve svém popisu členů SILVER B, tedy Zemka a Škachy. Z osob, které členům BIVOUAC poskytli pomoc, nehovořil ani o Výborném, ani o Svobodovi ze Slaného. Zamlčel také setkání s Milošem Luckým. Faktem však zůstává, že záchytné adresy Smělíka v Přerově a Kováře v Březolupech jmenoval.

Nemáme informace o tom, jaké metody výslechu byly praktikovány na Libora Zapletala. Ludmila Košábková, bývalá Zapletalova kantorka, u které později vyhledal pomoc, po válce vypověděla, že byl vyslýchán známými metodami gestapa.³⁵⁶ Jednalo se tedy zřejmě o kombinaci fyzického a psychického teroru, kterou vystřídalo vyhrožování a přemlouvání ke spolupráci. V případě Libora Zapletala, vyvinul kriminální rada Römmmer značné úsilí, aby ho získal pro spolupráci s gestapem. Jeho činnost proti Říši omlouval mladickou nerozvážností, kterou se na druhou stranu rozhodl využít.³⁵⁷ Zapletal „*byl přesvědčován o nesprávném postupu našeho národa a hlavně mladé generace, o naprosto jistém vítězství Říše a o tom, že bude českému národu po válce dána možnost kulturně a hospodářsky se rozvíjet a že dostane naprostou svobodu politickou. (...)Dále mu*

³⁵⁴ VHA, 37-316-3. Výpis z protokolu sepsaného s Liborem Zapletaem ze dne 2. května 1942

³⁵⁵ *Tamtéž.*

³⁵⁶ VHA, 37-316-3. Zápis s Ludmilou Košábkovou sepsaný 25. září 1945.

³⁵⁷ *Tamtéž.*

vyhrožovali, že nedá-li se získat pro spolupráci, bude celá jeho rodina vyvražděna a on sám popraven.“³⁵⁸ Libor Zapletal se spoluprací na oko souhlasil.³⁵⁹ Zdá se, že gestapo podcenilo jeho inteligenci, protože ačkoli si parašutista svým vystupováním získal důvěru řídicí úřadovny, vnitřně na spolupráci nepřistoupil a již v té době promýšlel svůj další postup - plán útěku.

Nový „spolupracovník“ brněnského gestapa byl propuštěn na svobodu - bez finančních prostředků. Stalo se tak pravděpodobně mezi 4. a 6. květnem 1942.³⁶⁰ V této době navštívil zmiňovanou Ludmilu Košábkovou: „přišel ke mně a musel na mne čekat asi dvě hodiny před domem, protože jsem nebyla doma. Byl úplně vysílen dvoudenním a jednočasným vyslýcháním na gestapu, přitom myšlenkově naprosto svěží.“³⁶¹ (...) přišel, aby si vydlužil na cestu k rodičům. Byl velice opatrný, všechno dělal v rukavicích (...) obával se, že ho gestapo sledovalo a nechtěl se děle zdržet.“³⁶² Po odchodu od Košábkové, odjel do Podivína, kde 8. května navštívil své rodiče a přespal u nich. Rodiče i bratry obeznámil se svou situací. Především Zapletalův otec odmítal jakoukoli spolupráci s gestapem, i kdyby měla znamenat perzekuci rodiny. Druhý den zde parašutistu vyzvedlo gestapo.³⁶³

Zapletal byl gestapem poslán k dvěma rodinám československých parašutistů. Měl si získat jejich důvěru a zjistit podrobnosti o pobytu svých druhů. Parašutista se vypravil do Bánova k rodině parašutisty Josefa Bublíka. Zde se ocitl v brzkých ranních hodinách dne 7. května 1942. Rodina nejprve syna zapřela. Nakonec však parašutistovi uvěřila, když se odvolával na společný pobyt s Josefem ve Velké Británii. Zapletal odešel a dostavil se zpět zřejmě 11. května 1942. „Pozvali ho dovnitř a paní mu nabízela smažená vejce. On jedl velmi málo, nesnědl - všechno - ukazoval jim kus suchého chleba, který vytáhl z kapsy. To prý dostává na gestapu. Má prý jen hodinu času, pak již ho čekají zase gestapáci. Vozí ho prý v autě spoutaného (...) chce gestapu utéci a rád by věděl, jak daleko je slovenská hranice a je-li tam možný přechod (...) znovu se ptal na Josefa, se kterým chtěl navázat

---

³⁵⁸ Tamtéž.

³⁵⁹ Srovnej: SLÁDEK, Oldřich: *Gestapo v boji proti první vlně výsadek vyslaných z Anglie v operačním období 1941-1942*. In: *Historie a vojenství*. 1969, číslo 2, s. 274., JELÍNEK, Zdeněk: *Západní paraskupiny a spolupráce s domácím odbojem v letech 1941-1945*. In: *Odboj a revoluce*. 1970, číslo 1, s. 91., ČVANČARA, Jaroslav: *Někomu život, někomu smrt*. Laguna, Praha 2003.

³⁶⁰ Ludmila Košábková ve své výpovědi uvádí, že ji Zapletal vyhledal pravděpodobně 6. května a zůstal u ní do následujícího dne. Hovoří však zároveň, že parašutista byl po dvou dnech a jednom nočním výslechu. Zapletal byl zatčen 2. května. Je možné, že byl propuštěn 4. nebo spíše 5. května, kdy poté kontaktoval Košábkovou. Tomuto datu by odpovídaly další navazující události.

³⁶¹ VHA, 37-316-3. Zápis sepsaný s Ludmilou Košábkovou sepsaný dne 25. září 1945.

³⁶² ANM, fond Zdeněk Jelínek. Neuspořádáno. Vzpomínky Ludmily Košábkové.

³⁶³ <http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/10204458965-neznamy-hrdinove/210452801390001/>. 28. 3. 2012.

*kontakt.*³⁶⁴ Zapletal se poté vrátil na gestapo, kde oznámil svůj neúspěch. Rodina s ním odmítla hovořit.³⁶⁵

Další, které měl Zapletal navštívit, byli rodiče Jana Zemka ve Vlčnově. Do Vlčnova ho odvezl kriminální sekretář brněnského gestapa Rudolf König, který po válce vypověděl: „Zavolal jsem (...) svůj vůz a odejeli jsme se Zapletaem do Vlčnova. Na tamější četnické stanici jsem se doptal na bydliště Zemkových rodičů. Zajeli jsme pak výpadovou silnicí směrem k Uherskému Brodu, za obcí jsme zastavili a Zapletal se sám vrátil do Vlčnova. Po jeho odchodu strhla se silná bouře. Zapletal zdržel se ve Vlčnově velmi dlouho a vrátil se až k půlnoci.“³⁶⁶ I v případě Zemkových se Zapletal na gestapo vrátil s informačním neúspěchem. Na jeho klepání prý „nikdo neotevřel.“³⁶⁷ I samotné zaměstnance gestapa překvapila klidná reakce kriminálního rady Römmera, ale dle Rudolfa Königa měl Römmer k parašutistovi téměř „slepou důvěru“³⁶⁸, a proto se případ dále neřešil.

Je zde však možnost, že Zapletal rodiče Jana Zemka vůbec nenavštívil. Podle zápisu Zapletalova bratra Milana ze svědectví Jana Zemka: „V květnu 1942 nebyl nikdo ve Vlčnově u Zemků, kdo by se sháněl po parašutistovi (...) Rodina neměla v té době žádné potíže s policií.“³⁶⁹ Rodiče Jana Zemka si nepamatovali, že by se u nich kdy objevil člověk Zapletalova popisu.³⁷⁰

Zapletal se však snažil zkontaktovat s parašutisty SILVER B. Dle svědectví Jana Zemka, přišel k jeho příbuznému štábnímu kapitánovi Kozákovi v Brně „mladý muž s brýlemi a ptal se po Zemkovi a Škáchovi.“³⁷¹ Kozák popřel, že by je znal. Na to prý „mladík řekl, že ještě jednou přijde a chtěl, aby oběma bylo řečeno: Bellasis a Digita.“³⁷² Kozák vzkaz oběma parašutistům vyřídil. Ti u něj nechali pro Zapletala zprávu, že jsou

---

³⁶⁴ ANM, fond Zdeněk Jelínek. Neuspořádáno. Vzpomínky Žofie Bublíkové.

³⁶⁵ „Po válce - říká paní Bublíková - si na Zapletala několikrát s manželem vděčně vzpomněli. Říkali si, že to musel být dobrý člověk, protože nevyzradil na Bublíkovy nic, co si vypravovali o Josefovi.“ ANM, fond Zdeněk Jelínek. Neuspořádáno.

³⁶⁶ VHA, 37-316-3. Výpis z protokolu sepsaného s bývalým členem brněnského gestapa Rudolfem Königem ze dne 21. října 1946.

³⁶⁷ *Tamtéž.*

³⁶⁸ *Tamtéž.*

³⁶⁹ ANM, fond Zdeněk Jelínek. Neuspořádáno.

³⁷⁰ *Tamtéž.*

³⁷¹ *Tamtéž.*

³⁷² Bellasis byla vila u Londýna, ve které bylo jedno z československých výcvikových středisek. Digita bylo údajně jméno ženy, kterou všichni tři z Velké Británie znali.

ochotni se s ním sejít na určeném místě a čase.³⁷³ Když mladík Kozáka navštívil podruhé, byl mu předán vzkaz.³⁷⁴ Parašutista na smlouvanou schůzku nepřišel. Jak po válce vypověděl parašutista Jan Zemek, zřejmě se obával, že je sledován gestapem.³⁷⁵ Je ovšem také možné, že se v této době na schůzku již dostavit nemohl. Od 13. května začal podnikat aktivní kroky pro realizaci plánu útěku.³⁷⁶ Pomohlo mu k nim náhodné setkání se strýcem Karlem Žamberským.

„(...) Přišel jsem do nádražní restaurace v Brně, usedl jsem ke stolu a po krátké chvíli jsem ke svému překvapení zjistil, že do místnosti vešel můj synovec Libor Zapletal (...) on mne okamžitě poznal (...) zaplatil, vstal a šel přímo k mému stolu. Asi tři kroky od stolu se zastavil, otočil se směrem k nástupišti (...) podíval se oknem na nástupiště, načež odešel ven z restaurace. (...) Zaplatil jsem a vyšel jsem za ním.“³⁷⁷ Dvojice došla až k veřejným toaletám, poblíž hlavní pošty, kde se Zapletal zastavil a začal hovořit.

„Mluvil o svém seskoku a událostech po něm. Vyslovil podezření, že skupina musela být sledována již z Prahy. Naznačil mi také, že je nyní puštěn občas gestapem do města a domů. Doma že již byl. (...) Řekl, že s gestapem sehrál komedii, ale že ji nemůže již děle hrát a (...) došlo k řeči o úkrytu. (...) slíbil jsem mu, že se mu o úkryt postarám.“³⁷⁸ Žamberský zkontaktoval svou sestřenicí - Vlastu Sklenářovou a požádal ji, zda by „mohla ukryt jeho známého - Borka.“³⁷⁹ Sklenářová souhlasila. „S Karlem jsme se domluvili, že v pátek nastoupím v Holešově do vlaku asi v deset hodin dopoledne a vystoupím v Hlinsku pod Hostýnem, odkud je pak možno dostat se pěšky přes vesnice Chomýž a Brusné pod Hostýnem na Rusavu. Vzkázala jsem Borkovi, že budu mít tmavomodrý plášť, v ruce budu

---

³⁷³ Mělo se jednat o osamělou cestu mezi Královým Polem a Žabovřeskami.

³⁷⁴ V uvedeném svědectví chybí časový údaj, kdy Zapletal Kozáka podruhé navštívil. Pokud byl parašutista 11. května 1942 u Bublíkových, je velmi pravděpodobné, že úkol vyhledat Zemkovy obdržel až poté. Zůstává totiž otázkou, pokud byl Zapletal dovezen do Vlčnova, což dosvědčuje i König, ale Zemkovi si nepamatují, že by je někdo Zapletalova popisu navštívil, kam tedy parašutista z Vlčnova odešel, či odjel, či jestli tam vůbec byl odvezen, či jestli se nevrátil zpět do Brna a nenavštívil podruhé Kozáka? König vypověděl, že se Zapletal ve Vlčnově dlouho zdržel a vrátil se až k půlnoci. Parašutista však mohl odejít i na jiná místa. Historik Zdeněk Jelínek ve své práci *Žápadní paraskupiny ve spolupráci s domácím odbojem* uvádí, že Zapletal nejprve navštívil Zemkovy, poté Bublíkovy. Nicméně, s ohledem na svědeckou výpověď paní Žofie Bublíkové, která si je datem Zapletalovy návštěvy jistá - 7. května - poněvadž její matka slavila narozeniny, navíc s ohledem k faktu, že Zapletal byl zřejmě opravdu propuštěn 5. května, přespal jednu noc u Ludmily Košábkové a již 7. května ráno byl u Bublíkových, se domnívám, že jeho úkolem bylo nejprve vyhledat Bublíkovy, poté Zemkovy.

³⁷⁵ ANM, fond Zdeněk Jelínek. Neuspořádáno.

³⁷⁶ VHA, 37-316-3. Zápis sepsaný s Karlem Žamberským ze dne 17. října 1945.

³⁷⁷ *Tamtéž.*

³⁷⁸ *Tamtéž.*

³⁷⁹ ANM, fond Zdeněk Jelínek. Neuspořádáno.

*mít větší světležlutou koženou kabelu a že si budu často čistit plášť. (...) Já jsem měla Borka poznat podle stejného znamení - čistění oděvu.*³⁸⁰

Poté odjel Karel Žamberský do Lanžhotu, kde bydlel. K Zapletalům poslal svou manželku. Následující den přijel Liborův otec Pavel Zapletal, aby zde domluvil podrobnosti synova útěku. Druhý den, 15. května 1942, odjel Libor Zapletal od svých rodičů na kole směrem do Moravské Nové Vsi, kde čekal na vlak směr Hlinsko pod Hostýnem.³⁸¹

*„V Hlinsku pod Hostýnem jsem vystoupila s několika cestujícími a šla k Chomýži po silnici. (...) Od hloučku lidí, kteří šli od nádraží, se odloučil mladý muž v brýlích a začal si čistit šaty. Dala jsem mu stejné znamení.*³⁸² Vlasta Sklenářová chtěla parašutistu nejprve zavést do hájovny ke svému manželovi Augustinovi Sklenářovi do okolí Rusavy.³⁸³ Po rozpravě s manželem byl Zapletal nakonec odveden k jejímu švagrovi Rudolfovi Sklenářovi do nedalekých Prusinovic. Jeho syn na setkání s parašutistou po válce vzpomínal: *„Bylo to (...) 15. května, kdy k nám došel strýc Augustin Sklenář, otcův bratr, a žádal ubytování pro jistého člověka, který za chvíli dojde. Rozuměl jsem, že jej vede od Hlinska pod Hostýnem (...) moje tetička. (...) otec souhlasil. A tak za chvíli došel onen Libor Zapletal jako anglický parašutista. (...) Cesta byla na hůru, hned v průjezdu po žebří, kde se vyspal některou noc a pak spával se mnou v zadní světnici.*³⁸⁴ Zapletal v Prusinovicích přebýval do atentátu na Reinharda Heydricha. Po smrti zastupujícího říšského protektora požádal Augustina Sklenáře, aby ho odvedl na jiné místo. Tím se stala vesnička Rusava, kde se dostal do kontaktu s bratry Janem a Jaroslavem (Slávkem) Pánkovými, členy partyzánského oddílu Zelený kádr.³⁸⁵

---

³⁸⁰ *Tamtéž.*

³⁸¹ V zápisu uvádí Karel Žamberský, že Zapletala potkal dne 13. května 1942, následně pak, že čtyři dny po setkání s ním, došlo k jeho přesunu ke Sklenářové. Vlasta Sklenářová jasně hovořila o tom, že se se Žamberským dohodli na pátek. Dle kalendáře z roku 1942 připadal jediný pátek, který by chronologicky odpovídal na 15. května 1942. Toto datum by odpovídalo ústnímu sdělení MUDr. Milana Zapletala o tom, že jeho bratr Libor se ze služeb gestapa vyvázal po deseti dnech. Navíc toto datum potvrzuje ve svých vzpomínkách syn Zapletalových přechovavatelů v Prusinovicích Jan Sklenář. Srovnej: ANM, fond Zdeněk Jelínek. Neuspořádáno.

³⁸² ANM, fond Zdeněk Jelínek. Neuspořádáno.

³⁸³ Augustin Sklenář v té době pobýval v hájence v horské vesnici v Rusavě, kde se staral o ilegálně žijící osoby, ukryté v Hostýnských vrších. Sklenář zde, aby unikl jakémukoli podezření, odklízal lesní polom.

³⁸⁴ ANM, fond Zdeněk Jelínek. Neuspořádáno.

³⁸⁵ Zelený kádr v Hostýnských vrších spolupracoval s rozsáhlou odbojovou organizací Lvíce. Členové Lvíce opatřovali pro partyzány potraviny, listky, šatstvo, střelivo, léky. Zelený kádr poskytoval útočiště všem odbojářům, kterým hrozilo zatčení. Více viz: <http://www.rosmus.cz/texty/odboj-lvice.html>. 19. 4. 2012.

Mezitím přijelo 18. května 1942 gestapo do Podivína a zatkló Liborovy rodiče. Týden na to byl zatčen i bratr Lumír. Všichni byli odesláni do koncentračního tábora Osvětim. Zde oba rodiče zemřeli, pravděpodobně v jedné z plynových komor. V dubnu následujícího roku byl zatčen i poslední z bratrů - Milan. Ani on neušel nacistické perzekuci za bratrův útěk a byl odeslán do koncentračního tábora Osvětim.

Na konci června 1942 se parašutista opět setkal s Ludmilou Košábkovou. Přivezla mu mimo jiné mapy jižního Německa a střední Evropy, které hodlal využít při svém útěku nejprve do neutrálního Švýcarska, odkud se plánoval cestu do Velké Británie.³⁸⁶ Až do konce července se Zapletal ukrýval se členy Zeleného kádru v Hostýnských vrších. Po nutných přípravách se na začátku srpna parašutista a bratři Pánkovi rozhodli uskutečnit plán útěku. K úspěšnému přechodu hranic bylo zapotřebí falešné legitimace, kterou obstaral hajný Josef Kresta. Doklady zněly na jméno Pavelič. Trojice však byla 6. srpna chycena nedaleko Ehrzingen u švýcarských hranic a předána na potrestání do protektorátu.³⁸⁷

Libor Zapletal byl nejprve vězněn v Praze, poté ve Zlíně, kde byl stále držen pod jménem Pavelič. Zřejmě až v únoru 1943 gestapo odhalilo jeho pravou identitu. Parašutista byl převezen do Brna, kde začalo druhé kolo výslechů. Dle Königa se sympatie kriminálního rady Römera proměnily „v nenávisť.“³⁸⁸ Ta se odrážela i na Zapletalových výsleších. Svou absenci vysvětloval tak, že se v květnu 1942 při cestě vlakem seznámil s dvěma neznámými muži, kteří mu slíbili, že mu zprostředkují kontakt s parašutistou Zemkem. Nalézt parašutisty SILVER B přece patřilo k Zapletalovým úkolům. Musel si však získat jejich důvěru, proto s nimi odjel do lesa a poté do hor. Jak tvrdil již v průběhu výslechů ve Zlíně, nešel zpět do Brna „z toho důvodu, protože se mi nepodařilo splnit úkol, který jsem v Brně obdržel. Byl jsem toho názoru, že mnou uváděným údajům nebude uvěřeno a já upadnu do podezření, že tento úkol splnit nechci.“³⁸⁹ Zapletal také popřel, že by se dostal do kontaktu s organizací Zelený kádr, a že by plánoval útěk. Kriminální rada

---

³⁸⁶ Srovnej: VHA, 37-316-3. Zápis sepsaný s Ludmilou Košábkovou dne 25. září 1945.

³⁸⁷ Existuje zde možnost, že byli udáni Vladimírem Podhradským, který měl dle Augustina Sklenáře povolení převážet dělníky z protektorátu do říše. K udání mělo dojít ve Vídni. Srovnej: ANM, fond Zdeněk Jelínek. Neuspořádáno. Dále <http://kvhmz.webnode.cz/osobnosti-valecných-dejin-v-zizkove/libor-zapletal/>. 29. 3. 2012.

³⁸⁸ VHA, 37-316-3. Výpis z protokolu s bývalým členem brněnského gestapa Rudolfem Königem ze dne 21. října 1946.

³⁸⁹ ABS, 302-39-10. Výslechový protokol Libora Zapletala ze dne 10. února 1943.

Römmer však Zapletalovým důvodům neuvěřil. Bylo zřejmé, že se pokusil utéct za hranice.

Zřejmě na začátku srpna 1943 byl Libor Zapletal odvezen do koncentračního tábora Mauthausen, kde byl přes rok vězněn v táborovém vězení, oddělen od všech ostatních vězňů. Poté byl přeřazen na práci a pobýval na bloku číslo 9, kde dle výpovědí spoluvězňů strávil 10-14 dnů. Dne 27. září 1944 byl z pracoviště náhle povolán zpět do lágru, kde byl popraven.³⁹⁰

Libor Zapletal na gestapu učinil výpověď, ve které jmenoval některé vysazené československé parašutisty. Jiné zcela zapřel jako Oldřicha Dvořáka, či svého přítele Františka Pavelku, se kterým opouštěl protektorát. Nelze s přesností určit, zda sdělené informace byly pro gestapo informacemi novými. Nehovořil o úkolech jednotlivých skupin, ani o parašutistech, kteří by připadali v úvahu pro vyslání do protektorátu. Záchytné adresy skupiny sdělil, na druhou stranu se však nezmínil o přechovavatelích ve Slaném. Konfidentský závazek přijal - dle mého názoru - proti svému vnitřnímu přesvědčení a především na základě archivních dokumentů musíme konstatovat, že svou práci pro gestapo zcela sabotoval. Mělo by být také zdůrazněno, že Zapletal neprozradil nikoho z osob, které mu pomáhaly plánovat a organizovat útěk, a to navzdory skutečnosti, že byl na gestapu v průběhu výslechů nelidsky týrán.

Parašutista byl později některými publicisty označován za konfidenta.³⁹¹ Po přečtení archivních materiálů i vzpomínek přímých aktérů se lze ztotožnit se slovy historika Zdeňka Jelínka: „Zapletalovi byla často kladena za vinu zrada a konfidentství a byl stavěn do jedné řady s Čurdou, Gerikem, Horákem a Kindlem. Zde mu však naši historikové i publicisté křivdili, Zapletal zrádcem nikdy nebyl.“³⁹²

---

³⁹⁰ V otázce způsobu Zapletalovy popravy se svědectví liší. Existují možnosti, že zemřel v plynové komoře (srovnej: VHA, 37-316-3. Svědecká výpověď Augustina Čápa), nebo byl zastřelen (VHA, 37-316-3 svědecká výpověď Františka Homolky a Dalibora Šindelky; dále srovnej: ČVANČARA, Jaroslav: *Někomu život, někomu smrt*. Laguna, Praha 2003.)

³⁹¹ IVANOV, Miroslav: *Nejen černé uniformy*. Naše vojsko, Praha 1964.

³⁹² JELÍNEK, Zdeněk: *Západní paraskupiny a spolupráce s domácím odbojem v letech 1941-1945*. In: *Odboj a revoluce*. 1970, číslo 1, s. 92.

Nadporučík Oldřich Pechal

V noci 27. března 1942 startovalo z Velké Británie letadlo, na jehož palubě bylo šest mužů. V časných ranních hodinách následujícího dne první tři z nich úspěšně vyskočili do tmy rozestřené nad Protektorátem Čechy a Morava. Členové skupiny OUT DISTANCE udělali první krok k plnění svého vojenského poslání. Nedlouho po nich nadešla příležitost i pro zbylé tři muže. Navigátor letounu hlásil okolí buchlovských lesů, tedy operační prostor určený skupině ZINC. Nadporučík Oldřich Pechal³⁹³, svobodník Viliam Gerik a rotný Arnošt Mikš dostali pokyn k seskoku.

Úkolem skupiny ZINC bylo organizovat zpravodajskou činnost především v okolí Uherského Hradiště. K předávání zpráv byla vybavena vysílačkou s krycím názvem LÍPA. Po seskoku se členům skupiny podařilo úspěšně zakopat padáky i materiál, záhy však přišel první problém. Skupina se nenacházela na Moravě, nýbrž nedaleko Gbel, tedy na území Slovenského štátu. Pro plnění úkolu však bylo nezbytně nutné dostat se na záchytné adresy na Moravě. Nezbyvalo tedy, než vzít jen nejnútnejší materiál a přejít protektorátní hranici. Velitel skupiny nadporučík Pechal rozhodl, aby se členové skupiny rozdělili. Mikš s Gerikem úspěšně hranici překročili, stejné štěstí však nepotkalo jejich velitele. Právě jeho osudu budou věnovány následující řádky.

Nadporučík Pechal se zřejmě v domněnku, že se nachází již na území protektorátu, zastavil u potoka Radějovka nedaleko Petrova. Zde hodlal zakopat peníze, které mu byly předány pro financování odbojové činnosti. V této chvíli narazil na dva německé celníky z pohraniční policie, kteří ho vyzvali k předložení dokladů a zadrželi. V okamžiku, kdy ho chtěli eskortovat na stanici, využil Pechal situace a oba celníky zastřelil. Zvuk střelby však upozornil další hlídku, která se k Pechalovi začala přibližovat. V nastalé situaci Pechal neměl čas vzít si zpět svou falešnou legitimaci. Na místě zanechal i kufřík s peněžní hotovostí a zvolil útěk z místa zpět na Slovensko. Následující noc svůj pokus o přechod hranice zopakoval, to se však již rozjela německá mašinerie pátrající po jistém Oldřichu Pešarovi. Nedostatečně zfalšované údaje v legitimaci se v tomto případě osudově

---

³⁹³ Nadporučík Oldřich Pechal se narodil 12. května 1913 v Osvětimanech nedaleko Kyjova. Po maturitě na kyjovském gymnáziu, nastoupil základní vojenskou službu u horského pěšího pluku 3 v Popradu. Absolvoval školu důstojníků v záloze v Levoči a následně Vojenskou akademii v Hranicích. Poté byl zařazen k horskému pluku 1 v Dolnom Kubíně. Po okupaci odešel přes Polsko, do Francie a do Severní Afriky, kde vstoupil do služeb cizinecké legie. Později se přidal k vznikající čs. vojenské jednotce. Po pádu Francie přeplul na lodi Neuralia do Velké Británie, kde byl zařazen ke kulometné rotě. Dobrovolně se přihlásil do výcviku pro speciální operace.

vymstily.³⁹⁴ Zlínské gestapo za krátkou chvíli zjistilo, že hledaný Pešar není nikdo jiný než Pechal.³⁹⁵

Nadporučík se po druhém přechodu hranice vydal ke svým rodičům do Vřesovic. Je velmi pravděpodobné, že si uvědomoval, jakému nebezpečí rodinu vystavuje. Na druhou stranu rodina hajného Pechala byla skupině ZINC dána jako záchytná adresa.³⁹⁶ O setkání se svým synem později prý vyprávěl strážmistru Václavu Zýkovi Josef Pechal takto: „Přišel jedné noci a zaklepal na okno, tohoto jsem pustil dovnitř a několik dnů jsem ho doma skrýval. Když mi můj syn Oldřich Pechal vyprávěl o zastřelení německých finančníků, dohodli jsme se, že se bude skrývati v lese a já mu budu přinášeti potraviny.“³⁹⁷

Mezitím se do Vřesovic dostavili zbývající členové skupiny, kteří hledali rodinu svého velitele. Setkali se s ním v nedalekém lese, kde se ukrýval. Po zhodnocení situace, kdy selhala záchytná adresa nedaleko Buchlovic, po zjištění, že vysílačka je poškozená a s vědomím, že Pechal je usilovně hledán gestapem, rozhodl velitel, že skupinu je třeba dočasně rozpustit. On sám se rozhodl zůstat na Moravě. Gerik s Mikšem odjeli do Brna, kde se jejich cesty rozešly. Již 4. dubna 1942 zatklo zlínské gestapo Pechalovu rodinu - oba rodiče, těhotnou sestru Boženu s manželem a bratra Klementa. V následné zatýkáci razii se podařilo Pechalovi uniknout a vyhledat pomoc u bratrance manžela své sestry Boženy - Cyrila Žižlavského v Koryčanech. Posléze byl převeden k rolníkovi, bývalému legionáři, Rudolfu Berkovi z Blišic. Další úkryty obstaral kyjovský lékař Vladimír Dunděra, který měl spojení s tamějšími sokolskými činovníky. Pechal tak postupně přebýval u Matěje Urbana, Emila Cejpa a Antonína Šťastného.³⁹⁸

Konečně se mu podařilo uniknout z bezprostředního dohledu gestapa. Začal hledat napojení na tamější odbojové síť. Kyjovský starosta Urban mu doporučil svého známého Antonína Straku z Bzence, který měl kontakty na moravskou část Obrany národa. Nadějný

---

³⁹⁴ U Pechalových falešných dokladů bylo pozměněno pouze jeho příjmení. Datum i místo narození zůstaly nezměněny.

³⁹⁵ Gestapu s identifikací Pechala vydatně pomohl slovenský četník, který ho znal z doby, kdy pod ním sloužil u horského pluku.

³⁹⁶ ANM, fond Zdeněk Jelínek. Neuspořádáno. Materiály o skupině ZINC. Srovnej: BLAŽKOVÁ, Ladislava: *Po stopách nadporučíka Pechala*. In: *Dějiny a současnost*. 2005, číslo 10, s. 19.

³⁹⁷ VHA, fond, 37-351-1. Protokol sepsaný s Václavem Zýkou ze dne 25. září 1945. Dotyčný působil jako strážmistr v Koryčanech, jedno dopoledne hlídal Josefa Pechala.

³⁹⁸ Srovnej: BŘEČKA, Jan: *Dopadení nadporučíka Oldřicha Pechala. Tajemství jedné chaty*. In: *Historie a vojenství*. 2006, číslo 4, s. 51.

kontakt se Strakou však prakticky znamenal Pechalův konec. Straka nebyl napojen na odboj, ale nevědomky na volavčí síť brněnského gestapa. Její ústřední postavou byl výkonný konfident brněnské řídicí úřadovny bývalý rotmistr československé armády Viktor Ryšánek.³⁹⁹

Ryšánek nejprve v průběhu května navázal kontakt se Strakou a jeho spolupracovníky. Pechalovi jejich prostřednictvím nabízel spojení s vojenským odbojem na Moravě, bezpečný úkryt, nové falešné doklady i spojení s Londýnem. Pro zvýšení důvěryhodnosti na tyto schůzky s Pechalovými spolupracovníky po čase docházel i jistý generál Fassati, který vystupoval jako velitel vojenského odboje na Moravě. Ve skutečnosti se jednalo o dalšího nebezpečného konfidenta řídicí úřadovny v Brně Karla Paprskáře.⁴⁰⁰ Sám Pechal se s Ryšánkem setkal ve Ždánicích, kde se ukrýval na tamější faře. Nadporučík byl sice obezřetný ve svých rozmluvách s Ryšánkem, avšak nabídku spojit se s vojenským odbojem generála Fassatiho neodmítl. Pechalovo další rozhodování zásadně ovlivnily pražské události ze dne 27. května 1942. Po atentátu na Heydricha byl delší pobyt ve Ždánicích nebezpečný. Pechal tedy přistoupil na Ryšánkovu nabídku bezpečnějšího úkrytu poblíž Brna. Datum převozu na chatu u Kníničské přehrady bylo stanoveno na 1. červen.

Majitelem chaty byl zaměstnanec gestapa Friedrich Jahn, Ryšánek zde Pechala ubytoval společně s dvěma dalšími ilegálními pracovníky, kteří hledali úkryt. Oba dva odbojáři však ve skutečnosti byli další zaměstnanci brněnského gestapa Franz Prudky a Wolfgang Dyck. Právě doktor Brázda a Karel Zeman (pod těmito jmény Prudky a Dyck vystupovali) si měli získat Pechalovu důvěru a získat od něj všechny možné informace, včetně šifrovacího klíče. Ještě týž večer přijel za Pechalem Ryšánek a generál Fassati - Paprskář, aby společně prodebatovali situaci domácího odboje. Přemlouvali Pechala, že pro spojení s Anglií je nutné, aby prozradil svůj šifrovací klíč. To však Pechal odmítl.

---

³⁹⁹ Viktor Ryšánek se narodil 25. prosince 1908 v Brně-Husovicích. Od mládí byl členem sokola. Později se stal vojákem z povolání, jako rotmistr sloužil u dělostřeleckého pluku v Brně. Již od dubna 1939 se zapojil do odbojové činnosti. Byl členem Obrany Národa. Dne 10. prosince 1940 byl zatčen gestapem a již od ledna následujícího roku se stal jedním z nejnebezpečnějších a nejaktivnějších spolupracovníků brněnského gestapa. Po osvobození ho mimořádný lidový soud odsoudil k trestu smrti.

⁴⁰⁰ Karel Paprskář se narodil 27. října 1895 v Dolních Kounicích. Pracoval jako obchodní cestující. Po okupaci se zapojil do odbojové činnosti - stal se členem Obrany Národa. Dne 19. července 1940 byl zřejmě na základě Ryšánkova udání zatčen. Od podzimu byl získán pro spolupráci s gestapem. V létě 1944 prozradil vedení domácího odboje, zastupované nyní Radou tří, že spolupracuje s gestapem. Od prosince pak pracoval znovu pro domácí odboj. I proto ho po válce mimořádný lidový soud odsoudil na doživotí. V šedesátých letech byl amnestován.

Navíc vycítil, že něco není v pořádku. Ryšánek i Paprskář s nepořízenou odjeli podat hlášení na gestapo. Oldřichu Pechalovi zbývala poslední noc na svobodě.

Vedoucí úřadovny v Brně Wilhelm Nölle nařídil druhý den Pechala zatknout. Hlavním důvodem byla parašutistova neochota spolupracovat, nicméně, je pravděpodobné, že k rozhodnutí přispěla i jistá řevnivost, soutěživost a konkurence mezi řídicími úřadovny v Praze a v Brně. Obě musely vykazovat výsledky v pátrání po parašutistech. Dopadení a zatčení Pechala by bezesporu byl velký úspěch řídicí úřadovny v Brně.⁴⁰¹

Následujícího dne, 2. června 1942, vyjely k chatě na Kníničské přehradě dva osobní automobily. Počítalo se s rychlým průběhem zatčení a následným převozem do Brna. Již brzy se měli zaměstnanci gestapa přesvědčit o tom, že zatknout Pechala nepůjde ani rychle, ani snadno. Pokud historici mají tendence rozdělovat parašutisty na ty, kteří splnili svůj vojenský slib - tedy nepadnout do rukou nepřítele živí - a na ty, kteří tak neučinili, uvízne nám v tomto rozdělení případ nadporučíka Pechala. Žádný jiný vysazený československý parašutista - dle mého názoru - o možnost dostat svému slibu nebojoval tolik jako velitel skupiny ZINC.

Po příjezdu k chatě se zaměstnanci gestapa rozdělili - část jich zůstala venku, Ryšánek, Paprskář a Schetke vešli dovnitř. Schetke byl Paprskářem představen jako kapitán Vítkovský a odešel s parašutistou jednat do místnosti v patře. Mezi tím byli Prudky a Dyck informováni o tom, že Pechal má být zatčen.⁴⁰² „Schetke měl s Pechalem v horní místnosti chaty delší rozmluvu a když se vrátil do spodní místnosti, dal znamení k zatčení. Když seděli u stolu a Pechal popíjel kávu, uhodil jsem Pechala obuškem do hlavy, Schetke a Prudky ho uchopili za paže a já jsem mu dal svěrací pouta.“⁴⁰³ Pechal se po chvíli probral z omráčení - na zemi, odzbrojen, s pouty na ruku. Zrazený parašutista si uvědomil závažnost situace a rozhodl se nevzdát. „Zoufalství a zloba (...) dodává lidem sílu a té měl npor. Pechal víc než dost.“⁴⁰⁴ Dokazuje to fakt, jakým způsobem přetrhl dvoje pouta a vrhl se na zmatené gestapáky. Začala velká bitka, ve které Pechal Dyckovi způsobil zranění na

---

⁴⁰¹ SLÁDEK, Oldřich: *Gestapo v boji proti první vlně výsadků vyslaných z Anglie v operačním období 1941-1942*. In: *Historie a vojenství*. 1969, číslo 2, s. 286.

⁴⁰² VHA, fond, 37-351-1. Protokol sepsaný s Karlem Paprskářem dne 10. října 1945. VHA 37-351-1. Protokol sepsaný s Wolfgangem Dyckem dne 26. listopadu 1945. Srovnej: BŘEČKA, Jan: *Dopadení nadporučíka Oldřicha Pechala. Tajemství jedné chaty*. In: *Historie a vojenství*. 2006, číslo 4, s. 55.

⁴⁰³ VHA, 37-351-1. Protokol sepsaný s Wolfgangem Dyckem ze dne 26. listopadu 1945.

⁴⁰⁴ BŘEČKA, Jan: *Dopadení nadporučíka Oldřicha Pechala. Tajemství jedné chaty*. In: *Historie a vojenství*. 2006, číslo 4, s. 55.

noze, páteři a na lopatce.⁴⁰⁵ Prudky se údajně o celé situaci vyjádřil následovně: „*Házel s námi jako se špinavým prádlem!*“⁴⁰⁶ Mezitím vyběhl Paprskář z chaty a přivolal pomoc. Dle výpovědi W. Dycka přišlo do chaty až 12 gestapáků. Podle jiných informací se jednalo o devět mužů, kteří Pechala nakonec zbili do bezvědomí.⁴⁰⁷

O průběhu akce podal Wilhelm Nölle hlášení dálnopisem K. H. Frankovi: „*Včerejšího dne se podařilo přelstít Pechala tím, že pod záminkou, že má být dopraven do bezpečí před raziemi právě probíhajícími v protektorátě, byl zaveden konfidenty do vhodné venkovské chaty, kde se již zdržovali vhodným způsobem maskovaní příslušníci zdejšího úřadu. Ti provedli v průběhu dnešního dopoledne zatčení P.[Pechala - pozn. autorky] Přes nejsilnější odpor se podařilo přemoci P.[Pechala - pozn. autorky] Přitom zohýbal dvoje ruční pouta systému „Schwarz“ a učinil je nepoužitelnými. Tím je dokázáno, že pouta tohoto druhu jsou naprosto nevhodná a nejenže neskýtají bezpečnost zatýkajícím úředníkům, ale do značné míry ohrožují jejich život.*“⁴⁰⁸

Nadporučík Pechal byl převezen do Kounicových kolejí v Brně, umístěn do přízemí bloku A. Ve výpovědi Františka Hatoňe, který se o Pechala na kolejích staral, se dočteme: „*V roce 1942 (...) byl do Kounicových kolejí přivezen a na nosítkách do cely dopraven muž, který byl zbit, úplně bez sebe a na pravém spánku měl velkou tržnou ránu. Museli jsme uvolnit celu číslo 6, která byla v přízemí, tak, že tam zůstala jenom postel. Tento muž byl spoután na ruku a nohy měl připoutány k lůžku. U lůžka stála stále stráž.*“⁴⁰⁹ Hatoň měl nařízeno, aby ihned volal lékaře, kdyby bylo Pechalovi zle.⁴¹⁰ Parašutista po tři dny nejedl, přijímal pouze čaj. Potom, co se probral, byl převážen na gestapo, kde začaly brutální výslechy.

Nadporučík Oldřich Pechal odmítl vypovídat celých 12 dní, a to navzdory tomu, že byl denně na gestapu týrán. Prošel několika „zostřenými výslechy“, byl proti němu použit i tzv. vanový výslech, kdy byl ponořen do napuštěné vany a do úst a očí mu byla stříkána

---

⁴⁰⁵ VHA, 37-351-1. Protokol sepsaný s Wolfgangem Dyckem ze dne 26. listopadu 1945.

⁴⁰⁶ VHA, 37-351-1. Protokol sepsaný s Ottakarem Chalupou ze dne 19. října 1945.

⁴⁰⁷ ANDREJS, Jaroslav: *Tři cesty k smrti. Zánik skupiny ZINC*. TYPO&GRAFFIC, Praha 1992, s. 164.

⁴⁰⁸ AMORT, Čestmír: *Heydrichiáda*. Naše vojsko, Praha 1965, s. 206.

⁴⁰⁹ VHA, 37-351-1. Protokol sepsaný s Františkem Hatoňem ze dne 23. října 1945.

⁴¹⁰ *Tamtéž*.

střídavě ledová a horká voda.⁴¹¹ Brutální metody střídalo přemlouvání a lákavé nabídky ke spolupráci. Fyzický teror, který začínal taháním za vlasy, pokračoval bytím hlavy o zeď, pícháním špendlíků pod nehty, či mlácením holemi a obušky přes chodidla, vystřídal teror psychický.⁴¹² Jen těžko si můžeme představit, co cítil Oldřich Pechal, když mu byla před celu číslo 6 předvedena jeho rodina. Věděl, že to mohlo být naposledy. To, že parašutista prošel skutečně otřesnými výslechy, dokládá ve své výpovědi i topič a údržbář v kolejích Josef Mrázek: „*Byl často k nepoznání do krve bit a týrán tak, že by něco podobného nevydržel ani jeden z tisíce lidí.*“⁴¹³

Nadporučík žádal Hatoň i Mrázka, aby mu dodali jed, či žiletku, aby mohl spáchat sebevraždu. To ovšem nebylo možné, protože „*okamžitě by bylo jasné, že jsme mu ji dali my a tím bychom byli docílili jen toho, že bychom byli odstraněni.*“⁴¹⁴ Často si sám nebyl jist, zda u výslechu něco neprozradil. František Hatoň po válce vypověděl: „*Jednoho dne byl odveden na ošetrovnu, a když se vrátil na nosítkách, byl z něho cítit éter, a byl z toho asi tři dny otráven. Nevěděl, co se tam s ním dělo a když přišel, ptal se mne, jestli nevím, že by něco mluvil.*“⁴¹⁵

Pechal odmítal vypovídat až do 14. června 1942. O dva dny dříve byla celá jeho rodina odsouzena rozsudkem stanného soudu k trestu smrti a popravena v areálu Kounicových kolejí. Je otázkou, co přesně bylo pro Pechala podnětem k učinění výpovědi. Nabízí se několik možností i jejich kombinace. Je pravděpodobné, že po dvanácti dnech nelidského týrání již nebyl schopen nevypovídat. Je možné, že jistou roli hrálo vědomí, že případně sdělené informace již rodině nemohou ublížit. Výpovědí by si tak ušetřil další fyzické násilí. Samozřejmě je možné, že ztráta rodiny naopak vedla k apatii ke všemu okolo. Ačkoli se jedná jen o mé dohady, faktem zůstává, že Oldřich Pechal byl dne 14. června přiveden z vazby a vypovídal.

---

⁴¹¹ Srovnej: SLÁDEK, Oldřich: *Gestapo v boji proti první vlně výsadků vyslaných z Anglie v operačním období 1941-1942*. In: *Historie a vojenství*. 1969, číslo 2, s. 288. SLÁDEK, Oldřich: *Zločinná role gestapa*. Naše vojsko, Praha 1986, s. 270.

⁴¹² SLÁDEK, Oldřich: *Zločinná role gestapa*. Naše vojsko, Praha 1986, s. 270

⁴¹³ VHA, 37-351-1. Výpověď Josefa Mrázka ze dne 1. srpna 1945.

⁴¹⁴ *Tamtéž*.

⁴¹⁵ VHA, 37-351-1. Protokol sepsaný s Františkem Hatoňem ze dne 23. října 1945.

Pechalův výpovědní protokol obsahuje 9 stran strojopisu.⁴¹⁶ Parašutista vypovídal od 14. do 17. června, poté až 30. června. Poslední doplňující výslech proběhl 16. září 1942. Pojd'me nyní rozebrat jednotlivé dny výslechů a přiblížit Pechalem sdělené informace.

Nadporučík Pechal vypovídal o svém odchodu z protektorátu, o přechodu hranice do Polska, dále do Francie. O svém působení v cizinecké legii v Severní Africe a poté o převozu do Velké Británie. Tyto informace - jakým způsobem opouštěli (nejen) českoslovenští důstojníci protektorát, a jaká byla jejich cesta až do Velké Británie - gestapo již znalo. Je třeba mít na paměti, že mnoho materiálu a informací o československých vojácích se nacistům dostalo do rukou po dobytí Polska a Francie. Pechal dále zběžně vypověděl o svém zařazení v kulometné rotě a také o tom, že absolvoval parašutistický výcvik u Manchesteru. O šifrovacím výcviku v Londýně vypověděl následovně: „*Vedoucím výcviku byl anglický důstojník, jehož jméno neznám. Předem upozorňuji, že jsem v šifrování byl učen sám a že ostatní účastníky kurzu jsem neviděl.*“⁴¹⁷ Parašutista vůbec nehovořil o výcviku útočného boje, ani o výcviku udržovacím a zdokonalovacím. (viz: kapitola o výcviku čs. parašutistů). Poslední, o čem Pechal vypověděl, bylo konstatování, že se před odletem do vlasti setkal s prezidentem Benešem a ministrem národní obrany Ingrem. První část protokolu pak uzavírá věta následujícího znění: „*Výslech byl v důsledku silné únavy vězně přerušen a bude v něm později pokračováno.*“⁴¹⁸ Můžeme pouze odhadovat, co přesně tato věta znamená. Nicméně je velmi pravděpodobné, že s ohledem na praktiky, které byly vůči Pechalovi použity - upadl do bezvědomí.

Druhý den, kdy nadporučík Pechal vypovídal - tedy 15. června 1942 - začal svou výpověď na ministerstvu národní obrany. Hlásil se u českého majora: „*na jehož jméno si momentálně nemohu vzpomenouti.*“⁴¹⁹ Později mu zde byli představeni další členové skupiny *Mikola* a *Gerdík* (falešná jména Arnošta Mikše a Viliama Gerika). Vypověděl o majetku, který zanechal ve Velké Británii, co bylo operačním vybavením skupiny. Pechal přiznal, že součástí vybavení byly i dva přijímací a vysílací aparáty a značný obnos peněz.⁴²⁰ Hovořil o tom, že na konci března letěli ještě s druhou skupinou, avšak: „*kde*

---

⁴¹⁶ Poválečný český překlad výslechových protokolů Oldřicha Pechala je uložen ve Vojenském historickém archivu, VHA 37-351-1. Originál lze nalézt ABS 302-81-5. Český překlad originálu je věrohodný.

⁴¹⁷ VHA, 37-351-1. Protokol sepsaný s Oldřichem Pechalem dne 14. června 1942.

⁴¹⁸ *Tamtéž.*

⁴¹⁹ VHA, 37-351-1. Protokol sepsaný s Oldřichem Pechalem dne 15. června 1942.

⁴²⁰ O vybavení skupiny ZINC již v dubnu 1942 vypovídal druhý člen výsadku Viliam Gerik.

*musela druhá skupina seskočiti, je mně neznámo. Také nevím, jaký úkol tato skupina měla splniti.*⁴²¹ Uvedl příjmení vojáka, se kterým se potkal před odletem. Ten se údajně měl jmenovat Opálka. Dále hovořil o seskoku a událostech, které následovaly, včetně přestřelky s dvěma německými celníky.

Třetí strana Pechalova protokolu začíná poznámkou: „*Dnes v 9.20 hod. při svém převádění z cely do vyšetřovací místnosti, pokusil se Pechal o útěk otevřeným oknem na chodbě. Když uběhl asi 2-3 kroky, byl okamžitě sražen k zemi. Na otázku proč chtěl uprchnouti, vysvětlil, že o tom vůbec nic neví.*“⁴²² Poznámku pak následuje věta, že bude pokračováno ve výslechu s Pechalem, „*ačkoli tělesně velmi špatně vypadá a říká, že se mu točí hlava a že by potřeboval trochu klidu.*“⁴²³ Pechalova výpověď se týkala událostí po přechodu hranice. Hovořil o tom, jak se setkal s rodiči, i o tom, že ho tam vyhledali *Mikola* a *Gerdík*. Probírali svoje možnosti. Gerdík Pechalovi řekl, že vysílačku u sebe schoval penzista Hrabal dle Pechala z Buchlovského vrchu. (Hrabal však bydlel v Bučovicích. Navíc po tom, co od něj oba parašutisté odešli, celou událost nahlásil.) O tom, jaké pokyny od něj dostali jeho druhové, vypověděl následovně: „*Nedal jsem jim žádný úkol, ani na žádnou adresu jsem je neposlal, neboť mně žádná nebyla známa.*“⁴²⁴ Vezmeme-li v úvahu, jak bylo s Pechalem zacházeno v průběhu výslechu, je způsob, jakým vypovídal více než pozoruhodný. Nicméně, zřejmě v důsledku fyzického strádání, také vypověděl: „*Gerikovi jsem řekl, aby se stále držel Mikoly.*“⁴²⁵ Posledních dvacet řádek protokolu se věnuje osobě Cyrila Žižlavského. Pechal tvrdil, že Žižlavský se zdráhal pomoci mu. Navštívil ho několikrát v lese, „*zdůrazňoval, že jeho paní o ničem neví a že jí také nic neřekne.*“⁴²⁶ Pechal zamlčel, že 6. dubna 1942 pobýval u manželů Žižlavských.⁴²⁷ Tato skutečnost zřejmě zachránila manželce Cyrila Žižlavského Štěpánce život.⁴²⁸ Ve 13 hodin byl výslech ukončen.

---

⁴²¹ *Tamtéž.*

⁴²² VHA, 37-351-1. Protokol sepsaný s Oldřichem Pechalem dne 16. června 1942. Zřejmě se nejednalo o poslední Pechalův pokus spáchat sebevraždu. Pechalovu snahu o útěk, či úmysl spáchat sebevraždu ve své poválečné výpovědi potvrzuje i Hatoň. VHA, 37-351-1. Protokol sepsaný s Františkem Hatoňem ze dne 23. října 1945.

⁴²³ *Tamtéž.*

⁴²⁴ *Tamtéž.*

⁴²⁵ *Tamtéž.* Je ovšem možné, že Gerikovo jméno nemělo smysl zapírat, ten se 4. dubna 1942 přihlásil policejním orgánům.

⁴²⁶ *Tamtéž.*

⁴²⁷ VHA, 37-351-1. Protokol sepsaný se Štěpánkou Žižlavskou ze dne 15. října 1945.

⁴²⁸ Cyrila Žižlavského přišlo 15. dubna zatknout gestapo, důvodem bylo spojení s Pechalem. Žižlavský byl v přestřelce zraněn do ruky, avšak uprchl. Vyhledal pomoc kyjovského lékaře Dunděry. Tímto způsobem se

Protokol ze 17. června 1942 se zabývá událostmi po seskoku. Začíná větou: „Přibližně 14 dní jsem se stále zdržoval v lese.“⁴²⁹ Pechal 6. dubna vyhledal pomoc Žižlavského a od 7. dubna pobýval u rolníka Rudolfa Berky, jeho jméno však u výsledku nepadlo, Berka přežil válku. Z pomocníků padlo při Pechalově výsledku i jméno starosty Urbana. Jeho prostřednictvím se opět setkal s Žižlavským. Pechal se však se Žižlavským setkal s pomocí Vladimíra Dunděry. Jeho jméno Pechal při výsledku nezmínil.⁴³⁰ Parašutista vypověděl o setkání Urbana se štábním kapitánem Müllerem.⁴³¹ Müller byl v kontaktu s jistým mužem, který Pechalovi nabídl úkryt a falešné doklady. Tímto mužem byl konfident Viktor Ryšánek. Dále Pechal vypovídal o svém převezení na Kníničskou přehradu. K průběhu svého zatčení vypověděl: „Chtěl jsem se napítí kávy z jedné sklenice, když v tom mě padla lampa na hlavu. O nějaké rvačce mi není známo.“⁴³² Poprvé se v protokolu objevilo Pechalovo vyjádření k šifrovacímu klíči. Právě klíč byl stěžejní informací, kterou gestapo mělo zjistit. Parašutista vypověděl: „K šifrovacímu klíči podám udání, až si budu moci vzpomenouti.“⁴³³ Protokol opět končí větou: „Vyšetřování bylo pro velkou únavu vězně přerušeno a bude v něm později pokračováno.“⁴³⁴

V den, kdy se německé přesile statečně, ale marně bránilo sedm československých parašutistů, ukrytých v pravoslavném kostele sv. Karla Boromejského⁴³⁵ - tedy 18. června 1942 - byl do Prahy převezen i nadporučík Pechal. Jeho úkolem bylo, stejně jako všech do té doby zatčených pomocníků parašutistů i spolupracovníků gestapa z řad bývalých československých parašutistů, identifikovat mrtvé. Přivedli ho: „ve svěřací kazajce,

---

opět cesty Pechala a Žižlavského spojily. Žižlavský se později v obklíčení gestapem v roce 1943 zastřelil. Jeho žena Štěpánka, byla odeslána do koncentračního tábora, nebyla však - jako mnozí další - odsouzena stanným soudem pro pomoc Oldřichu Pechalovi.

⁴²⁹ VHA, 37-351-1. Protokol sepsaný s Oldřichem Pechalem dne 17. června 1942.

⁴³⁰ Lékař Vladimír Dunděra byl i se svou ženou Gabrielou za pomoc Pechalovi popraven. Jeho jméno však u výsledku parašutisty nepadlo. Zdá se, že Dunděra doplatil na svoje spojení s Urbanem. Prostřednictvím Urbana a Straky vzkazoval své návrhy parašutistovi Viktor Ryšánek.

⁴³¹ Štábní kapitán Josef Müller byl členem odbojové sítě na Kyjovsku. Müller byl v kontaktu s československým parašutistou vysazeným ze Sovětského svazu Rudolfem Mišutkou, vystupujícím pod jménem Mičura. Mišutka byl na podzim 1941 ve dvojici s Peterem Jágríkem vysazen nedaleko Krakova. Skupina měla zejména zpravodajské úkoly. Po seskoku se její členové navzájem nenašli. Mišutka byl navíc brzy zadržen polskou policií a převezen do Brna. Aktivně se zapojil do spolupráce s gestapem. Od Müllera zjistil, že se na Kyjovsku ukrýval jistý parašutista vyslaný z Velké Británie. Ryšánkovi však bylo v případě dopadení Pechala více důvěřováno, a proto byl Mišutka z případu stažen. Srovnej: BENČÍK, Antonín a KURAL, Václav: *Zpravodajové generála Plky a ti druzí*. Merkur. Praha, 1991. VHA, 37-351-1. Zápis sepsaný s Janem Zahradníkem. Zahradník se znal s lékařem Dunděrou, tak věděl, že je Pechal v Koryčanech. Za Zahradníkem docházel jak Müller, tak Mišutka.

⁴³² VHA, 37-351-1. Protokol sepsaný s Oldřichem Pechalem dne 17. června 1942.

⁴³³ *Tamtéž*.

⁴³⁴ *Tamtéž*.

⁴³⁵ Dnes kostel svatého Cyrila a Metoděje.

*bosého, oteklého od mučení a ran. Při každé otázce však odpověděl, že mrtvého nezná. Při každé odpovědi byl udeřen obuškem, až klesl. Vždy znovu byl postaven na nohy a vždy znovu odmítl (...) vyhovět.*⁴³⁶ Takto sugestivním způsobem popsal Pechalovo jednání autor první knihy o příběhu československých parašutistů a o atentátu na Heydricha, Jan Drejs (pravým jménem Jaroslav Andrejs). Někomu by mohlo připadat příliš románové. Vyjádření o tom, jak se Pechal zachoval k sedmi padlým z krypty v Resslově ulici, však najdeme i v Heydrichiádě Čestmíra Amorta. „*Na otázku, jak se který jmenuje, odpověděl vzdorovitě, že neví. Gestapáci ho počali tlouci, kopat až omdlel. A když se vzpamatoval, hrdě řekl: Ano, znám je, jsou to moji kamarádi a právě proto vám neřeknu jejich jména! (...) Začali mu domlouvat. S nepřítelem nemluví, jsem československý důstojník!*“⁴³⁷ Zřejmě již nenajdeme důkaz o tom, zda nadporučík Pechal opravdu pronesl tyto věty. Jedno je však jisté, ten den prokázal sedmi padlým československým vojákům úctu a Němcům jejich práci neulehčil.⁴³⁸

Po převezení zpět do Brna, byl Pechal znovu u výslechu tázán na pobyt ve Velké Británii. Popsal československý stanový tábor, jeho lokaci - Cholmondeley park - však neřekl. Zmínil, že velitelem tábora byl generál Miroslav, což bylo krycí jméno generála Bedřicha Neumanna. Pechal popsal parašutistický výcvik, probíhající na letišti u Manchesteru. Neřekl však jméno letiště Ringway. To se ovšem skutečně nacházelo nedaleko Manchesteru. Znovu vypověděl, stejně jako první den, o svém pobytu v Londýně. „*Druhé účastníky kurzu jsem neviděl. Vysílali jsem se neučil. Sabotážní kurz jsem nenavštěvoval a je mě neznámo, kde byl umístěn a kdo se ho účastnil (...) Další údaje o vojenských věcech nemohu udati, jelikož mi nejsou známy.*“⁴³⁹ Vlastnoručně podepsaný výslech byl pro tento den ukončen.

Nemáme informace o tom, co se s Oldřichem Pechalem dělo od 30. června až do 16. září 1942. Zřejmě byl stále vyslýchán. Buď odmítal dále vypovídat, nebo se výslechové protokoly nezachovaly. Pravděpodobná je možnost, že zaměstnancům gestapa bylo čím dál tím jasnější, že Pechalův postoj ke spolupráci byl zcela odmítavý. Navíc tou dobou disponovala jak pražská, tak brněnská úřadovna gestapa bývalými československými

⁴³⁶ DREJS, Jaroslav: *Za Heydrichem stín*. Naše vojsko, Praha 1947, s. 340.

⁴³⁷ AMORT, Čestmír: *Heydrichiáda*. Naše vojsko, Praha 1965, s. 55.

⁴³⁸ To, že byl Pechal spoután ve svěrací kazajce, potvrdil i jeden z předních pomocníků skupiny SILVER A - Václav Krupka. ANM, fond Zdeněk Jelínek. Neuspořádáno. Skutečnost, že byl Pechal do Prahy odvezen, potvrdil ve své výpovědi i František Hatoň.

⁴³⁹ VHA, 37-351-1. Protokol sepsaný s Oldřichem Pechalem dne 30. června 1942.

parašutisty, kteří byli ve svých výpovědích konkrétnější a někteří z nich byli získáni i ke spolupráci. V protokolu z posledního dne Pechalova výslechu se dočteme. „*Otázka: Které anglické parašutisty připravené k shoení znáte? Odpověď: Zním jenom z mojí skupiny Mikše a Gertika a bývalého českého poručíka Opálku.*“⁴⁴⁰ Ačkoli ve výpovědi zaznělo jméno Mikš, byl to Viliam Gerik, který svého kolegu z výsadku nacistům identifikoval. Je ovšem možné, že v tomto případě chybil. Protokol o délce jednoho odstavce skončil odpovědí na otázku, zda chce Pechal něco dodat ke svým dřívějším výpovědím. Odpověď byla negativní.

Pokud si zrekapitulujeme informace, které při svých výpovědích uvedl nadporučík Oldřich Pechal, musíme seznat, že pro gestapo nebyly hodnotné. Pechal odmítl vypovídat, jak o základním a speciálním výcviku, tak o dalších účastnících kurzů. Neprozradil šifrovací klíč, nevypovídal o úkolu své skupiny. Z osob, které mu v protektorátu poskytly pomoc, uvedl svoji rodinu, penzistu Hrabala, u kterého navíc udal špatné místo bydliště a starostu Urbana. Pechalovi muselo být jasné, že jeho jméno nemělo smysl zapírat, velmi pravděpodobně o jeho činnosti podal hlášení Ryšánek. Mnohé další jako lékaře Vladimíra Dunděru, Emila Cejpa, Rudolfa Berku či Antonína Šťastného vůbec nejmenoval. Někteří z nich i díky statečnosti Pechala válku přežili, jiní za poskytnutou pomoc parašutistovi zaplatili cenou nejvyšší.

Nadporučík Oldřich Pechal, těžce zkoušený velitel skupiny ZINC, zůstal československým důstojníkem až do své smrti. Dne 22. září 1942 byl oběšen v Mauthausenu. Jeho přáním bylo, aby po válce vyšlo najevo, kdo ho zradil a on tak byl pomstěn.⁴⁴¹ Stalo se. Viktor Ryšánek byl odsouzen Mimořádným lidovým soudem k trestu smrti a 7. října 1946 popraven.

---

⁴⁴⁰ VHA, 37-351-1. Protokol sepsaný s Oldřichem Pechalem dne 16. září 1942.

⁴⁴¹ VHA, 37-351-1. Protokol sepsaný s Františkem Hatoňem ze dne 23. října 1945.

Rotný Karel Čurda

V brzkých ranních hodinách dne 28. března 1942 měli být v prostoru mezi Tábořem, Pelhřimovem a Vlašimí vysazeni tři muži operace OUT DISTANCE. Skupina ve složení nadporučík Adolf Opálka, rotný Karel Čurda⁴⁴², desátník aspirant Ivan Kolařík však seskočila v blízkosti Ořechova u Telče. Do protektorátu měla dopravit speciální přístroj pro navádění letadel - Rebeca, navázat kontakt s Bartošovým SILVER A, dát se mu k dispozici a provádět sabotážní činnost. I výsadek OUT DISTANCE byl od počátku provázen několika nehodami. Opálka si při doskoku pohmoždil nohu, Kolařík na místě seskoku ztratil padělané osobní doklady a jeden z balíků s materiálem nebyl k nalezení. Po zakopání zbylého materiálu se parašutisté dohodli, že se rozejdou k příbuzným. Sejdou se až na základě inzerátu „Koupím česko - německý slovník“ na adrese uvedené v novinách. Případně byl domluven i záložní postup.

Smluvený inzerát v Národní politice ve stanovenou dobu nevyšel, a tak se Karel Čurda dle rozkazu vydal na první záchytnou adresu skupiny ke knihaři Vojtíškovu do Lázní Běláhoř. Zjistil, že nadporučík Opálka zde již byl a zanechal mu další rozkazy. Měl se dostavit do Pardubic na adresu Václava Krupky. Václav Krupka a jeho žena Hana patřili k nejagilnějším spolupracovníkům členů SILVER A. Ve svém bytě přechovávali jeho velitele nadporučíka Alfréda Bartoše. Právě od Bartoše obdržel Čurda další instrukce. S pomocí Vlastimila „Áťi“ Moravce se v druhé půli dubna přesunul do Prahy do Biskupcovy ulice. V čísle 7 bydlela rodina Moravcova, která patřila k hlavním podporovatelům a přechovavatelům československých parašutistů v Praze. Nezanedbatelné pak pro pobyt československých vojáků byly její kontakty s dalšími českými vlastenci, kteří se na ukrývání parašutistů podíleli. Ve stejné ulici v čísle 4 bydlel Jan Zelenka - Hajský s rodinou. Řídící učitel a sokol Zelenka - Hajský byl dalším oddaným spolupracovníkem parašutistů především Kubiše a Gabčíka.

Čurda pobýval u Moravcových a o několik dnů později 23. dubna 1942 odjel dle rozkazu s Vlastimilem Moravcem do Plzně, kde se setkal s nadporučíkem Opálkou, Janem

---

⁴⁴² Karel Čurda se narodil 10. října 1911 ve Staré Hlíně u Třeboně. Byl nejmladší ze šesti dětí. Po absolvování obecné a měšťanské školy, nastoupil v roce 1933 základní vojenskou službu v Jindřichově Hradci. V roce 1938 byl propuštěn z armády a stal se dozorcem finanční stráže nedaleko Olomouce. Po vyhlášení Protektorátu Čechy a Morava, odešel v červnu 1939 do Polska, poté do Francie, kde od srpna sloužil v cizinecké legii. Pak již následovala cesta zpět k československé armádě. V červenci 1940 byl převezen lodí Mohamed El Kebir do Velké Británie, kde byl zařazen k automobilové rotě. Od září 1941 prodělal kurz útočného boje ve Skotsku a parašutistický kurz. V lednu 1942 byl vybrán do operace OUT DISTANCE.

Kubišem a Josefem Valčíkem. Z Londýna přišla depeše o nutnosti bombardovat Škodovy závody. Parašutisté měli navést letouny pomocí REBECY. Speciální přístroj byl tou dobou však již v rukou gestapa. Proto měli pro vytyčení dané plochy zapálit na několika místech signalizační ohně.⁴⁴³ V bytě inspektora Václava Krále domluvili podrobnosti celé akce. Čurda se v Plzni seznámil i s dalšími podporovateli parašutistů. Kromě Králových k nim patřila rodina obchodníka Vojtěcha Kučery, vdova Aloisie Hrdličková se synem Jiřím a manželé Bejblovi.

V noci z 25. na 26. dubna 1942 proběhl avizovaný nálet na Škodovy závody, přestože parašutisté vhodně označili daný prostor, nálet se nezdařil. Ohně nebyly kvůli velké oblačnosti dostatečně zřetelné, tudíž bomby byly svrženy na jiná místa. Celá akce však zalarmovala policejní složky a parašutisté tak museli Plzeň rychle opustit. Rozdělili se do dvojic a postupně se vraceli do Prahy. Karel Čurda šel pěšky s nadporučíkem Opálkou až do Rokycan. Zde se jejich cesty rozešly.⁴⁴⁴ Dle poválečného Čurdova prohlášení se z Rokycan přesunul do Kolína, pravděpodobně ke svému švagrovi. „*Po požáru jsme šli do Rokycan, kde jsem dostal příkaz od npor. Opálky, abych odejel do Kolína, kde jsme se měli opět sejít. Když by on tam do týdne nepřišel, měl jsem jeti do Prahy.*“⁴⁴⁵ Je otázkou, jestli to skutečně Opálka Čurdovi nařídil. V Kolíně nebylo žádné z center československých parašutistů. Navíc Opálka si musel být vědom rizika přebývání parašutistů u příbuzných. Nicméně, zcela pravdivá je druhá část Čurdova prohlášení a totiž to, že se měl ve smluvenou dobu odebrat zpět do Prahy.⁴⁴⁶

Opálka do Kolína nepřišel, a tak Čurda odjel do Prahy. Následně byl zřejmě Vlastimilem Moravcem odveden do Melantrichovy ulice k rodině Josefa Svatoše. Od Opálky dostal úkol vyhledat třetího člena výsadku Ivana Kolaříka, který se vydal k příbuzným do Valašského Meziříčí a Opálka s ním od seskoku neměl kontakt. Kolařík sebou odnesl část peněz, kterými byl výsadek OUT DISTANCE vybaven do operace. „*Od Svatoše jsem se vydal na cestu do Valašského Meziříčí, ale nedostal jsem se až tam, vlastně*

---

⁴⁴³ Podrobnosti o prováděném náletu viz: kapitola o odboji.

⁴⁴⁴ JELÍNEK, Zdeněk: *Operace SILVER A. Druhé, rozšířené a aktualizované vydání*. Ed. Vojtěch Šustek. Scriptorium, Praha 2010, s. 96. Podle historika Zdeňka Jelínka přespal Čurda u železničáře Václava Stehlíka.

⁴⁴⁵ VHA, 37-335-3. Prohlášení o mé činnosti. V protokolu z výslechu z června 1945 se lze dočíst, že Čurda i Opálka přespali v lese u Rokycan a až následující den se Čurda vydal do Kolína a Opálka do Prahy. Srovnej: SOA, MLS, Ls. XXV. 1290/45. Informace uvedené v prohlášení je třeba podrobit kritice. Čurda svou výpověď v mnohém zkreslil, některé osoby záměrně nazýval nepravými jmény atd.

⁴⁴⁶ JELÍNEK, Zdeněk: *Operace SILVER A. Druhé, rozšířené a aktualizované vydání*. Ed. Vojtěch Šustek. Scriptorium, Praha 2010, s. 97.

*ne až k desátníkovi Kolaříkovi, poněvadž na nádraží (...) pronásledovali mne četníci, před nimiž jsem utekl do lesa, kde jsem přespal. Ráno jsem se vrátil vlakem do Prahy, kde jsem všechno hlásil npor. Opálkovi.*⁴⁴⁷ Rozruch v okolí Valašského Meziříčí vyvolal zřejmě sám Kolařík, který se 1. dubna 1942 otrávil.⁴⁴⁸

Rotný Čurda byl poté od Svatošů odveden k Baucovým do Nuslí. Pravidelně navštěvoval i Moravcovy. Den před atentátem požádal nadporučíka Opálku, zda by si mohl zajet ke své sestře do Kolína pro prádlo. Opálka souhlasil, a tak ráno 27. května 1942 Čurda odjel, aniž by cokoli tušil o připravovaném atentátu. Zůstane otázkou, proč Čurda do celé operace nebyl zasvěcen a také proč velitel vyhověl jeho žádosti odjet z Prahy ve chvíli, kdy předpokládal, že by bylo vhodné mít všechny parašutisty pod dohledem?

Nadporučík Opálka měl z parašutistů působících v Praze nejvyšší hodnost. Stal se tak jejich velitelem. Všechna svědectví, která se týkají jeho osoby, ukazují, že to byl charakterní a službě oddaný důstojník, který měl přirozenou autoritu u svých podřízených. Je překvapivé, že Čurdovi ochotně udělil svolení odjet za příbuznými. Nabízí se několik možností odpovědí. Je možné, že do atentátu Čurda nebyl zasvěcen proto, že okruh osob, které o něm věděly a pomáhaly s přípravami, dalece přesahoval rozkaz vydaný z Londýna. V něm bylo jasně řečeno, že atentát má provést Kubiš s Gabčíkem bez spolupráce domácího odboje. Nepočítalo se ani s pomocí dalších parašutistických skupin, ty měly své konkrétní úkoly. Až v protektorátu parašutisté zjistili, že provést atentát bez spolupráce s domácím odbojem není možné.

Dalším možným vysvětlením je skutečnost, která byla zdůrazňována především historiky šedesátých let, a sice že Opálka ani ostatní parašutisté Čurdovi nevěřili. Proti jeho zařazení do výsadku údajně nadporučík protestoval už v Londýně. Londýnské vedení však vyzdvihovalo hlavně Čurdovu fyzickou zdatnost a vytrvalost a nebralo na Opálkovy

---

⁴⁴⁷ ABS, 325-106-4. Protokol sepsaný s Karlem Čurdou dne 15. června 1945. Čurda se o svém úkolu vyhledat Kolaříka nezmiňuje v prohlášení o činnosti. Zmínku najdeme v protokolu sepsaném na OBZ z 25. května 1945. Zde však Čurda tvrdí, že u Svatošů bydlel až poté, co se vrátil z Moravy. ABS, Tamtéž.

⁴⁴⁸ Ivan Kolařík ztratil po seskoku své falešné doklady. V nich měl navzdory pravidlům konspirace vloženu fotografii své dívky Milady Hrušákové s věnováním a s iniciály V. M. Doklady byly předány gestapu, které záhy přišlo na to, že iniciály V. M. jsou zkratkou Valašského Meziříčí. Hrušáková u výsledku přiznala, že na fotografii v dokladech je její chlapec, od roku 1939 nezvěstný. Kolařík tak byl identifikován a gestapo po něm vyhlásilo pátrání. Aby zabránil perzekuci rodiny, otrávil se nedaleko Vizovic. Parašutista se zachoval hrdinně, avšak nezničil potravinové lístky, které mu předala rodina jeho snoubenky. Během Heydrichiády byly obě rodině Kolaříkova i Hrušáková popraveny.

protesty ohledy.⁴⁴⁹ Jistou nedůvěrou k Čurdovi pak potvrzovali i přeživší spolupracovníci parašutistů jako Václav Krupka a jeho žena, či Marie Žilanová. Měli bychom však zdůraznit, že se jedná o poválečné vzpomínky, kdy od událostí roku 1942 uběhla řada let. Na druhou stranu se osobní nedůvěra, či obavy o Čurdovu spolehlivost, jeví jako reálný důvod Opálkova jednání.

Až v Kolíně se Čurda od své sestry dozvěděl o provedeném atentátu a ještě ten den se vrátil vlakem do Prahy. Úkryt našel v Nuslích u Baucových, kde také ve světlíku přečkal policejní prohlídku. Budeme-li důvěřovat Čurdovým poválečným výpovědím, přišla za ním následujícího rána paní Baucová a požádala ho, aby byt opustil. „*Na mojí prosbu, zjistila ještě, že při kontrolách na nádražích stačí občanská legitimace, a tak jsem se rozhodl, že odjedu domů do Nové Hlíny.*“⁴⁵⁰ Doma se Čurda ukrýval na půdě a přečkal i další policejní razii. Poté zde prožíval dny heydrichiády. Postupně v něm začal sílit pocit strachu, že bude vše prozrazeno a následné perzekuci neunikne jeho rozsáhlá rodina. Především jeho matka, které řekl, že byl vyslán jako parašutista, se obávala možných následků.

Čurda byl v průběhu svého úkrytu v rodné vsi ještě několikrát vystaven policejním prohlídkám. Denně se z novin a z rozhlasu dovídal jména popravených. Již tři dny po atentátu místní rozhlas hlásil: „*K trestu smrti zastřelením byli odsouzeni: (...) František Smolík z Jundrova u Brna, Lidmila Necová z Jundrova u Brna, Josef Kolařík z Valašského Meziříčí, Dr. med. Jiří Kolařík ze Zlína, Jaroslava Kolaříková ze Zlína, Bohumír Hrusák z Valašského Meziříčí...*“⁴⁵¹ a seznam pokračoval. Čurdovy obavy s informací o popravě rodiny dalšího člena OUT DISTANCE Kolaříka vzrostly. Hlášení o denních popravách bylo opakováno v rozmezí půl hodiny, stejně jako hlášení o tom, že „*kdo pachatelům poskytuje přístřeší, anebo pomoc, anebo má vědomost o jejich osobě či o jejich pobytu a neoznámí to, bude zastřelen s celou svou rodinou.*“⁴⁵² Policie i gestapo usilovně shromažďovaly informace, dny ubíhaly, ale žádná z nich nevedla k požadovanému výsledku - odhalit strůjce atentátu. Nacistická represe po Heydrichově smrti zesílila a vrcholila vypálením Lidic dne 10. června 1942. Zvláště tento akt ovlivňoval smýšlení protektorátní společnosti až do konce války.

⁴⁴⁹ ANM, fond Zdeněk Jelínek. Neuspořádáno.

⁴⁵⁰ ABS, 325-106-4. Protokol sepsaný s Karlem Čurdou dne 15. června 1945.

⁴⁵¹ PLACHÝ, Zdeněk: *Protektorát proti Londýnu. 38 dní heydrichiády*. Vydalo nakladatelství Plachý, Nové Sedlo u Lokte. 2006, s. 13.

⁴⁵² *Tamtéž*, s. 8.

Vyvolaná atmosféra teroru zapůsobila i na československého parašutistu.⁴⁵³ Jeho další rozhodování zásadně ovlivnila zpráva o popravě celé rodiny nadporučíka Oldřicha Pechala dne 12. května 1942. Již následující den 13. května 1942 pronesl protektorátní ministr školství a národní osvěty Emanuel Moravec další ze svých projevů k národu. Vyzýval v něm k loajalitě říši a apeloval na obyvatele protektorátu, aby poskytli informace vedoucí k dopadení atentátníků. „*Místo desítek tisíců dopisů oddanosti, vděčnosti a lásky, potřebuji na záchranu českého národa jen několik slov, která umožní dopadení pachatelů. Zaručuji se, že ten, kdo nás přivede na stopu oněch vyvrhelů, třeba by byl vinný, dostane milost. Ručím za něho i jeho rodinu svým slovem i životem.*“⁴⁵⁴ I tento projev zasáhl do života Karla Čurdy. Strach a zároveň nabídka beztrestnosti, podpořená přimlouváním matky a sestry, aby Čurda jednal, přiměly parašutistu nastoupit cestu zrady.⁴⁵⁵

Nejprve ve stejný den, tedy 13. června 1942, napsal na četnickou stanici v Benešově anonymní dopis, ve kterém označil za atentátníky jistého Kubiše a Gabčíka. Dopisů tou dobou však docházelo takové množství, že mu nebyla věnována dostatečná pozornost. Po vydání vyhlášky Kurta Dalugeho, která slibovala odměnu a amnestii osobám, které přispějí k objasnění atentátu, se Čurda rozhodl jednat.

Do 16. června 1942 vědělo o úkrytu Kubiše, Gabčíka a dalších československých parašutistů přes dvacet osob, které po dobu dvaceti dnů nečinily udání.⁴⁵⁶ Rotný Karel Čurda, který se rozhodl přihlásit na gestapu, toto místo neznal. Znal ale právě tuto síť oddaných přechovavatelů a podporovatelů parašutistů. „*Do Prahy jsem přijel dopoledne a šel jsem na první adresu /tj. pan Svatoš na Můstku/. Ten mi řekl, že má pro mne nějakou zprávu, ale že musím počkat.*“⁴⁵⁷ Ve skutečnosti si však u Svatoše ověřil, že parašutisté

---

⁴⁵³ Je otázkou, proč velitel skupiny Opálka netrval na tom, aby se Čurda přemístil do krypty za ostatními? Dle vojenského historika Michala Buriana Čurda Opálkův rozkaz k přesunu do kostela odmítl uposlechnout. Tato informace se však nedá doložit žádným pramenem, či svědectvím. Navíc, Čurda o úkrytu v kostele v Resslově ulici prokazatelně nevěděl. Poněvadž v opačném případě by o něm na gestapu vypověděl přímo. Údaje vedoucí k odhalení místa československých parašutistů byly zjištěny po zostřeném výslechu Vlastimila Moravce. <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/exkluzivne-na-ct24/osobnosti-na-ct24/70672-vrazda-na-tyranovini-zlocin/>. 21. 3. 2012.

⁴⁵⁴ *V hodině dvanácté: soubor projevů státního prezidenta a členů vlády Protektorátu Čechy a Morava po 27. květnu 1942.* Orbis, Praha 1942, s. 40.

⁴⁵⁵ ABS, 325-106-4. Protokol sepsaný s Karlem Čurdou dne 15. června 1945.

⁴⁵⁶ AMORT, Čestmír: *Heydrichiáda.* Naše vojsko, Praha 1965, s. 264.

⁴⁵⁷ VHA, 37-335-3. Prohlášení o mé činnosti.

jsou stále ještě v Praze. Po jeho odchodu, zamířil do Bredovské ulice na řídicí úřadovnu pražského gestapa.⁴⁵⁸

Na gestapu byl odveden na IV. oddělení, které bylo pověřeno vyšetřováním atentátu. Řídil jej kriminální rada Schultze, komisař Pannwitz a Jantur. Jelikož byl komisař Pannwitz - hlavní vyšetřovatel atentátu - v tu chvíli mimo úřadovnu, byl Čurda odveden ke komisaři Janturovi. *„Byl tehdy velmi rozčilen, trásl se na celém těle a oznámil, že je parašutistou. (...) dovolával se nařízení, které vyšlo a které slibovalo (...) beztrestnost. Ptal jsem se ho, proč má takový strach (...) a on mi řekl, že nám může dáti pokyny k vypátrání pachatelů atentátu.“*⁴⁵⁹ Po tomto sdělení nechal Jantur okamžitě přivolat komisaře Pannwitze a Schultzeho. Po jejich příchodu začal parašutistův výslech.⁴⁶⁰

Originální výslechový protokol Karla Čurdy ze dne 16. června, ani jeho výslechové protokoly z následujících dnů, neexistují, nebo prozatím nebyly nalezeny. V následující pasáži se tak budu faktograficky opírat o autentický dokument k Čurdovu případu - zprávu pražského gestapa o odhalení sítě českých agentů - parašutistů, ze dne 20. června 1942.

*„Dne 16. 6. v poledne se přihlásil protektorátní příslušník Karel Čurda, nar. 10. 10. 1911 ve Staré Hlíně, okr. Třeboň. (...) Čurda prohlásil, že chce učiniti svědeckou výpověď a požádal o předložení aktovky nalezené na místě atentátu.“*⁴⁶¹ Za jejího majitele označil jistého Josefa Gabčíka a sdělil, že ji dříve spatřil doma u manželů Svatošových. Úvodní část Čurdovy výpovědi vzbudila dojem, že o strůjcích atentátu skutečně věděl. V průběhu výslechu, který trval od 16 hodin přes celou noc až do rána, označil jako druhého atentátníka Jana Kubiše. Potvrdil, že jeho i Gabčíkův popis v tisku odpovídá skutečnosti. *„Na otázku po motivu jeho příchodu na vedoucí služebnu pražského gestapa, odpověděl, že když si přečetl v novinách o zastřelení rodičů českého agenta-parašutisty Oldřicha Pechala, dostal strach, aby jeho matku - na níž velmi lpí - nepostihl stejný osud.“*⁴⁶²

---

⁴⁵⁸ Dnes ulice Politických vězňů.

⁴⁵⁹ SOA, MLS, Ls. XXV. 1290/45.

⁴⁶⁰ V prohlášení o mé činnosti se lze dočíst, že Čurda byl na gestapu bit a chtěl spáchat sebevraždu L-tabletkou, byl však zpozorován a v pokusu mu bylo zabráněno. To by nepřímo potvrzovala i nově vydaná Pannwitzova zpráva o atentátu (2011), kde Pannwitz připouští, že Čurda chtěl zastavit nacistické represe, uchránit rodinu a spáchat sebevraždu. Zvláštní ovšem je, že v dalších výpovědních protokolech zrovna na této informaci netrvá a o svém pokusu o sebevraždu nevypovídá.

⁴⁶¹ AMORT, Čestmír: *Heydrichiáda*. Naše vojsko, Praha 1965, s. 227-232., SOA, MLS, Ls. 1527/46. Trestní spis Kurta Daluega.

⁴⁶² AMORT, Čestmír: *Heydrichiáda*. Naše vojsko, Praha 1965, s. 227-232., SOA, MLS, Ls. 1527/46. Trestní spis Kurta Daluega.

Následně prozradil všechny osoby, které poznal v době po svém seskoku do protektorátu a které parašutistům pomáhaly - rodinu Jana Vojtíška v Lázních Bělohradě, Václava Krupku z Pardubic, dále rodinu Kučerovu, Královu a Bejblovu z Plzně. V neposlední řadě oznámil adresy pražských přechovavatelů - rodiny Moravcových, Svatošových, Baucových, Zelenkových a Hoškových. Gestapo okamžitě zahájilo pátrání a převážně v ranních hodinách 17. června 1942 výše uvedené osoby zatklo. Jejich výsledkem pak získalo informace vedoucí k odhalení úkrytu československých parašutistů v pravoslavném kostele nedaleko Karlova náměstí.

Čurda také přiznal, že se ukrýval v Kolíně u svého švagra Antonína Máci a u sestry Růženy ve Staré Hlíně. Na základě tohoto udání byla celá rodina 17. června 1942 zatčena a vyslýchána ohledně pomoci parašutistovi. Čurdova sestra Marie⁴⁶³, provdaná Mácová, po válce vypověděla: „Z počátku jsme popřeli styky s mým bratrem, ale když mě zapisovatel na gestapu sám řekl, že jsme byli celá rodina, zatčena pouze na udání mého bratra a slíbili nám, že když se doznáme, půjdeme všichni domů, tak (...) jsem se doznala. (...) Když jsem se dozvěděla, že moji rodinu udal bratr, přerušila jsem s ním veškeré styky.“⁴⁶⁴ Poté byli někteří členové rodiny odvezeni na Pankrác, dále vyslýcháni a následně 21. června 1942 propuštěni.

Čurdovi byly dále během výslechu předloženy fotografie československých vojáků a byl tázán, zda osoby na nich poznává. Údajně pod nátlakem připustil, že ano.⁴⁶⁵ Vypověděl o štábním kapitánu Šustrovi, nouzových letištích v Anglii, avšak další informace z výcviku, tento den neposkytl.

V ranních hodinách dne 18. června 1942 byl odvezen k pravoslavnému kostelu svatého Karla Boromejského v Resslově ulici. Na chodníku nejprve identifikoval svého velitele nadporučíka Adolfa Opálku. Následně pak v nemocnici potvrdil identitu Jana Kubiše, Josefa Bublíka neznal. Nacisté oba mrtvé parašutisty převezli zpět ke kostelu, stejně jako Karla Čurdu. Boj zde ještě nebyl u konce. Po nalezení čtvrtého obleku se pozornost gestapa obrátila na celý komplex kostela. Brzy bylo zjištěno, že další parašutisté

---

⁴⁶³ Syn Marie a Antonína Mácových Oldřich uprchl v roce 1944 na Slovensko. Na podzim byl zatčen a vězněn v Brně, následně na Pankráci. Marie Mácová prosila svého bratra Karla, aby synovci zanesl prádlo do cely. Čurda však odmítl. Oldřich Máca byl poté převezen do Terezína, kde se nakazil skvrnitým tyfem. Zemřel v květnu 1945 v nemocnici.

⁴⁶⁴ SOA, MLS, Ls. XXV. 1290/45.

⁴⁶⁵ ABS, 325-106-4. Protokol sepsaný s Karlem Čurdou dne 15. června 1945.

se ukrývají v kryptě. Cílem nacistů bylo zatknout je živé, i proto je měl vyzvat pravoslavný kněz Vladimír Petřek, aby se vzdali. Petřek však nespolupracoval dle představ gestapa. Následně byl přiveden Karel Čurda, aby své druhy přemluvil.⁴⁶⁶ Parašutisté se postavili na rozhodný odpor. Avšak po několika hodinách uvěznění v zaplavované kryptě a již bez munice, zvolili čtyři českoslovenští vojáci dobrovolnou smrt. Nacisté poté předvedli jejich spolupracovníky, kteří měli mrtvé muže identifikovat. Karel Čurda označil pět z nich.

Po těchto událostech byl parašutista odvezen na Pankrác a v průběhu dalšího týdne opakovaně vyslýchán v Petschkově paláci. Byl opětně tázán i na svůj pobyt ve Velké Británii. Nakreslil dokonce plány československých výcvikových táborů ve Skotsku a uvedl jména parašutistů, se kterými byl v kurzu a kteří připadali v úvahu pro odeslání do protektorátu.⁴⁶⁷ Dle dostupných materiálů se zdá, že u výslechů nebyl týrán a vypovídal ochotně.⁴⁶⁸

Přibližně za dalších sedm týdnů byl Čurda znovu převezen do Bredovské ulice, kde mu komisař Pannwitz oznámil informaci o udělení odměny za dopadení atentáčníků.⁴⁶⁹ Odměna činila pět miliónů korun a byla uložena na bankovní knížce v Deutsche Kreditanstalt. Měsíční apanáž mu byla vyplácena jeho představeným Heinzem Diabem. Údajně měl nový konfident pobírat částku 20 - 30 tisíc korun měsíčně, nicméně nabízí se i možnost, že takové sumy nedostával. Navíc je otázkou, zda by třetí říše, či gestapo měly zájem na tom, aby Čurda s penězi volně disponoval. V bance byl vždy u vyplácení hotovosti přítomen Diabo, pravděpodobně dal část vybraného obnosu Čurdovi na živobytí a tu druhou vrátil na účet gestapa.⁴⁷⁰ Tuto skutečnost by nepřímo podporoval fakt, že parašutista neposílal žádné peníze své rodině. Stejně tak ve chvíli, kdy se k němu dostavila jeho partnerka z dob před jeho útekem za hranice a žádala ho o příspěvek na dítě, „odpověděl, že nemá žádné u sebe a hodil mi jen 500 K na stůl.“⁴⁷¹ V obou případech však mohly být rozhodující Čurdovy duševní pohnutky, než fakt, že by neměl dostatek peněz. To by potvrzovala i skutečnost, že se Čurda u poválečných výslechů nezmínil o tom, že by

---

⁴⁶⁶ JELÍNEK, Zdeněk a KOPEČNÝ, Petr: *Operace OUT DISTANCE*. In: *Pražský sborník historický*. 1988, ročník XXI., s. 39.

⁴⁶⁷ SLÁDEK, Oldřich: *Přicházeli z nebe*. Naše vojsko, Praha 1986, s. 245.

⁴⁶⁸ Výjimkou je již zmiňované Čurdovo prohlášení o činnosti.

⁴⁶⁹ Bredovská ulice, dnes Politických vězňů.

⁴⁷⁰ <http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/10350893065-heydrich-konecne-reseni/212563235400021-sazka-na-risi/>. 16. 3. 2012.

⁴⁷¹ SOA, MLS, Ls. XXV. 1290/45. Výpověď Karolíny Jiránkové.

Diabo s penězi nějakým způsobem manipuloval a navíc potvrdil, že celkově z knížky odčerpал přes milión korun.⁴⁷²

Na podzim roku 1942 byl propuštěn z pankrácké věznice. Bylo mu nařízeno, aby se zdržoval v hlavním městě, a nenavštěvoval příbuzné. Čurda přijal německou státní příslušnost a osobní dokumenty na jméno Karel Jerhot. Od gestapa obdržel byt nejprve v Blanické ulici 4 v Libni. O dva měsíce později se přestěhoval na Vinohrady do Francouzské ulice 8. V tuto dobu se také seznámil se svou pozdější manželkou Marií Bauerovou - Speckerovou. K seznámení došlo přes jejího švagra Roberta Ereta, který byl agentem gestapa.

Pravděpodobně v listopadu roku 1942 byl Čurda poprvé využit jako konfident pražského gestapa s úkolem odjet do Studence ve východních Čechách. Zde měl od Miroslava Háka vyzvědět informace o pobytu parašutistů ze skupiny ANTIMONY.⁴⁷³ Hák jejich přítomnost zapřel a Čurda odjel. Velitel skupiny nadporučík Závorka pojal k celé situaci nedůvěru a rozhodl se přemístit své muže na jiné místo. On a radiotelegrafista skupiny Jasínek se ukryvali nejprve ve Staré Pace a později v Rovensku pod Troskami. Šifrant skupiny Srazil přebýval v Horní Kalné. V depeši z 21. prosince 1942 žádal Závorka londýnské vedení o bližší informace k osobě Karla Čurdy. „*Mnoho lidí hlásí se jako parašutisti. Obava, že nastrčení gestapem. Sdělte, kdo shozen v srpnu. Sdělte popis Čurdův, alias Vrba [správně Vrbas - pozn.autorky].*“⁴⁷⁴ Odpověď z Londýna pravděpodobně nepřišla. Vysílání Barbory bylo zachyceno nejprve na začátku prosince a poté až 22. téhož měsíce.⁴⁷⁵ Ačkoli radiotelegrafista skupiny Lubomír Jasínek učinil vše potřebné pro dodržení pravidel konspirace, bylo radiotelegrafické spojení s Londýnem monitorováno německou radiovou zaměřovací službou.⁴⁷⁶ Gestapo znovu na sever Čech vyslalo své konfidenty.

K Miroslavu Hákoví přijel Jaroslav Nachtmann, vydávající se za poručíka Šulce a požádal Háka, zda by poskytl „odbojáři“ Čurdovi přístřeší. Hák s ohledem na to, že parašutisté od něj odešli, přislíbil pomoc. Čurda u něj přebýval přes 14 dnů. Jeho „*chování*

---

⁴⁷² SOA, MLS, Ls. XXV. 1290/45. Výpověď Karla Čurdy.

⁴⁷³ Skupina ANTIMONY (nadporučík František Závorka, četař Stanislav Srazil, svobodník Lubomír Jasínek) byla vysazena do protektorátu 24. října 1942. Měla převážně zpravodajské úkoly.

⁴⁷⁴ ABS, 325-128-3. Depeše Barbory ze dne 21. prosince 1942.

⁴⁷⁵ Srovnej: HANÁK, Vítězslav: *Muži a radiostanice tajné války*. Dvůr Králové, 2002, s. 73.

⁴⁷⁶ Srovnej: UHLÍŘ, Jan B.: *Zánik desantu ANTIMONY*. In: *Historie a vojenství*. 2006, číslo 1, s. 55.

(...) bylo dosti nápadné. Nemohl jsem se zbavit dojmu, že přece není pravým parašutistou. Chtěl stále vědět, zda se u mne zdržují, neb zdržovali oni tři parašutisté, svěřil jsem mu, že jsem o nich věděl (...) ale neprozradil jsem mu, kde se nyní zdržují.“⁴⁷⁷ Ačkoli konfident nezjistil, kam parašutisté odešli, dozvěděl se o několika jejich spolupracovnících. Následným zatýkáním a pomocí zostřených výslechů byly získány informace vedoucí k zániku celé skupiny. Závorka s Jasínkem se při zatýkací razii otrávil, Srazil byl zatčen gestapem.⁴⁷⁸

Paralelně s akcí ve východních Čechách byl Čurda nasazen i do organizace Kázeň - Odvaha - Statečnost (KOS) vedené kapitánem Šárou.⁴⁷⁹ Gestapo o činnosti skupiny vědělo a mělo s ní své plány, i proto ponechávalo její členy na svobodě. Organizace měla být využita jako volavčí síť, ke které se měly připojovat další odbojové struktury. Koncem roku 1942 se Šárou navázal kontakt poručík Šulc - Nachtmann. Zakrátko byli do vedení organizace dosazováni i další konfidenti vydávající se za odbojáře. Mezi nimi i Karel Čurda, který vystupoval v roli československého parašutisty, kterému hrozí zatčení. Šára mu proto poskytl přístřeší ve svém bytě. Čurda zde pobýval od poloviny prosince až do ledna 1943. Cílem gestapa bylo činnost celé skupiny monitorovat a vyčkávat na pravou chvíli k zásahu proti domácímu odboji.

Karel Čurda - Jerhot zásadně přispěl k dopadení velitele skupiny BIVOUAC Františka Pospíšila. Pospíšilovi se podařilo utéct ze zatčení ve Zlíně v květnu 1942. Od té doby se ukrýval na jihozápadní Moravě v okolí Dalešic. Zde se napojil na členy odbojové organizace „Petrolej - Benzin“ operující v Telči. Mezi jeho hlavní spolupracovníky patřili zaměstnanci firmy bratří Zikmundů, především řidiči Procházka, Zýka a Toman. Pospíšil plánoval znovu odejít za hranice. První pokus o přechod nebyl v únoru 1943 úspěšný, a tak se po návratu do Telče později přesunul do Brna a ukrýval se u obuvníka Adamce. Zatčením a výpověďmi členů skupiny „Petrolej-Benzin“ gestapo znovu objevilo i parašutistovu stopu.⁴⁸⁰

---

⁴⁷⁷ SOA, MLS, Ls. XXV. 1290/45.

⁴⁷⁸ Literatura k výsadku ANTIMONY: TICHÝ, Antonín: *Živé nás nedostanou*. Liberec 1969., KRAJINA, Vladimír: *Vysoká hra*. Praha 2010., UHLÍŘ, Jan B.: *Zánik desantu ANTIMONY*. In: *Historie a vojenství*. 2006, číslo 1.

⁴⁷⁹ Kapitán Miloslav Šára byl bratrancem brigádního generála Václava Šáry, jedné z ústředních postav organizace Obrana Národa. Václav Šára byl popraven v průběhu prvního stanného práva dne 1. října 1941.

⁴⁸⁰ Srovnej: ABS, 325-131-7.

K Adamcovým byl nejprve vyslán Jaroslav Nachtmann - poručík Šulc. U obuvníka nechal Pospíšilovi vzkaz, že bude v Praze spojen s vedením domácího odboje. Druhý den ho u Adamců vyzvedne jiný československý parašutista, kterého Pospíšil dobře zná. Následující den 9. února 1943 přijel do Brna Karel Čurda. Přespál u Adamců a setkal se s Pospíšilem, kterému nabízel úkryt v Praze. Pospíšil návrh přijal a oba muži spolu 12. února 1943 odjeli do Prahy, kde Pospíšil přespál v bytě kapitána Šáry. „*Druhého dne (...) žádal jsem ho, aby šel se mnou na Václavské náměstí k poručíku Šulcovi (...) a vedl jsem ho do pasáže Luxor.*“⁴⁸¹ Nic netušící Pospíšil byl poté v pasáži zatčen členy gestapa. Byla mu nabízena spolupráce s gestapem, parašutista však odmítl. K jeho odeslání do Terezína zřejmě přispěla i informace Čurdy, který svého druha vylíčil jako oddaného vlastence.⁴⁸² František Pospíšil byl zastřelen v Terezíně pravděpodobně 28. října 1944.

V březnu roku 1943 odletěl Karel Čurda společně se Srazilem do Mnichova. Nad městem byly 15. března 1943 sestřeleny dva letouny, na jejichž palubě byly parašutistické skupiny IRIDIUM a BRONSE.⁴⁸³ „*Ukázali mi zbytky (...) legitimací. (...) Posádku jsem neviděl, byla prý mrtva a popálena. (...) Jenom jeden člen posádky ještě žil, byl silně popálen, já jsem ho však nepoznal.*“⁴⁸⁴ Ačkoli Čurda po válce tvrdil, že posádku neviděl, hlavním úkolem obou parašutistů bylo určit totožnost mrtvých druhů. Dle výpovědi Aloise Hörnischera, zaměstnance gestapa a vedoucího radiových protiher, se Čurda i Srazil na identifikaci aktivně podíleli. „*Byla provedena přehlídka obsáhlého zabaveného a z části zničeného (...) materiálu. Jednalo se v první řadě o občanské legitimace protektorátní s fotografiemi (...) Srazilem a Čurdou mohly být veškeré na fotografiích (...) zobrazené osoby identifikovány.*“⁴⁸⁵ Ze sedmi parašutistů na palubě, přežil pouze četař aspirant František Vrbka, který po převozu do vojenského lazaretu v Podolí, zemřel na následky popálenin.

---

⁴⁸¹ SOA, MLS, Ls. XXV. 1290/45.

⁴⁸² „*Leimer původně počítal s obohacením svého zpravodajského aparátu Pospíšilem, vzdal se tohoto plánu, když jej Čurda vylíčil jako zapřisáhlého šovinistu.*“ SOA, MLS, Ls. XXV. 1290/45. Výpověď Aloise Hörnischera. Srovnej: KRŮTA, Václav: *K věznění parašutisty Františka Pospíšila gestapem.* In: *Terezínské listy.* 1997, číslo 25, s. 72.

⁴⁸³ Výsadky IRIDIUM (nadporučík Miroslav Špot, nadporučík Miroslav Křičenský, rotný Vladislav Soukup a svobodník Bohumír Kobylka) a BRONSE (nadporučík Bohumír Martínek, četař aspirant František Vrbka a četař Antonín Kubec) patřily k druhé vlně výsadků na území protektorátu. Obě skupiny měly zpravodajské úkoly. Po této nehodě byly lety z Velké Británie do protektorátu přerušeny. Československý výsadkový program tak pokračoval v roce 1944 ze Sicílie.

⁴⁸⁴ ABS, 325-106-4. Protokol sepsaný s Karlem Čurdou dne 15. června 1945.

⁴⁸⁵ SOA, MLS, Ls. XXV. 1290/45. Výpověď Aloise Hörnischera.

V následující době nebyl Čurda jako konfident příliš využíván. Důvodů bylo několik. Gestapo se mohlo domnívat, že v Anglii už mají o jeho činnosti povědomí. S gestapem navíc v té době spolupracovali i jiní českoslovenští parašutisté jako Václav Kindl, či později Adolf Horák, kteří byli ve své činnosti výkonnější než Čurda. Ten navíc postupně propadal alkoholu, i proto bylo o jeho spolehlivosti pochybováno. „*Jen málokdy bylo možno zastihnouti jej ve stavu střízlivém a komisař Leimer jej chtěl znovu zatknouti, upustil však od toho s ohledem na dřívější gestapu prokázané služby.*“⁴⁸⁶ Člen gestapa Václav Habelt k Čurdově osobě vypověděl: „*Viděl jsem ho pouze jedinkráte. (...) Dělal na mě dojem muže 35-36 letého, velikosti 170-171 centimetrů, štíhlý, vlasy tmavé, podlouhlého obličej, bez vousů, tmavých očí. (...) Při podání ruky jsem cítil, že se mu silně potila ruka, a cítil jsem z něj alkohol.*“⁴⁸⁷ Habelt Čurdovi vystavoval propustky zejména do Vídně. Pravděpodobně za účelem osobní návštěvy Marie Bauerové, se kterou měl bývalý parašutista poměr.

Bauerová se poté přestěhovala do Prahy do Čurdova bytu ve Francouzské ulici. Dne 21. února 1944 se za Čurdu - Jerhota provdala. Jeho svědky na svatbě byli příslušníci gestapa Heinz Diabo a Jan Freylach. Je možné, že s nimi udržoval přátelské vztahy. Zároveň nelze vyloučit variantu, že se mohlo jednat o jakýsi dohled, či dozor nad jeho osobou. Nedlouho po svatbě se dvojici narodil syn Karel. Čurda stále docházel na gestapo a pobíral měsíční apanáž. Většinu peněz investoval do své rodiny, část do alkoholu. Ve svém bytě několikrát pohostil i další z řad konfidentů. Například bývalého letce Augustina Přeučila. Údajně jednou u něj byl na obědě i Václav Kindl. V průběhu roku několikrát navštívil svou matku ve Staré Hlíně i další příbuzné. Dle svědeckých výpovědí rodiny si někteří členové mysleli, že pracuje pro gestapo. On však s nimi o své práci nemluvil.⁴⁸⁸

K poslednímu Čurdovu využití jako konfidenta gestapa došlo na podzim roku 1944. Byl odeslán do Hradce Králové, aby našel a pozoroval velitele skupiny BARIUM⁴⁸⁹ nadporučíka Šanderu. Oba muži spolu absolvovali výcvikový kurz ve Skotsku. Ačkoli se hradeckému gestapu nakonec podařilo Šanderu zlikvidovat, Čurda k tomu „úspěchu“ aktivně nepřispěl.

---

⁴⁸⁶ *Tamtéž.*

⁴⁸⁷ ABS, 325-95-3. Výpověď Václava Habelta.

⁴⁸⁸ SOA, MLS, Ls. XXV. 1290/45.

⁴⁸⁹ Skupina BARIUM (nadporučík Josef Šanderu, četař Tomáš Býček a četař aspirant Tomáš Žížka) byla vysazena na začátku dubna 1944. Její úkoly byly zejména zpravodajské a organizační.

S postupnými porážkami německých vojsk bylo jasné, že se blíží konec nacistické třetí říše. Čurda se dle dostupných materiálů ještě více oddával alkoholu. V únoru 1945 si našel milenku, se kterou udržoval po měsíc poměr.⁴⁹⁰ Následně se v dubnu 1945 přestěhoval i s rodinou z Prahy do Manětína do domu své tchýně, kde ho také zastihl konec války. Poté už události nabraly rychlý spád. Čurda byl v květnu zatčen v Manětíně a převezen do Plzně. Zde si pro něj přijel štábní kapitán Nechanský, převezl ho do Prahy a sepsal s ním předběžný protokol. Jelikož v té době nebyl znám rozsah jeho zrady, byl propuštěn. Definitivně pak byl zatčen v Praze 17. května 1945 v kadeřnickém salónu na Smíchově.

U československých bezpečnostních orgánů se musel zodpovídat ze své činnosti v protektorátu po 16. červnu 1942. Následně byl odhalen jeho podíl na smrti nejen sedmi československých parašutistů v kryptě kostela, ale i dalších 26 osob. Následkem jeho udání však byla smrt dalších téměř tři set civilistů. Dále čelil obvinění z vojenské zrady a činnosti pro stranu nepřítele, za kterou byl placen. V průběhu téměř dvouletého vyšetřování byl usvědčován jak výpověďmi přeživších spolupracovníků parašutistů, tak zatčených zaměstnanců gestapa. Jeho vina byla nesporná.

Při závěrečném přelíčení u Mimořádného lidového soudu v Praze byl obviněn ze zločinu proti státu, zločinu proti osobám a zločinu udavačství dle velkého retribučního dekretu. Jeho obhájce argumentoval tím, že Čurda opouštěl vlast za zcela jiných poměrů, než do kterých se poté navrátil. V zápisu z přelíčení se lze k Čurdově obhajovací řeči dočíst následující: „(...) *Sotva slyšitelným hlasem, zadržáváje v řeči, (...) líčil svůj výslech na gestapu, kde prý mu vyhrožovali Lidicemi a dávali mu je za příklad, co se stane s jeho obcí, jestliže nepřizná, co ví. Jen proto, aby zachránil lidi a celou osadu, promluvil. Ačkoli není řečníkem, byla jeho řeč dosti působivá.*“⁴⁹¹ Po jeho obhajobě následovala řeč druhého ze souzených parašutistů Viliama Gerika. Dne 29. dubna 1947 byl Karel Čurda - Jerhot uznám vinným ve všech bodech obžaloby a jednomyslně odsouzen k trestu smrti. Poprava proběhla tentýž den v areálu pankrácké věznice.

Karel Čurda jako voják a parašutista selhal. Na rozdíl od Gerika se o něj domácí odbojová síť postarala, věděl tedy na koho se obrátit s žádostí o pomoc, či o další rozkazy.

---

⁴⁹⁰ Srovnej: SOA, MLS, Ls. XXV. 1290/45., JELÍNEK, Zdeněk a KOPEČNÝ, Petr: *Operace OUT DISTANCE*. In: *Pražský sborník historický*. 1988, ročník XXI., s. 42.

⁴⁹¹ ABS, 325-106-4.

Jeho přihlášení se na gestapu by bylo do jisté míry lidsky pochopitelné, avšak jeho dobrovolná konfidentská činnost nikoli. Plnil svou roli agenta zcela ochotně. O vyvázání ze spolupráce s gestapem se nepokusil, naopak přijal německé občanství a zdá se, že i smýšlení.⁴⁹² Činnost Karla Čurdy znamenala téměř po tři roky pro domácí odboj i pro další parašutistické skupiny stálé ohrožení.

Někteří válku přeživší parašutisté si Čurdovo přihlášení se na gestapu netroufali posuzovat. Patřil mezi ně i generál Rudolf Krzák: „*Když byl proveden útok a likvidace Heydricha nastal velký teror (...) likvidace a střelení mnoha obětí, které s tím neměly nic společného, prostě se domníval, že zachrání tuto situaci tím, že se přihlásí a oznámí, že to udělali (...) parašutisti.*“⁴⁹³ I Čestmír Šikola, radista paraskupiny CLAY, který byl po válce pověřen analýzou činnosti výsadek, hledal motiv Čurdova jednání. Došel k názoru, že jím byl výjimečný stres a strach.⁴⁹⁴ Co ovšem téměř všichni chápali jako zradu, byla jeho placená činnost pro gestapo. Čurda za ní zaplatil vlastní smrtí.

---

⁴⁹² Bývalá Čurdova partnerka Karolína Jiráková po válce vypověděla: „*Měla jsem již tehdy podezření, že se dal k Němcům. K tomuto podezření přivedla mě jeho změna v názorech na Němce, které dříve nenáviděl, nyní však prohlašoval, že musí co nejdříve naučit německy.*“ SOA, MLS, Ls. XXV. 1290/45.

⁴⁹³ ANM, fond Zdeněk Jelínek. Neuspořádáno.

⁴⁹⁴ Srovnej: POSPÍŠIL, Jaroslav a ŠIKOLA, Čestmír: *Radista skupiny Clay Eva vzpomíná*. Kroměříž, 1990, s. 81.

Nadporučík Václav Kindl

Operační období první československé vlny výsadek do protektorátu uzavíraly skupiny INTRANSITIVE (nadporučík Václav Kindl⁴⁹⁵, četař Bohuslav Grabovský, desátník Vojtěch Lukaščík) a TIN (rotný Jaroslav Švarc, rotný Ludvík Cupal). INTRANSITIVE byla pověřena sabotážními úkoly. Cílem bylo nejprve poškodit rafinérii benzínu a olejů v Kolíně a posléze taková místa, která by vzbudila dostatečný rozruch doma i v zahraničí. Skupina TIN měla za úkol provést atentát na protektorátního ministra školství a národní osvěty Emanuela Moravce. Plánované místo seskoku bylo na Plzeňsku, ale oba desanty byly 30. dubna 1942 vysazeny mezi Padrtí a Věšínem v brdských lesích.

Seskok a hlavně doskok nebyly úspěšné. Všichni tři muži skupiny INTRANSITIVE se navzájem nenašli. Stejně tak i Cupal se Švarcem. Oba si při dopadu zranili nohu a Cupal navíc utrpěl vážné vnitřní zranění. Parašutista však měl štěstí, našel ho Vojtěch Lukaščík a postaral se o něj. Po provizorním ošetření ho odvedl na Moravu ke svým příbuzným. Druhému členu výsadku TIN Švarcovi se podařilo napojit v Praze na Adolfa Opálku. Neméně spletité byly osudy členů INTRANSITIVE. Grabovský našel úkryt u rolníka Josefa Viktory, s jehož pomocí také uschoval sabotážní materiál skupiny. Velitel výsadku nadporučík Kindl se po zorientování v terénu vydal pravděpodobně do Písku a následující den do Bernartic. První záchytná adresa však vedla do okolí Chrudimi. Proč se parašutista vydal do malé jihočeské vesničky? Kindl dostal ještě před odletem k záchytným adresám dopis pro příbuzné československých důstojníků Rudolfa Hrubce a Rudolfa Krzáka. Iniciativa vzešla od Rudolfa Krzáka, který chtěl tímto způsobem prověřit, zda by bylo možné napojit další plánované výsadky na bývalé spolupracovníky z jižních Čech. Kindl však neměl doručit dopis osobně. Krzák předpokládal, že ho pošle poštou.⁴⁹⁶ Právě pozdější poskytnutí pomoci parašutistům ze skupiny INTRANSITIVE bude pro vesnici znamenat tragédií.

---

⁴⁹⁵ Václav Kindl se narodil 25. srpna 1916 v Dašicích u Pardubic. Navštěvoval obecnou školu a následně reálné gymnázium v Pardubicích. V roce 1936 odmaturoval a nastoupil vojenskou službu u dělostřeleckého pluku a v jejím průběhu absolvoval Školu důstojníků v záloze. Od roku 1937 nastoupil na Vojenskou akademii v Hranicích na Moravě, kterou v roce 1938 ukončil v hodnosti poručíka. V červenci 1939 odešel do Polska, kde vstoupil do československé armády. Sloužil v Alžíru a Tunisu v řadách francouzské cizinecké legie. Po vypuknutí války byl přeřazen do československé jednotky ve Francii. Po kapitulaci Francie se přeplavil do Velké Británie, kde později sloužil u dělostřeleckého pluku. V únoru 1942 byl vybrán do výcviku pro zvláštní operace.

⁴⁹⁶ ANM, fond Zdeněk Jelínek. Neuspořádáno.

Kindl byl v Bernarticích dobře přijat. Dostalo se mu ujištění, že i jeho kamarádi z výsadku budou v případě svého příchodu vřele vítáni.⁴⁹⁷ Následující den se parašutista vydal na první záchytnou adresu k Josefu Bílkovi do Zaječič u Chrudimi. Ten ho odkázal na Antonína Mandíka v Chrašti a tamějšího starostu Stanislava Dejgara. Rodina Antonína Mandíka se o parašutistu postarala. Zásobovala ho potravinami a prostřednictvím syna Antonína Mandíka Václava mu byla obstarána pracovní knížka. Asi za tři týdny ho zde vyhledal druhý člen výsadku četař Grabovský.⁴⁹⁸ Společně se dohodli, že se vydají pro uschovaný sabotážní materiál, ale místo seskoku bylo hlídáno.⁴⁹⁹ Cestou z Rokycanska je u Mandíků zastihla zpráva o atentátu na Heydricha. Opustili okolí Chrudimi a vydali se zpět do Bernartic k rodině Františka Lukeše. Z Moravy sem za nimi na základě podaného inzerátu dorazil i poslední člen INTRANSITIVE Lukašík. Skupina byla pohromadě, ale neměla k dispozici žádný materiál, navíc nacisty rozpoutaná vlna perzekuce nepředstavovala vhodné podmínky pro provádění sabotážní činnosti. Vyčkávali, a pak se rozdělili. Kindl s Grabovským se vypravili do východních Čech, kde navštěvovali Mandíkovy a udržovali kontakty s odbojovou skupinou vedenou podplukovníkem Josefem Svatoněm a Josefem Kabelem. Lukašík zůstal v Bernarticích.

Přítomnost parašutistů v jihočeské vesničce však nezůstala dlouho utajena. Na začátku června přišlo na klatovské gestapo udání od strážmistra Hronka z Písku.⁵⁰⁰ Již 4. června 1942 byla zatčena rodina Krzákova. Provedený zostřený výslech přinesl další informace o pohybu a pobytu parašutistů v Bernarticích. Od 12. června 1942 probíhala ve vesnici rozsáhlá zatýkání, která postihla až 40 osob. Zatčena byla rodina Hrubcova,

---

⁴⁹⁷ SLÁDEK, Oldřich: *Gestapo v boji proti první vlně výsadků vyslaných z Anglie v operačním období 1941-1942*. In: *Historie a vojenství*. 1969, číslo 2, s. 277.

⁴⁹⁸ Grabovský se poté, co se mu podařilo uniknout z Věšína (gestapo od letecké služby obdrželo hlášení o osamoceném letounu, který kroužil v okolí Brd a vydalo se místo prohledat), odešel do Bernartic k rodině Františka Lukeše, který byl před tím v kontaktu s Václavem Kindlem. Lukešův syn na Grabovského žádost podal inzerát uveřejněný 9., 12. a 13. května 1942 a byl zřejmě určen pro třetího člena výsadku Lukašíka. Ten se po krátkém čase vydal do Bernartic. Ve stejné době hledal své druhy i nadporučík Kindl. Pověřil mladého Mandíka, aby dal otisknout do Národní politiky inzerát o koupi slovníku. Podávání inzerátu však byla tajná cesta, jak se v případě rozdělení skupiny znovu sejít. Otisknutá adresa v inzerátu pro koupi slovníku určovala místo, kde se parašutista ukrýval či s kým spolupracoval. Mezi tím se Grabovský vydal na druhou záchytnou adresu k Bedřichu Šilarovi do Němčí. Ten o jeho přítomnosti uvědomil člena ilegální skupiny Josefa Kabeleho, který parašutistu obeznámil s nedávno vyšlým inzerátem, ve kterém byla uvedena adresa Mandíka v Chrašti. Oba parašutisté se pak setkali u Mandíků, zároveň se oběma parašutistům podařilo napojit na odbojovou skupinu podplukovníka Svatoně, jehož nejbližším spolupracovníkem byl právě Josef Kabele. To, že Grabovský přišel k Mandíkům v doprovodu Svatoně a Kabeleho potvrdil ve své poválečné výpovědi Václav Mandík. VHA, 37-329-1. Zápis s Václavem Mandíkem ze dne 23. září 1945.

⁴⁹⁹ Pravděpodobně 7. května 1942 našel na stromě lesní dělník Josef Polák padák. Věc nahlásil hajnému Pourovi. Ten se svěřil lesnímu správci Janu Jelenovi a ten zavolal na velitelství v Jincích. ANM, fond Zdeněk Jelínek. Neuspořádáno.

⁵⁰⁰ Hronek byla poté vyplacena suma 10 000 korun. ANM, fond Zdeněk Jelínek. Neuspořádáno.

Lukešova a další. Se štěstím přečkal gestapáckou razii u Lukešů parašutista Vojtěch Lukašík a uprchl znovu na Moravu. Přes dvacet obyvatel Bernartic bylo v rámci stanného práva popraveno v Klatovech. Ostatní byli odesláni do koncentračního tábora. Po parašutistech bylo dále pátráno.

Po zatýkání v Bernarticích našel Grabovský úkryt na Slovensku. Nadporučík Kindl se po setkání s Kabelem ve Vysokém Mýtě, odebral k Čenkovi Bešťákovi z Třebechovic pod Orebem. Ten ho ubytoval ve své chatě na Sutých Březích nedaleko Třebechovic. „*Byli jsme v chatě asi měsíc, když byly lesy prohledávány při případu Svatoše z Týniště. Odvezl jsem včas Kindla na žně do Kateřiny u Kolína.*“⁵⁰¹ Na konci srpna se oba vrátili zpět na chatu na Sutých Březích. Kindla zde vyhledal i Grabovský, který mu údajně předal informace o situaci na Slovensku.⁵⁰² Poté se oba parašutisté odebrali zpět k Mandíkům do Chrasti. Starosta Stanislav Dejdar opatřil s pomocí Václava Mandíka policejní přihlášky. Kindl alias protektorátní příslušník Václav Procházka začal od října 1942 pracovat jako dělník na pile v Čachnově. Ubytován byl v hostinci u Burešů, kteří však jeho skutečnou identitu neznali. Grabovský byl umístěn jako zemědělský dělník v Mostku nedaleko Brandýsa nad Orlicí. Třetí člen výsadku Lukašík pobýval v Jankovicích na Moravě. Vešel v kontakt s Ludvíkem Cupalem. Spolu pak prováděli sabotážní činnost na Moravě.

Kindl i Grabovský v této době upustili od provádění sabotážní činnosti a věnovali se především činnosti organizační. Kindl stále udržoval kontakty s podplukovníkem Svatoněm. Cílem vzájemné spolupráce bylo získat spojení na skupinu, která by byla v kontaktu s Londýnem. Bratr paní Mandíkové Václav Siona vzpomínal na setkání s Kindlem v zimě 1942 následovně: „*Chtěl od nás, abychom měli spolehlivé lidi, (...) kterým bychom mohli dát zbraně, když budou shozeny, nebo abychom mu pomohli vytyčovat plochy pro shozy. (...) Byl však roztrpčen, že všechno není tak, jak to mělo být, jak mu bylo slibováno.*“⁵⁰³ V té době však ani Svatoň, ani Kindl spojení se zahraničím neměli. Ve snaze ho získat navázal Svatoň na začátku roku 1943 kontakt s komunistickou organizací v České Třebové. Na jednu schůzku se vypravil také Kindl. Partyzán Mráz však

---

⁵⁰¹ Pravděpodobně správně je jméno odbojáře Josefa Svatoně. Od počátku okupace byl členem Obrany Národa, po rozsáhlém pátrání gestapa, odešel do ilegality. Našel spojení na Radu Tří., VHA, 37-329-1. Protokol s Čenkem Bešťákem ze dne 26. června 1945.

⁵⁰² *Tamtéž.*

⁵⁰³ ANM, fond Zdeněk Jelínek. Neuspořádáno.

na místo setkání nedorazil.⁵⁰⁴ K dalším kontaktům již nedošlo, poněvadž komunistickou skupinu postihla vlna zatýkání. Ta ohrozila i Svatoně s Kabelem. Oba dva byli nuceni odejít do ilegality. O celé záležitosti byla informována i odbojová skupina v Chrasti, která byla nyní vystavena nebezpečí.⁵⁰⁵ Do chrastecké organizace byl prostřednictvím Dejgara zapojen i Rudolf Choutka. Ten byl 13. března 1943 zatčen pardubickým gestapem. Pravděpodobně jeho výsledkem se pardubická úřadovna dostala na bližší stopu i celé lokální organizaci v Chrasti, včetně parašutistů.⁵⁰⁶ Údajně oba plánovali společně s Antonínem Mandíkem, jeho synem a Stanislavem Dejgarem útěk. Gestapo je však předběhlo.⁵⁰⁷ 13. března 1943 zatkl Antonína i Václava Mandíka a starostu Dejgara. Jejich výsledkem zjistilo místo pobytu Václava Kindla a také prověřovací heslo.

Verze, jak proběhlo zatčení Václava Kindla, se liší. Jisté je, že po 18 hodině večerní 16. března 1943 přijelo na pilu v Čachnově gestapo. Jiří Šolc ve své knize *Ďáblova past* uvádí, že se jednalo o členy pardubického gestapa.⁵⁰⁸ Oldřich Sládek hovoří přímo o účasti Jaroslava Nachtmana, tedy hlavního „konfidentského esa“ pražské řídicí úřadovny.⁵⁰⁹ Účast Nachtmana v akci proti parašutistovi potvrzuje i materiál Zdeňka Jelínka.⁵¹⁰ Pravděpodobně se jednalo o členy pardubické úřadovny gestapa, nicméně všechny záležitosti ohledně „padákových agentů“ spadaly výhradně pod řídicí úřadovny gestapa.⁵¹¹ Proto byl Kindl po svém zatčení převezen přímo do Prahy.

*„Asi v 18.30 hod. přišel do hostince u Burešů neznámý civilista a česky se dotazoval na Václava Procházku. (...) Hostinský jej poslal do Kindlova pokoje a neznámý po 15 minutách odešel. Krátce po něm opustil hostinec zadním vchodem i V. Kindl a odešel směrem k lesu Borovina, kde (...) čekalo auto.“*⁵¹² Velmi podobně celou událost vylíčila i

---

⁵⁰⁴ SLÁDEK, Oldřich: *Gestapo v boji proti druhé vlně výsadků vyslaných z Anglie v operačním období 1942-1943*. In: *Historie a vojenství*. 1969, číslo 3, s. 470.

⁵⁰⁵ Srovnej: SLÁDEK, Oldřich: *Přicházeli z nebe*. Naše vojsko, Praha 1993, s. 84-85.

⁵⁰⁶ Srovnej: ŠOLC, Jiří: *Ďáblova past*. Exact Service s.r.o., Praha 1993, s. 92.

⁵⁰⁷ Srovnej: SLÁDEK, Oldřich: *Přicházeli z nebe*. Naše vojsko, Praha 1993, s. 84.

⁵⁰⁸ ŠOLC, Jiří: *Ďáblova past*. Exact Service s.r.o., Praha 1993, s. 92. Jiří Šolc ve své knize píše, že Kindla zatkl protektorátní četníci, kteří čekali v autě. Dle vzpomínek Jaroslava Nachtmana to byl jeden z důvodů, proč Kindl přistoupil na spolupráci s gestapem - byl dotčen, že byl zatčen českými lidmi, nikoli gestapem. Nicméně Šolc přebírá interpretaci konfidentského esa Nachtmana, u kterého nemůžeme předpokládat, že uvedl pravdivě všechna fakta. Pro ověření jeho výkladu události, neexistují materiály (nebo nebyly objeveny), se kterými by bylo možno Nachtmannovu výpověď komparovat.

⁵⁰⁹ SLÁDEK, Oldřich: *Přicházeli z nebe*. Naše vojsko, Praha 1993, s. 85.

⁵¹⁰ Srovnej: ANM, fond Zdeněk Jelínek. Neuspořádáno.

⁵¹¹ SLÁDEK, Oldřich: *Gestapo v boji proti první vlně výsadků vyslaných z Anglie v operačním období 1941-1942*. In: *Historie a vojenství*. 1969, číslo 2, s. 281.

⁵¹² ŠOLC, Jiří: *Ďáblova past*. Exact Service s.r.o., Praha 1993, s. 92.

hostinská Marie Burešová.⁵¹³ Účetní Alois Mazánek navíc tvrdil, že Kindla při cestě v lese potkal. „*Ptal jsem se ho, jde-li za děvčetem. Odpověděl mi, že ne. Ani před ním, ani za ním nešli žádní lidé.*“⁵¹⁴ Je otázkou, co se odehrálo v průběhu oněch 15 minut, kdy neznámý muž (pravděpodobně Nachtmann) hovořil s nadporučíkem. Je možné, že se vydával za odbojáře, či osobu, která má na odboj spojení. Mohl Kindlovi s ohledem na probíhající zatýkání ve východních Čechách nabídnout úkryt. Kindl by se tak stal obětí léčky. Bratr paní Mandíkové se k zatčení Kindla vyjádřil následovně: „*U lesa stálo auto, tam ho vylákali, že tam má jít, (...) sedl do auta a oni ho odvezli. První fáma byla, že to nebyli gestapáci a že ho odvezli vlastně ilegální pracovníci. Tak prý ho zachránili před zatčením.*“⁵¹⁵ Je s podivem, že místo nebylo gestapem nijak důkladněji hlídáno. Opravdu nebylo počítáno s možností, že by neznámý v Kindlovi nevzbudil potřebnou důvěru? Je ale možné, že právě proto, aby si konfident důvěru získal, nebyla pila obklíčena a nedošlo k nějaké prudké policejní razii. Skutečnost, že nadporučík Kindl odešel zadním vchodem směrem k lesu, by mohla naznačovat i možnost, že se pokusil místo setkání nepozorovaně opustit. Pak by byl zatčen při pokusu o útěk. V dostupných materiálech není zmínka, zda byl ozbrojen, či nikoli - je tedy otázkou, zda by se při zatýkání měl čím bránit. Varianta o léčce se však jeví věrohodnější. Přesný popis události se dnes již nedozvíme. Faktem však zůstává, že nadporučík Václav Kindl byl 16. března 1943 zatčen a po předběžném výslechu v Pardubicích odvezen do Prahy, kde byl předán referátu SBF. Ještě téže noci gestapo zatklo i druhého parašutistu Bohuslava Grabovského.⁵¹⁶ Místo jeho úkrytu znalo pravděpodobně již z výsledků Mandíka a Dejdara. Kindl ho potvrdil.⁵¹⁷

Výslechové protokoly Václava Kindla na gestapu se nedochovaly. Nelze tedy s přesností určit, jaké informace poskytl, či neposkytl. S ohledem na jeho pozdější konfidentskou činnost se dá předpokládat, že u výslechu aktivně vypovídal. Je ovšem fakt, že ani bratr paní Mandíkové - Václav Siona, ani někteří další členové chrastické skupiny nebyli zatčeni. Parašutista, ani nikdo další z okruhu ilegální organizace z Chrasti o nich u

---

⁵¹³ VHA, 37-329-1. Zápis sepsaný s Marií Burešovou ze dne 25. září 1945., Zápis sepsaný s Aloisem Mazánkem ze dne 25. září 1945.

⁵¹⁴ *Tamtéž*, protokol sepsaný s Aloisem Mazánkem ze dne 25. září 1945.

⁵¹⁵ ANM, fond Zdeněk Jelínek. Neuspořádáno.

⁵¹⁶ Bohuslav Grabovský stejně jako Kindl přistoupil na spolupráci s gestapem. Své úkoly plnil nepřesvědčivě, poté, co se se svým plánem útěku svěřil Čurdovi a Přeučilovi byl zatčen. Z pankrácké věznice se pokusil poslat moták s varováním zahraniční vládě, neúspěšně. Byl odeslán do Terezína, kde byl pravděpodobně 28. října 1944 popraven. REICHL, Martin: *Cesty osudu. Životní příběhy československých parašutistů vycvičených v letech 1941-45 ve Velké Británii*. Svět křídel, Cheb 2004., ANM, fond Zdeněk Jelínek. Nespořádáno.

⁵¹⁷ ŠOLC, Jiří: *Ďáblova past*. Exact Service s.r.o., Praha 1993, s. 92.

výslechu nehovořil. Neudal ani dělníky z čachnovské pily. Jeden z nich František Nunvář po válce vzpomínal: „*Já jsem mu věřil, bavili jsme se spolu dost otevřeně. Já (...) tenkrát poslouchal rozhlas (...) jen vždycky říkal: Dobrý, dobrý!*“⁵¹⁸

Vedoucí protiparašutistického referátu komisař Willy Leimer vynaložil všechnu snahu, aby parašutistu získal ke spolupráci. Za tímto účelem Kindla postupně „zpracovával“ Heinz Diabo⁵¹⁹ a hlavně Jaroslav Nachtmann, zdá se, že nikoli násilím. Nachtmann naopak ukázal svou lidskou tvář a pochopení pro život československého důstojníka. Údajně nejvíc byl Kindl pohoršen tím, jak neinformované bylo zahraniční vedení o poměrech, které panují v protektorátu. Navíc kritizoval spory v exilových politických kruzích.⁵²⁰ Podobně ke Kindlově osobě po válce vypovídal Alois Hörnischer, vedoucí radiových protiher: „*Kindl i Grabovský hovořili o svých londýnských nadřazených velmi rozhořčeně, jelikož se domnívali, že jimi byli ponecháni na pospas. (...) Kindl (...) poukázal především na to, že směrodatná československá místa v Londýně byla nedostatečně informována o poměrech doma. (...) také (...) projevil kritické stanovisko k různým zjevům uvnitř československé emigrace.*“⁵²¹ K svědectví Aloise Hörnischera musíme dodat, že výslechům nebyl osobně přítomen. Spolupracoval však s Kindlem v pozdější radiové protihře. Díky Jaroslavu Nachtmannovi byl parašutista získán ke spolupráci.⁵²² Ten nejprve přesvědčil Leimera, aby Kindla propustil na svobodu a ubytoval ho u sebe doma ve Spálené ulici. Svým způsobem se jednalo o promyšlený psychologický tah. Parašutistovi měl být demonstrován běžný protektorátní život. Nachtmann ho sebou bral do divadel, do kaváren - zároveň ho však měl stále pod kontrolou. Nedá se ovšem vyloučit, že oba muže pojilo přátelství. „*Vaška přivedl Nachtmann k nám do divadla asi před Vánoci 1943 nebo na začátku roku 1944 a představil ho, jako svého dobrého*

---

⁵¹⁸ ANM, fond Zdeněk Jelínek. Neuspořádáno.

⁵¹⁹ Dle výpovědi Karla Schnabela výslech vedl Diabo. Přítomni mu byli Leimer, Nachtmann, Neupartl a Freylach. Srovnej: ABS, 325-115-5.

⁵²⁰ ŠOLC, Jiří: *Ďáblova past*. Exact Service s.r.o., Praha 1993, s. 93.

⁵²¹ ABS, 325-115-3. G-1A. Výpověď Aloise Hörnischera k případu Václava Kindla.

⁵²² Jaroslav Čvančara ve své knize *Někomu život, někomu smrt* nabízí jako možnou motivaci pro přijetí spolupráce taktické důvody. Je třeba zohlednit fakt, že nadporučík Kindl byl důstojník prvorepublikové armády. Svými nadřízenými byl pozitivně hodnocen. Bylo mu vysloveno pochvalné uznání za zářijovou mobilizaci. Velitel oddílu Albrecht Šperlík v popisu k uznání uvedl, že Kindl byl *velmi svědomitý, energický a úplně spolehlivý*. Byl oceňován jeho smysl pro povinnost, kázeň i schopnost logického uvažování. (VHA, 37-329-1. Kvalifikační listina Václava Kindla.) Podobné bylo i jeho hodnocení ze zvláštního výcviku ve Velké Británii. Bylo by překvapivé, kdyby si Kindl neuvědomoval, co pro něj ve svých důsledcích znamená přistoupit na spolupráci s gestapem.

kamaráda. Měl jsem dojem, že jsou skutečně dobrými kamarády, poněvadž stále chodili spolu. (...) Vašek o sobě nikdy nic bližšího neřekl.“⁵²³

Z parašutisty Václava Kindla se po přijetí spolupráce stal protektorátní příslušník Václav Král.⁵²⁴ Od Nachtmana se přestěhoval nejprve do bytu dalšího člena gestapa Freylacha v Libni. Později za svou činnost pro gestapo obdržel byt ve Vršovicích v ulici Krále Jiřího.⁵²⁵ Dle dostupných materiálů se zdá, že se s rodinou nestýkal.⁵²⁶ Otec, matka i sestra Růžena byli od října 1942 vězněni v rámci akce „Emigranten“ ve Svatobořicích. Matka byla propuštěna v říjnu 1943, sestra pak v únoru 1944.⁵²⁷ Je možné, že jejich propuštění mohlo mít souvislost s výsledky Kindlovy aktivní spolupráce s gestapem. Byl hlášen jako V-mann u RSHA, tedy jako agent důvěrník. Budeme-li vycházet z výpovědi zaměstnance gestapa Karla Schnabela, pak důvěrníci dostávali plat 2500 korun, dále potravinové lístky a přiděly cigaret.⁵²⁸ Udržoval kontakt se Zdeňkou Pospíšilovou, se kterou se znal od roku 1938 a představil ji i Nachtmannovi. „V říjnu roku 1943 ohlásil se (...) z Prahy a žádal mě, abych za ním přijela.(...) Mně osobně byl Dr. Nachtmann představen asi v dubnu roku 1944, když jsem byla s por. Kindlem na koncertě v Lucerně.“⁵²⁹ Václav Kindl se tedy těšil poměrně značné osobní svobodě. Ta byla odměnou za odvedenou konfidentskou činnost.

Po Kindlově prověření se Leimer rozhodl nasadit ho do aktivní činnosti. Prostřednictvím poručíka Šulce - Nachtmana byl zapojen do odbojové organizace Kázeň - Odvaha - Statečnost (KOS), vedené kapitánem Šárou.⁵³⁰ Gestapo mělo v druhé polovině roku 1943 rozehrání rozsáhlou a pro domácí odboj velmi nebezpečnou hru. Infiltovalo pomocí konfidentů organizaci KOS a využilo situace, kdy vyhledávala možnosti spojení se zahraničním centrem. Gestapo toto spojení nabízelo. Zatčený parašutista Srazil⁵³¹, ač

---

⁵²³ VHA, 37-329-1. Zápis sepsaný s Bohumilem Borisem dne 15. června 1945.

⁵²⁴ ABS, 325-115-5.

⁵²⁵ Srovnej: ŠOLC, Jiří: *Ďáblova past*. Exact Service s.r.o., Praha 1993, s. 93.

⁵²⁶ Výjimku tvoří výpověď Vlasty Jiroutové, která prohlásila, že o pobytu Kindla věděla další z jeho sester Eliška. VHA, 37-329-1.

⁵²⁷ REICHL, Martin: *Cesty osudu. Životní příběhy československých parašutistů vycvičených v letech 1941-45 ve Velké Británii*. Svět křídel, Cheb 2004, s. 127. Otec zemřel v koncentračním táboře.

⁵²⁸ ABS, 325-115-5. Výpověď Karla Schnabela. Schnabel hovoří i o tom, že důvěrníci byli ozbrojeni. Je ovšem otázkou, zda zbraně nedostávali pouze důvěrníci německé národnosti.

⁵²⁹ VHA, 37-329-1. dopis Zdeňky Pospíšilové z 6. června 1945.

⁵³⁰ Podrobněji k organizaci KOS viz kapitola o Karlu Čurdovi.

⁵³¹ Stanislav Srazil byl zatčen 16. ledna 1943 v Horní Kalné. Byl vězněn v Jičíně a poté na Pankráci. Nejprve odmítl vypovídat, později na gestapu svou výpověď učinil. Byl donucen k účasti na radiové protihře HERMELIN. Podrobnosti viz: TICHÝ, Antonín: *Nás živé nedostanou*. Severočeské nakladatelství, Liberec

šifrant, byl nasazen do role radiotelegrafisty v protihře s Londýnem.⁵³² V průběhu protihry s krycím názvem HERMELIN bylo gestapo schopné udržet si pozornost československých exilových kruhů a zároveň domácích odbojářů. Pod organizaci KOS se i pomocí pokynů ze zahraničí měly postupně připojovat další odbojové skupinky. Domácí odboj by se tak konsolidoval pod dohledem a kontrolou gestapa, které by ve vhodnou chvíli zasadilo rozhodující úder.

Pro upevnění důvěry Londýna se Leimer rozhodl využít Václava Kindla. Nachtmann nejprve informoval Šáru o anglickém parašutistovi, který hledá spojení s domácím odbojem. Šára pak 3. října 1943 požádal prostřednictvím Nachtmanna (a tedy Srazila) o prověření parašutisty Londýnem: „*Od spojky v Pardubicích mám zprávu, že nějaký npor. Procházka s vámi hledá spojení. Tvrdí, že patří k partě INTRANSITIVE, která je beze spojení s vámi a mezi sebou (...) sdělte ihned, zda se věc zakládá na pravdě a zda si přejete, aby byl podporován.*“⁵³³ Depeše v Londýně vzbudila značný ohlas. O tři dny později byl Kindl vyzván, aby sdělil, nějaký příběh, či událost z Anglie, známou jen úzké skupině osob. V tento okamžik se ukázalo, jak nebezpečná může být spolupráce parašutisty s gestapem. Kindl splnil, co se po něm žádalo, nijak se nesnažil zahraniční centrálu varovat. Naopak upevnil její důvěru v probíhající radiovou protihru. Navíc o jeho spolehlivosti nebylo pochybováno ani v domácích odbojových kruzích. Zvláště poté, kdy bylo z Londýna v rozhlase potvrzeno prověřovací heslo.

Poté byl Kindl zcela zapojen do organizace KOS. Vystupoval zde jako parašutista Procházka, či Spadlý. Jeden z členů KOS Jan Vais po válce vypověděl: „*Začátkem podzimu informoval Šára na jedné z našich schůzek, (...) že má spojení na parašutistickou hlídku z Anglie, kterou vede npor. Procházka. (...) Procházka se nám představil jako důstojník dělostřelectva a zpravodajec, tvrdil o sobě, že se zúčastnil bojů ve Francii, a že má k dispozici svojí vysílačku, se kterou je ve spojení na náš odboj v Londýně. (...) Šára nás informoval o tom, že předává Procházkovi všechny zprávy o odbojové činnosti KOS.*“⁵³⁴ Další z členů skupiny Václav Kuttan ve výpovědi dodal: „*Měli jsme dle pokynu*

1969., HANÁK, Vítězslav: *Muži a radiostanice tajné války*. Dvůr Králové, 2002., VHA, 37-309-2., NA, 35-105-8.

⁵³² Srazil se po jisté době, kdy si získal důvěru gestapa, snažil protihru přerušit. Pomocí smluvených značek opakovaně Londýn upozorňoval, že pracuje nesvobodně, pod nátlakem. Londýn však na jeho urgence dlouhou dobu nereagoval.

⁵³³ SLÁDEK, Oldřich: *Gestapo v boji proti druhé vlně výsadek vyslaných z Anglie v operačním období 1942-1943*. In: *Historie a vojenství*. 1969, číslo 3, s. 483.

⁵³⁴ ABS, 325-99-4. Výpověď Jana Vaise ze dne 17. října 1963.

*poskytnout pomoc a ukrývání a uposlechnout směrnic, které by Procházka - Spadlý předložil.*⁵³⁵ Nadporučík začal plnit příkazy gestapa. Postupně si získával důvěru vedoucích členů KOSu, o kterých následně podával informace do Bredovské ulice. Někteří však o jeho spolehlivosti pochybovali. Jedním z nich byl člen hlavního štábu Bohumír Svolinský, který nevěřil, že Kindl disponuje vlastní radiostanicí. Parašutista ji proto o Vánocích 1943 přinesl ukázat do hlavního štábu. Nedůvěra však přetrvávala: „(...) *ačkoli byl ve štábu jako spojovací důstojník, projevoval (...) při poradách ve štábu KOS zájem jen o špičky odbojových skupin, stále se nás vyptával, zda známe některé politické činitele zapojené v odboji, požadoval seznamy lidí v odbojových skupinách, napojených na štáb organizace KOS.*“⁵³⁶ Svolinského oprávněné nedůvěře nebyla ve vedení KOS věnována dostatečná pozornost. Parašutista si získal plnou důvěru především kapitána Šáry a ten ho o činnosti KOS osobně informoval.

V zimě roku 1943, díky zásahu parašutisty Srazila, informačně skomírala protihra HERMELIN. Londýn po rozboru přijatých depeší usoudil, že varovné znaky, které parašutista v průběhu týdnů vysílal, skutečně znamenají, že pracuje pod dohledem gestapa. Srazil tak překazil dosud úspěšně probíhající plán na sjednocení domácího odboje pod vedením Tajné státní policie. Toto jednání ho stálo život. Byl odeslán do Terezína a v roce 1944 zastřelen.

Podstatné bylo, že gestapo radiotelegrafickou protihrou nezískalo požadované informace o dalších vysazovaných československých parašutistech. Úspěch na tomto poli slavilo především v Holandsku, kdy pomocí radiových protiher bylo schopné vylákat a následně zlikvidovat takřka všechny desanty vyslané z Velké Británie.⁵³⁷ Protihra však přece přinesla úspěch především v zásahu proti domácímu odboji. Parašutista Spadlý se na přelomu února a března 1944 z organizace KOS vytratil, následně v jejích strukturách začala rozsáhlá vlna zatýkání.

Na základě dostupných materiálů nelze jednoznačně popsat Kindlovo psychické rozpoložení. Jiří Šolc ve své knize *Ďáblova past* píše, že duševně trpěl a vnitřně se s rolí konfidenta nesmířil.⁵³⁸ Dokládá to svědectvím Nachtmanna o tom, že si parašutista psal

---

⁵³⁵ *Tamtéž*, Výpověď Václav Kuttana ze dne 13. září 1963.

⁵³⁶ *Tamtéž*, Výpověď Bohumíra Svolinského ze dne 3. října 1963.

⁵³⁷ Srovnej: SLÁDEK, Oldřich: *Gestapo v boji proti druhé vlně výsadků vyslaných z Anglie v operačním období 1942-1943*. In: *Historie a vojenství*. 1969, číslo 3, s. 475.

⁵³⁸ ŠOLC, Jiří: *Ďáblova past*. Exact Service s.r.o., Praha 1993, s. 94.

deník. „Byla to v podstatě určitá obhajoba jeho spolupráce s gestapem. (...) líčil podrobně činnost vedoucích československých osobností v odboji, jejich nedostatečnou péči o konspiraci a dezinformace.“⁵³⁹ Jiný z řad parašutistů - konfidentů Karel Čurda po válce vypověděl: „S Kindlem jsem se setkal později v roce 1943 na podzim na Václavském náměstí. Krátce jsme se pozdravili a v krátkém rozhovoru se také zmínil: „Po válce bych si přál přijít před válečný soud.“⁵⁴⁰ Pravděpodobně cítil pocit viny a byl si vědom důsledků své činnosti. Svou roli konfidenta však plnil i nadále.

Docházel za Nachtmanem do špionážní kanceláře Albatros v Mikovcově ulici. Ta byla zřízena za účelem ochrany osob, které spolupracovaly s gestapem. Konfidenti tak nemuseli docházet do úřadovny gestapa v Bredovské ulici. Kindl si sem přicházel pro další pokyny a rozборы dosažených výsledků v boji s odbojáři. Dostal se zde do kontaktu s ostatními důvěrníky, kteří spolupracovali s Nachtmanem. Společně s ním podnikl několik cest po Chrudimsku a Královéhradecku. Pátrali po parašutistech, i po podplukovníku Svatoňovi. Posledním úspěchem pro gestapo, kde Kindl sehrál důležitou a poněkud smutnou roli, bylo přemluvení členů paraskupiny SULPHUR Adolfa Horáka a Oldřicha Janka, aby přijali nabídku spolupráce s gestapem.⁵⁴¹ V přesvědčovací činnosti měl pokračovat i v dalších případech.

V noci 19. května 1944 odjelo z Prahy do Nasavrku několik členů pražského gestapa, mezi nimi Kindl i Nachtman. Měli prověřit anonymní udání, dle kterého se v domku tamějšího úředníka pojišťovny Slávie Františka Marka, ukrývali parašutisté. Dům byl obklíčen a střežen. Marek po válce vypověděl: „O 3.30 hod byl jsem (...) probuzený zvoněním, a když jsem otevřel venkovní dveře, stál v těchto člověk (...) žádal mne, abych vyřídil vzkaz (...) od Laušmana osobě, kterou jmenoval. (...) Jméno osoby, kterou uváděl, nebylo mi ani tehdy známo, to jsem onomu muži řekl a zavřel jsem před ním domovní dveře.“⁵⁴² Tímto mužem byl nadporučík Kindl. Po krátké chvíli bylo rozhodnuto vstoupit do domku násilím. Údajně dopředu bylo stanoveno, že kdokoli ho opustí (pravděpodobně jinudy než dveřmi), bude zastřelen. Zaměstnanci gestapa Freylach a Neupärtl zůstali venku. Ostatní, pravděpodobně včetně Kindla vnikli do domku. Parašutista udělal něco

---

⁵³⁹ Tamtéž, s. 94.

⁵⁴⁰ ABS, 325-106-4. Výslech s Karlem Čurdou ze dne 22. září 1945.

⁵⁴¹ ABS, 305-701-3. Výpověď Karla Schnabela ze srpna 1946. Srovnej: ŠOLC, Jiří: *Ďáblova past*. Exact Service s.r.o., Praha 1993, s. 94.

⁵⁴² VHA, 37-329-1. Protokol sepsaný s Františkem Markem dne 18. června 1947.

nečekaného, když z balkonu vyskočil na zahradu. Gestapák Neupärtl, který se řídil předjednanou domluvou, ho omylem střelil samopalem do břicha.

Takto situaci popisují výslechové protokoly zaměstnanců gestapa.⁵⁴³ Pro nedostatek relevantních pramenů tuto verzi přejali i historikové, protože se nabízí jako jedna z reálných variant, jak vysvětlit Kindlovo jednání.⁵⁴⁴ K němu ho mohlo vést několik důvodů. Domníval se, že skutečně někoho spatřil, a na předešlou domluvu zapomněl. Jednalo by se tak o nešťastnou náhodu. Ovšem položme si otázku, jak reálná je možnost, aby Kindl na předešlou úmluvu zapomněl? Je možné, že si úmluvy byl naopak dobře vědom a chtěl tímto způsobem buď ukončit svůj život, nebo se pokusit o útěk. Pak by to bylo promyšlené racionální jednání. Poslední možnou variantou může být, že ho odstranili záměrně.

Po válce o zásahu v Nasavrkách mohli kromě zaměstnanců gestapa vypovídat další dva klíčoví svědci. Jednalo se o Františka Marka a o strážmistra Jaroslava Kovačku. Ani jeden však situaci vedoucí ke střelbě přímo neviděl. Tím je interpretace jejich výpovědi ztížena. Nicméně, František Marek, již ve svém poválečném výslechovém protokolu tvrdil, že Kindl „vlezl ze zahrady na balkon a pravděpodobně při seskočení z balkonu zpět na zahradu, měli gestapáci pověřeni střežením domu za to, že někdo z domu uniká, střelili vícekrát po tomto muži a postřelili ho.“⁵⁴⁵ V takovém případě by ho hlídka střežící objekt musela vidět, již jak lezl na balkon. Ještě v roce 1969, kdy s Markem hovořil historik Zdeněk Jelínek, tvrdil, že Kindl do jeho domu se zaměstnanci gestapa „nevrazil.“⁵⁴⁶ Samozřejmě parašutista by mohl přijít dveřmi později, když byl Marek vyslýchán v kuchyni a nemohl by ho tak spatřit. Nabízí se však otázka, zda se Kindl mohl při podobných raziích pohybovat zcela osamoceně?

Strážmistr Kovačka také události předcházející střelbě na vlastní oči neviděl, zaslechl pouze zvuk střelby. Hovořil však o jedné střelné ráně, nikoli o několikanásobné střelbě ze samopalu, jak tvrdili příslušníci gestapa i Marek.⁵⁴⁷ Pokud bylo okolo 4 hodiny ranní, venku tedy mohlo být šero, trefit pak parašutistu na jednu ránu, navíc v pohybu - by

⁵⁴³ Např.: ABS, 325-115-3. G-1A. Výpověď Aloise Hörnischera k případu Václava Kindla., ABS, 325-116-3. Protokol sepsaný s Janem Freylachem ze dne 24. srpna 1945.

⁵⁴⁴ ŠOLC, Jiří: *Ďáblova past*. Exact Service s.r.o., Praha 1993, s. 95., PLACHÝ, Jiří: *Druhý život npor. Václava Kindla*. In: *Historie a vojenství*. 2007, číslo 4.

⁵⁴⁵ VHA, 37-329-1. Protokol sepsaný s Františkem Markem dne 18. června 1947.

⁵⁴⁶ ANM, fond Zdeněk Jelínek. Neupořádáno.

⁵⁴⁷ VHA, 237-329-1. Protokol sepsaný s Jaroslavem Kovačkou ze dne 20. června 1947.

byl minimálně velmi střelecky obratný výkon. Nevíme ani, z jaké vzdálenosti Neupärtl na Kindla vystřelil. Navíc je otázkou, zda by k odstranění Kindla byly nějaké relevantní důvody. Avšak pokud do Nasavrku přijelo pražské gestapo pátrat po parašutistech, je poněkud s podivem, že by touto dohodou o střílení riskovalo smrt potenciálního parašutisty, kterého by mohlo získat ke spolupráci.⁵⁴⁸

Na otázky přesného průběhu celé události, zda Kindl skutečně prohledával dům (či nikoli), a následného motivu jeho jednání nelze přesně odpovědět. Faktem zůstane, že postřelený Kindl byl odvezen do chrudimské nemocnice, kde zemřel na následky zranění. Oficiální diagnóza zněla průstřel břicha.⁵⁴⁹

Nadporučík Václav Kindl jako voják a především pak jako důstojník prvorepublikové československé armády selhal. Pokud připustíme možnost, že ho ke spolupráci s gestapem mohly vést i taktické důvody, jeho aktivní účast a osobní nasazení v boji proti domácím odbojářům ji vyvrací.⁵⁵⁰ Ačkoli organizace KOS byla infiltrována agenty gestapa ještě před jeho aktivní činností, svou roli parašutisty, který má spojení se zahraničím, ukázněně plnil. Významně se podílel na rozkrývání odbojové sítě této organizace, tím i na její následné likvidaci. Pro československý domácí i zahraniční odboj byla nebezpečná jeho spolupráce při radiové protihře HERMELIN. Parašutista měl v tomto případě možnost zahraniční centrálu varovat, neučinil tak. Podílel se navíc i na přesvědčování svých druhů ke spolupráci s gestapem. Na druhou stranu musíme konstatovat, že některé své pomocníky z doby, kdy se ilegálně ukrýval v protektorátě, neprozradil. Svě selhání si velmi pravděpodobně sám uvědomoval. S jeho životním osudem se po válce těžce vyrovnávala i rodina. Ta údajně všechny materiály týkající se jeho osoby spálila.⁵⁵¹

---

⁵⁴⁸ Podle mého názoru, byl Kindl členem výpravy do Nasavrku právě proto, aby přesvědčil svého bývalého druha ke spolupráci. Samozřejmě, že k hlavnímu naléhání docházelo především při následných výsleších, nicméně gestapo používalo některé československé parašutisty, aby přesvědčili své druhy o nesmyslnosti odporu. Stalo se to tak v případě Vítězslava Lepaříka, který byl donucen naléhat na velitele skupiny BARIUM Josefa Šanderu, aby se vzdal.

⁵⁴⁹ Existovaly dohady o tom, že Kindl válku přežil a po ní spolupracoval s NKVD. Blíže viz: PLACHÝ, Jiří: *Druhý život npor. Václava Kindla*. In: *Historie a vojenství*. 2007, číslo 4.

⁵⁵⁰ Viz: poznámka č. 27.

⁵⁵¹ REICHL, Martin: *Cesty osudu. Životní příběhy československých parašutistů vycvičených v letech 1941-45 ve Velké Británii*. Svět křidel, Cheb 2004, s. 127.

Závěr

Udání, lest i psychické zhroucení - to byly situace, následkem kterých došlo k zatčení československých parašutistů gestapem, či k dobrovolnému přihlášení se policejním orgánům. Poukazují na skutečnost, jak malé byly znalosti československé vojenské rozvědky ve Velké Británii o taktice, metodách práce i policejně-administrativních opatřeních německé okupační moci na území protektorátu. Nedostatek informací o podmínkách, za nichž pracuje domácí rezistence ve vlasti, se pochopitelně musel projevit i ve výcviku parašutistů. Musíme vzít v úvahu, že nacistické gestapo mělo na rozhraní let 1941/1942 již bohaté zkušenosti jak s bojem proti odpůrcům nacionálního socialismu v samotném Německu po uchopení moci v roce 1933, tak zejména po propuknutí válečného konfliktu s odbojovými hnutími obsazených zemí.

Nedostatek informací o poměrech v protektorátu, které měla zahraniční armáda k dispozici, byl ještě negativně zesilován velmi silnou německou policejní přítomností na území protektorátu a také absencí historických zkušeností českého národa s diverzním vedením boje a s konspirací. Navíc s urychleným přesunem z Polska do Francie padl do rukou gestapa i písemný materiál formující se československé armády. Jména osob, které se přihlásily do cizinecké legie, či přešly na území Francie, byla prvním informačním zdrojem pro německou Tajnou státní policii. Stejný informační úspěch gestapo zaznamenalo po přesunu československých vojáků do Velké Británie. I ve Francii byly zanechány nezničené vojenské písemnosti, v řadě případů i s fotografiemi. Právě získáním těchto materiálů mělo gestapo značný informační náskok a postupně si utvářelo přehled o tom, které osoby protektorát opustily. Další poznatky o zahraničním odboji si doplňovalo pomocí účinných zásahů do domácích odbojových struktur a následnými výsledky jednotlivých odbojářů. Všechny získané informace pak gestapo využívalo nejen proti dalším odbojářům, ale i proti československým parašutistům.

Právě znalost informací, se kterou byl parašutista na gestapu vyslýchán, byla zásadním faktorem, který mohl ovlivnit jeho jednání u výslechu. Pro prvního vysazeného československého parašutistu Františka Pavelku bylo jistou „výhodou“ to, že byl první zatčený parašutista z Velké Británie. V jeho případě gestapo ještě nemělo o parašutistickém programu široké informační povědomí. To mu dávalo jistý manévrovací prostor, který byl také zásluhou velké rezistence při výsleších, schopen využít.

Stěžejní úlohu v životě vysazeného československého parašutisty hrál stav, ve kterém se nacházel domácí odboj. Situace domácího odboje byla v době prvních výsadek, tedy na podzim a v zimě 1941, alarmující. Vlna zatýkání spojená s prvním stanným právem vrcholila v průběhu měsíce října a jejím následkem byly odbojové sítě citelně narušeny. Pro členy první výsadekové vlny platilo, že měli v protektorátě pobývat legálně. To v praxi znamenalo obstarat nové doklady a pracovní knížky pro pobyt. Poskytováním přístřeší, potravinových lístků i dokladů byl domácí odboj značně materiálně zatížen, navíc se v této době teprve vzpamatoval ze ztrát utrpených za stanného práva. Navzdory tomu musíme konstatovat, že členové domácího odboje byli schopni se o příchozí parašutisty postarat a zajišťovat jim přežití v protektorátu. Pouze v jednom případě se tomu tak nestalo. Parašutista Viliam Gerik se podpory domácího odboje marně dovolával. Následné psychické zhroucení mělo fatální následky.

Parašutistické výsadky však byly domácím odbojem vnímány pozitivně. Pro mnohé odbojové pracovníky představovaly snahu exilu vypomoci těžce zkoušenému partnerovi kvalitně vycvičenými a hlavně prověřenými vojáky, což lze chápat jako i jisté ocenění jejich dosavadní činnosti. Parašutisté také přinášeli nové pokyny a informace ze zahraničí, zbraně, náhradní krystaly a pro další fungování odboje byla důležitá i výpomoc finanční. Nezastupitelnou roli pak sehrávali na poli morálním.

V souvislosti s každodenními střety s okupační mocí se zradikalizovaly podmínky pro žití v protektorátu, tím se pro parašutisty zmenšovaly možnosti, jak úspěšně plnit úkoly zadané československými zpravodajci. O zhoršujících se podmínkách v protektorátu a zesilujícím tlaku německé policejní moci bylo nutné informovat Londýn a přizpůsobit jim výcvik a úkoly parašutistů. O to se snažil i nadporučík Alfréd Bartoš, velitel SILVER A, jehož skupině se podařilo napojit na domácí odboj a rozvinout zpravodajskou činnost. V depeších do Londýna poukazoval na fakt, že často selhávají záchytné adresy. Pro členy parašutistických skupin dále nebylo možné zdržovat se na vesnicích, či malých městech. Problémy byly jak s ubytováním, tak se stravováním. Bartoš zahraniční vedení informoval i o skutečnosti, že téměř všechny skupiny jsou bez operačního materiálu, který ztratily „*vinou zdejších přestrašených lidí.*“⁵⁵² K nadporučíkovi se ovšem dostala i pozoruhodná informace o přihlášení se československého parašutisty protektorátním úřadům. V depeši z 21. dubna 1942 se dočteme: „*Na policejní ředitelství v Praze se dostavil 8. dubna mladík,*

---

⁵⁵² ANM, fond Zdeněk Jelínek. Neuspořádáno.

který prohlásil, že je parašutista, vytáhl 140 000 korun, pistoli a granáty a řekl, že se dává našim úřadům k dispozici, protože poznal, že Anglie je prohnilá (...) přistál prý někde u Gbel.“⁵⁵³ Ponechme nyní stranou, že některé údaje byly v depeši nepřesné, podstatné bylo, že Bartoš zahraniční vedení informoval o tom, že do budoucna je třeba počítat i s variantou zatčení parašutisty, respektive, že existuje možnost, že někteří jedinci nemusí v domácích podmínkách obstát. Je možné, že v důsledku i této depeše, začal po listopadu 1942 probíhat intenzivnější kontrašpionážní výcvik, jehož náplní byly i zásady správného chování u výslechu.⁵⁵⁴ Fakt, že českoslovenští zpravodajci si byli vědomi možnosti, že problémy mohou v protektorátu nastat i ve „vlastních řadách“, pak potvrzuje depeše odeslaná Potůčkovi, radistovi SILVER A, o tom, že nemá vcházet do styku s žádnými osobami ze zahraničí - parašutisty - bez předchozího prověření Londýnem.⁵⁵⁵ Potůček však tuto depeši z 27. června 1942 nemohl dešifrovat, radiotelegrafický kontakt se zahraničím byl v této době ztracen.

Některé Bartošovy připomínky byly zohledněny u následujících paraskupin. Například parašutisté druhé výsadkové vlny byli vybaveni jen takovým množstvím operačního materiálu, které byli schopni odnést z místa seskoku. Neplatilo tedy, že by jej museli zakopat a následně se pro něj vracet. Obecně však ke zdokonalení výcviku došlo až po zhodnocení činnosti první vlny výsadků. Můžeme k ní říci, že s diverzní, či záškodnickou formou boje nebyly dostatečné zkušenosti. Ty se v průběhu existence parašutistického programu dařilo získat, zároveň si však vybíraly svou daň - v protektorátu se za ně platilo cenou nejvyšší. S ohledem na výše zmíněná fakta lze říci, že příslušníci první výsadkové vlny měli v několika ohledech své poslání obtížněji realizovatelné než jejich kolegové vysazení v druhé fázi války. Pro ty ovšem na druhou stranou platilo, že ačkoli mohli projít systémem navazujících výcviků, gestapo bylo o jejich příchodu informováno a na boj s nimi podstatně lépe připraveno, než tomu bylo v případě členů první výsadkové vlny.

Ukázalo se také, že ani kvalitní výcvik nemohl suplovat vlastní nasazení. To se diametrálně odlišovalo od podmínek v kurzech a negativní dopady tohoto rozdílu se projevovaly zejména na psychice jednotlivých parašutistů. Ačkoli se výcviková sekce Zvláštní skupiny D starala o udržení bojové morálky i psychické kondice, je možné, že

---

⁵⁵³ *Tamtéž.*

⁵⁵⁴ Srovnej: MATÚŠŮ, Marie: *Muži pro speciální operace*. Naše vojsko, Praha 2005, s. 168.

⁵⁵⁵ Srovnej: ŠOLC, Jiří: *Nikdo nás nezastaví*. Merkur, Praha 1992, s. 85.

psychologický výcvik nakonec plně nedocenila. Důraz byl kladen především na to, aby adepti nevnímali své poslání egocentricky, ale naopak respektovali a přijali jeho splnění v rámci obecné národní prospěšnosti. Právě v jejím zájmu měli být ochotni i padnout. Tuto hodnotu - nadřadit poslání nad vlastní život - se u všech nepodařilo utužit. Právě výcvik měl definovat nejen vojenské kvality, kterými se měli českoslovenští parašutisté řídit. Pravděpodobně z důvodu, že průprava byla relativně krátká - byť na svou dobu kvalitní - pokryla „pouze“ základní fyzickou přípravu. Navzdory tomu však většina vysazených československých parašutistů poslání svému životu nadřadila, což zůstává jejich morálním odkazem dodnes.

I někteří muži, jejichž portréty byly rozebírány v této práci, nadřadili svůj úkol nad pud sebezáchovy. Právě na jejich osudech jsem se snažila poukázat na to, že zatčení pro některé z nich neznamenal rezignaci na svěřené poslání. Na základě faktografického popisu jejich příběhů jsem chtěla blíže rozebrat problematiku spolupráce parašutisty s gestapem. Československá historiografie některé z nich stavěla do jedné řady, jejím společným jmenovatelem bylo slovo konfident. Z hlediska skutečné činnosti jednotlivých parašutistů pro gestapo nebyl pro všechny společný. Záleží na tom, jak budeme definovat slovo konfident? Jak již bylo napsáno, sami nacisté za války rozlišovali osoby, které s nimi spolupracovaly, na základě důvěryhodnosti. Jinými slovy existoval rozdíl mezi agentem - důvěrníkem a spolehlivou osobou. Později v 50. letech 20. století podobně, ale mnohem důkladněji, členily své spolupracovníky i zpravodajské orgány československé Státní Bezpečnosti.⁵⁵⁶

Vytváření agenturní sítě bylo i z hlediska utajení informačních zdrojů organizačně a hlavně finančně náročné. Proto předpokládejme, že pouze ti, kteří dosahovali požadovaných výsledků a byli prověřeni a spolehliví, měli nárok na finanční ohodnocení. Pravděpodobně sami nacisté vnímali konfidenta jako placeného spolupracovníka, pak

---

⁵⁵⁶ StB měla poměrně jasnou definici spolupracovníka. Nebyl to přímo zaměstnanec StB, ale vědomý pomocník zpravodajské služby. Spolupracovníky po konci války rozdělovala na agenty, důvěrníky a informátory. Lze se domnívat, že toto rozlišování převzala od gestapa. Podobná byla i charakteristika jejich vztahu k StB. Agent plnil nejzávažnější úkoly, byl placen, nebo požíval jiné výhody. Oproti tomu informátor pravděpodobně neměl zadané úkoly, ale vědomě poskytoval jakékoli zpravodajské informace. Nejnižší stupeň byl důvěrník. Po roce 1948 byla vydána směrnice nařizující, aby se k označení spolupracovníků s StB neužívalo termínu agent. Mělo příliš negativní konotaci a v logice zpravodajských orgánů agent plnil pouze svou vlasteneckou povinnost. Po roce 1948 rozlišovala podle stupně důvěryhodnosti a závaznosti 3 stupně agentů - důvěrníky, důvěrníky kandidáty, stále informátory. Agenturní síť se v pozdějších letech dále relativně nepřehledně členila do složitého systému vzájemných vazeb. Existoval institut poradce, příležitostného informátora, důvěrného pramene a jiné. Podrobnosti viz: ŽÁČEK, Pavel: <http://www.ustrcr.cz/data/pdf/clanky/ostra-zbran-stb.pdf>. 19. 4. 2012.

přestože například Libor Zapletal přistoupil na spolupráci, konfidentem nebyl. To samé můžeme říct i o druhém v československé historiografii často zmiňovaném příkladu parašutisty - konfidenta Františka Pavelky. O Pavelkovi však samo gestapo za války a ani po válce zatčení gestapáci netvrdili, že byl konfidentem. To o něm začal tvrdit historik Václav Král a později publicista Miroslav Ivanov, který ho označoval za zbabělce. Pavelkovi však spolupráce s německými orgány nebyla nabízena. Jakoukoli formu spolupráce pak lze vyloučit v případě nadporučíka Oldřicha Pechala. Jako konfidenti (agenti - důvěrníci) byli u Hlavního říšského bezpečnostního úřadu v Berlíně vedeni parašutisté Karel Čurda a Václav Kindl. Oba si získali důvěru nacistických orgánů, oba byli za svou činnost placeni a měli značnou osobní svobodu, ačkoli by bylo dle mého názoru chybné domnívat se, že nebyli kontrolováni.

Poněkud složitější byl případ Viliama Gerika. Gerik dostal finanční odměnu v souvislosti s odhalením strýců atentátu na Reinharda Heydricha, ačkoli o nich nepodal žádné informace. Nebyl ale veden jako agent - důvěrník, což by mohlo naznačovat, že mu stran gestapa nebylo dostatečně důvěřováno, asi i proto byl podroben „zkoušce oddanosti“. Gerik se navíc oproti Čurdovi i Kindlovi prokazatelně pokusil ze spolupráce vyvázat, byť není pochyb o tom, že jednou z motivací, byl promyšlený kalkul související s vývojem války. Gestapem byl využíván do července 1942, měl tedy dost času přemýšlet o svém jednání, navíc na přelomu let 1942 - 1943 utrpěla německá vojska drtivou porážku u Stalingradu. I když připustíme, že příčinou Gerikova jednání nebyl primárně „systém hodnot“, ale promyšlená taktika - nemění to nic na skutečnosti, že se chtěl od gestapa odpoutat a podnikl pro to konkrétní kroky. Toto rozhodnutí ho od Čurdy i Kindla odlišuje.

Úvahy o vyvázání se ze spolupráce realizoval Viliam Gerik téměř po roce od svého přihlášení se na policejním ředitelství. Dalším z parašutistů, který se od gestapa chtěl odpoutat, byl Libor Zapletal. Jeho příběh byl v mnohém odlišný než osud mladého Slováka.

Libor Zapletal byl dopaden a nepřihlásil se policejním orgánům sám. Nabídku ke spolupráci „na oko“ přijal pravděpodobně z důvodu záchrany rodiny. Kriminální rada Römmer vyhrožoval její likvidací. Možná, že ke spolupráci svolil právě proto, aby se mohl s rodiči a bratry poradit, aby ho utvrdili ve správnosti jeho následného postupu. Pokud Gerik „pouze“ plánoval utéct, pak Zapletal utekl. Učinil tak při první možné příležitosti,

kteřá se naskytlá po deseti dnech od propuštění z gestapa. Musel si při tom uvědomovat, co to pro rodinu bude znamenat, přesto zůstal věrný svému systému hodnot. Spolupráce s gestapem pro něj nebyla možná. Tomuto rozhodnutí obětoval sebe i svou rodinu.

Jedním ze základních cílů práce bylo poukázat na ty informace sdělené u výslechu, které ohrozily domácí odboj, či jiné parašutistické skupiny. Pokusím se tedy shrnout, jak si vybraní muži počínali u výslechu.

První vysazený parašutista František Pavelka byl zatčen 25. října 1941. Stal se obětí perzekuce spojené se stanným právem. Představitelé PVVZ, se kterými udržoval kontakt a vyčkával na jejich pokyny, byli brzy po setkání s ním zatčeni. Karel Bondy i Josef Friedl u výslechu o parašutistovi mluvili, a to i o jeho výcviku. Pavelka tak byl v situaci, kdy některé skutečnosti nemohl zapírat - především o výcviku - ale přesto si byl vědom toho, jak si musí u výslechů počínat.

Ve svém říjnovém výslechovém protokolu neuvedl žádná jména domácích odbojářů, kteří mu v době po seskoku pomohli. Platí to i o třech kočích ze statku v Koudelově, právě z jejich udání ho vinní některé publikace dodnes.⁵⁵⁷ Pavelka však o nich v protokolu hovoří pouze jako o osobách. Dcera jednoho z nich, Františka Kaliny, po letech vzpomínala, že poté, co gestapo přivezlo parašutistu zpět na statek a konfrontovalo ho s jejím otcem, Pavelka odpověděl: „Neznám.“⁵⁵⁸ K jménům členů PVVZ uváděl krycí jména. K dalším československým příslušníkům uvedl sedm jmen československých vojáků. Čtyři byla pravá, ale jejich nositelé nepřipadali v úvahu pro vysazení v protektorátu, zbylá tři si vymyslel. Znamená to, že i v tak mezní situaci, jakou výslech na gestapu bezesporu byl, vědomě lhal. O skupinách, které měly být vysazeny do protektorátu, nehovořil. Ani nemohl, poněvadž o nich neměl informace. Znal však 9 mužů, kteří s ním prošli výcvikem - mezi nimi byl i Josef Gabčík či Libor Zapletal. Pavelka své druhy neohrozil. Pro gestapo nebyly informačně hodnotné ani navazující výslechy probíhající v průběhu roku 1942.

Skutečnost, že si František Pavelka uvědomoval, co je při výsleších jeho povinností, dokazuje i moták matce, napsaný v pankrácké cele v červenci 1942. Píše

---

⁵⁵⁷ REICHL, Martin: Cesty osudu. Životní příběhy československých parašutistů vycvičených v letech 1941-45 ve Velké Británii. Svět křídel, Cheb 2004, s. 11.

⁵⁵⁸ <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10350893065-heydrich-konecne-reseni/211563235400010-operace-percentage/>. 19. 4. 2012.

v něm: „*Jsa zrazen, nežehrám a bojuji dál i zde ve světě mříží. S čistým svědomím, že jsem nezradil nikoho z domácích lidí a zvláště v tom spočívá nyní můj úkol, nikoho a nic důležitého z Anglie. Chci a zůstávám do poslední chvíle důstojným reprezentantem svých kamarádů vojáků.*“⁵⁵⁹ František Pavelka, původně student filozofie, se zachoval jako československý voják a vlastenec. Zřejmě stejného názoru bylo po válce i Ministerstvo národní obrany. Pavelka byl nejprve v prosinci 1945 povýšen do hodnosti poručíka pěchoty in memoriam a následně pak v roce 1948 do hodnosti kapitána pěchoty in memoriam.⁵⁶⁰

František Pavelka znalosti gestapa o parašutistickém programu nerozšířil. To ovšem nebyl případ Viliama Gerika. Ten se 4. dubna 1942 dobrovolně přihlásil na protektorátním policejním ředitelství v Bartolomějské ulici v Praze. Příčinnou tohoto jednání byl fakt, že nenašel nikoho, kdo by mu v jeho situaci pomohl. Z následného psychického zhroucení můžeme usuzovat, že při výsleších nebyl příliš rezistentní. Dokládala by to i další svědectví. Právě on gestapu poskytl informace týkající se zejména techniky vysílání i výcviku ve Velké Británii. Nevypovídal sice o dalších parašutistických skupinách, ale jmenoval některé své spolubojovníky z výcviku v Anglii. O domácím odboji postupem času uvedl všechny tři záchytné adresy. Úkoly vydávat se za parašutistu a hledat své druhy, či jiné odbojáře, zodpovědně neplnil. Gerik naopak některá setkání, jako například s profesorem Výborným ze Slaného či Alžbětou Pužmanovou a dalšími neudal. Nesl svůj díl viny za to, že gestapu potvrdil informaci o pobytu československých parašutistů u sodovkáře Josefa Svobody, nelze ovšem vyloučit možnost, že Svoboda byl již gestapem po určité dobu sledován.

Viliam Gerik při výsleších ohrozil budoucí československé výsadkáře, navíc poskytl informace o výcviku. Od druhé poloviny roku nebyl gestapem využíván, právě v této době promýšlel plán o vyhledání odboje a spojení se s Londýnem. Za tuto snahu byl gestapem potrestán, vězněn v Terezíně a poté v koncentračním táboře Dachau. Režim, kterému dle rozsudku Mimořádného lidového soudu oddaně sloužil, ho potrestal. Tento fakt snižuje jeho statut věrného a aktivního konfidenta. Gerikovu celkovou rozporuplnost doplňuje odbojné chování v Dachau, které bylo u soudu bráno jako nedostatečná polehčující okolnost a nakonec i jeho poválečné odsouzení k trestu smrti.

⁵⁵⁹ VHA, 37-337-1. Operace PERCENTAGE.

⁵⁶⁰ REICHL, Martin: *Cesty osudu. Životní příběhy československých parašutistů vycvičených v letech 1941-45 ve Velké Británii*. Svět křidel, Cheb 2004, s. 13.

U Libora Zapletala, zatčeného ve Zlíně 2. května 1942, můžeme říci, že měl relativně malý prostor pro nějakou strategii u výslechu. Gestapo těžilo z informací od Viliama Gerika, i z chyb jiných československých parašutistů. Nedaleko hradu Křivoklát se 30. dubna 1942 zastřelil raněný parašutista Arnošt Mikš, u kterého se našel zápisník s poznámkami. Velitel skupiny ZINC Oldřich Pechal doplácel na nedostatečně zfalšované údaje v osobních dokladech. Statečný, ale neopatrný Ivan Kolařík byl nalezen mrtev s dalšími dokumenty. Gestapo v této době vědělo i o činnosti velitele BIOSCOP Bohuslava Kouby. Po smrti štábního kapitána Václava Morávka se v ohrožení ocitl i výsadek SILVER A, protože u mrtvého Morávka byla nalezena fotografie parašutisty Josefa Valčíka. Ze všech konspiračních chyb těžilo gestapo, které si rozšiřovalo okruh znalostí o československých výsadkářích.

Ve výslechovém protokolu Libora Zapletala tak najdeme obsáhlejší pasáže o výcviku. Zůstane ovšem otázkou, jestli tyto informace mohl zapřít. Liborův bratr Lumír v nevydaném rukopise *Můj bratr konfident* napsal, že parašutista byl šokován, když ho na gestapu oslovovali jeho pravým jménem, a to ve chvíli, kdy on sám používal jméno ze svých falešných dokladů.⁵⁶¹ Vše bylo promyšleným tahem a mělo zapůsobit na psychiku zatčeného parašutisty. Libor Zapletal přesto zkreslil svůj odchod z protektorátu. Zatajil osoby, které mu při přechodu hranic pomáhaly. Neudal ani dalších pět mužů, kteří vlast opouštěli s ním. O parašutistech, kteří by připadali v úvahu pro vysazení do protektorátu, nehovořil. Ve svých výsleších uvedl členy skupiny BIOSCOP, zatajil však seskok Oldřicha Dvořáka. Z informací o domácím odboji hovořil o záchytných adresách skupiny. V případě Karla Smělíka ale věděl, že mu nemůže uškodit. Smělík byl popraven v průběhu prvního stanného práva. Libor Zapletal formálně přistoupil na spolupráci s gestapem, ale svou aktivní činnost v jeho službách sabotoval. Navíc se po velmi krátké době - 10 dnů - od gestapa odpoutal. Uskutečnil plán útěku, ale byl znovu zatčen nedaleko hranic se Švýcarskem. Při dalších výsleších ve Zlíně a v Brně neudal žádná jména osob, které mu na útěku pomáhaly. Zapletal byl některými historiky i publicisty označován za konfidenta. Pokud byl konfident člověk, který tajně s gestapem spolupracoval a byl za svou činnost placen, pak jím Libor Zapletal rozhodně nebyl. Nejen, že nepobíral plat, ale ze všech dostupných materiálů a svědectví jasně vyplývá, že se parašutista sám dekonspiroval, když všem osobám, se kterými přišel do styku, řekl, že pracuje pro gestapo.

---

⁵⁶¹ NA, fond SPB, ZAPLETAL, Lumír: *Můj bratr konfident*. Číslo 1496.

Zcela výjimečné pak s ohledem na metody, praktikované u výslechů, bylo chování nadporučíka Oldřicha Pechala. Velitel skupiny ZINC se usilovně bránil už svému zatčení. Po převezení na brněnskou řídicí úřadovnu odmítal vypovídat 12 dní. Pechal při svém výslechu o parašutistech připravených do nasazení nehovořil. Členy své skupiny jmenoval pouze krycími jmény. Neohrozil ani členy domácího odboje, naopak některé svým jednáním před výslechy na gestapu uchránil. Odkaz nadporučíka Oldřicha Pechala je příkladem vysoce morálního jednání, hrdinství a vojenské cti československého důstojníka.

Další dva osudy mnohé spojuje, přesto u nich lze najít odlišnosti. Při výcviku ve Velké Británii zřejmě nikoho nenapadlo, že právě strach může změnit charakter člověka. Rotný Karel Čurda se ve vypjaté době heydrichiády přihlásil na pražské řídicí úřadovně gestapa, aby učinil výpověď o strůjcích atentátu. V průběhu výslechu nebyl zřejmě příliš odolný a prozradil jména rodin i osob, které od seskoku do protektorátu poznal a které mu pomáhaly. Následkem tohoto udání se zcela zhroutila přechovavatelská i zpravodajská síť, která pomáhala parašutistům ze skupin SILVER A, ANTHROPOID i OUT DISTANCE. Přímým důsledkem Čurdova jednání však byla smrt téměř tří stovek lidí. Uvedl také jména vojáků, se kterými se setkal během výcviku ve Velké Británii. Parašutista přistoupil na spolupráci, zadané úkoly oddaně plnil. Pro další parašutistické výsadky i pro domácí odboj byl zejména v letech 1942-1944 hrozbou. Ke konci roku 1944 ho gestapo z činnosti stáhlo, zřejmě i pro jeho silný sklon k alkoholu. O nějaké vyvázání se ze spolupráce se nepokusil, naopak přijal život spojený s prací pro gestapo. Československé orgány ho za ní po válce právem odsoudily k trestu smrti.

Ani u posledního z vybraných mužů, Václava Kindla, nikdo ve Velké Británii nepočítal s tím, že by právě tento prvorepublikový důstojník československé armády v protektorátních podmínkách neobstál. Všechna hodnocení z dob studií na Vojenské akademii, i později z výcviku naznačovala, že se jednalo o vhodného adepta pro plnění speciálních úkolů v protektorátu. Řada událostí spojená s životem Václava Kindla byla a je nejasných. Nevíme přesně, jak došlo k jeho zatčení. Nevíme, co vypovídal u výslechu na gestapu. Nevíme ani, jak přesně došlo k jeho smrti. Chybí nám relevantní prameny a svědectví, jež by výše zmíněné události vysvětlily. Přesto však můžeme říci, že nadporučík Kindl znamenal pro domácí odboj i pro další československé výsadkáře velké ohrožení. Aktivně se zapojil do volavčí sítě gestapa, ke které byla zneužita domácí odbojová organizace KOS, stejně jako do protihry HERMELIN. Ohrozil tak i zahraniční centrálu.

Bylo by chybou podceňovat jeho inteligenci, třeba ho skutečně ke spolupráci vedly taktické důvody, přesto o jeho konfidentské činnosti nemůže být pochyb.

V první vlně zvláštních operací bylo na území Protektorátu Čechy a Morava vysazeno 11 parašutistických skupin. Čtyřem z nich se podařilo zadané úkoly v nějaké míře plnit či splnit. Dva výsadky pak budou vždy řazeny k nejúspěšnějším v rámci celé existence parašutistického programu. Jedná se o skupiny SILVER A a ANTHROPOID. Pokud SILVER A měl zásadní význam především pro československé zpravodajce, pak úspěch operace ANTHROPOID měl dlouhodobě pozitivní politický efekt pro celý československý exil a nepochybně přispěl k diplomatickému překonání Mnichova.

Ostatním sedmi skupinám se z různých důvodů požadované úkoly splnit nepodařilo, navíc se v jejich řadách našli muži, kteří se ocitli v rukou nepřítele a dokonce přistoupili na aktivní spolupráci v jeho prospěch. Právě jednání a rozhodování jednotlivých parašutistů u výsledku bylo předmětem mého zkoumání na uplynulých stranách. Chování některých z nich vynikalo osobní statečností, jiné budí rozporuplné až odsuzující reakce. Rozhodně je však jasné, že výslech na gestapu nutně nepředznamenával zradu a selhání. Naopak, protože mnou sledovaní muži se rozhodovali jinak...

Seznam pramenů a literatury

Prameny

Archivní prameny

Archiv bezpečnostních složek:

Fond 302 - Hlavní správa vojenské kontrarozvědky.

Fond 141 - Německé soudy v říši.

Fond 325 - Stíhání nacistických válečných zločinců.

Fond 305 - Ústředna Státní Bezpečnosti po roce 1945.

Archiv Národního muzea:

Pozůstalost Zdeňka Jelínka.

Národní archiv:

Fond ÚV SPB - Paměti bojovníků.

Státní oblastní archiv Praha :

Fond Mimořádného lidového soudu XXV.

Vojenský historický archiv:

Fond 37 - Velitelství vojenské zpravodajské služby.

Edice

AMORT, Čestmír: *Heydrichiáda*. Naše vojsko, Praha 1965.

ŠUSTEK, Vojtěch: *Atentát na Reinharda Heydricha a druhé stanné právo na území tzv. protektorátu Čechy a Morava*. Edice historických dokumentů. In: *Documenta Pragensia monographia* 26/2011 (v tisku).

Memoáry

BARTOŠ, Antonín a KUNC, Radomír: *Eva volá Londýn!* Melantrich, Praha 1992.

BENEŠ, Edvard: *Mnichovské dny*. Naše vojsko, Praha 2003.

FUČÍK, Julius: *Reportáž, psaná na oprátce*. Ottovo nakladatelství, Praha 2008.

GRŇA, Josef: *Sedm roků na domácí frontě*. Blok, Brno 1968.

KRAJINA, Vladimír: *Vysoká hra*. Eva, Praha 1993.

MORAVEC, František: *Špión, jemuž nevěřili*. Rozmluvy, Praha 1990.

POSPÍŠIL, Jaroslav a ŠIKOLA, Čestmír: *Radista skupiny Clay Eva vzpomíná*. Kroměříž, 1990.

Válečný zápisník Rudolfa Hrubce: 15. III. 1939-21. III. 1941. Ed. Dagmar BLÜMLOVÁ, Bernartice - Pelhřimov, 2001.

Literatura

ANDREJS, Jaroslav: *Smrt Boha smrti*. Jota, Brno 2008.

ANDREJS, Jaroslav: *Tři cesty k smrti. Zánik skupiny ZINC*. TYPO&GRAFFIC, Praha 1992.

BENČÍK, Antonín a KURAL, Václav: *Zpravodajové generála Píky a ti druzí*. Merkur, Praha 1991.

BLAŽKOVÁ, Ladislava: *Po stopách nadporučíka Pechala*. In: *Dějiny a současnost*. 2005, číslo 10.

BŘEČKA, Jan: *Dopadení nadporučíka Oldřicha Pechala. Tajemství jedné chaty*. In: *Historie a vojenství*. 2006, číslo 4.

ČERMÁK, Vilém: *Muž proti okupaci. Portrét štábního kapitána Václava Morávka*. NAVA, Plzeň 2007.

ČERNÝ, Karel a RAJLICH, Jiří: *K tragédii paravýsadků IRIDIUM a BRONSE*. In: *Historie a vojenství*. 2009, číslo 1.

ČVANČARA, Jaroslav: *Akce -Atentát*. Magnet-Press, Praha 1991.

ČVANČARA, Jaroslav: *Někomu život, někomu smrt*. Laguna, Praha 2003.

DOLEŽAL, Jiří: *Jediná cesta*. Naše vojsko, Praha 1966.

DREJS, Jan: *Za Heydrichem stín*. Naše vojsko, Praha 1947.

FROMMER, Benjamin: *Národní očista. Retribuce v poválečném Československu*. Academia, Praha 2010.

GEBHART, Jan a HÁJKOVÁ, Alena a KUKLÍK, Jan: *2245 dnů odporu. Podíl spojů a spojařů na národně osvobozeneckém zápase českého lidu v letech 1939-1945*. Nakladatelství dopravy a spojů, Praha 1980.

- GEBHART, Jan a KOUTEK, Jaroslav a KUKLÍK, Jan: *Na frontách tajné války*. Panorama, Praha 1989.
- GEBHART, Jan a KUKLÍK, Jan: *Velké dějiny zemí Koruny české*. Svazek XVa., Paseka, Praha - Litomyšl 2006.
- GEBHART, Jan a KUKLÍK, Jan: *Velké dějiny zemí Koruny české*. Svazek XVb., Paseka, Praha - Litomyšl 2007.
- GEBHART, Jan a KUKLÍK, Jan: *Druhá republika 1938-1939: svár demokracie a totality v politickém, společenském a kulturním životě*. Paseka, Praha - Litomyšl 2004.
- HANÁK, Vítězslav: *Muži a radiostanice tajné války*. Dvůr Králové, 2002.
- HANÁK, Vítězslav: *Operace Percetage*. In: *Historie a vojenství*. 2000, číslo 4.
- IVANOV, Miroslav: *Atentát na Reinharda Heydricha*. Panorama, Praha 1979.
- IVANOV, Miroslav: *Nejen černé uniformy*. Naše vojsko, Praha 1964.
- JARKOVSKÁ, Lucie: *Odplata či spravedlnost? Mimořádné lidové soudy 1945-1948 na Královéhradecku*. Prostor, Praha 2008.
- JELÍNEK, Zdeněk a KOPEČNÝ, Petr: *Operace OUT DISTANCE*. In: *Pražský sborník historický*. 1988, ročník XXI.
- JELÍNEK, Zdeněk: *Čeští parašutisté ze Západu uvěznění v Terezíně - III. Viliam Gerik*. In: *Terezínské listy*. 1995, číslo 23.
- JELÍNEK, Zdeněk: *Čeští parašutisté ze západu uvěznění v Terezíně - IV. Viliam Gerik*. In: *Terezínské listy*. 1996, číslo 24.
- JELÍNEK, Zdeněk: *Operace SILVER A*. Naše vojsko, Praha 1992.
- JELÍNEK, Zdeněk: *Operace SILVER A*. Druhé, rozšířené a aktualizované vydání. Ed. Vojtěch Šustek. Scriptorium, Praha 2010.
- JELÍNEK, Zdeněk: *Výsadek u Křivoklátu*. In: *Práce muzea v Kolíně*. 1989, svazek 5.
- JELÍNEK, Zdeněk: *Západní paraskupiny a spolupráce s domácím odbojem v letech 1941-1945*. In: *Odboj a revoluce*. 1970, číslo 1.
- KOPEČNÝ, Petr: *Pozor parašutisté!* Merkur, Praha 1993.
- KOURA, Petr: *Podplukovník Josef Balabán. Život a smrt velitele legendární odbojové skupiny „Tři Králové“*. Rybka Publishers, Praha 2003.
- KRÁL, Václav: *Pravda o okupaci*. Naše vojsko, Praha 1962.

- KRŮTA, Václav: *K pestrým osudům slánského rodáka, parašutisty z Anglie Karla Svobody a jeho rodiny*. In: *Slánský obzor*. 1999, ročník 6.
- KRŮTA, Václav: *K věznění parašutisty Františka Pospíšila gestapem*. In: *Terezínské listy*. 1997, číslo 25.
- KRŮTA, Václav: *Mimořádné osudy zvláštního vězně - parašutisty Viliama Gerika*. In: *Terezínské listy*. 1999, číslo 27.
- KURAL, Václav: *Vlastenci proti okupaci. ÚVOD 1940-1943*. Karolinum, Praha 1997.
- LANG, Joachem von: *Gestapo, nástroj teroru*. Naše vojsko, Praha 2008
- MAREK, Jindřich: *Pátou kartu bere smrt*. Svět křídel, Cheb 2000.
- MATŮŠŮ, Marie: *Generálmajor v. v. ing. Rudolf Pernický*. In: *Historie a vojenství*. 2005, číslo 3.
- MATŮŠŮ, Marie: *Muži pro speciální operace*. Naše vojsko, Praha 2005.
- NEDBAL, Lubomír: *Voják, vlastenec a národní hrdina štábní kapitán pěchoty Oldřich Pechal: k životním osudům velitele výsadkové skupina ZINC*. Obec Vřesovice, 2007.
- PLACHÝ, Jiří: *Druhý život npor. Václava Kindla*. In: *Historie a vojenství*. 2007, číslo 4.
- PLACHÝ, Jiří: *Příspěvek k životopisu zrádce Jaroslava Nachtmanna*. In: *Historie a vojenství*. 2005, číslo 1.
- PLACHÝ, Zdeněk: *Protektorát proti Londýnu. 38 dní heydrichiády*. Vydalo nakladatelství Plachý. Nové Sedlo u Lokte. 2006.
- REICHL, Martin: *Cesty osudu. Životní příběhy československých parašutistů vycvičených v letech 1941-45 ve Velké Británii*. Svět křídel, Cheb 2004.
- SLÁDEK, O: *Zločinná role gestapa*. Naše vojsko, Praha 1986.
- SLÁDEK, Oldřich: *Gestapo v boji proti druhé vlně výsadků vyslaných z Anglie v operačním období 1942-1943*. In: *Historie a vojenství*. 1969, číslo 3.
- SLÁDEK, Oldřich: *Gestapo v boji proti první vlně výsadků vyslaných z Anglie v operačním období 1941-1942*. In: *Historie a vojenství*. 1969, číslo 2.
- SLÁDEK, Oldřich: *Přicházeli z nebe*. Naše vojsko, Praha 1993.
- SLÁDEK, Oldřich: *V znamení smrtihlava*. Naše vojsko, Praha 1991.
- STRANKMÜLLER, Emil: *Československé ofenzivní zpravodajství od března 1939*. In: *Odboj a revoluce*. 1970, číslo 1.

ŠOLC, Jiří: *A zpívali jsme Tipperary...Výcvik československých parašutistů ve Velké Británii*. Merkur, Praha 1993.

ŠOLC, Jiří: *Bylo málo mužů. Českoslovenští parašutisté na západní frontě za druhé světové války*. Merkur, Praha 1991.

ŠOLC, Jiří: *Českoslovenští parašutisté ze Západu v literatuře*. In: *Historie a vojenství*. 1990, číslo 5.

ŠOLC, Jiří: *Ďáblova past*. Exact Service s.r.o., Praha 1993.

ŠOLC, Jiří: *Nikdo nás nezastaví*. Merkur, Praha 1992.

ŠOLC, Jiří: *Podpalte Československo! Operace PERUN*. Merkur, Praha 1991.

ŠOLC, Jiří: *Přijdeme za svítání*. Naše vojsko, Praha 2005.

ŠOLC, Jiří: *Příprava druhé vlny zvláštních operací z Velké Británie do Československa v roce 1942*. In: *Historie a vojenství*. 1991, číslo 4.

ŠOLC, Jiří: *Smrt přála statečným*. Vyšehrad, Praha 1995.

ŠUSTEK, Vojtěch: *Zatčení člena paraskupiny BIVOUAC Jindřicha Čoupka ve světle nových zjištění*. In: *Jižní Morava*. 2011, ročník 47, svazek 50.

TESAŘ, Jan: *Traktát o „záchraně národa“ Texty z let 1967-1969 o začátku německé okupace*. Triáda, Praha 2006.

UHLÍŘ, Jan B.: *Zánik desantu ANTIMONY*. In: *Historie a vojenství*. 2006, číslo 1.

V hodině dvanácté: soubor projevů státního prezidenta a členů vlády Protektorátu Čechy a Morava po 27. květnu 1942. Orbis, Praha 1942.

Za svobodu! Do nové Československé republiky. II. vydání. Nákladem Dělnické akademie, Praha 1966.

Internetové zdroje

<http://forum.valka.cz/viewtopic.php/t/90120>. 25. 4. 2012.

<http://kvhmz.webnode.cz/osobnosti-valecných-dejin-v-zizkove/libor-zapletal/>. 29. 3. 2012.

<http://lysahora.cz/encyklopedie/objekty1.phtml?id=106059>. 19. 4. 2012.

<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/exkluzivne-na-ct24/osobnosti-na-ct24/70672-vrazda-na-tyranovi-neni-zlocin/>. 21. 3. 2012.

<http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/10204458965-neznami-hrdinove/210452801390001/>. 28. 3. 2012.

<http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/10350893065-heydrich-konecne-reseni/212563235400021-sazka-na-risi/>. 16. 3. 2012.

<http://www.ceskatelevize.cz/porady/10350893065-heydrich-konecne-reseni/211563235400010-operace-percentage/>. 19. 4. 2012.

<http://www.dokweb.net/cs/dokumentarni-sit/ceske-dokumenty/-selhani-3135/?group=21&off=480>. 3. 3. 2012.

<http://www.druhasvetovavalka.nazory.cz/gestapo.htm>. 5. 3. 2012.

<http://www.libri.cz/database/kdo20/list.php?od=c2&start=21&count=20>. 28. 2. 2012.

<http://www.rosmus.cz/texty/odboj-lvice.html>. 19. 4. 2012.

<http://www.ustrcr.cz/data/pdf/clanky/ostra-zbran-stb.pdf>. 19. 4. 2012.

Seznam příloh

OBRÁZEK 1 - FRANTIŠEK PAVELKA	180
OBRÁZEK 2 - VILIAM GERIK	181
OBRÁZEK 3 - LIBOR ZAPLETAL	181
OBRÁZEK 4 - OLDŘICH PECHAL	182
OBRÁZEK 5 - KAREL ČURDA	183
OBRÁZEK 6 - VÁCLAV KINDL	184
OBRÁZEK 7 - HEINZ DIABO	185
OBRÁZEK 8 - HUGO RÖMMER	186
OBRÁZEK 9 - PAVELKŮV VZKAZ PRO BURŠU	187
OBRÁZEK 10 - PROTOKOL LIBORA ZAPLETALA S RUČNĚ PŘIPSANOU POZNÁMKOU	187
OBRÁZEK 11 - OPERAČNÍ MATERIÁL SKUPINY ZINC	188
OBRÁZEK 12 - PODEPSANÉ PŘEVZETÍ ZADANÉHO ÚKOLU	188

Přílohy

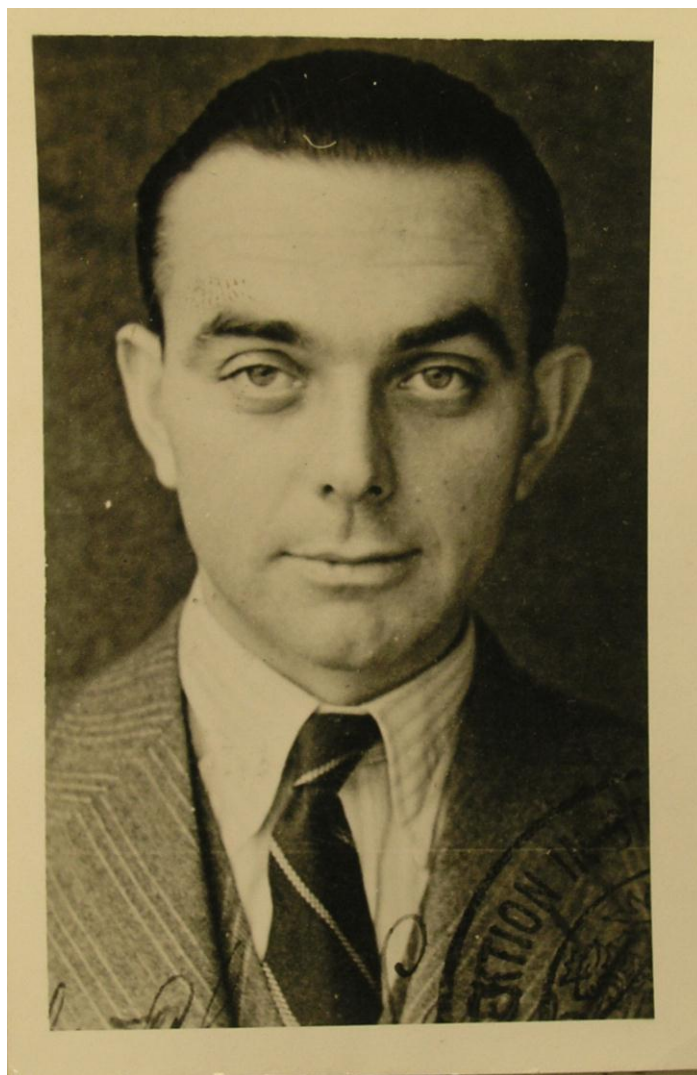
Obrázek 1 - František Pavelka

Obrázek 2 - Viliam Gerik

Obrázek 3 - Libor Zapletal

Obrázek 4 - Oldřich Pechal

Obrázek 5 - Karel Čurda

Zdroj: Fotoarchiv Jaroslava Čvančary

Obrázek 6 - Václav Kindl

Zdroj: Fotoarchiv Jaroslava Čvančary

Obrázek 7 - Heinz Diabo

Obrázek 8 - Hugo Römmer

P
 Jana
 P
 P
Jana Kocianová
 - 54921 - Pavel -
 Věchus se zdanilo, manžel
 Věchus sebr - Omyl se
 jsem o něco později vzkrál
 - kemal jsem vás hledat
 - jsem v Kouac Loue - an
 1/2 hod od Casari - kemal
 jsem se vydal na cestu -

Obrázek 9 - Pavelkuv vzkaz pro Buršu

24

- 5 -

Zu 5) : F o s p i s i l Frantisek, etwa 175 - 180 cm groß, kräftige Gestalt, breites Gesicht, braunes Haar, nach rückwärts gekämmt, bekleidet mit blau grauem, gestreiftem Anzug, schwarze Schnürschuhe, dunkelgrauen Mantel, mit Stoffgürtel ohne Hut. ^{Wegen schlechterer dritter Klasse Frantisek wurde die Reise durch mich 19.11.41}
^{Ich will jetzt noch ergänzend angeben, daß für die 6 Fallschirmspringer noch ein 7. Mann als Begleiter die Reise mitmachte. Es handelt sich um den Prot. Ang.}
 Miroslav R o z p r i m, etwa 23 Jahre alt, Er hat Sergeant bei der Luftwaffe in England und ist nicht mit uns abgesprungen sondern hatte nur die Aufgabe uns zu begleiten, den Absprung zu überwachen und wieder nach England zurückzufliegen. Ich habe diesen Mann vor etwa 1 Jahr in Midlands kennen gelernt und habe ihn zum zweitenmal bei dem erwähnten Flug wieder gesehen. Nähere Angaben über seine Verwandten bzw. seinen Wohnort kann ich nicht machen. Über die 7 Mann der Besatzung gebe ich noch an, daß 2 davon die Funktion von Piloten, 2 die der Beobachter, 2 die der Bord-schützen, 1 des Bordmechaniker^{chaniker} versahen. Das Flugzeug führte also insgesamt 14 Mann mit sich. Über die Besatzungsmitglieder kann ich keine näheren Angaben machen, da ich sie bei Antritt des Fluges zum erstenmal gesehen habe. Mir ist lediglich bekannt, daß es sich wie bereits erwähnt um 6 Protektoratsangehörige und einen Engländer gehandelt hat. Ich will hier noch anfügen, daß bevor unserm

Obrázek 10 - Protokol Libora Zapletala s ručně připsanou poznámkou

Obrázek 11 - Operační materiál skupiny ZINC

Můj úkol tkví v zásadě v tom, že společně s dvěma jinými příslušníky Československé armády budu odeslán do vlasti, abych zde pomohl navázati technické spojení s Šel. ústředím ve Velké Británii a vyhledal na základě konkrétních údajů styk s naší domácí organizací, které budu v její zodpovědné práci nápomocen.

Učiním podle mého nejlepšího vědomí a svědomí vše, abych tento úkol, k jehož provedení jsem se dobrovolně přihlásil, úspěšně splnil.

Londýn, 21. únor 1942.

Styl. Junt.
 svol. Jerid Vilem

Obrázek 12 - Podepsané převzetí zadaného úkolu

